

પ્રજ્ઞાપત્રિય ત્રિમાસિક.

ઉત્તિષ્ઠ જાગ્રત પ્રાપ્ય વરાન્નિવૌધત ॥

Awake ! Arise ! Stop not Until the Goal is Reached.

જાગો, ઉઠો, વિરમો નહિ; સાધ્યો ન આશયે જ્યાં સુધી.—

૭૫નિવૃદ્ધ.

વર્ષ ૯૫ મું.] જાન્યુઆરી ૧૯૨૬. [અંક ૧ લો.

વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સોથે રૂ. ૧-૪-૦.

પ્રિન્ટર:—કેશવપ્રસાદ. છાપાખાલ દેસાઈ, બી. એ., એલએમ, બી.

પ્રકાશક:—છવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર,

ગાયવાડી, ગિરગામ, મુંબઈ નં. ૪.

ખાતરીય... (કાન્ય)	રા. ધીરજીલાલ ચીમનલાલ	...	૧
દાસરાઈ	મં. સ્વ. બ્લેન પદ્માવતી	...	૨
દુનસલાલ પ્રદર્શન	સા. વિદ્યાગૌરી રમણભાઈ બી. એ	...	૨
દિ'દના અપકારીન દીવાઓ	સા. મનદરજીરી દેસાઈ	...	૪
કરોડાધીપતિના શુભનો	રા. ચીમનલાલ હરદેવરામ	...	૮
ખાજકોને બહેવાની વાર્તા	મં. સ્વ. બ્લેન પદ્માવતી	...	૯
ચાતની મીલકત બાબત	રા. નગીનલાલ બાલકૃષ્ણ	...	૧૪
દુનસલાલ પ્રદર્શનનો રીપોર્ટ	(મળેલા)	...	૧૭
ચર્યાપત્રો	(મળેલો)	...	૨૨
પ્રાસંગિક નોંધ	ત્રિમાસિક ઑડીસ	...	૨૬
જાતની દરિદ્રાઈનું પરિણામ	" "	...	૩૨
કાકરા ઉઠરીના નામની માલી	" "	...	૩૩
માતના ખખર અંતર	" "	...	૩૪
પટોદરામાં કોન્ફરન્સ	રા. શ્રીપતરાયે બલદેવરાય...	...	૩૯
સાબર સ્પીકાર	ત્રિમાસિક ઑડીસ	...	૩૯

પ્રિન્ટર—મનલાલ જંગછવનદાસ.

પ્રેસનું નામ—શ્રી 'સરસ્વતી' પ્રેસ, ૩૩૨-૩૩૪, નાગદેવી રોડ, મુંબઈ.

પ્રકાશક—છવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર.

પ્રકટ કરવાનું ઠેકાણું—ગાયવાડી, ગિરગામ—મુંબઈ નં. ૪.

“ જામનગરનું મશહુર અચાહીર અથવા નયનામૃત.”

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આ સુરમાઓ અમારે ત્યાં વંશપરંપરાથી બનતા આવેલા છે. તે એવા તો સરસ છે કે તે આંજવાથી આંખોના તમામ દુષ્ટ અને ભયંકર દરદોનો જડમૂળથી નાશ થાય છે. શોર્ટ-સાર્ફટ, ચીપડાંનું વળવું, પાણીનું ઝરવું, છારીનું આપવું, આંખોનું વળતો વળત ઉડવું, વગેરે તમામ બતનાં દુષ્ટ રોગોને માટે અમારા સુરમાઓ અકસીર છે. વિશેષ આ સુરમાઓ આંજવાથી ચસ્માવાળાને ચસ્માની જરૂર રહેતી નથી. આ સુરમાઓ ખાસ કરી રાત્રીના ઉગ્ગર કરનારા મહેતાશઓ, કારીગરો તથા વિદ્યાર્થી માટે અમૂલ્ય સમાન છે. તેની વિશેષ તારીફ નહિ કરતાં એક વખત વાપરી ખાતરી કરવા મજબૂત લગામણ કરીએ છીએ. આ સુરમાના ઉત્તમપણા માટે અમેને મોટા બાહોશ ડાક્ટરો તથા રાગ્ગઓ તરફથી સર્ટીફિકેટ મળેલાં છે. અમારા સુરમાઓ આજ લગભગ ૬૦ વર્ષ ચયાં ચાલુ છે. તેના ભાવ નીચે મુજબ છે. સુરમા નં. ૧ના રૂ. ૪, નં. ૨ના રૂ. ૨, નં. ૩ના રૂ. ૧ના તોલા લેખે.

તે સિવાય અમારે ત્યાં તમામ બતનાં ઉંમદામાં ઉમદા અત્તરો, સેન્ટ, સાબુઓ, અગરબત્તીઓ, સુરબાઓ, પેટંટ દવાઓ અને જામનગરની મુખસિદ્ધ વસ્તુઓ જેવી કે મુડીઓ, કંકુ તથા બત્રીશું જથ્થાબંધ તેમજ છુટક દીકાવત ભાવે મળશે. એકવાર માત્ર મંગાવી ખાતરી કરો.

હેડ ઓફીસ—લુકમાનજી ઇસમાલજી અત્તરવાળા.

કુલ બજાર—જામનગર.

બ્રાંચ ઓફીસ—એ. એલ. અત્તરવાળા એન્ડ બ્રધર્સ,

ભુલેશ્વર—મુંબઈ.

નહાનાં છોકરાંઓ માટે શક્તિની,

અકસીર દવા.

ડાંગરેનું બાલામૃત.

શીશી ૧ની દી. આના ૧૨. ટ. ખ. આના ૪.

કે. ટી. ડાંગરે કુંઠ, ગીરગામ-મુંબઈ.

પહેલા હિંદી વડા મેજસ્ટ્રેટ

ગ. બા. ચુનીલાલ હનિયાલ મેજસ્ટ્રેટ

ગી બા. ૪

બ્રહ્મક્ષત્રિય ત્રિમાસિક.

મુ.] જાનેવારી ૧૯૨૬. [અંક ૧ લો.

આશીષ.

(રા. ધીરજલાલ ચીમનલાલ દેસાઈ.)

(મીથ ૭૬.)

નહુ'રે નહુ' ના નહુ' ના નહુ'રે,

મહુ'રે મહે તે મહે તે મહુ'રે;

આશીષ એને ચિતથી અપાવી,

સદા ચલાવે પ્રભુ હે મુરારી. ૧

બચ્ચુ' તે બચ્ચુ' તો બચ્ચુ' તે બચ્ચુ' છે,

ખરચુ' તે ખરચુ' તો ખરચુ' તે ખરચુ' છે;

આશીષ એને સુખથી અમારી,

હવે અપાવે પ્રભુ હે મુરારી ૨

ગયુ' તે ગયુ' ના ગયુ' ના ગયુ' એ,

જતાં એ જતાં ના જરા એ ગયુ' એ;

આશીષ એને મનથી અપાવી,

સદા બચાવે પ્રભુ હે મુરારી. ૩

યયુ' તે યયુ'રે યયુ' એ યયુ' છે,

રહુ' તે રહુ'રે રહુ' એ રહુ' છે;

આશીષ એને દીલની અપાવી,

હવે નિભાવે પ્રભુ હે મુરારી. ૪

હાલરડું.*

(એક જલેન.)

હેતે દિ'ચોળું વ્હાલા વીરભારે લોલ, પ્રેમે દિ'ચોળી ગાઉ દાલ;
 વીરા બાપુદારે હો !—હેતે દિ'ચોળું વ્હાલા વીરભારે લોલ. ૧

યુદ્ધે મચાવે યુદ્ધ વીરભારે લોલ, પાસે મચાવે વ્હારો વીર;
 યરા આલીઆરે હો !—હેતે દિ'ચોળું વ્હાલા વીરભારે લોલ. ૨

રાખની આરા રેયન એકનેરે લોલ, વીરાની આરા ત્રણે લોક;
 વાવે રાખતારે હો !—હેતે દિ'ચોળું..... ૩

સૂર્ય ઇશ્વરે છે સહ સ્વામીરે લોલ, બંધુની ઇશ્વર નિઃકામ;
 " વીરો આપસરે હો ! "—હેતે દિ'ચોળું..... ૪

રાક્ષી સાંતી જગ જલ્જનીરે લોલ, વીરાની સાંતી ખેની દર;
 દેડા કારતીરે હો !—હેતે દિ'ચોળું..... ૫

સૌએ મળેછે જગે શોધતારે લોલ, ના મળે કંઈ માલી જયો વીર
 બીજ યાચતારે હો !—હેતે દિ'ચોળું..... ૬

શુર-વીર-ધીર જગે શોધતારે લોલ, અમ્મર રહેા નિજ નામ;
 ખેની યાચતારે હો !—હેતે દિ'ચોળું વ્હાલા વીરભારે લોલ. ૭

બ્રહ્મક્ષત્રિય જ્ઞાતિનું હુમરકળાનું પ્રદર્શન.

(સૌ. વિદ્યાગૌરી રમણબાઈ નીલકંઠ, ખા. એ.)

અમદાવાદની બ્રહ્મક્ષત્રિય યુનીયન કલ્પ તરફથી એ જ્ઞાતિનાં સ્ત્રીપુરોધન
 હુમર તથા કળાનું પ્રદર્શન નવેંબર માસમાં ભર્યું હતું. તે માટે ઇનામો તથા
 પ્રશંસાપત્રો પણ આપવામાં આવ્યાં હતાં આપું પ્રદર્શન એ કામનું પ્રથમ જ
 હતું તે ભેટાં નમુનાની સંખ્યા સારી જોવામાં આવતી હતી. મુખ્યત્વે સ્ત્રીઓનાં
 કારીગરીના નમુના મુકેલા હતા. પુરોધાનાં કામમાં હુમરના કેટલાક નમુના અં
 ચિત્રકામના કેટલાક નમુના હતા.

* ઇનામો હરીકાષ્ઠમાં આ હાલરડાંના લેખક ખેનને ઇનામ મળે છે.

પુરુષોની બનાવેલી ચીજોમાં કળા નહીં પણ હૃત્તરનો ભાગ વધારે હતો. મીઠકકુડ, કન્ડેન્ડ મીઠક, કાચ સાંધવાતું મિશ્રણ, અગરબત્તી, ગુલાબજળ વગેરે હથેયોની ચીજો સુવકોએ તૈયાર કરી હતી. આ દિશા તરફના પ્રયાસ માટે તેઓને ધન્યવાદ થટે છે. સાધારણ હપથોગની ચીજો ને સહેજ આવડત અને મહેનતથી થોડાં નાણાંમાં પેદા કરી શકાય તેને માટે બદ્ધારથી બમણાં ત્રણગણાં નાણાં ખર્ચી સાવચી પડે તેનાં કરતાં ઘરમાં બનાવી તે હપથોગમાં લેવાય તો પૈસાનો બચાવ થાય એ નિર્વિવાદ છે. ચિત્રકળાના નમુના નિરાશાજનક હતા. નિરાશીઆઓને ખરતું કામ હતું. એને કળાના નમુના કહી ન શકાય. શ. સત્યપ્રસાદ દોલતરાય છત્રપતિએ મેલકલેન્ડર્નનાં રક્ષાઈડસ બનાવેલાં હતાં તે ભેટાં ચિત્ર પ્રસન્ન યાય તેવું હતું. મેલકલેન્ડર્નનાં રક્ષાઈડ બનાવવામાં કોઈ અસામાન્ય કારીગરીની જરૂર નથી તથાપિ એ કાર્ય તરફ દૃષ્ટિ આપણા લોકોની વૃત્તિ વળી નથી. આ નમુનાઓમાં કેટલાંક રવિવર્માનાં ચિત્રો, અમદાવાદના દેખાવો વગેરે સારાં ચિત્રો હતા. એવા મનોરંજક વિષયમાં પ્રવેશ કરવા માટે તે શુદ્ધસ્થને મુખારકબાદી થટે છે.

શ્રીઓની કારીગરીના નમુનાઓની પુષ્કળ સંખ્યા હતી. પરંતુ એકું કહેવું જરૂર છે કે આખા પ્રદર્શનમાં એક ભેને કહી શકીએ અગર લડીને આંખે વળગે એવો કોઈ પણ નમુનો તેમાં નહોતો; વળી ને ભતના કામમાં વધારે આવડત અને વધારે કારીગરીનો તથા સ્વભાવિક સૈન્દર્યોત્પાદક શક્તિનો ખય પડે છે તેવાં થોડાં કામ હતાં રેરામ તથા છકતું હથા પ્રકારતું બરત કેવળ નહીં ભેવું હતું. વળી ઘરના હપથોગમાં શીવણ કામની વિરોધ જરૂર છે તથાપિ શીવણ કામના નમુના જુજ હતા. ને હતા તે સારા પ્રકારના હતા એમ કહેવાની જરૂર છે પાક વિધિના નમુના જેવા કે મુરખા, મીઠાઈ, પાક, તિલ, શુક વગેરે ચીજો તરફ હવે થઈ ધ્યાન આપવામાં આવશે એવી આશા રાખીએ છીએ. ચિત્ર કામના પણ બહુજ થોડા નમુનાઓ હતા. દરેક લલિત કળાઓમાં ચિત્રકળા એક રક્તિમાં મૂખી-સકાય પણ તે કળાનું શિક્ષણ કન્યાઓને ન મળતું હોવાથી તેઓ સ્વાભાવિક રીતે તેમાં પછાત હોયજ. છતાં રંગોળી સાધોઆ એકું કાંઈક હોત તો ચિત્તાકર્ષક થાત. ઉત્તના ગુંથણ કામના નમુના પણ પ્રમાણમાં ઓછા હતાં. દોરાના કામના કાંઈક વધારે હતા. તથાપિ એ કામમાં વધારે બારીક કૃતિઓ અને સફાઈદાર નમુના હોવાની અપેક્ષા રહે છે. સૌથી વધારે નમુના કીટીયાં, દાણા અને મણકાના હશે એમ દેખાતું હતું. એ કામ દાલમાં બધી સ્ત્રીઓમાં માનીતું થઈ પડેલું છે તેથી એનાં

કરનારાં વધારે હશે, તેમજ તેમાં ઘણી ઘોડી મહેનત અને આવડતનો ખર્ચ પડે છે. રેશમના ભરતમાં કુદરતી રંગ ઘટાડી ટાંકા લેવામાં અથવા ઝીંકના ભરતમાં શોભિતા ઘાટ બનાવવામાં જે નિપુણતા જોઈએ છે તે દાણામાં જોઈતી નથી. માત્ર નમુના લેવાથી સાધારણ સકાઈવાળું કામ થઈ શકે છે એથી ધર શણગારની અનેક ચીજો અલ્પ સમયમાં થઈ શકે છે માટે તે કામ કરનારાંને નિરૂત્સાહી કરવાની જરૂર નથી. તથાપિ કળામાં આગળ વધવા માટે રેશમનું તથા ઝીંકનું ભરત કામ, અને ચિત્રકામ એપર વધારે ધ્યાન આપવાની સર્વ બહેનોને ભલામણ છે. વળી ભરત કામ શણગારને માટે જરૂરનું છે અને પ્રસંગવશાત્ નિર્બીહ માટે પણ ખર્ચ આવે તેનું છે, તોપણ શીવણ કામને વિચારી ચૂકવા જેવું નથી. હમેશના ઉપયોગમાં એની જરૂરીયાત છે. તેમાં પણ કળાયુક્ત કામ થઈ શકે છે અને ખીલેલી બુદ્ધિ તેમાં જાત જાતની ઘટનાઓ કરી શકે છે.

દાણાના કામમાં પડતા તોરણો કેટલાંક ધણાં સુંદર હતાં. મણકાનાં ધ્રુવર પણ આકર્ષક હતાં અને કીડીઆનાં ઝાડ માંડવા વગેરે શોભિતાં હતાં. ,

કેટલીક ન્હાની ઉમરની બાળાઓનાં કામ પણ તેમની ઉમરના પ્રમાણમાં વખાણવા યોગ્ય હતાં. પ્રદર્શન ગોઠવવામાં ઘટતી વ્યવસ્થાથી સુંદરતામાં વધારો થયો હતો.

આવાં પ્રદર્શનોના અનેક લાભ છે. તે મણુવવાની અગત્ય નથી. એથી ઉત્સાહ વધી દરેક કારીગર પોતાની તમામ શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે. પોતાનાથી સારામાં સારું કેટલું થઈ શકશે એ હેતુ લક્ષ્યમાં રાખી યોગ્ય સ્પર્ધાથી દોરઈ ઉત્તમ પ્રતિભા નમુના તે બનાવી શકે છે. બીજાની કારીગરીઓ જોવાનો પ્રસંગ પણ આવાં પ્રદર્શનોથી મળે છે. નવું શીખવાનું અને જાણવાનું પ્રાપ્ત થાય છે. કામ કરનારને ઉત્તેજન મળી તેઓ હુત્રર કળામાં આગળ વધવાને પ્રેરાય છે. માટે કેટલાક સમયને અંતરે હુત્રર કળામાં આપણી પ્રગતિ જાણવા એવા પ્રદર્શન ભરવાં જોઈએ. પરંતુ તેમાં અમુક કામ કે જ્ઞાતિની સાંકડી મર્યાદા ન બાંધતાં વિસ્તારી સ્વરૂપ આપવાથી પ્રદર્શનોના સર્વ લાભ વધારે અંશે મેળવી શકાય તેમ છે.

હીંદના અપ્રકાશીત દીવાળ્યો.*

+++

(સા. મનહરજોરી દેસાઈ.)

તા. ૬ ફી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને દિવસે શ્રીમતી સરોજની દેવીને હાલેજ હોલમાં ગંદુરની પ્રજા તરફથી મી. કે. કોટલાઈંગમના પ્રમુખપદ નીચે માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. જે વખતે હોલ ચોકાર જનસમુદાયથી ભરાઈ ગયો હતો કે ત્યાં હજારો રહેવાને બાંધે જવા દ્રષ્ટિગોચર થતી.

શુનીસીપાલીટીના ઉપપ્રમુખ મી. કે. દનમંતરાવે નીચે પ્રમાણે માનપત્ર વાંચ્યું હતું.

શ્રીમતી સરોજની દેવી,

“બહાલી ખેન ! આ પુરાણા ઐતીહાસીક ગંદુર રાહેરના અમે રાહેરીઓ મહાન્ આનંદ અને માનની લાગણીથી તમને આવકાર આપીએ છીએ.

અમે તમને તમારા મુંદર મળ્યાથી અને લેખોથી ધણા સમયથી ઓળખીએ છીએ, અને તમારી સાદી રસમય ભાષા ને ઉમદા વિચારોથી રસીકી હોવાને કીધે વખાણીએ છીએ.

તમારા ધણા પ્રસંગે ધણે સ્થળે અપાએલો ભાષણો મગજથી અને વાંચ્યા છે અને પશ્ચિમના દેશોમાં ને હીંદમાં તેથી જે લાયકીભરી વિખ્યાતી તમે મેળવી છે તે સાંભળી અમે મગજ થયા છીએ. કીંતુ હજી સુધી તમારી મધુરી વાણી અને રસીક ભાષા પ્રત્યક્ષ રીતે સાંભળવાનો લાભ મળ્યો નથી તે આજે મળે છે,

તમારી જિયા પ્રકારની વિદ્વત્તા, સ્વતંત્ર વિચારો, ભાષાની પવિત્રતા, એ બધા તમારા જિયા આદરો. અમને વિસ્તૃત કેળવણી દર્શાવી આપે છે.

મધુરતા, વિચારો અને કેળવણીમાં, તમારાથી ચઢતા અગર તમારી બરોબરી કરી શકે તેવાં યોડાંજ સ્ત્રી પુરુષો હશે. તેથી અમારા હૃદયો આનંદની લાગણીથી ઉભરાઈ નય છે.

* કન્યાકેળવણી માટે શ્રીમતી સરોજની નાઈકુના વિચારો. દૈનિક પત્ર ન્યુ ઇન્ડિયા ઉપરથી.

ઠઢાલી બહેન ! તમારામાંના એક પણ સદ્ગુણને વિચાર કરતાં આ અલંગ યદેલી હોંદ બૂમીમાં કે જ્યાં સ્ત્રીઓ ખાસ કરીને પછાત છે. ત્યાં અમે તમને સંપૂર્ણ આદર્શ-જીવન તરીકે જોઇએ છીએ કે અન્ય હોંદની સ્ત્રીઓને તમે દાખલારૂપ છે, અમારા હૃદયની સાગણીથી ઠઢાલી બહેન, તમારો ઉપકાર માનીએ છીએ.

નૂતન હોંદની ઉત્પત્તિમાં તમે જે માયાળુ સાગણીથી રસ લો છો, અને અમારા શહેરને સુસાક્ષત આપી અમને આભારી કર્યાં તેથી તમારા તે કામમાં મંડયા રહેવાને તમને સાંજુ આયુષ્ય ઇશ્વર જણે એમ ઇચ્છીએ છીએ.

અમે છીએ ઠઢાલી બહેન ગંતુરતા બાઇઓ અને બહેનો.

ઉપસા માનવત્વના જવાબમાં મીસીસ સરોજની તાઈડુ બોલ્યાં હતાં:—

“ જે આવકાર આજે તમે મને સાચા હૃદયની સાગણીથી આપ્યો છે તેથી હું મદારી જતને કેટલી બધી બાગ્યશાળી સમજું છું તે હું બાગ્યજ મહી શકું તેમ છું. હું જ્યાં જ્યાં જઈ છું ત્યાં ત્યાં આવો સમકામચો અને ઉદાર અવક મળે છે તે મદગ જતન નથી મળતો પણ સમસ્ત હોંદની સ્ત્રી જતીના હોંદના પુરૂષ વર્ગની સા ભોના ન રાગ તરીકે મળે છે ખંગ બૂમીમાં જઓ ત્યાં તમે ત્રણવરમાં । કમળની મારફ મહાન્ અધ્યાત્મિક આદર્શવાળી સ્ત્રીઓ જોગા મળ્ય જત અર હોંદના કેાઇપણ બાગમાં જશે તો શું તમે એમ ધાર છે કે જેવા કગને સ યે. । નામે આપણા હોંદના અસલના સદ્ગુણના અન્ય નય છે તેના જન્વત આદર્શો પિનાતું એક શુદ્ધ છે ? હોંદ બૂમીમાં આજે આ છેડેયાં તે પેલે છે? સુધી બલે ગરીબ અગર તવંગર એકે શુદ્ધ એવું નથી કે જ્યાં અસલની સતીઓ સીતા અને સાવીત્રીના સમય કરતાં સ્ત્રીઓની મદત્તા યોછી મનાતી હોય.

સદાએ ના અનુભવથી દુનિયાના મહાન સુધારા અને વધતી જતી જવાબદારીથી આપણો અનુભવ જુનો છે.

જે તકે તમને તેથી મળી છે તે તકે સ્ત્રીઓને તમે આપી નથી કે જે તમારે આપવાની ફરજ હતી.

તેમના આત્મામાં હુયાએલા સદ્ગુણો જગૃત કરવાને અને તેમની જતને સંપૂર્ણ કરવાની ખાસ જરૂર હતી.

શામળી 'સત્તા' નારા યદ્ય, કારણ કે તેમનો સુધારો અને તેમના આદર્શો અધ્યાત્મિક નહતા, કિંતુ બુદ્ધિના દત્તા. શ્રીસ અને શામળી શ્રીર્ષિ સદીઓ યયાં નારા યયેલી હોવાથી આજે ફરી જન્યત કરી શકાય તેમ નથી. કારણ કે તેમાં અધ્યાત્મિક તત્વની ખામી હતી. પરદેશી સંમંદસ્થાનમાં બાગેલા પુતળાને ફરીથી ગોઠવીએ તેવી રીતે તેમની મદત્તા નહ યદ્ય છે, અને ઇતિહાસના સમારક તરીકે માત્ર મનાય છે. પરંતુ ખરૂં માનવને કે કમાવાને માટે જે માણસો જાય છે તે મદદદેવતા જન્યત રાખી શકતા નથી. તેજ પ્રમાણે અસ્તિત્વ ટકાવવાના સ્પષ્ટ ખ્યાલમાં જેમણે ભૂલો કરી છે તેમણે જાણ્યું જેમણે કે, તેમના અધ્યાત્મિક અર્થો અંગો કે જે ઘેર રાખેલાં હોય છે, અને જે અધ્યાત્મિક સદૃશ્યવને કુટુંબના પંચાયતન બાળગોષાળરૂપી દેવતાને પોષે છે, અને તેથી કરી તમારે તેમને તેમના મદાન આદર્શો સમજવાને તક આપવી જોઈએ. એમ કહીથી "આપણી શ્રીઓ પછાત છે" એતા ઉદ્દ્યારો હું ખાત્રીથી કહું છું કે તમે કાઢીશો નહીં.

તેઓ પછાત છે, કારણ કે તેમની પાસે પ્રકાર માટે હીવા નથી ? ના! સજગાવવાને હીવેટ નથી, કારણ કે પ્રકાર માટે તકરૂપી તેલની જરૂર છે, તે તમે તેમને આપતા નથી, કે જેથી કરીને હીવાઓની જ્યોત પ્રકાશે છે. ઘણીએ સારા મયાળાવાળી ચોપડીઓ છે, પરંતુ રરકીનના* "બંધારણના સાંત હીવા" જે નામના પુસ્તક જેણે વધારે આદર્શક પુસ્તક એકે હોય એમ હું ધારતી નથી. પરંતુ આપણી સમક્ષ આપણા બંધારણમાં અપ્રકાશિત સાત લાખ હીવાઓ છે; અપ્રકાશિત છે કારણ કે તમે તેમની જ્યોત પ્રકટે તેટલા માટે તકરૂપી તેલ આપ્યું નથી. જે "બંધારણના સાત હીવાથી" આખી પશ્ચિમની પ્રભ પ્રકાશિત છે તેા મ્હારા મિત્રો વિચાર કરો કે રાષ્ટ્રીય બંધારણ અને મનુષ્યત્વને ખાતર સાત લાખ હીવાઓ પ્રકાશિત કરવામાં આવે તેા તેના અમુકગતા પ્રકારથી આખી દુનિઆ પ્રકાશિત યશે. હું તેા ફક્ત એક માદીનું કોડીકું છું, પરંતુ તક વિનાના હબરો સુવર્ણના પાત્રો તમારી સમક્ષ છુપાએલાં છે. તમારો ઉપકાર માનવાને જદલે હું તમને કપકો આપું છું. કારણ કે હબરો સુવર્ણના પાત્રો હીવાઓ માટે હોવા છતાં નાદીના કોડીઆથી તમે

* (Seven lamps of architecture by Ruskin).

સંતાપ પામે છે, મહને તમને વિનંતી કરવા દો કે મહેં ને હું આદરોથી ફત્તેહ મેળવી છે તેથી તમે સંતાપ પામી બેસી રહેશો નહીં.

હોંદ જૂગી તેની પુરાણી મહત્તાથી ઉત્તતિ કમપર આવશે નહીં. ને પ્રકારની જરૂર છે, તે પ્રકાર આપવાનો તમારા હાથમાં છે. અને માત્ર તેજ પ્રકારથી આપણી ઉંઘતી માતૃભૂમિને જાગૃત કરી રાખીશું.

કરોડાધીપતિના શુકનો.

(સંપાદક:—૨૧. ચીમનલાલ હરદેવરામ.)

રહોટલાંડના વતની મીં એંડુ કારનેજ અમેરીકા આદી પ્રદેશોમાં કરોડો રૂપીઆનો વેપાર કરી જગતમાં આજે આ જમાનાના કુખેરની પડી ભોગવે છે. તેઓએ પોતાની સડસેડમી રૂઝગાઠે નીચે મુજબનાં કેટલાંક બાધ વચને કહ્યાં હતાં:—

તમારી પુંજ પ્રમાણે ખર્ચ કરજો.

પોતાનું કામ થયું તેટલેથી સંતાપ માની બેસી રહેશો નહીં. કેમકે ને ઘોડો મજલ પહોંચ્યા પછી પણ અગાડી જવા ડોકું કહાડે છે તેજ ખરો ઘસારવી નીવડે છે.

શેકની અવગણના થાય તોપણ હુકમ પ્રમાણે જ કરવું એવું સુત્ર પકડી બેસશો નહીં. પોતાના ડાહપણને ઉપયોગ કરો. તેને કહો કે મહારા ખાતાની મહને જેટલી માહીતી છે તેટલી તમને નથી. આ વાત તેને તે વખતે પસંદ પડશે નહીં. પરંતુ તે વાત તે માદ રાખશે અને કોઈ વખત તે તમને બહિસ આપશે.

કેટલાક માણસોએ જગત ઉપર મોટો ઉપકાર કરેલો છે તે લોકો કેવળ પણા પૈસા મેળવનાર નહીં હતાં. પૈસા મેળવવા એ સામાન્ય બુદ્ધિના માણસનું કામ છે. પૈસો મેળવવો તેના કરતાં તેના સદ્ઉપયોગ કરવો તેમાં વધારે ડાહ્યાપણની જરૂર છે, અને તે ઘોડામાંજ હોય છે.

ખાળકોને કહેવાની વાર્તા.*

—++00++—

(એક ખેન.)

“ ઈશ્વર પળમાં આહરો કહે. ”

“ હમેશાં વાંચ્યા કરતાં સાંભળેલું બહુ સારી અસર કરે છે અને તેમાં ‘ ચરિત્ર ’ કે વાર્તાથી સાંભળવામાં બહુ આનંદ અને રસ હોય છે ” વાનપ્રસ્થાશ્રમી શ્રિયુત નંદરાય ચાચા આવાજ નિચારવાળા હોવાથી દરરોજ સાંજના પોતાની પાસે ‘ ખાલકલખ ’ ભેગી કરતા અને કાંઈક કાંઈક વાર્તાઓ, હુલ્કાઓ કહી ગમત સાથે જ્ઞાન આપતા.

નિયમ પ્રમાણે રાત્રે છોકરાં ભેગાં થયા તેમાં જાહુ બોલી લઈયો કે, દાદાજી ! આજે નિશાળમાં માસ્તરે અમને કહ્યું કે, પ્રભુની ઈચ્છા પ્રમાણેજ બધું થયા કરે છે. ‘ મહે’ પૂછ્યું, તે સાચી ? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે, દાદાજી તમારે તે સમજવાની વાર છે. તે, દાદાજી ! ત્હમે અમને કહોને ?

દાદાજી—હા દિકરા. સાંભળ ! ત્હેં ઠીક પૂછ્યું, માસ્તરે ના સમજવું તો હું ત્હને તે હપર એક વાત કહીશ તેથી તમને બધાંને તે સમજાઈ જશે.

“ એક વખત ઇરાનનો બાદશાહ પોતાનું ધર્મ પુસ્તક—કુરાન—વાંચતો હતો તેમાં એણે આવ્યું કે, ‘ ઈશ્વર પળમાં આહરો કહે ’ આ વાંચીને ત્હેને અભીમાન આવ્યું કે ઈશ્વર શું કરી શકે ? હું ધારું તે થાય કે કોઈને ફાંસીએ પણ ચડાવું અને કોઈને દિવાન પણ નીમું.

એક વખત તે પોતાના બગીચામાં બેઠો હતો ત્યાં એક બતણું પક્ષી આવ્યું. બાદશાહને આ પક્ષીને લઈ પોતાના સંગ્રહસ્થાનમાં મુકવાનું મન થયું; તેથી બાદશાહ જેવા એને ઝાલવા જાય છે તેણે ઝડપ લેતે કે પક્ષીજ ત્હેને લઈને હડી ગયું અને રોમના નગર ખંદાર બાદશાહને મુકયા. શિયાળાની રાત હતી અને મધ્ય રાત થઈ હતી, નગરમાં જવાની આરામ છોડી, રાતની રાત ટાંકે હુંકવાતા તે ત્યાંજ પડી રહ્યા. સ્થેજસાજ ઊંચ આવી ન આવી એટલામાં એણે બન્યું કે રોમનાજ બાદશાહને ત્યાંથી ચાર ચેરો ચેરી કરીને, જ્યાં આ બાદશાહ મુતો હતો ત્યાં થઈને જતા હતા. તેમણે આ લાજ બરાબર સાધી

* હનામી હરીફાઈમાં આ વાર્તાનાં લેખકને હનામ મળે છે.

બાદશાહની કિમતી શાલ તેનાપર ચોરાદી ત્યાંથી રવાના થઈ ગયા. બંદાણું વાતાં જ્યારે શાલ તરફથી માણસો પગલું કાઢતાં નિકળ્યાં ત્યારે આ શાલ ચોરીને સુતેલો માણસ દીઠો, એને ચોર બળીને બાદશાહની સામું ખડો કર્યો. બાદશાહે મુદ્દો મળવાથી તેને ચોરંગ કરવાની (દાપ પગ કાપી નાંખવાની) સિક્કા ફરમાવી. તે ઉપરથી અધીકારીઓએ તેમ કર્યું. આ ઇરાનનો બાદશાહ જુઓ ! ક્યાં તેનું રાજ્યાસન ? અને ક્યાં તેનાં દાપપગ કાપવા ? આ ઇરાનના બાદશાહને હવે આપણે ચોરંગ કહીશું તેને રાજમહેલ પાછળ એક ચોરડીમાં રહેકાણુ આપ્યું હતું; ત્યાં બીચારો કેટલાક દિવસ રહ્યા. એક દિવસ એક ધાંચી તે રસ્તે થઇને જતો હતો, તેને આ ચોરંગને જોઇને દયા આવી તેથી પોતાને ત્યાંથી એક લુગડાંનો કકડો ચોખ્ખા તેલમાં બાળી એક પાટો બનાવી લાવ્યો. લાગત બેચાર દિવસ તેને બાંધવાથી રજા આવી. અહીં ધાંચીને ઘેર તેણે આવો પરમાર્થ કર્યો તેથી આવક વધવા માંડી; આથી ધાંચીને તેના તરફની દયા વધવા માંડી. તે એક દિવસ શાલ પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો કે, જહાંપનાંદ ! જો દરકત ના હોય તો હું આ ચોરંગને મ્હારે ત્યાં લઈ જઈશ, એ બિચારો અહીં જુએ મરે છે, તેથી હું તેને ખાવાનું આપીશ, અને તે મ્હારી ધાણી ફેરવવામાં મદદ પણ કરી શકશે. શાલએ તેમા કંઈ પણ વાંધા ના લીધો તેથી તે ચોરંગને પોતાને ત્યાં લઈ ગયો અને ટાપલામાં બેસાડી ધાણી ઉપર મુકતો, એટલે ધાણી ફરતી. આવી રીતે ધાંચીને ઘેર રહી ચોરંગ પોતાનું પેટ ભરવા લાગ્યો. જ્યાં આગળ આ ધાંચીની ધાણી ફરતી હતી તેની બરાબર રહ્યાનું રાજમહેલના ઝનાનાની બારી હતી. તેમાં બેસી રાજકુંવરી દરરોજ કુરાન વાંચતી હતી, વાંચતાં વાંચતાં તેણીને જો કાંઈ ભુલ પડતી તો આપણો આ ચોરંગ તે સુધારતો. આવું કેટલોક વખત બન્યું તેથી રાજકુંવરીને લાગ્યું કે આ કાંઈ ધર્મોત્તમા છે, માટે એની પાસે હું કુરાન બહુ તો સારું, તેણીએ આ ઇચ્છા રાત્રીને જણાવી. રાત્રીએ હા કહી, એટલે દરરોજ તે, રહેવારમાં ચોરંગને પોતાની પાસે ઉંચકાવી મંજાવતી અને બહુતી-એક દિવસ બહુતાં બહુતાં એવું આવ્યું કે, ‘ઈશ્વર પળમાં આજ્ઞાસો કરે’ આ વાંચીને ચોરંગને ઘણું હસડું આવ્યું. એનું કારણ કુંવરીએ તેને પૂછ્યું, ત્યારે તેણે કહ્યું કે, ‘આ રાખડોએજ મ્હારી આ સ્થિતિ આણી છે. કુંવરીએ પૂછ્યું કે, ‘કેમ શી રીતે ?’ ત્યારે ચોરંગે અત્યાર સુધીમાં બનેલી તમામ હકીકત કહી. આ સાંભળી કુંવરી ઘણા જ વિચારમાં પડી ગઈ, તેણીએ તુરત તો તેને જવાની રત્ન આપી. પોતે એકાન્તમાં

પોતાના પિતાને મળી અને ચોરંગની સાથે લક્ષ કરવાની પોતાની ઇચ્છા જણાવી. પિતાએ, તે ચોરંગ છે, અને કેવી છે તેથી તેમાં સંમતિ આપી નહિ. પણ કુંવરીએ દુરાચાર કર્યો એટલે પિતાએ ગુસ્સે થઈ તેને નગર બહાર રહેવાનો હુકમ આપ્યો. આ વાત કબુલ કરી ચોરંગની સાથે રહી. બાદશાહ દરરોજ એ જણુ જોઈતું સાદું ભોજન મોકલતો હતો, તે તેઓ જમતાં. એક દિવસે ચાર ફરીયાદી બાદશાહની સભામાં ગયા બાદશાહે તેમને પૂછ્યું કે, તમે રાી ફર્યાદ લાવ્યા છો ? ત્યારે તે વારાફરતી બોલ્યા કે, અમે નશીબ, બુદ્ધિ, લક્ષ્મી અને તંદુરસ્તી છીએ, બાદશાહે તેમને આદરપૂર્વક કહ્યું કે, આવો અને મહારા રાજ્યમાં રહો. કારણ કે અહીં કમનસીબ, બુદ્ધિહીન, નિર્ધન અને રોગી ધણાં છે તેથી તમારી જરૂર છે. ત્યારે તે ચારેએ કહ્યું કે, ત્હમે યોગ્ય ઈન્સાફ આપી સકશો નહીં, માટે અમે તો ધરાનના બાદશાહ પાસે જઈએ છીએ. બાદશાહના મનમાં વિચાર આવ્યો કે, વળી અહીં ધરાનનો બાદશાહ કેવો ? ચાલ જોઈએ તો ખરો. તે છુપા વેરી આ ચાર ફરીયાદીઓની પાછળ પાછળ ગયો તો તેમણે નગર બહાર ચોરંગની કુંવરી આગળ આવી ફરીયાદ ! ફરીયાદ ! ! કહી બુમો પાડી. તુરત ચોરંગે તેમને અંદર બોલાવ્યા અને ફરીયાદની વાત પૂછતાં મહેલાં કહ્યું કે, અત્યારે મારી માસે રાજ્યસિંહાસન, રાજ્યમુગટ કે રાજ્યદંટ નથી, તેથી હું તમોને ન્યાય આપવાને યોગ્ય નથી. જાઓ, રામના બાદશાહની પાસે. ફરીયાદીઓએ તેમને એક પાસે જંગલમાંથી લાકડાનું ગચ્છુ લાવી તે ઉપર બેસાડ્યા, અને એક હાથમાં લાકડી આપી. વનમાંથી મોરનાં પીંછાં લાવી તેનો મુગટ બનાવ્યો આવી રીતે તેને રાજ નીમી પોતે પોતાની ફરીયાદ રજૂ કરી.

પહેલો ફરીયાદી—મહારાજ ! હું નશીબ છું અને મ્હને આશ્રય મળવો જોઈએ.

બીજો „ —મહારાજ ! બુદ્ધિ છું અને આપની પાસે રહેવા માંગુ છું.

ત્રીજો „ —રાજધિરાજ ! હું લક્ષ્મી આપની ચરણ સેવા કરવા આવી છું,.....ચોરંગે તે ત્રણેને આગળ બોલતાં અટકાવીને કહ્યું કે, બસ જાઓ અદ્વિંચી મ્હારે તમારું કામ નથી. કારણ કે હું ધરાનનો બાદશાહ પરરાજ્યમાં કેદ ભોગવું ત્યારે નશીબ કર્યા ગયું હતું ? બીન વાંકે ગુનેહગાર કરાવી મ્હને ચોરંગ બનાવ્યો ત્યારે બુદ્ધિ પણ ક્યાં ગઈ હતી ? અને ધૂત લક્ષ્મી ! ત્હે તો મ્હને મોહમાં ફસાવી, અણીમાન કરાવી, આવી પાંચમાલીની રિયતિ ઉપર આણી મુક્યો છે માટે મ્હારે તમારા ત્રણેમાંથી એકેનું કામ નથી.

આ ચોથો કે.છુ છે ? ચોથો ફરીયાદી—પરવરદિગાર ! હું તંદુરસ્તી પોતે છું હુકમ ફરમાવો ! બાદશાહ આનાથી તો પ્રસન્ન થયો અને કહ્યું કે તું અદિલ રહે તારાથી હું આ ત્રણેને પ્રાપ્ત કરી રાખીશ. જેવી તંદુરસ્તી ચોરંગની સેવામાં રહ્યું થઈ કે તરત તે હાથે પગે સાબલે તાલે થઈ ગયો.

આ બધો ખેલ રામનો બાદશાહ છુપાઈને જોતો હતો તે તરત આગળ આવી ઈરાનના બાદશાહની માફી માગવા લાગ્યો, અને પોતાની બુલની દામા માગી ત્યાંથી તે બન્નેને દરબારી હતારામાં લઈ જઈ, અતી ઠાઠમાઠથી પોતાની કુંવરીના લગ્ન કર્યાં.

ત્યાર પછી કેટલોક વખત વહી ગયા પછી ઈરાનનો રાજા પાછો નગરના દરવાજા આગળ આવીને ફરતો હતો તેવામાં પેહુલ પક્ષી કે જેણે તેને અદિલ આજી મુક્યો હતો, તે ત્યાં આવ્યું. રાજાની ઇચ્છા પાડું તેને પકડવાની થઈ, કે આ પક્ષીના પરાક્રમ જોઈ હું અદિલ આટલો અનુભવ કરી મુક્યો; જોઈએ ફરીથી તે ક્યાં લઈ જાય છે ? જેવા રાજા તેને ઝાલવા જાય છે કે તરત પક્ષી બાદશાહને, પોતાની પીઠ કે ને ઉઠ જેવી હતી તેના ઉપર નાંખીને હડધું, તે છેક ઈરાનના રાજ્ય મહેલના બાગમાં લાવીને રાજાને મુક્યા. રાજાએ તેને પકડી રાખ્યું અને પુછ્યું કે, મહેલે લાવનાર અને લઈ જતાર સોના જેવી પાંખોવાળા અને સૂર્ય સમાન કાંતીવાળા દે પક્ષીરાજ ! ત્હમે કોણ છો તે કહો ? મહેલે તમારી અદ્ભુત બુદ્ધિ અને અપુર્વ રૂપ તમા સક્તિ જોઈ આનંદ અને બક્ષિ ઉપજે છે.

આ સાંભળી પક્ષીને તાવ્યા થઈને તે ખડખડાટ દરધું અને બોલ્યું કે, દે રાજા ! ત્હને જેણે રાજ્ય આપ્યું છે અને, જેને તું કુરાનમાં ઇશ્વર, ઇશ્વર. કહીને વાંચે છે તે ઇશ્વરનો હું દુત છું તેની ઈચ્છાથી અને હુકમથી હું આવીને તને લઈ ગયો. હવે તને દુનિઆનો અનુભવ કરાવવાનો પુરો થઈ જવાથી તેની આજ્ઞાથી હું તને અદિલ તારા રાજ્યમાં પાછો મુકું છું. મહેલે મદારી ફરજ જાનવી છે અને હવે તું પણ તદારી ફરજ જાનવજે. હું હવે જઈ મું આટલું કહી તે પક્ષી ઉડી ગયું.

પક્ષીના ગયા પછી થોડીવાર તે ચિત્તેવા પુતળાની માફક તેની પાછળ જોઈ રહ્યો તો આકાશમાં અસંખ્ય દિવાળી જેનો પ્રકાર થઈ રહ્યો હતો. અને તે તેજમાં પક્ષીને બદલે કેઈ મદા તેજસ્વી પુરુષ લાંબો દાઢ્ય કરી રાજાને આશીર્વાદ આપતો દોષ એમ જણાતું હતું. પીમે પીમે તે બધું જતું રહ્યું.

શેઠી વારે રાત દરબારમાં આવ્યો. પરમેશ્વરની ખુબી કેવી છે? દરબારમાં જુઓ છે તો દરબાર સરાએલોજ છે, ત્યાં આવી ચોતે બનેલી હકીકત અને પક્ષીની વાત કરી. આ સાંભળી સધળા સભાજનો ચક્રીત થયા. દિવાને કહ્યું મહારાજધિરાજ! કાંઈ તબીયત નરમ છે? જો તેમ હોય તો આ રાજ્યવેદ્ય અહીં હાજર છે, આ આપ શું બોલો છો? રોમ શું? લમ શું? પક્ષી કેવું? આપ તો અહીંજ અમારો ઇન્સાફ કરોછોને?

પરંતુ એક ફકીર જે અહોનિરા સભામાં આવતો હતો તેણે કહ્યું કે રાત્ર કહે છે તે વાત સાચી છે. આથી આચર્ય પામી દરેક સભાસદ મોટેથી પુકારી હઠ્યા કે ખરી વાત છે કે, ઇશ્વર પળમાં આલસો કરે.

ત્યાર પછી દિવાન રાણોને ધણા ઠાકમાઠથી તેડી આવ્યો, અને તે ધણાં વર્ષ સુધી રાજ ચલાવી અંતે સુખથી મરણ પામ્યાં.”

કેમ છોકરાં? વાત ગમીને? કેવી સારી છે? ડોસા વાત પૂરી કરતાં બોલ્યા.

બાહુ—હા દાદાજી! બહુ સારી છે હવે મ્હને સમજાયું કે, ઇશ્વર કહે તે પ્રમાણે થાય છે.

રમુ—દાદાજી! પણ મ્હને તો પેલો ધાંચો બહુ સારો લાગ્યો કેવો દયાળુ?

હરિવદન—હા, પણ પેલા ફરીવાદીની વાતમાં તમને સમજાયું પડી? અમારી કોપીમાં આવ્યું હતું કે “પહેલું સુખ તે જતે નર્યા” તે પ્રમાણે તંદુરસ્તી તે જ બધું સુખ આપશે. નરણે સાચું થાય, પૈસાએ પેદા કરાય અને બુદ્ધિ પણ સારી રહે.

અંદકાન્ત—હા, મોટા ચાચાએ નરણ ઉપર આધાર રાખવાની ના કહી છે. પૈસાની લાલચ રાખીએ છીએ તો વઢે છે. અને દરરોજ વાતો કરી રહ્યા પછી બુદ્ધિ સારી રાખજો, સારી રાખજો એમ કહે છે.

રમુ—ને હા, આજે શરીર સાડું રાખવાનું કહ્યું કેમ ખરુંને દાદાજી!

નંદરાય ચાચા—હા, શરીર સુધારવું, દયાળુ થવું અને ઇશ્વર ઉપર આકીન રાખવું જોઈએ.

કરતા હતા. એક માણસે મદને પુછ્યું કે સાકરલાલના માદાદેવ ક્યાં છે ? ત્યારે મદારા ભણવામાં આવ્યું. બીજું એ માદાદેવની બહાર મેડી ઉપર એક માદારાજ (શન્યાસી) રહે છે તેમના કળભમાં ઉપરના ૨ રૂમ અને નીચેના એટલા ઉપરના ૨ રૂમ એ રીતે ૪ રૂમ છે જે મદારા સાંભળવા પ્રમાણે એ કંઈ બાકું આપતા નથી, અને સાકરલાલ રોઠની પરવાનગીથી રહે છે. હવે જ્યારે એ ન્યાતનું મકાન છે તો આજે કેટલા વર્ષથી વગર બાઠે રહે છે તો આવી રીતે રાખવાને ન્યાતની પરવાનગી માંગવી જોઈએ અગર રીતસર બાડાચીટ્ટી લખાવીને બાકું લેવું જોઈએ.

જો બાડાચીટ્ટી પણ ના દોષ અને બાકું પણ ના લઈએ તો કાળે કરીને એ પણ એટલા મકાનના ધણી થઈ પડે આવા દાખલા ધણા બને છે. વાસ્તે આ વાત પણ ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે, આ બાબતનો સ્થાવર મીલકત ગીસે આવી હવે આપણે જંગમ મીલકત બાબત વીચાર કરીએ,

ન્યાતના વાસણો કેટલા છે તેનું લીસ્ટ બરાબર રહેવું જોઈએ. બાંધ્યું તુર્યું જોવું જોઈએ. દુરસ્ત કરાવવા જેવું દોષ તે કરવું જોઈએ, તેથીજ રીતે માદાદેવના પુત્રના વાસણો, હાંડીયો, તકતા તેનું પણ બરાબર લીસ્ટ રહેવું જોઈએ. ભજગ, રોત્રંજ વગેરે જે દોષ તેના ઉપર બરાબર નામ વીગેરે ન દોષ તેના ઉપર બરાબર નામ વીગેરે દોષા જોઈએ.

ન્યાતના પાટીયાં કેટલા હતા અને કેટલા દાસ છે અને બાકીના ક્યાં ગયાં તે નકી કરી તેનું પણ નામ તથા લીસ્ટ રહેવું જોઈએ.

બીજી ન્યાતોમાં તેમની મીલકતો કેવીરીતે બરાબર સચવાય છે તેના પ્રમાણમાં આપણી કેમ બળીને વૌદ્ધાન થઈ અચેસર ગયેલી તેની ન્યાતમાં આવું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાહે તે ધણું ચોકજનક છે. વાસ્તે આ ઉપરથી તમામ આપણા જ્ઞાતી બંધુઓ અને બાળુઓને વીનંતિ છે કે આ બાબત બીજી બાબતોની સાથે મન ઉપર લેયો.

અમદાવાદની બ્રહ્મક્ષત્રિય યુનિયન ક્લબ તરફથી
અમદાવાદમાં ભરવામાં આવેલું હુન્નરકળાનું પ્રદર્શન.

જયા નવેંબર મહિનાની તા ૧૭મીથી ૨૧મી સુધી નાતની વાડીમાં આ પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું હતું. પ્રદર્શનનું બહુ કામ સંપૂર્ણ પદ્ધતિ-સર અને સુવ્યવસ્થિત હતું. નાતનાં ન્દાનાં મ્દોટાં તમામ સ્ત્રી પુરુષો ઉપરાંત બ્દાસ્તાં મળી લગભગ ૧૦૦૦ માણસોએ આ પ્રદર્શનનો લાભ લીધો હતો. તોરણો, ચક્ર, યુગ્મરો, તકના વગેરેથી હોલ શોભી રહ્યો હતો અને વચમાં વચમાં નાતના વૃક્ષ વડીલોની છબીઓ, પેટ્રીનામાં અને ન્દાના પ્રકારના બોધક વાક્યો ગોઠવવામાં આવ્યાં હતાં. એમાં કસરત, જ્ઞાન, વાંચન વગેરેના કેવા લાભ છે તથા રડવા કુટવાના રિવાજ તથા નકામાં ગળ ઉપરાંતનાં જગણવારો વગેરેનાં ખર્ચે કેવાં હાનીકારક છે વગેરે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. ટુંકામાં પ્રદર્શન નિર્દોષ આનન્દ સાથે બોધ લેવાનું અને અરસપરસ મળવા દળવાનું ઉત્તમ સ્થાન યથા પડ્યું હતું. અમે એની સંપૂર્ણ ત્રિમત નીચે આપીએ છીએ. પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકતી વખતનો મેળાવડો સ્ત્રી પુરુષોએ ભોગો હતો અને આવો મેળાવડો આ પેઢેલીજ વખતનો હોઈ અપૂર્વ લાગતો હતો.

મંડળના સેક્રેટરીના રીપોર્ટ.

મેટેરિયાલ પ્રમુખ સાહેબ, સત્કારીઓ અને સદ્ગૃહસ્થો,

અમદાવાદની બ્રહ્મક્ષત્રિય એસોસીએશનનો જન્મ ૧૮૯૮ની સાલમાં આપણી નાતના આમેવાન મહુમ્મ વડીલ મજરાયજી સારલાલજીના બંગલામાં થયો હતો. તે વાતને આજ ૧૭ વર્ષ યથાં છે. જે દરમિયાન આ સભાએ નાતના સ્ત્રી પુરુષોની અનેક પ્રકારે યથાશક્તિ સેવાં બજાવી છે. વડીલ મજરાયજીના બંગલામાંથી આ સભા નાતની વાડીમાં આવી હતી અને અવાસે નીકળેલો બંગાળી વિધવિધ રથએ ફરતો ફરતો અને દેશાટનના અનુભવો મેળવતો અતિ સ્વદેશમાં પાછો ફરે તેમ દાહમાં અમારી બ્રહ્મક્ષત્રિય યુનીયન ક્લબ પોતાના જન્મસ્થાનમાં પાછી આવી છે. જુના અનુભવોને લઈને ત્યાં આવ્યા બાદ તેને નવીન વત્સાહ અને વેગ મળ્યાં છે અને તેની પ્રવૃત્તિ.

એનું ક્ષેત્ર વધારે વિશાળ થયું છે—આપણી નાતની કળા અને હુન્નરનું પ્રદર્શન જે આજ આપની સમક્ષ ખુલ્લું મુકવામાં આવશે તે આ ઉત્સાહનું કળ છે.

સુરતની સાહિત્ય પરીષદ વખતે ચયેલા નાગર સ્ત્રીઓના કળા અને હુન્નરના પ્રદર્શનમાંથી આ પ્રદર્શનનો વિચાર ઉદભવ્યો છે. અમદાવાદમાં આપણી નાતમાં આવું પ્રદર્શન પહેલાં હોયું જ છે અને તેથી તે ક્ષેત્રમાં યશ કે કેમ તે વિષે અમારામાંના કેટલાકને શંકા હતી. પરંતુ રા. રા. જીવલુલાલ પ્રાણજીવનદાસ તથા રા. રા. જીવલુલાલ મજરાય ખારીસ્ટર જેવા આગેવાનોની સહાનુભૂતિથી તથા નાતના બીજા ગૃહસ્થોની મદદથી અમે આજ આપની સમક્ષ ૪૩૩ નમુનાઓ રજૂ કરવાને બાગ્યશાળી થયા છીએ.

આ નમુનાઓ તૈયાર કરવામાં આપણી નાતની ૭૫ વર્ષની વયોવૃદ્ધ સ્ત્રીઓથી માંડીને તે ૬ વર્ષના ન્દાના બાળક સુધી આસરે—૧૫૦—યુવકો અને સ્ત્રીઓએ ભાગ લીધો છે. આ બીનાજ પ્રદર્શનની લોકપ્રીયતા સાબિત કરવાને પુરતી છે. પરંતુ તે ઉપરાંત આજ પ્રદર્શનોના જે ધણા ધણા લાભ છે તે આપ સૌની નજર બહાર નથી.

એકજ દીશામાં કામ કરનાર ૧૪૮ ઇલાયાં સ્ત્રી પુરૂષો આજ પ્રદર્શનથી એકઠા મળે છે અને એકબીજાની આવડતનો લાભ લઈ સવિધ્યમાં પોતાની કળામાં સુધારો કરી શકે છે, તથા નવું જ્ઞાન મેળવે છે.

કેટલાંક મનુષ્યો એવાં પણ હોય છે કે કોઈ નવી યુક્તિ શોધી શકે નહિ પરંતુ બીજાનું કામ જોઈને તેમાં ફેરફાર કરી તેવાજ નમુનામાં કાંઈ અદભૂત સુધારો કરી બતાવે. આવાં મનુષ્યોને આ પ્રદર્શનમાંથી વિશેષ લાભ થશે, અને તેઓ ઘણું નવું શીખી શકશે.

બીજું ઢાલ અંગ્રેજી નિરાણોમાં ડૂંઘળનું શીક્ષણ ફરજિયાત થવાથી બ્રહ્મક્ષત્રિય વિદ્યાર્થીઓ ડૂંઘળમાં કેટલા બધા આગળ પડ્યા છે તે આ પ્રદર્શન જોયાથી આપ સૌને જણશે.

દીવસના ધણાએ કલાકો અમે વાતોચ્ચિતોમાં તથા ઠકા મશકરીમાં ગાળી નાંખીએ છીએ તે કુરસદનો વખત નિર્દોષ કલાઓ ખીલવવામાં બંધ તો તેથી મન આનંદમાં રહે છે અને આપણી ઉમ્મની યાચ છે. આવાં પ્રદર્શન યુવાનોનાં મન આ દીશામાં વાળવાને સાધનભૂત થશે એમ અમારું માનવું છે.

જે નમુના આવેલા છે તેની પરીક્ષક કમીટી નીચેની પરનાતિ સત્રારીઓની નીમેલી છે અને તેમણે તે ફરજ બજાવવા કલુલ્યું છે. માટે તેમનો ઉપકાર માનવાની રાજ લઈ છું.

સૌ. વિદ્યાગૌરી રમણભાઈ નીલકંઠ, બી.એ.

બહેન શાંતાગૌરી મોતીલાલ લાલભાઈ,

સૌ. વીરમતિ જનુભાઈ અચરતલાલ સેયદ,

બાઈ જરીબાઈ—મ. રવ. મદાલદમી પીતાંબરદાસ મહેતા.

અન્ય જ્ઞાતીના ગૃહસ્થો તથા સત્રારીઓ સાથે રાનીવાર અને રવીવાર નક્કી કરેલા છે અને તેમની પાસેથી ૦—૦—૬ ફી લેવામાં આવશે.

ઉપર જે સદગૃહસ્થો તથા સત્રારીઓએ અગતે ઉદાર આશ્રય આપી ઉત્તેજિત કર્યા છે, તેમનો અમારી બ્રહ્મશત્રિય યુનિયન કલ્પે તરફથી અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માનું છું.

પ્રમુખ-ડૉ. મણીલાલ ગંગાદાસ દેસાઈ.

એલ. એમ. એન્ડ એસ. નું આપણું

જ્ઞાતી જાગિનીઓ તથા બંધુઓ.

આ આપણી જ્ઞાતીનું પહેલું જ પ્રદર્શન છે. આજ સુધીમાં રમત ગમત (Sports) ક્રિકેટ, વિગેરે અનેક પ્રકારની સારિરિક હીલથાલો આપણી જ્ઞાતીના યુવક વર્ગ તરફથી કરવામાં આવેલી છે પણ હુતરકળાનું પ્રદર્શન આજ સુધી કરવામાં આવેલું નહોતું. આ પ્રથમ પ્રયાસ છે એ વાત ધ્યાનમાં લેતાં જે કામ કરવામાં આવ્યું છે તે સંતોષકારક છે એટલું તો દરેકને કબૂલ કરવું પડશે.

આવી જાતનાં પ્રદર્શનથી અનેક ફાયદાઓ છે તે તો નિર્વિવાદ છે. પરિક્ષાની માફક પ્રદર્શન પણ એક જાતની હરિફાઈ હોવાને લીધે શુદ્ધિને કસોટી ઉપર મુકે છે. વળી તે ઉપરાંત આપણાં ઘરોને કેવી રીતે રાજગારવાં અને તેમને કેવી રીતે સુરોક્ષીત કરવાં એ બધું આવાં પ્રદર્શનો જોવાથી સમન્વય છે આમાંથી આપણી બાળાઓ તથા સ્ત્રીઓને ઘણું શીખવાનું છે. એણે પૈસે ઘર કેમ રાજગારાય તે તથા ઘર રાજગારની ચીજો ફક્ત શોભાની જ નહીં પણ

ઉપયોગમા આવે તેવી કેમ બનાવાય તે શીખવાનું છે. અને તે તરફ આપણે લક્ષ રાખવું જોઈએ.

હાલના સમયમાં અનેક કારણોને લીધે આપણાં ખર્ચ વધી ગયાં છે. એક તો જરૂરીયાત ખર્ચ છે અને બીજું દેખાદેખીનું ખર્ચ છે. આ તરફ આપણે ખાસ ધ્યાન પહોંચાડવાનું છે. ખર્ચની સાથે કમાવાનાં સાધન વધ્યાં હશે તો પણ જ્યાં સુધી આપણે આપણાં ખર્ચ ઉપર અંકુશ નહીં મુકીએ ત્યાંસુધી આપણને અનેક સંસારિક અડચણો નડશે. આવાં કારણોથી મહારં એમ માનવું છે કે આવાં પ્રદર્શનોમાં શરવા શું ચલા કરતાં વેતરવા તથા શીવવા ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

આખા પ્રદર્શનમાં આશરે ૪૫૦ નમુનાઓ (Exhibitions) આપ્યાં છે તેમાંથી શીવણનાં ફક્ત ચાર પાંચજ છે આ વાત ખરેખર શોચનિય છે. આપણી જ્ઞાતીનો દરેક જણ બહોળા કમાણીવાળો થાય અને કાંઈને ખર્ચમાં વાધો ના આવે એ આશા ધણી આકર્ષક છે, પણ રાક્ય નથી એ પણ આપણે ભુલવું ના જોઈએ. આવક પ્રમાણે ખર્ચ થાય તે કાંઈ વાંધા ભરેલું નથી પણ ગતાનુગતિ કોલોકઃ એ પ્રમાણે દેખાદેખી ખર્ચ થાય એમ ના થવું જોઈએ. હાલના સમયમાં ખર્ચની મૂખ્ય બાબત કપડાંલતાની હોય છે, અને તે વળી ફેશનને લીધે અને તેને લીધે બે રૂપીઆના કપડાંની સીલાઈ મૂળ કીમત કરતાં વધારે આપવી પડે છે અને તેજ કારણથી મહારં માનવું એમ છે કે વેતરવા તથા શીવવા ઉપર આપણી બાળાએનું ખાસ ધ્યાન યોગ્યવાની જરૂર છે. વળી તે ઉપરાંત રાંધણકળા ઉપર પણ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

આ રચણે હું કદાપી બીજા વિષય ઉપર વિવેચન કહીશ તો તે અયોગ્ય નહીં ગણાય. અને કદાપી તેમ લાગે તો ક્ષમા કરશો. એ મુદ્દો એ છે કે આપણી ન્હાની જ્ઞાતીમાં વધતા જતાં મરણ પ્રમાણ બાબત પણ આપણે વિચાર કરવો જોઈએ અને તનુદુરસ્તી સુધારવાના તેમજ સાચવવાના ઉપાય લેવા જોઈએ. પહેલા જ્યારે પાણીના નળ નહોતા અને ઘરમાં કુતામાંથી કે ટાંકામાંથી પાણી કાઢવું પડતું, વચર ચાકરે કામ કરતાં, તેમજ દેવદર્શન કરવા સાંઠે બહાર જવું પડતું. ત્યારે વસ્તુસ્થિતિ આવી નહોતી; અને આપણે કણ્ઠ કરવું પડશે કે તે વખતના પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓ હાલના કરતાં સરાક્ત હતાં હવે કાળ બદલાયો છે, તે કાળને અનુસરીને વ્યાયામના ઉપાય લેવા જોઈએ. અને તે વીશે દરેક જણ ચેતાને યોગ્ય લાગે તેવો ઉપાય લેશે એમ હું આશા

રાખું છું. આ કારણથી હું ધૂંધું છું કે બાળ વર્ગમાં સ્પોર્ટ્સ દાખલ કરવી જોઈએ એ સ્પોર્ટ્સને બોગે આવાં પ્રદર્શન બરાબર તો તે યોગ્ય નથી, શરીર અશક્ત થવાનું કારણ મદારા માનવા પ્રમાણે કૃતિમ નાનુકાઈ છે. આમ કરવાથી આપણી મસ્કરી થશે વારતે ખાતી વખતે જરા થોડું ખાવું, ફલાણું કામ હલકું દેખાય વગેરે કારણથી ના કરવું એનાં એવાં શુદ્ધભ કારણોથી શર- માઈને શરીર બગાડે છે એવા દાખલા પણ કદાપી હશે.

આવાં પ્રદર્શનોની જરૂર છે કે કેમ એ પ્રશ્ન કેટલાક તરફથી કરવામાં આવે છે પ્રદર્શનથી અનેક પ્રકારના લાભ છે એ વાત તો હું સ્વીકારું છું વળી આવાં પ્રદર્શનો તમા મેલાવડાને અંગે જે ઉત્સાહ આપણુ યુવક વર્ગમાં જોવામાં આવે છે તે તોડી પાડવા જેવો નથી. આપણે દરેક જાતની હીલચાલ ઉપર ઉત્સાહી યુવક વર્ગની જરૂર છે પણ તે હીલચાલ સંસારિક હોય, અથવા દેશો- જાતીની હોય કે જ્ઞાતીના બધા માટે હોય. અને તે વર્ગ ઉત્સાહી બને તેપર આપણું લક્ષ્યબિન્દુ હોવું જોઈએ. પણ તે ઉત્સાહ ખાત્રીના પરપોટા જેવો ના જોઈએ આવા કામમાં થોડો ધણો વખતનો ભોગ આપવો પણ પડે અને તેથી એમના અભ્યાસમાં હરકત પણ આવે એ સંભવીત છે; અભ્યાસ કોરે મુખી આવા કામમાં મર્યા રહેવાની કોઈ પણ એમને સલાહ આપેજ નહીં પણ પોતાનું કામ કરી બાકીના વખતમાં વાતોના તડાકા ના મારતાં આવા કામમાં ઉત્સાહ લે તો તે ગેરબ્યાજબી નહીં ગણાય. અને મદારા માનવું એમ છે કે વખતના થોડા ભોગે સારા કામમાં આપણા યુવકોનો ઉત્સાહ વધે તેમાં કાંઈ ખોટું નથી.

આના કરતાં ખીજે પ્રશ્ન એ છે કે આપણે આવા સાંકડા વિચારમાં જઈ ફક્ત જ્ઞાતીતંજ પ્રદર્શન કરવું કે બહાર નીકળી જીન સાથે કસોડીમાં ઉતરવું ? આપણે સર્વ કબૂલ કરીશું કે એમ કરવાથી ખાઓચીયાના દેડકા જેવી આપણી સ્થિતી થશે તે પણ તેના ફાયદા છે.

નહાની નહાની જ્ઞાતીઓ કેટલાંક કારણોને લીધે નારા પામે છે અને ઘણી જ્ઞાતીઓને લીધે હિન્દુસ્થાનની ઐક્યતામાં વાંધો કદાચ આવતો હશે તો પણ જ્ઞાતી અરાબજ છે અને તે તોડી નાંખવી જોઈએ એ મત કદાપી હું ના સ્વીકારું તો મદને ફગા કરશે મદારો મત તો એજ છે કે તમારી જ્ઞાતીમાં રહી તેને સુધારો અને જેમ જેમ આખી નાલ સારી સ્થિતીમાં આવશે એટલે એની મેળેજ બાહ્યું પગલું લેવાશે. જ્ઞાતીઓ ઘણા કારણને લીધે આજળ બંધાઈ હશે તેમાંના કેટલાંક હાલમાં નાબુદ પતાં જાય છે અને ધીરે ધીરે થશે. પણ દરેક કામમાં કવી દલપતરામે કહ્યું છે તેમ,

ધીરે ધીરે સુધારાનો ચાલ સજ્જન સંભળાવની
કીડી ઉપર જેમ લાડવો મુકીએ તો મરી નય
પણ બુકો કરીને બહારનીએ તો તે મુએ ખાય.

વાસ્તે pause and think before you leap જેમ જેમ પરદેશ-
ગમન વધારે યશે અને રાષ્ટ્રીય એકતાનો મન વધતો જશે તેમ તેમ એ બંધન
પણ જશે પણ કહેવત છે કે “ઉતાવળાસો બહાવરા ધીરાસો ગંભીર” એ
પ્રમાણે ઠંડે પેટે વિચાર કરી ધીરે ધીરે પગલાં ભરવાં એ ઠીક છે. Express
train ઢોળાવ ઉપર ભ્રેક લગાવ્યા શિવાય નય તો શી સ્થિતિ યાય એ ધ્યાનમાં
રાખવાનું છે વાસ્તે જ્યાં સુધી જ્ઞાતી છે ત્યાં સુધી તેનું પ્રદર્શન પણ
ભરવામાં હરકત નથી એમ મહાર્ મનાવું છે. ન્હાના કામથી મોટું શિખાય
છે. આજ આપણા યુવકો આવાં પ્રદર્શનની વ્યવસ્થા કરતાં શીખશે તો કાળે
કરીને મોટા કામની પણ વ્યવસ્થા કરતાં શીખશે.

મહારાષ્ટ્રી મૂળ ઉદ્દેશની બહાર જરા જવાયું હોય તો ક્ષમા કરશો.

પ્રદર્શનમાં આપણને ધણું ભેવાનું મળશે અને તેમાંથી આપણે યુવક વર્ગ
ચોગ્ય સાર મહણ કરશે એવી મારી ઉમેદ છે.

છેવટમાં મ્હેં આપનો મહો વખત રોક્યો છે તે બદલ ક્ષમા માગી
તેમજ જે યુવક વર્ગે શ્રમ લઈ આ કામ પાર પાડ્યું છે તેમનો ઉપકાર માની
તયા કન્યવાદ આપી આ પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકેલું જાહેર કરું છું.

ચર્યાપત્રો.

એક હાનીકારક રીવાજ.

૧.

ત્રિમાસિકના અધિપતિ સાહેબ,

આપણી નાતમાં થોડા વખત ઉપર એક દિલગીર થવા જેવો દાખલો
બન્યો છે, તે તરફ દરેક જણનું ધ્યાન દોરવાની હું ફરજ સમજું છું અમારા
ભરૂંમાં એક આગેવાન ગણાતા, સુસિક્ષિત અને ધાર્મિક વૃત્તિવાળા એક
સદ્ગુણસ્વ- જેમને માટે આખી નાતને ગાન છે-તેમને ત્યાં લગ્ન હત્યાં આ
પ્રસંગે, ત્યાં રામજીની નાચ કરાવવામાં આવ્યો હતો સાહેબ! એ તો
બધાને બહીષ્કૃત છે કે આ નાચ કરનારીઓ કેવા દરજ્જાની સ્ત્રીઓ હોય છે.

કેળવાયલા અને સજ્જ શુદ્ધરથોને ત્યાં. અને તે પણ વળી લગ્ન જેવે શુભ અને ધાર્મિક પ્રસંગે આવી એક નાચનારીને બોલાવી નાચ કરાવશે. તે શું આપણી આખી નાતને દલકું પાડનારું નથી ? શું નાતની સ્ત્રીઓને આવી નાચનારીની સોખતમાં તમે ફેરવશો ? નાતના કુમળાં મગજના કુવકો ઉપર આથી સારો દાખલો બેસશે કે કાંઈ ઉલટીજ અસર થશે ? જે માણસને ત્યાં આણું યાય તેની તરફ નાતે કપાની નજરે જોવું જોઈએ. તે લામવગવાળાઓ હોય અથવા ખીજ રીતે ઉપયોગી હોય તેથી તેમની શરમમાં અંતર નહીં આંખમીચામણા કરવાં જોઈએ નહીં. તેમણે જે સારાં કામ ક્યાં હોય તેમને યોગ્ય ધન્યવાદ આપવો જોઈએ. પણ જ્યારે આવાં કામ કરે ત્યારે વખોડી નાંખવાની દરેક સમજી સદ્શુદ્ધરથી ફરજ જ છે.*

ભરૂચ, તા. ૨૪-૧૨-૧૫.

લી. સેવક,
જ્ઞાતિબંધુ.

“બ્રહ્મશત્રિય કોન્ડ્રન્સનો પુનર્જન્મ.”

૨.

ઈ. સ. ૧૯૧૧માં અમદાવાદમાં છઠ્ઠી કોન્ડ્રન્સ ભરાયા પછી સાતમીને માટે આપણા ભરૂચી બાઈઓએ આમંત્રણ કર્યું હતું. પણ આપણા ભરૂચી જાતી બંધુઓનું આમંત્રણ આણું હુણું નીવડ્યે એવી રીતે પણ આરામ રાખી નહોતી; હવે તો એ આમંત્રણનો અમલ યાય એમ લાગતું નથી તેથી હવે તે કોન્ડ્રન્સ ભરવી કે નહીં, અને ભરવી તો ક્યાં ભરવી એ સવાલ ઉપસ્થિત થયો છે.

આવી કોન્ડ્રન્સ દર વર્ષે નહીં તો પણ ત્રણ ચાર વર્ષે તો ભરાવી જોઈએ એમ ધણાનું માનવું છે. કોન્ડ્રન્સની જરૂર છે એ વાત તો નિર્વિવાદ છે, અને તેથી નાતને ત્રાજવામાં લેખાય એવો ફાયદો થયો નથી તોતપણ એકબીજાના વિચારની લેખેલથી તથા નાનના પ્રજ્ઞા-ચર્ચાવાથી સમસ્ત નાતને ફાયદો થયો છે એમ વિચારવંત માણસ તો કમલ કરશે. આમ હોવાથી સાતમી કોન્ડ્રન્સ ભરાય એમ ધણાની ઇચ્છા છે. હવે ભરવે તે ભરવી જોઈએ પણ જો તે ના ભરે તો તે ક્યાં ભરવી એમ વિચાર થતાં, તેની જન્મભૂમી અમદાવાદે તેને

* આ સંબંધમાં બીજાં જે ચર્ચાવત અમને મળ્યાં છે. પરંતુ આની અંદર તેની મનસબ આવી જતી હોવાથી તે ઊપમાં નથી.—ચલચર્યાપકો.

પુનર્જન્મ કરાવેલો જોઈએ એમ કેટલાક જુવાનીઓએનો વિચાર છે. તે કોન્ડ્રન્સનો વખત આવતી એપ્રિલ તા. ૨૧-૨૨-૨૩-૨૪ (શુક્રાદિ)ની રજામાં જો દિવસો ભરવી; તો આ કોન્ડ્રન્સમાં કરા સવાલો ચર્ચવા, કેવા કરાવો મૂકવા, એ સંબંધી જે જે સૂચનાઓ જ્ઞાતીબંધુઓને કરવી હોય તે નીચેને સરનામે મોકલવી. અમને આશા છે કે નાતના વૃદ્ધ તેમજ યુવાન વર્ગે અમારી આ હિલચાલને ખરા અંતઃકરણથી ટેકો આપશે વળી તે પ્રસંગે યુનીવર્સિટીની પરીક્ષાઓ થઈ ગઈ હશે તેથી યુવક વર્ગ પણ તે કામ ઉપાડી લેશે અને તેને ફોલોઅપની પૂર્ણ કરશે એવી આશા છે. ભરૂચનો હક્ક છે, તે અમે ના પાડતા નથી, અને આપણા ભરૂચી જીરાદરો જો તે ઉપાડી લેશે અને જો કોન્ડ્રન્સ ભરશે તો નાતને તેમાં ભરૂચની કામને પખ્ખુ શોભાડપ છે. આ સંબંધી પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:—

૧. હેસાઈ, બ્રહ્મક્ષત્રિય ત્રિમાસિક ઓરીસ, ગાયવાડી, ગીરગામ-મુંબઈ.

લી૦ અમદાવાદી યુવક.

— ૦ —

૩

મહેરખાત બ્ર. ક્ષ. ત્રિમાસિકના વ્યવસ્થાપકો, મુંબઈ.

નીચેની ચર્ચાને યોગ્ય સ્થાન આપી જ્ઞાતિ સમરતને ઉપકૃત કરશે. ત્રણેક વર્ષ પહેલાંનાં ત્રિમાસિકના ઉવટને પાને જાહેર ખજાર છાપેલી છે કે નામધારી જ્ઞાતિનું વસ્તિપત્રક છપાઈ તૈયાર થાય છે અને તે ચાર આનાની દીકરીદો મોકલી મંગાવી લેવું; છપાતાં વસ્તિપત્રકનાં યોજકોને વસ્તિપત્રકની એક પ્રત વી. પી. થી મોકલવા ત્રણ ચાર પત્રો લખ્યાં હતાં જેનો જવાબ તેમજ વસ્તિપત્રક મળ્યું નથી જો તે વસ્તિપત્રક યોજકોએ છપાવ્યું હોય તો તેની ખજાર ત્રિમાસિકદ્વારા આપશે.

આ વસ્તિપત્રક તૈયાર કરવામાં સ્વયં સેવકોએ જેટલો શ્રમ અને ગુમાવેલો વખત જો તે છપાશે નહિ તો વ્યર્થ જશે માટે મદારી નમ્ર વિનંતિ છે કે જો વસ્તિપત્રક છપાવું ના હોય તો તેના કામળીઆં તેના યોજકો પાસેથી મેળવી છપાવવા કૃપા કરશે ?*

લી૦ સેવક,

વસ્તિપત્રકનો સ્વયંસેવક,

* આ વસ્તિપત્રક ૧૯૦૭ ની સાલમાં કરવામાં આવ્યું હતું, તેને આજે આઠ વર્ષ થઈ ગયાં તો આશા છે કે જુનું વસ્તિપત્રક છપાવવા કરતાં હું પણ અગર આવતા વર્ષમાં તમામ સ્થળોની જ્ઞાતિનું વસ્તિપત્રક ઉત્સાહી સ્વયં-સેવકો તૈયાર કરશે.

બ્ર. ક્ષ. ત્રિ. મં.

અમદાવાદની આપણી કોમની મીલકત તથા ફંડોની વ્યવસ્થા.*

૪.

મહેરબાન “ત્રિમાસિક”ના અધિપતિ સાહેબ,

વિનંતી સાથે લખવાનું કે અમદાવાદમાં આપણી કોમની જંગમ મીલકત તથા ફંડોની વ્યવસ્થા કાંઈ બરોબર થાય તે અર્થે આ પત્ર છપાવશો છું.

૧—નાતની જંગમ મીલકતમાં એક તો નાતનો જંગલો કે વાડી છે કે જેનું વર્ણન કરવું તે આપણને લાંછતરૂપ છે તેના બાકાના પૈસા આવે છે પણ તે ક્યાં છે અને કેટલા છે તથા તેમાંથી તે મકાન સુધારવા પછાડી દર વર્ષે કેટલા ખર્ચાય છે એ બધાનો હીસાબ બહેરમાં મૂકાવો જોઈએ. જે આપણે આમ બેદરકાર રહીશું તો પાંચ સાત વર્ષમાં તે પડીને પાધર થશે એ નિઃસંશય છે.

૨—નાના બાવાના મંદીરની સ્થિતી પણ એવીજ થવાની હતી પણ શા સાકરલાલ લુધાખીદાસે તે કામ છપાડી લીધું અને ઠીક કરાવ્યું તેથી તેની સ્થિતી ઠીક છે પણ તે સંબંધી ઉપજ ખર્ચનો હીસાબ નાત અગાડી મૂકાવો જોઈએ.

૩—રાયપુરની બહાપુરીનું મંદીર તો આપણા હાથમાંથી સંદતર જતું રહ્યું હોય એમ લાગે છે. તે સૈથી પહેલાં પુરોહીનને ઉતરવાને આપવામાં આવ્યું હતું પણ હવે તો તેના આટલાપર દુકાનો થઈ ગઈ છે અને પુનરીજ માલીક થયાં હોય એમ લાગે છે. પુરોહીતો બેદરકાર નીવડયા અને બાવો ખાઈ જશે કે વચી પણ ખારો. આપણી નાતના પેનચનરો આ કામો છપાડી લઈ નાતની જંગમ મીલકતની તથા વાસણ કુસણની પણ સ્થિતી સુધારશે તો તેમના વખતનો સદ્દુપયોગ થશે.

૪—નાતનાં દૂરદુરંતની વ્યવસ્થા કેમ થાય છે તે સંબંધી રીપોર્ટ બહાર પડતો નથી. તેની ચોપડીઓની શી સ્થિતિ છે તે તો સેક્રેટરી જ જાણે. સેક્રેટરી સાહેબો તથા દૂરદુરંતો ભર લખમાંથી હડી કાંઈ તેનો રીપોર્ટ બહાર પાડે તો ઠીક.

* આવીજ મતલબનું શ્રી. નમીનલાલ ખાલકજીનું ચર્ચાપત્ર અગાડે છાપ્યું છે. તેના ઉપર અને આ ચર્ચાપત્ર ઉપર અમદાવાદના જ્ઞાતિબંધુઓનું ખાસ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. જ. કા. ત્રિ. મં.

૫—વળી “કેળવણીફંડ”નો હીસાબ પણ ત્રણ ચાર વર્ષથી જાહેર પડ્યો નથી. વળી તે ફંડમાંથી મદદ લઈ બહુલા ગૃહસ્થો કમાવા લાગ્યા છે તો તેઓએ હવે તેમની રકમ પાછી ભરપાઈ કરવા માંડી કે કેમ તે પણ જણાવવું જોઈએ.

૬—આ ઉપરાંત “બ્રહ્મશત્રિય એસોશીએશન”નું ફંડ હટું તે એસોશીએશન હવે મૃત્યુ થઈ છે અને નવું મંડળ ઉભું થયું છે. પણ તે ફંડની શી વ્યવસ્થા કરી તે જણાવું નથી. આ ફંડમાંથી નાતની સ્પોર્ટ્સ કરવામાં આવે તો પણ ઠીક.

આ બધી મીલકતની વ્યવસ્થા બરાબર થાય અને તેનો હીસાબ ગોખ્ખો થાય એવી ગોઠવણ નાતીલાએ, તેમાં ખાસ કરીને જેમને કુરસદ પછી હોય -એટલે પેનસનરો- આ કામ માથે લેશે તો નાતની પણ સેવા બનવી ગણાશે.

શીં નાતીલા.

પ્રાસંગિક નોંધ.

—:o:—

રા. બા. ચુનીલાલ હરિલાલ સેતલવાડ સી. આઇ. ઇ. મુંબઈના વડા પ્રેસીડેન્સી માજિસ્ટ્રેટની જગાએ નિમાયા છે તથા અભિનંદન તેઓને સી આઇ. ઇ. નો માનવતો ઇલકાળ સરકારે આપ્યો છે તે ધણી આનંદજનક વાત છે. સાધારણ રીતે સદરજુજગાએ યૂરોપીયનનીજ નિમણૂક થતી હતી. પરંતુ હવેથી દેશીઓની પણ તે જગાએ નિમણૂક થશે તેમ આસા રાખી રાકાય છે. આ રીતે દેશીઓ માટે એક ભરોસાદાર જગા મેળવવામાં સાધનભૂત થવા માટે, તથા તે જગાએ નિમાયલા પ્રથમજ હાંદુ હોવા માટે, અમે રા. બા. ચુનીલાલને ખાસ અભિનંદન આપીએ છીએ.

વળી આપણા એક બીજા જ્ઞાતિજી રા. સાકરલાલ નભુલાલ દેસાઈ જેઓ હાલમાં ફ. ક. ઍનરરી માજિસ્ટ્રેટ તરિખે અમદાવાદમાં કામ કરે છે તેમને પણ રાવબહાદુરનો ઇલકાળ મળ્યો છે તે માટે અભિનંદન આપીએ છીએ.

લગ્ન એક ગંભીર અને અર્થ સૂચક પ્રસંગ છે. આપણામાં તે ક્રિત સંસારિક સંબંધ ઉપરાંત ધાર્મિક સંસ્કાર પણ ગણાય છે. લગ્નક્રીયા. અને તેથી તેનું ગાંભિર્ય તથા મહત્તા ધણાં વધી જાય છે.

વળી તે સાથે તે એક આનંદનો પ્રસંગ પણ છે. આ બધી વાત ધ્યાનમાં લઈને આપણામાં લગ્નનીક્રીયા ગોઠવાઈ દરો; અને કાળક્રમે તેમાં સુધારા વધારા થયા દરો. પરંતુ હાલમાં આપણામાં જે લગ્નક્રીયા યાય છે તેમાં તો અર્થ સૂચક કરતાં અર્થ વિનાનું ધણું છે; ધાર્મિક કરતાં લૌકિક ક્રીયાઓ વધારે છે; અને આનંદ કરતાં માયાકૂટ, બલકે કલેશના પ્રસંગ પુષ્કળ આવે છે. વળી ન્યારે બાળલગ્ન યતાં દરો ત્યારે ગરમતને માટે દાખલ થયલા કેટલાએક રીવાજો અત્યારની વરકન્યાની ઉમર નેતાં ધણાજ નાદાન લાગે છે. હવે સમય બદલાયો છે. વરકન્યાની લગ્નવય વધી છે. કેલવણીના વધારા સાથે લગ્નનું ગાંભિર્ય સમભવા માંડ્યું છે. તે ઉપરાંત ધાર્મિક બાબતોનો અભ્યાસ, કેલવણીને પરિણામે, યુવકે જીવિધની દૃષ્ટિથી કરતા થયા છે. માટે આપણી હાલની લગ્નક્રીયાને આ યુગને બંધબેસતી કરવાની ધણીજ જરૂર છે. વખતની કીમત સમભતા અસહની ચાર દિવસની કીયા હવે ક્રિત જે દિવસમાં પૂરી કરવામાં આવે છે. પણ બહેમને લીધે તે અરસામાં કીયાઓ તો બધીજ કરવામાં આવે છે. આ કીયાઓમાંની જે ક્રિત લૌકિકજ છે તે કાઢી નાંખવા તરફ લોકમત કેળવવો જોઈયે. રાખરણની માણ, ઓળાનેળા, તણી છાપવી, તથા વડીમુખેડી કાંતો કાઢી નાંખવા જોઈયે, અથવા તો તેમાં ઘણો ફેરફાર કરવો જોઈયે. અને લગ્ન વખતે, હસ્ત મેળાપ વખતે તથા મંગળ ફેરા વખતે જે હોદા, ઘાંઘાટ, અને લપલપાટ નેવામાં આવે છે તે બંધ કરી વધારે ગંભિરશય સાચવવી જોઈયે. વળી તે વખતે જે ક્રીયા કરવામાં આવે છે તે સંસ્કૃતને બદલે, અધવાતો સાથે સાથે, ગુજરાતીમાં અર્થ પણ થાય તો પરણનાર જોડું તથા આસપાસના તે બરોબર સમજે અને લગ્નની ગંભિરશયમાં વધારો થાય. વળી કન્યા જે પ્રતિજ્ઞાઓ લેછે તે તો ખાસ કરીને ગુજરાતીમાં લેવાવી જોઈયે, હાલમાં તો પ્રતિજ્ઞાઓ ગૌર મદારાજ લે છે, અને પરણનારનું તો તે તરફ ધ્યાન પણ લાગ્યેજ નથીયાય છે. આ સંબંધી એક બીજી પણ સૂચના કરવાની છે. હવે પુરોહિતા સ્ત્રી પ્રત્યેના ભાવ બદલાયા છે. સ્ત્રીઓની પદ્ધતિ હવે ઉચ્ચ લેખાય છે. અને જેમ સ્ત્રીઓની પુરોહિ પ્રત્યે ફરજ છે, તેમ પુરોહિની પણ સ્ત્રીઓ પ્રત્યે ફરજ છે એમ મનાવા માંડ્યું છે. તો જેમ સ્ત્રીઓ પ્રતિજ્ઞા લેછે તેમ પુરોહિ પણ પ્રતિજ્ઞા લે તેવી ગોઠવણ થવી જોઈયે. અને વિદ્વાનોએ યોગ્ય પ્રતિજ્ઞાઓ

તૈયાર કરવી જોઈએ. આશા છે કે સઘળી બાબતો તરફ સર્વે જણા ધ્યાન આપી દાસની લક્ષ્મીયામાં ઘટતા ફેરફાર કરવાનું આ લક્ષ્મીયાથીજ રાફ કરશે અને દરેક વાતમાં ધર્મ તથા બુદ્ધિનેજ પ્રાધાન્ય આપશે.

આ લક્ષ્મીયાનો વિચાર કરતી વખતે તે ક્રીયા કરાવનાર જૉર આપણું ધ્યાન ખેંચે છે જૉર ખરેખર ગુરુ અને પુરોદિત થવા યોગ્ય જૉર. દોષો જોઈએ. જનક અને દસરથ જેવા રાજાઓ પણ પુરોદિતોનાં વચનને માન આપતા હતા. પણ આપણા જૉરને તો લક્ષ્મીયાના મંત્રોના ગુપ્ત ઉચ્ચાર પણ કેટલીકવાર કરતાં આવડતા નથી, અને તેના અર્થ તો તેઓ બાળ્યેજ સમજે છે. આવા જૉર મજમાન ઉપર સારા સંસ્કાર નજ પાડી શકે. ગાયકવાડ મદારાજે પુરોદિત સંબંધી એક કાયદો કહ્યો છે. તેમા મૂખ્યત્વે એમ કહ્યું છે કે અમુક જ્ઞાન સંપાદન કરેલો માણસજ જૉરપટું કરી શકે. આપણે પણ આપણા લક્ષ્મી કરાવનાર તરીકે ઓળખીતાને જો પૈસા રજાવવાનો વિચાર ન રાખતાં વિદ્વાન અને સંસ્કારી પુરુષો પાસે આ ક્રીયા કરાવવી જોઈએ દરેક રાજાજના જૉર અને પુરોદિતે સમાજના ધર્મ નીતિ તરફ લક્ષ્ય રેવું જોઈએ અને ધર્મ અને નીતિના વિચારોનો પ્રચાર થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ આમ ન કરી શકે તે તો બધા હીકેહીક-સજવડના જૉર કહેવાય.

પ્રો. નેહરુના કૈઝરે જ્ઞાપાન વિષે બાવળું કરતાં એક વાર જણાવ્યું હતું કે હિંદમાં સંપત્તિ તે એક કળા છે અને તે કળા સંપૂર્ણ જ્ઞાપાનમાં બનાવવામા આવી છે. પરંતુ જ્ઞાપાનમાં તેથી ઉત્કૃષ્ટ રસોઈની કળા છે. પૈસાદાર અને ઉચ્ચ દરમના માણસો પણ જૉરાની બદુ ખંચાતી કરતા નથી; પણ બાલ, માછલી, ચણા, એવું સાદુજ બોજન લે છે. ત્યાંના પુરુષો રસોઈ માટે મોજ રોખ રાખતા નથી, અને ત્યાંની સ્ત્રીઓ પરેણીની દરકાર કરતી નથી. આ બંને વાતો આપણે ખાસ યાદ રાખવા જેવી છે. પુરિતકારક અને નિરોમી જૉરાક જરૂરનો છે. પણ વારંવાર મીઠાઈઓ તથા હલોડાદાર જમણે રજાવવાની કાંઈજ જરૂર નથી. તેથી ઉત્તમી નબિષત બચે છે અને સ્ત્રીઓનો પત્નો વખત નિરર્થક મોટામાંજ બચે છે. માનસિક રોગચાળી માટે દાસમાં સ્ત્રીઓને વધારે સમયની અવજન છે. આવે વખતે જૉરાકમા માદાર્થ ચૂકવું કરી તેમને માથેની રંગોડાનો બોલે દલોડો કરાવતી દરેક પુરુષની ફરજ છે. અને આ બંનેવા

વખતમાં તેઓ બપોરના શિક્ષણ નર્મોમાં જઈને અથવા તો ઘેર અભ્યાસ કરીને ઘણું જ્ઞાન સંપાદન કરી શકશે. આ રીતે સાદા ખોરાકથી તબિયત સુધરશે, ખર્ચ ઓછું થશે, અને સ્ત્રીઓને અભ્યાસ કરવા અથવા તો બાળકોને હાથેરવા વગેરેના બીજાં ઉપયોગી કામ માટે વધારે વખત મળશે.

સુરતનું નાગર સ્ત્રીઓનું કથા પ્રદર્શન જોઈને આપણી નાતનું તેવું પ્રદર્શન કરવા અમે સૂચના કરી હતી અને મળીને અ. ક્ષ. કળા ઘણો આનંદ થાય છે કે મહા દેવદીવાળીમાં, અમદાવાદ પ્રદર્શન. ખાતે યુવકોના ઉત્સાહથી તથા વહીવેળની સદ્ગાનુભૂતિથી આણું એક પ્રદર્શન થયું હતું, તેનો વિગતે હેવાલ આ અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે. આવાં પ્રદર્શન વખતો વખત ભરાય તેવી ઘણાં લાભ થવા સંભવ, છે ને આપણી પત્તિદ મળતી હોત તો તેની સાથેજ દર વખતે જુદે જુદે સ્થળે આણું પ્રદર્શન કરવું સુગમ થઈ પડત આ વખતે આ પ્રદર્શન ભરવામાં જેમણે મેહેનત લીધી છે તે સર્વેને અમે અભિનંદન આપીએ છીએ. અને બાળકોનું પ્રદર્શન તથા રપોર્ટ્સ કરવાની જે બીજી સૂચનાઓ અમે કરી હતી તે તરફ ફરીથી બધાનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. આશા છે કે ઉત્સાહી જનો આ નાતહિતની બાબતો પણ ઉપાડી લેશે.

આ અંકથી નવી વ્યવસ્થા નીચે ત્રિમાસિકનું ત્રિજી વર્ષ શરૂ થાય છે. આ વર્ષની ભેટ તરિખે “જ્ઞાતિપત્ર વાર્ષિક” નો દળદાર નવું વર્ષ અંક અમે અમારા આદકોને અગાઉથીજ મોકલી આપ્યો છે. આજી અંક રીવાજ પ્રમાણે વી. પી થી મોકલ્યો છે. તે સ્વીકારવા માટે સર્વેનો ઉપકાર માનીએ છીએ આશા છે દરેક નાતભાઈ ત્રિમાસિકને અનેક પ્રકારે મદદ કરશે.

જગતમાં જન્મે છે અને જીવે છે તો ઘણાં મનુષ્યો, પરંતુ જીવું તેવુંજ સાર્થક છે કે જેના મરણનો શોક અસંખ્ય મનુષ્યો કરે છે મહાત્માનાં આવાં ત્રણ અવસાન અત્યારે સર્વેનું ક્યાન ખેંચી રહ્યાં છે અવસાન. સર હેત્રી ડાઉન, સર ફીરોઝસાહ મહેતા, અને જીકર ડી. વૉશીંગ્ટન. આ ત્રણ મહાત્માઓના મરણથી અનેક પ્રવૃત્તિક્ષેત્ર ગરીબ થઈ ગયાં છે. સર હેત્રી સીધીલીયત હતા અને દિલ્હીઓના ખરેખરા નિત્ર હતા. જ્યારે તેઓ નોકરી ઉપર હતા ત્યારે આસામના મહાના બગીચાઓમાં જે મનુરોને લગભગ ગુલામ જેવી સ્થિતિમાં રાખવામાં આવતા

હતા તેમને માટે એમણે સખત લડત ચલાવી હતી. નિવૃત્ત યયાયજ્ઞી તેઓ દિંદના હીતમાં બહુજ સક્ષ આપતા હતા. પાર્લામેન્ટમાં દાખલ થઇને ત્યાં પણ તેમણે દિંદના લાભ માટે ઘણું કાર્યું હતું. ૧૯૦૪ માં મુંબાઇની કોંગ્રેસમાં પ્રમુખપદ તેમને આપવામાં આવ્યું હતું.

સર ફીરોઝશાહના જીવનમાંથી આપણે ઘણા બાધ લેવાને છે. ત્રેવિસ વર્ષની ઉમરથી તેઓએ જાહેર હીતના પ્રશ્નોમાં હસલબચ્ચો ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. જે પણ વિષય તેઓ દ્વાય ધરતા તેનો અભ્યાસ ઘણીજ ખારીકાઇથી કરતા હતા. ચર્ચા કરવામાં તેઓનું પદ ઉચ્ચ હતું. કહેવાય છે કે પચાસ વર્ષની જાહેર જીવનમાં બોલેલો એક પણ બોલ એમને ખાતો ખેંચી લેવો પડ્યો નથી, એવા તે સાવધ બોલનાર તથા ચર્ચા કરનાર હતા. વળી અમૂક વય થતાં તેમણે પોતાનો ખારિસ્ટરનો ધંધો છોડી દઇ, દેશ સેવાના કાર્યમાં વધારે ધ્યાન આપવા માંડ્યું હતું. મરણ પૂર્વે, એટલે કે છેક બોતેર વર્ષની ઉમર સુધી તેઓ દેશ સેવાના કાર્યમાં હસલથી ભાગ લેતા હતા આ વાત આપણા જ્ઞાકોએ ખાસ ધ્યાન દેવા યોગ્ય છે. યુવક વર્ગને તેમના લાલિત્યવાળા, સુંદર, અને વિચાર પૂર્ણ આપણે વાંચવા ખાસ બલામણુ છે. વળી ચર્ચા કરવાની હોંશીયારી કેટલી ઉપયોગી છે તે પણ એમની કારકીર્દી ઉપરથી ધ્યાનમાં રાખી. દરેક જણે તે મેળવવા પ્રયત્ન કરવાની પણ બલામણુ છે. અને તે દૃષ્ટિથી હસબોમાં યુવકોને વિવિધ વિષયો ઉપર ચર્ચા કરવા ઉત્તેજવા જોઇએ.

ત્રીજું અવસાન યુકર. ટી. વૉર્સીંગટનનું છે. આ મહાત્મા અમેરિકાની હબસી જાતિના હતા. તેઓએ મરીજ, ચીચરદાલ, અને બીખારી ગુલામની અવસ્થામાંથી આપ બળે શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું અને પોતાના જ્ઞાનના પ્રભાવથી, ખંતથી તથા અતુલ શ્રમથી પોતાની જાતના હબસી લોકોને માટે શિક્ષણની વિધિ વિધિ સંસ્થાઓ સ્થાપી ફક્ત પચાસ વર્ષમાં આખી જાતનો ઉદ્ધાર કર્યો. સનાતોયેન જાતેન યાતિ વંશઃસમુજાતિમ્ । “જીઓ તો તેજ કે જેને લીધે આખો વંશ ઉત્તર યાય છે” આ ભર્તૃહરીનું વાક્ય મી. વૉર્સીંગટનની બાબતમાં સબદેશબદ ખરું છે. તેમના મહાન ગુણોને લીધે, તેઓ ગુલામ હબસી-જાતિના હોવા છતાંયે યુનાઇટેડ સ્ટેટસના પ્રમુખે તેમને પોતાની સાથે જમવા નોતર્યા હતા. આ મહાત્માનું જીવન ચરિત્ર વાંચવા અમે સર્વેને આજહૂપૂર્વક ચિનંતિ કરીએ જોયે ।

† (સરના સાહિત્યવર્ધક મંડળે એમનું જીવનચરિત્ર પ્રસિધ્ધ કર્યું છે.)

આ અંકના ચર્ચાપત્રો તરફ દરેક વાંચનારનું અમે ખાસ ધ્યાન દોરીયે
છીએ. નાતની મિલકતનો પ્રશ્ન ખરેખર ધ્યાન દેવા જોગ
અર્ચાપત્રો. છે. અને જાહેર ફંડના કરતા કારવતાઓ વખતો વખત
પોતાનો હિસાબ તથા હેવાલ જાહેરમાં મૂકે તે ધણુંજ
જરૂરનું છે. આમ કર્યાથી ધણી પાયા વગરની વાતો-ગપો-ફેલાવવાનો સંભવ
દૂર થાય છે.

પરિપદ્ધ સંબંધી ચર્ચાપત્ર છે તે પણ વિચારવા યોગ્ય છે. તેમાં જે
ભરૂચમાં પરિપદ્ધ મેળવી ન શકાય તો અમદાવાદમાં મેળવવાની જે વ્યવહાર
સૂચના કરી છે તે યોગ્યજ છે; અને તે રથજે પરિપદ્ધ ફરી જાગૃત થાય
અને ત્રણ ત્રણ વર્ષે પણ મળે, તેવી ઇચ્છા ધણા જણ ધરાવે છે. વળી તે
સાથે મદિલા પરિપદ્ધ સરવાળી રાફ થાય, અને તે વખતના ઉત્સાહમાં
સાથે સાથે રપોર્ટ્સ, પ્રદર્શન વગેરે દ્વિતકારક હીલચાલો પણ થઈ શકે. આ
સંબંધી દરેક જણ ગંભીરપદ્ધતિ વિચાર કરી પોતાનો અભિપ્રાય તે શુદ્ધસ્થને
લખી જણાવશે એવી આશા છે.

એક ચર્ચાપત્રમાં હાનીકારક રીવાજ તરફ આપણું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું
છે ખરેખર આ બનાવ દિલગીર થવા જેવો તો છેજ. આવાં નાચ
હવે તો આપણી નાતમાં ન થાય તેમાંજ સૌની શોખા છે. મુંબાઈની કચ્છી
દરાઓરાવાળ જૈન નાત જે કેળવણીના પ્રમાણમાં ધણી પાછલ છે તે એકઠી
મળીને સશ્ત્રપ્રસંગે ગુણકાના નાચ સામે પ્રતિજ્ઞા કરવાને દરાવ કરવાની
હીલચાલ દૈનિક પત્રોદ્ધાર કરે છે, તે વખતે આપણા જેવી કેળવણી નાતમાં
આવો નાચ થાય તે શોખા ભરેલું નથી. જે કોઈને સંગીત કળા તરફ સાચો
પ્રેમ હોય તો નાતની સ્ત્રીઓમાં તે કળા તરફ ભાવ થાય, તથા તેમને તેનું
જ્ઞાન આપી શકાય, તેવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ તે માટે કોઈ આખરદાર
ખાઈને રાખી, આપણા લતાઓમાં, સંગીતના વર્ગ ખોલવા જોઈએ. આ ઉપ-
રાંત નવરાત્રીમાં અથવા સશ્ત્ર વગેરે શુભ પ્રસંગો ઉપર ગરબાનો સમારંભ
કરાવવો જોઈએ. આમ કર્યાથી અનિતિનું તત્ત્વ દૂર યશે. સંગીત કળા પોપારો
અને નાતની સ્ત્રીઓનાં કંઈ તથા સરીર સુધરશે.

અક્ષત્રિય ત્રિમાસિક ઇનામી હરીફાઈનું પરીણામ.

જુલાઈ ૧૯૧૫ ના બ. દા. ત્રિમાસિકમાં ઇનામી યોજના પ્રકટ થઈ હતી. આ વખતે ઇનામી હરીફાઈમાં બહુજ થોડાં ઉતર્યાં છે.

૧ હાલરફું. આને મટિ પાંચ બ્લેનો એ હાલરફાં લખી મોકલ્યાં હતાં. તેમાં ગં. સ્વ. બ્લેન પદ્માવતીને ઇનામ મળે છે. ઇનામ ૩, ૩,

૨ બાલવાર્તા. પાંચ બ્લેનો તરફથી વાર્તાઓ આવી હતી તેમાં ગં. સ્વ. બ્લેન પદ્માવતીને પહેલું ઇનામ ૩ ૫ નું મળે છે.

૩. છાકરા અને છાકરીઓનાં નામ આ હરીફાઈમાં સાત જણે બાગ લીધેા હતા, બધાંએ સારાં સારાં નામ સૂચવ્યાં છે, તેથી ઉત્તમતાનું ઘોષણ શી રીતે કરાવવું તે મુશ્કેલ હોવાથી સાતે જણ વચ્ચે ઇનામ સરખે બાગે બહેંચું છે અને દરેકને રૂ. ૧) આપવામાં આવ્યો છે ૧. ગં. સ્વ. બ્લેન પદ્માવતી, ૨. બ્લેન બીમલા અંગાલાલ લાખીયા, ૩ બ્લેન નીલમગૌરી મણીલાલ કેશવલાલ, ૪ બ્લેન હિંદુમતી બુલાબીદાસ ગંગાદાસ, ૫. બ્લેન ભાનુમતિ ત્રીકમલાલ ચંદુલાલ, ૬. સૌ વીરમતી કુલશંકર દેસાઈ, ૭. બ્લેન જયવતિ પ્રજરાય દેસાઈ.

૪ નિબંધ-મદારી ઇચ્છાઓ અને ધારણાઓ: ત્રણ જણે નિબંધ મોકલ્યા છે. હજી બીજા નિબંધ આવે તેટલા સારૂ હરીફાઈ તારીખ ૧ લી માર્ચ ૧૯૧૬ સુધી લંબાવવામાં આવી છે આશા છે કે બીજાઓ આ હરીફાઈ સારૂ નિબંધ સત્વર મોકલશે

ઇનામનાં પુસ્તકો ફેબ્રુઆરી માસમાં ઇનામ મેળવનારને મોકલી આપવામાં આવશે.

હાલરફું, બાલવાર્તા અને છાકરા છાકરીઓનાં નામની યાદી આ અંકમાં પ્રકટ કરવામાં આવ્યાં છે.

નાતના ખબર અંતર

નીમણુંક, ફેરબદલી વગેરે.

—ઓ. મી. ચીમનલાલ દરીજાલ સેતલવાડ મુંબઈના જરૂરીસ ઓફ ધી પીસ નીમાયા છે.

—રા. બા. યુનીલાલ દરીજાલ સેતલવાડ મુંબઈના બીલ પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટને કામચલાઉ પહેલા પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ નીમવામાં આવ્યા છે.

—રા. બા. યુનીલાલ દરીજાલ સેતલવાડને સી. આઈ. ઈ. અને રા. રા. સાકરલાલ નબુલાલને રાવ બહાદુરના ખીતાબ સરકાર તરફથી ઇનામત થયા છે.

—રા. દરીજાલ દરીપ્રસાદ દીવાન ઉત્તર વિભાગના કમીશનરના ચીટનીસની નીમણુંક કપડવંજના પાંચમી મેઈડના મામલતદાર તરીકે થઈ છે.

—રા. ધીરજલાલ યુનીલાલ દેસાઈ ચાણુના ચોથી મેઈડના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને હા. ચ ત્રીજી મેઈડમાં ચડાવ્યા છે.

—રા. ચંદુલાલ એ. ઠાકોરે સબ એસીસ્ટન્ટ સર્જન્ટની છેવટની પરિક્ષા પાસ કરી છે અને તેમની નીમણુંક એડન થઈ છે.

—રા. ચીમનલાલ અણ્ણતરાય ચોથી મેઈડના પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટરને અમદાવાદ જિલ્લામાં નીમવામાં આવ્યા છે.

—રા. બી. એમ. ઠાકોર રેવન્યુ ખાતાનાં કલાર્કને સબ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે પ્રાંતીજ નીમ્યા છે.

—રા. મળીલાલ નરસીંહરાયે (સુરન) આમોદમાં કોર્ટન જન કાઢ્યું છે.

—સ. ઈશ્વરલાલ મણીજાલને બરૂચ એવીવાડી મંડળીના મેનેજીંગ કમિટીના સભાસદ નીમ્યા છે.

—રા. બાહુભાઈ દીરાજાલ દેસાઈએ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટની પરિક્ષા પાસ કરી છે.

—રા. ઠાકોરલાલ ધીરજલાલ દેસાઈની બદલી જાંજીરમાં સીડી જમાવાર તરીકે થઈ છે.

—ઓ. મી. ચીમનલાલ દરીજાલ સેતલવાડ ત્રિલાયત અથેલા દિંદી ત્રિલાયત-ઓના લાલ સાચવનાર મંડળના પ્રમુખ નીમાયા છે.

—રા. કૃષ્ણલાલ નરસીલાલ દેસાઈ ગુજરાત સમાના ઓનરરી સેક્રેટરી નીમાયા છે.

—રા. મોતીલાલ અમલખરાય દેસાઈને એકા જલ્લાના ડેપુટી એન્જીનેરિંગ ઈન્સ્પેક્ટર નીમવામાં આવ્યા છે.

—રા. હીરાલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયાની વાલુકદારી સેટલમેન્ટ ઓરીસમાં રા. ૧૨૫ ના પગારથી નીમણુંક થઈ છે.

મુંબઈમાં ગયા નાતાલમાં બરાચલી ઇન્ડિયન નેશનલ કોન્ગ્રેસમાં નીચેના ગૃહસ્થોએ ડેલીગેટ તથા સત્કારમંડળના સભાસદો તરીકે હાજરી આપી હતી:—

ઓ. મી. ચીમનલાલ હરીલાલ સેતલવાડ, રા. સા. અંબાશંકર ઉત્તમ. રામ મળજી, રા. કૃષ્ણલાલ નરસીલાલ દેસાઈ, રા. જયજીલાલ મજરાય, રા. ગોવિંદલાલ નરભેરામ ઠાકોર, રા. હનનલાલ નરસીલાલ કાનુગા, રા. વૈકુંઠલાલ શ્રીપતરાય ઠાકોર, રા. વૈકુંઠલાલ અંબાલાલ, રા. બાલમુકુંદરાય અંબાલાલ દેસાઈ, રા. મણીભદ્ર નાલકંઠરાય છત્રપતિ, ડૉ. હરિપ્રસાદ મજરાય, ડૉ. નીલકંઠરાય છત્રપતિ, રા. કલ્યાણરાય મજરાય, રા. સાકરલાલ ડાહ્યાભાઈ, રા. મોતીલાલ ચીમનલાલ સેતલવાડ, રા. કેશવપ્રસાદ ઠાકાલાલ દેસાઈ, રા. મણીલાલ કેશવલાલ ઠાકોર, રા. રમણીકલાલ ભદ્રવરાય, રા. જીવનલાલ દિવાન, રા. બળવંતરાય ખી. ઠાકોર, રા. જીવનલાલ ચીમનલાલ સેતલવાડ, રા. કાન્તિલાલ બેગીલાલ દેસાઈ અને રા. કેશરીપ્રસાદ એમ. ઠાકોર. રા. ઇશ્વરલાલ મજરાય, રા. જીવનલાલ માધવલાલ, રા. જ્યંતિલાલ ભગવાનલાલ અને તે સિવાય જ્ઞાતિના બીજા દસેક યુવકોએ કોન્ગ્રેસમાં સ્વયંસેવકો તરીકે કામ કર્યું હતું.

રા. કાન્તિલાલ દોલતરાય ઠાકોર એમ. એ પહેલી એલએસ. બી. ની પરીક્ષામાં પાસ થયા છે.

રા. પુરુષોત્તમરાય મુળચંદ અને અજીતરાય નવનીધરાય એમ. બી. બી. એસ. ત્રીજા વર્ષમાં પાસ થયા છે.

રા. બાપાલાલ કદાનદાસ દેસાઈ હૈદરાબાદ મેટ્રિકલ સ્કુલના ત્રીજા વર્ષમાં પાસ થયા છે.

મુંબઈમાં બરાચલાં થીયેસોફીકલ કન્વેન્શનમાં રા. શ્રીવતરાય હકુમરાય સુરત થીયેસોફીકલ સોસાયટી વરફથી હાજરી આપી હતી.

૨૧. છવલ્લાલ મજરાય બેરીસ્ટરે સ્વદેશી મિત્રમંડળ તરફથી માહારાષ્ટ્ર પૈસાફંડના સંપાદક મી. કાલે એ પ્રેમભાઈ હોલમાં નહેરુ બાયલ્ડ આપ્યું તે વખતે તથા લૈન સાધુ નાગજી સ્વામીએ નહેરુ બાયલ્ડ આપેલું તે વખતે મંડળના પ્રમુખ તરીકે પ્રસંગને અનુસરતાં બાયલ્ડો આપ્યાં હતાં.

ડૉ. ડિ. એન્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર ૨૧. પ્રાણલાલ શ્રીરપારામ દેસાઈ એ સહુજી ગામમાં સનાતન હિન્દુધર્મની ખરીદામાં પાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપવાનો મેળાવડો ધયેલો એમાં પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

ડા. હરિપ્રસાદ દેસાઈએ અમદાવાદ મહિલામંડળમાં “આપણી તન્દુરસ્તી” આ વિષયપર નહેરુ બાયલ્ડ આપ્યું હતું તથા ખાડીયા રાત્રી શાળામાં સ્વિચારનાં બાયલ્ડો કર્યાં હતાં.

અમદાવાદ એથલેટીક સ્પોર્ટ્સમાં ૨૧. ચંદ્રપ્રસાદ ત્રીકમલાલ લાખીયા કનુસાઈ વેણીલાલ દેસાઈ, મંજુલાલ આપાજી તથા મહેન્દ્ર ચીનાભાઈ એ કુદવા હોડવાની વગેરે રમતોમાં ભાગ લીધો હતો.

૨૧. ડાકોરલાલ ચુનીલાલ હકુમતરાયને મુંબઈની વીલસન કોલેજની ટેનીસ ટુર્નામેન્ટમાં સાફ રમવા બદલ ઇનામ મળ્યું છે.

રમતગમતનાં ઇનામો.

શુજરાત કોલેજના રમતગમતના મેળાવડામાં.

પાંડુરાવ મોતીલાલ દેસાઈને	હાઇજમ્પનું ૩ નં નંબરનું ઇનામ.
જયંતિલાલ ત્રીકમલાલને	ગ્રોવેગરેસનું ૨ નં નંબરનું ઇનામ.

મહાલક્ષ્મી ટૂર્નામેન્ટ કોલેજ ફેરવીમેનનાં ઇનામો.

નિર્મળ હરિપ્રસાદને	બટાકારેસનું ૧ લા નંબરનું ઇનામ
કુમુદ ત્રીકમલાલને	હોસ્ટી કુદવાનું ”
પુષ્પા નગીનલાલને	હોડવાનું ”

મહાલક્ષ્મી ટૂર્નામેન્ટ કોલેજમાં જનારી ડાકરીઓને મળેલાં ઇનામ.

જયવતી મજરાય દેસાઈ (સારી વર્તણૂકનું) ઇ. થો. ૭ મું.

ઇન્દ્રકુમારી સાકરલાલ દેસાઈ (૧હેથે નંબરે પાસ થયાનું) ઇ. થો. ૧ હું.

લગ્ન.

કેશવલાલ અંબારાંકર મલછ (ભરૂચ) ઉ. વ. ૨૦ નાં લગ્ન પહેલ જીતેંદ્રી-

આગેરી ધીરજલાલ ઉમેદરામ (સુરત) ઉ. વ. ૧૫.

છાટાલાલ મુકુન્દરાય શ્રીપતરાય (ભરૂચ) ઉ. વ. ૧૮ નાં લગ્ન પહેલ હિંદુમતી

અંબારાંકર મલછ (ભરૂચ) ઉ. વ. ૧૩.

જન્મ.

સૌ. વિજયાગેરી વૈકુંઠલાલ અંબાલાલ	ને	પુત્ર	મુંબઈ.
સૌ. રસીકમણી બાલમુકુન્દરાય અંબાલાલ	,,	પુત્રી	,,
સૌ. કુસુમગેરી ઠાકોરલાલ અમૃતલાલ	,,	પુત્ર	સુરત.
સૌ. મંગળાગેરી છાટાલાલ માણેકલાલ	,,	,,	,,
સૌ. રતનલક્ષ્મી અમૃતલાલ અંદ્રશંકર	,,	,,	,,
સૌ. ધનલક્ષ્મી હીરાલાલ કીરપારામ	,,	પુત્રી	ભરૂચ.
સૌ. શીવલક્ષ્મી માગીલાલ રણછોડરાય	,,	,,	અમીદ.
સૌ. હીરાગેરી હથ્થરલાલ મજરાય	,,	,,	અમદાવાદ.
સૌ. નીર્મળગેરી કનૈયાલાલ દેસાઈ	,,	,,	,,
સૌ. સન્મુખગેરી નરહરીલાલ	,,	,,	,,
સૌ. કળાવતી હથ્થરલાલ હીરાલાલ	,,	પુત્ર	,,
સૌ. વિમ્બુલક્ષ્મી ભગવંતરાય અમુલખરાય	,,	,,	,,
સૌ. હિંદાલક્ષ્મી હથ્થરલાલ લોગીલાલ	,,	,,	,,
સૌ. નીર્મળગેરી દુરરાય નવનીધરાય	,,	,,	જુનાગઢ.
સૌ. મણીગેરી હરિપ્રસાદ મુનસી	,,	પુત્રી	,,

મરણ.

	ઉ. વ.	રોગ.	સ્થળ.
જયંતિલાલ મોતીલાલ ઉમેદરામ	૨૪	પેલેગ	સુરત.
જમીયેતરામ સતીકરામ	૬૦	તાવ	ભરૂચ.
સૌ. વીજળી મુકુન્દરાય શ્રીપતરાય	૩૮	સુવાવડ	,,
સૌ. ધનલક્ષ્મી (મજરાય વધીલનાં પુત્રી)		ફાધ	અમદાવાદ.
હથ્થરલાલ હીરાલાલનો બાળક પુત્ર			,,
પહેલ ટપુ જયવંતરાય મુળચંદ	૧૪	ફાધ	જુનાગઢ.

મે. અક્ષરત્રિય ત્રિમાસિકના અધિપતિ સાહેબ,

વિનંતિ વિશેષ કે આજરોજ સાંજના રા. રા. માણેકલાલ સાકરવાલ દેસાઈને મકાને આપણી જ્ઞાતિની સાધારણ મીટીંગ મળી હતી, અને તેમાં આપણી જ્ઞાતિની કોન્ફરન્સની બેઠક વડોદરામાં ભરવી કે કેમ એ વિષે ચર્ચા ચાલી હતી. છેવટે સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવ્યું કે જુદા જુદા સ્થળોના પંચોના તેમજ આગેવાનોના મત આ સંબંધે પુછાવવા અને એ ક્ષેત્રોના અભિપ્રાયો આળસ પછી કોન્ફરન્સ મેળવવાની તારીખ નક્કી કરવી.

આ ઉપરથી બધા ગામના પંચોને અને આગેવાનોને નમ્ર વિનંતિ ત્રિમાસિક દ્વારા કરીએ છીએ કે આ હિલચાલ સંબંધી પોતાના અભિપ્રાય અનતી ઉતાવળે નીચે સંદી કરનાર ઉપર મોકલી આપી ઉપદ્રુત કરીએ.

તા. ૨૭-૧-૧૯૧૬

ન્યાય મંદિર પાસે, વડોદરા

સાં

શ્રીપતરાય બાદવરાય.

વડોદરાની જ્ઞાતિ તરફથી.

નોટ—આ પત્ર અમને ધણે મોકલી મળ્યું છે. જે ભરતી જ્ઞાતિબધુઓ આ વર્ષે કોન્ફરન્સ બોલાવી શકે તેમ ન હોય તો વડોદરામાં કોન્ફરન્સની બેઠક ઉઘડવા ચોગ્ય છે.

અ. દા. ત્રિ. મં.

સાભાર સ્વીકાર.

નીચેનાં માસિકો અને ચોપાનીયાંઓ અમને નીચમીત રીતે બદલામાં મળ્યાં છે તેની પહોંચ ઉપકાર સારે સ્વીકારીએ છીએ:—

સાર્વજનિક માસિકો.

નવજીવન અને સત્ય—તંત્રી અને પ્રકાશક રા. ઇંદુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક બી. એ. એવ્રએલ. બી. ગીરગામ, મુંબઈ, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦.

વસન્ત—તંત્રી અને પ્રકાશક ઝાં. રા. બા. રમણભાઈ મદિપતરાય નીલકંઠ બી. એ. એવ્રએલ. બી. અમદાવાદ, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૮-૦.

સમાલોચક—તંત્રી રા. અંબાલાલ બી. જી. બી. એ. અને પ્રકાશક રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી, ગીરગામ મુંબઈ, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

સાહિત્ય—તંત્રી અને પ્રકાશક રા. નમનચંદ્ર દરગોવનદાસ કાંટાવાલા વડોદરા, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૮-૦.

વિવેચક—પ્રકાશક રા. હીરાભાઈ દાદાભાઈ દેસાઈ લાહરસ, નાંદોદ વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૬-૦.

સુન્દરીસુબોધ—તંત્રી અને પ્રકાશક રા. રામમોહનરામ જરાવંતરાય, અમદાવાદ, વાર્ષિક લવાજમ ન્દાનો અંક ૩. ૧-૮-૦ અને મ્હોટા અંકનું ૩. ૩-૮-૦.

કેળવણી—તંત્રી અને પ્રકાશક રા. હોટાલાલ નરભેરામ ભટ્ટ, વડોદરા વાઢી રંગમહાલ વડોદરા, વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૮.

પ્રજ્ઞાનાદ—તંત્રી અને પ્રકાશક રા. મણીલાલ મગનલાલ ત્રિવેદી, અમદાવાદ, વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦.

બાળશિક્ષક—પ્રકાશક રા. મદારાંકર લલ્લુભાઈ ભટ્ટ. વડોદરા વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧-૭-૦.

જ્ઞાતિપત્રો.

નાગર ત્રિમાસિક—તંત્રી રા. માનરાંકર પીતાબરદાસ મહેતા, ભાવનગર.

ભાર્ગવ ત્રિમાસિક—,, રા. કનૈયાલાલ એમ. મુનશી, એડવોકેટ, ગિરગામ મુંબઈ.
વાદિમક કાયદેય—,, રા. હીરાલાલ ઉમિયારામ મહેતા, મુંબઈ.

માસિક.

શ્રીમાળી અભ્યુદય—,, રા. જટારાંકર ઇશ્વરલાલ ત્રિવેદી, મદુવા.

ઉનેવાળ અભ્યુદય—,, રા. લલ્લુભાઈ રાંકરભાઈ ભટ્ટ, મુંબઈ નં. ૪.

બાળ ખેડાવાળ—,, રા. દિગ્ગતલાલ ડાહ્યાભાઈ દવે, ઉમરેઠ.

સારસ્વતપ્રકાશ—,, રા. મંગા પ્રસાદ ગુપ્તા, સીટી બનારસ.

કથોળ મિત્ર—,, રા. પ્રભુદાસ સાધાભાઈ મોદી, મુંબઈ નં. ૨.

દશાલાહ પત્રિકા—પ્રકાશક દશાલાહ યુવક મંડળ, બરેલ.

ખડાયતા મિત્ર—તંત્રી રા. બાઈલાલ વંદ્રાવનદાસ કોઠારી, બો. એ.
એલએલ, બી; આંટરોડ, મુંબઈ.

ઉદિચ્ય જીવન—,, રા. હરીરાંકર વિદ્યાર્થી, વીરમગામ.

પટેલ બંધુ—,, રા. કુંવરજી નિહલભાઈ, પારસી રોડી, મુરત.

કંડવા વિન્ય—,, રા. પુરુષોત્તમ લલ્લુભાઈ, વીરમગામ.

કંડવા હિતેન્દ્રુ—,, રા. હીરાલાલ વસંતદાસ, રીચીરોડ, અમદાવાદ.

દશાશ્રીમાળી હિતેન્દ્રુ—તંત્રી રા. મોદનલાલ નાગજી ચીનાઈ, ધોરાજી.

દશાશ્રીમાળી—,, રા. શુભવંતરાય હોટાલાલ દેસાઈ,

કાંદાવાડી, મુંબઈ.

ઉદિચ્ય હિતેન્દ્રુ—,, રા. હીરાલાલ બાપાલાલ મહેતા, અમદાવાદ.

જૈન હિતેન્દ્રુ—પ્રકાશક રા. રાંકરભાઈ મોતીલાલ શાહ.

રચક નાગદેવી રક્ષીટ, મુંબઈ.

સોહાણા હિતેન્દ્રુ—(અઠવાડિક) તંત્રી રા. લાલજી નાગજી ગણાત્રા, રાજકોટ.

નવજીવન અને સત્ય.

નવા જમાનાના વિચારો અને જીવનના પ્રસારનું ગુજરાતમાં
નવું માસિક કદ ૪૮.

વાર્ષિક લઘાજમ પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૨-૦-૦

વિદ્યાર્થીઓ, પુસ્તકરાજાઓ અને ગુજરાતી નિરાજના સિદ્ધાંત માટે રૂ. ૧-૧૧-૦.

સર્વન્ટસ ઓફ ઇડિયા સોસાયટી,
'સેન્ટ્રલર્સ્ટ' રોડ, ગીરગામ, મુંબઈ. } ઈફુલાલ કનૈયાલાલ પાણિક, તંત્રી અને પ્રકાશક.

ધી ઈંડસ્ટ્રીયલ અને મુડેન્શીયલ

એશ્યુરન્સ કંપની લીમિટેડ.

૧૧૩ એન્ડ્રેનેડ રોડ, કોલે, મુંબઈ.

ઈંડસ્ટ્રીયલ

વિમા કંપનીનો કારભાર ઘણી સંજ્ઞાજથી અને કરકસરથી ચલાવવામાં આવે છે.

મુડેન્શીયલ

વિમા કંપનીમાં વિમા ઉતરાવવાની ઘણી જુદી જુદી રીતો છે, અને તે દરેક માણસને પોતાની જરૂરીયાત પ્રમાણે બંધબેસતી યર્ષ પદો એવી રાખવામાં આવી છે.

આ કંપનીમાં વિમા ઉતરાવવાના દરો તથા તેની જુદી જુદી રીતો માટે કંપનીના એકેટરીજ અને મેનેજરને લખ્યાથી જોઈતો ખુલાસો કરવામાં આવશે.

ગામે ગામે
એન્ટે જોઈએ છે.

હિંદ દેવી.

રવિવર્માના સીધા પ્રેસમાં ઉપાયકું સ્વદેશજનતાની બાવનાવાળું
સુંદર ચિત્ર.

હિંદુસ્થાનના નકશાની રેખાની અંદર સુંદર આકારમાં આલેખાયલું
રૂપિ મુનીએના પુનિત માદયી અંગિત ચએલી જન્મભૂમિ-સારતભૂમિનું આ
ચિત્ર હિંદી પ્રજાના છવનનું મૂર્તિમાન સ્વરૂપ છે

કે. બી. પંડિત,
દેસાઈની પોળ, ખાદીયા
અમદાવાદ.

“તંદુરસ્તી દેવી” ના ઉપાસકો ?

“રોગનો ઉપાય કરવા કરતાં અટકાવ કરવો એ ઉત્તમ છે.”

અમારે ત્યાંથી જગજહેર બાણીતા અને વખાણાએલાં અનેક
પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ ચૂણા-તેમજ મધુરાશમાં ખતતાં સર્વ ગુણકારક,
તંદુરસ્તી બદનાર, રોગને અટકાવનાર ચૂણા-તથા સુવાસ, સ્વાદ,
અને પુષ્ટિનાં સેવકો-ખાસ શિયાળાની ઠંડી રૂઠમાં સાલમપાક,
બદામપાક તેમજ મગજને આરામ સાથે પુષ્ટિ આપનારી બદામપુરી,
તથા દરેક જાતની મસાજાની સોપારી વગેરે સ્વાદિષ્ટ ચીજો મંગાવો.

પંડ્યા નરોત્તમદાસ લવજી સોપારીવાલા,

૬૦ મુંબાદેવીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨, અને મહારાજ
શ્રી લાલબાવાની હવેલીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨.

આ જમાનો શાનો છે ?

"A good Dress is a letter of Recommendation."

સારો પોશાક એ એક ઊત્તમમાં ઊત્તમ લક્ષ્યામણપત્ર છે,

" એક તુર આદમી,

હજાર તુર કપડાં,

અને

લાખ તુર ટાપટીપ."

ભુલેશ્વરમાં ધોળો દિવસે લૂંટ.

વખત અને પૈસાનો બચાવ.

ફસાવાનો સંભવ નથી.

જો તમને તમારા વખત અને પૈસાનો બચાવ કરવો હોય તો એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત લો; અમારે ત્યાં ધણો જ સારો હોઝીયરી માલ કીદાવત લાવે મળશે. તે જતાં કાંઈ પણ જાતની ગ્રાહકોને છેતરવાની મુદ્દલ ધાસ્તી નથી; કેમકે અમારે ત્યાંથી લીધેલો માલ જો પસંદ નહીં પડે તો આઠ દિવસની અંદર અમે પાછો લઈ તેના પૈસા પાછા આપીએ છીએ, તેમજ બદલી આપીએ છીએ; અમારે ત્યાં બધી જાતની હોઝીયરી, ગરમ તથા ડૉટન અને વુલન, નેપાંકે:—ગંજીફ, મોજાં, રૂમાલ, ખમીરો, કોલર્સ, નેકટાઈઝો, શાલ, બ્રેઈસીસ, બ્રમ્સાંઓનાં ક્રાક, હેન્ડ ગ્લોઝ, બ્રમ્સાંઓનાં મોજાં વગેરે ઘણીજ સરસ કંચોલીટી-અપટુડેટ મળશે.

ખાસ વિનંતિ:—એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત કરવાની લલા મણુ કરીએ છીએ.

બહારગામના ઔરહરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

હાજી અબુબક્કર તાહેરમહમદ,

હોઝીયરી મરચંડ.

ખાંજરાપોળની સામે, ભુલેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

જોહર ખખર.

—:૦:—

જો ત્હમારે સુકો મેવો અથવા ધરખરચને વાસ્તે
મસાલો લેવો હોય તો જાઓ ઠાં દેવચંદ વાગજ એન્ડ
કું. ની દુકાને. ત્યાં ત્હમારા મનપસંદ માલ જથા-
ખંધ તથા છુટક કીશાયત ભાવે મળશે; તથા સુરજ
છાપતું ઊંચું કેશર તથા હીંગ ઘણીજ સારી મળશે.
ખંદારગામના ઓડરોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ઠાં દેવચંદ વાગજ એન્ડ કું.

૪૦ શેકમેમન સ્ટ્રીટ, જુની મારકેટના સામે.

મુંબાઈ.

શ્રીમાન ઇચ્છાલાલ હવનલાલ

(વ્યવસ્થાપક મહાકાળ)

રચિત

અલૌકિક રસપૂર્ણ વાર્તા

યોગિની કુમારી.

કીંમત ૧-૪-૦ પોસ્ટ, પેકીંગ વી. પી. ખર્ચ ૦-૪-૦

શ્રી મહાકાળ માસિકમાં આ વાર્તા પ્રકટ થઈ ત્યારે તે માસિકના હુમરો આહકો વધારનાર નીવડી હતી અને તેવીજ રીતે જનસમૂહ તરફથી વારંવાર માગણી થતાં તે પુસ્તકરૂપે પ્રકટ કરવામાં આવી છે. સાંસારિક, કૌટુંબિક, વ્યવહારિક, રાજકીય, વિજ્ઞાન વિદ્યા વગેરે વિષયોની ચુંચણી સાથે શારીરિક, માનસિક, આર્થિક અને અધ્યાત્મિક અભ્યુદય કરવામાં મિત્રરૂપ નીવડેલી સરલ ભાષામાં લખાયેલી અરુખ્તિત રસપૂર્ણ નવલકથા આ એકલીજ છે.

સતી સોન અને

ધુમદ્વીનું ધમસાણું.

કીંમત ૧-૮-૦ સજારીને ખાસ વાંચવા લાયક.

છસો વર્ષ પૂર્વે કાઠીઆવાડ સોરઠમાં રજપુતોમાં બનેલા બનાવની એક વીરરસપૂર્ણ વાર્તા.

મળવાનું ઠેકાણું—આયુન ટ્રેડિંગ કંપની

બુક્સેલર્સ પબ્લીશર્સ, કમીશન એજન્ટ્સ;

ગ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નંબર ૨.

એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપની લીમીટેડની કેટલીક ખાસ પેટન્ટ દવાઓ.

વેજીટેબલ ટોનીક સીરંપ.

દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવેલી આ દવા જઠરાગ્ની સુધારી પાચન શક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુદ ક્ષતિ આપી કુદરતી શક્તિ બક્ષે છે. ગર્ભાવસ્થા તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને આ દવા લીધાથી સુવા રોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મટી જાય છે.

દરેક બોટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

સીરંપ ઓફ કમ્પાઉન્ડ બ્લીસરોફોસ્ફેટસ.

જ્ઞાનતાંત્ર અને મગજ માટે સર્વોત્તમ પૌષ્ટિક અને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા. જેઓને મગજનો, કે અંગબળનો ઘસારો વિશેષ જણાતો હોય તેમણે અચૂક આ સીરંપ વાપરવો.

મોટી બોટલી રૂ. ૧-૬-૦.

ચોટી બોટલી રૂ. ૦-૧૪-૦.

હાયપોફોસ્ફેટસ. કમ્પાઉન્ડ સીરંપ.

ઉત્તેજક શક્તિ આપનાર અને માંસ તથા હાડકાંનું પોષણ કરનાર.

દરેક બોટલીના રૂ. ૧-૮ ૦.

ટોઈલેટની બનાવટો.

કોલનવોટર, લવન્ડરવોટર તથા બીજી એવી સર્વ બનાવટો સાથે હરિકાઈ કરી શકે છે. ફક્ત એકજ વખત વાપરી બેવાથી ખાતરી થશે કે અમારી આ બનાવટો ઉત્તમ છે.

કોલનવોટર મોટી બોટલી રૂ. ૧-૮-૦

” ચોટી બોટલી ૦-૧૨-૦

લવન્ડર વોટર મોટી બોટલી રૂ. ૧-૦-૦

” ચોટી બોટલી ૦-૧૨-૦

મળવાનું ઠેકાણું:—પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, નં. ૨.

અગર સ્વદેશી સ્ટોર્સ અને સંઘના દવાવાળાઓને ત્યાં.

ઝંડુ ફાર્મસીની અકસીર દવાઓ.

બાળાગોળી.

બાળાનાં બચ્ચાંઓને સરૂઆતથીજ આ ગોળી આપવાથી કોઈ પણ રોગ થતો નથી, એટલુંજ નહિ પણ બાળકનો બાંધો મજબૂત થાય છે. બચ્ચાંનું બહુ ઇચ્છનાર દરેક મામાપે આ ગોળી અવશ્ય આપવી. આ ગોળી કોઈ પણ કેરી ચીઝની મેળવણી વગરની-કેવળ વનસ્પતીનીજ બનાવેલી છે.

૨૦૦ ગોળીની બાટલીની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦.

પ્રદરની દવા.

પ્રદરનો રોગ સ્ત્રીઓનો છુપો દુશ્મન જ છે. આ રોગ કાંઈ પણ પક્ષી પછી શરીરમાં ધીમે ધીમે નબળાઈ આવે છે. અને છેવટ શરીર તદ્દન ક્ષીણ થઈ જાય છે, માટે આ રોગ થવાની સાથેજ તેનો ઉપાય કરવાની યજ્ઞીજ જરૂર છે. આ દવા અસરમાં ઘણી જ અકસીર માત્રુમ પડી છે.

૧ તોલાની બાટલીની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

મંદાગ્નિવટી.

અનાજનું પાચન બરાબર ન થતું હોય, દસ્ત સાર ન આવતો હોય, વારંવાર હાજતની ઇચ્છા રહ્યા કરતી હોય, ખાવાની રૂચી ન થતી હોય, અને જેને ડીસ્પેપ્સિયા જેવું જણાતું હોય, તેમને માટે આ ઉત્તમ અને અકસીર ઈલાજ છે.

૦૧ રતલની બાટલીની કિંમત રૂ. ૧-૦-૦

કષયરોગ, હીસ્ટીરિયા, તાલુ, સુવારોગ વગેરે તમામ જાતની વ્યાધીઓને માટે શાસ્ત્રીય દેશી દવાઓ તેમજ દંતમંજન (કુચ પાવડર) વગેરે અમારે ત્યાંથી મળશે.

પ્રાઈસલીસ્ટ માટે લખો:—

ઝંડુ ફાર્મસ્યુટીકલ વર્ક્સ,

એલેક્ષીન્સ્ટન રોડ-મુંબઈ.

ખુબર અંતર.

- ખાંડુરા છલ્લાના દુકાન પાડિત લોકોને મદદ કરવા સાર મુંબઈમાંથી ફંડ ભેગું કરવામાં આવે છે તેના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે રા. વામનરાય ઇશ્વરલાલ ઠાકોર અને ઓનરરી ટ્રેઝરરી તરીકે રા. ગોવિંદલાલ નરસેરાય ઠાકોર અને રા. મોતીલાલ ચીમનલાલ સેતલવાડ કામ કરે છે.
- મુંબઈની સોશિયલ સર્વિસ લીગની વાર્ષિક સભા ચાલુ માસમાં મળી હતી તેમાં રા. જીવનલાલ માધવલાલ ઠાકોરને ઓનરરી આસિસ્ટન્ટ સેક્રેટરી સુદી કાઢવામાં આવ્યા છે.

દુમા.

આ અંક પ્રેસ એક્ટને લીધે રેકલેરેશનફેરવાનું હોવાથી ધારવા કરતાં પછે મોડો પ્રકટ થયો છે. તે બદલ ગ્રાહકોની દુમા માંગીએ છીએ.

વિનંતિ.

ત્રિમાસિકના આવતા અંકમાં સુરતના મદૂમ વણીલ ધીરજલાલજી મયુરા-દાસજીનું ફંક સચિત જીવનચરિત્ર આપવા અમારી ઇચ્છા છે. એમના જીવનને લખતી જે કંઈ દુખીત જે જે ગુદસ્થો પાસે હોય તે તેઓ અમારા તરફ મોકલી આપશે તેજ અમે તેમના પણ આભારી થઈશું.

અ. દા. ત્રિ. ઓફીસ.

છગનલાલ રૂઘનાથદાસ એન્ડ કંપની.

ફીલ્ડ બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, માર્કેટ, મુંબઈ-૨.

દરેક જાતની દવાઓ મળશે.

ડેવાસી એન્ડ લોરેન્સ કુંબુચેર્ક.

ઈલીક્ટ્રીક ગ્લીસરો ફ્રેમફ્રેટ-કંપાઉન્ડ.

છાતીના તેમજ હાથના દરદો, ઘડપણની નજગાર્હી, શીકા ચહેરો તથા બીમારી પછીની નજગાર્હી વિગેરે પર ઉત્તમ ફાયદો કરે છે.

ચેનીંગ્સ સાર્સાપેરીલા.

લોહીને સાફ કરી શરીરને લાઝ સુરેખ જેવું બનાવે છે. તેમજ ચામડીપર થતા ખીલ ખરજવા માટે અકસીર ઉપાય છે.

ઈલીક્ટ્રીક લેક્ટેટેડ પોપરીન વીથ આયરન, કવીનાઈન

એન્ડ સ્ટ્રીકનીઆ.

તાવ આવ્યા પછી નજગાર્હી મેલા શરીરને લાઝ સુરેખ જેવું બનાવી અસલ સ્થિતિમાં શરીરને લાવે છે; તથા પીળા પડી ગયેલા શરીર (પાંડરોગ) ને નાશદ કરી નાંખે છે. અને શરીરને પ્રપ્ત બનાવે છે.

પૃથ્વી ઉપર દેવી અમૃત.

સિંહનાદી ચૂર્ણ.

જૂખ લાગતી ન હોય, ખાધું પચતું ના હોય, ખોટા એડકાર આવતા હોય, ઉલટી થતી હોય, મોળ રહેતી હોય, એ વગેરે સર્ગ ઉપદ્રવોને સમાવી બગડેલી પાચનક્રિયામાં સુધારો કરી દરત સાફ લાવી, શરીરમાં નવું લોહી લાવવામાં સિંહનાદી ચૂર્ણ અદ્ભુત કામ કરે છે. ખીડી પીવાની કે તંબાકુ ખાવાની ટેવ છોડવી હોય તો છોડાવી દે છે. જન્મા પછી હંમેશાં સાપારીને ટૂકાણું પણ ઉપયોગમાં લેવાય છે. શરીરે અશક્ત ન્હાનાં બચ્ચાંને પણ અપાય છે, સ્વાદમાં અમૃત જેવું છે; પાંચ હજાર વર્ષ પહેલાંના ગ્રાચીન વૈદ્યકીય ગ્રંથો ઉપરથી બનાવવામાં આવ્યું છે. તેના અતિ ઉત્તમ ગુણને લઈને અનેક ઉમદા કુટુંબો હંમેશાં ઉપયોગ કરે છે. આપ એનો એક વખત ઉપયોગ કરશો તો એમજ કહેશે કે ધરગતુ ઉપયોગની અનેક વસ્તુઓમાં ખરેખર સિંહનાદી ચૂર્ણ એ પણ એક ખાસ ઉપયોગતી જ વસ્તુ છે. રીશી એકના દસ આના, પોરદેજ જૂઠું.

થાણા જીલ્લાના હજુરે ઉચ્ચટી કલેક્ટર સાહેબ મે. રા. રા. મણીલાલભાઈ અજીતરાય ઠાકોર લખે છે કે:-સિંહનાદી ચૂર્ણ મહેં મગજના થાક ઉપર, અંત્રે ઉપર તથા શરીર અને મનને ઉત્તેજિત કરવા માટે વાપરી જોયું છે. અને તે બાબતના હેઝબીલોમાં તે ચૂર્ણના જે ગુણો આપ્યા છે તે મને અતુલવધી ખરા માત્રમ પડ્યાં છે.

વૈદ્ય હરગોવિંદ હરિદત્ત ઠાકર,

માલેક:-આર્ય આયુર્વાદય સિંહનાદી ચૂર્ણ ગ્રંથો.

દે. માધવભાઈ પાંજરાપોળ સામે પો. નં. ૪ મુંબઈ.

મો. ગજજરની આયોનિક ફાર્મસીમાં

ખતેલી ભરોસાદાર, મોંઘી, ઉત્તમ

દવાઓ.

અને ઘરમાં વાપરવાં લાયક

ઘરની અંદર ભરોસાદાર દવાઓ હોય તો જરા જરામાં
ડાકરતું, ખર્ચ થતું નથી, અને તાબડતોબ મદદ મળે છે.

દીવરડોખસઃ—દરેક ફાળના તાવ ઉપર અડસી ન્હાની આટલી ૦-૪-૦,
મોટી આટલી ૦-૧૨-૦.

લીવર સોફ્યુશનઃ—કમળયાન દૂર કરનાર. ૭ આસની મોટી આટલીની
કીમત ફક્ત ૧-૦-૦.

ટોનીક સોફ્યુશનઃ—શક્તિ આવે છે તથા લોહી સુધારે છે. ન્હાની આટલી
૧-૦-૦, મોટી આટલી ૨-૦-૦.

દુધ પાઉચઃ—મોંઘામાં જંતુ નાશ પામે છે, સડતા દાંત સુધરી જાય
છે. મોટી ડબ્બી ૦-૬-૦ ન્હાની ડબ્બી ૦-૪-૦.

કંઈ પીલ્સઃ—ઉધરસઃ સર્જેખમ તથા શરદી ઉપર અકમીર. શક થતો ફાય
અટકાવે છે. ૧૦૦ ગોળીનાં ૦-૪-૦.

ખીલ પાણું અનેક દવાઓ છે. વધુ ખુલાસા માટે લખો—

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

ગીરગામ-મુંબઈ.

અમદાવાદના એજન્ટ—

ચુનીલાલ મયાજીદ મહેતા,

ત્રણ દરવાજા.

બ્રહ્મસત્રિય ત્રિમાસિક.

उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत ॥

Awake ! Arise ! Stop not Until the Goal is Reached

જાગો, ઉઠો, વિરમો નહિ; આધો ન આશય ત્યાં મુખી.—

૬૫નિષદ.

પર્ય ૬ મું.] એપ્રિલ ૧૯૧૬. [અંક ૨ જો.

વાર્ષિક લવાલમ પોષ્ટેર માથે, રૂ. ૧-૪-૦.

તંત્રી.—કેશવપ્રસાદ છોરાલાલ દેસાઈ, બી એ, એલએસ બી

પ્રકાશક—જીવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર,

ગાયવાડી, ગિરગામ, મુખર્ષ નં. ૪.

અભિનંદન (પ્રેક્ષક)	...	૧	૧ બળરામ ભદ્રરાય	...	૪૬
,, નો અનુવાદ (કાવ્ય)	...	૨	K	...	૪૬
હાલરકું	..	૩	૨૧ બેન પદાવની	..	૪૬
ધર્મ અને શન	...	૪	કેશવપ્રસાદ દેસાઈ	..	૫૭
જનસમાજની સેવા	...	૫	જય નિલાલ માધવલાલ	...	૫૯
મધુકાન્તા...	..	૬	ન્દ ના બી. જો.	..	૬૧
આરોગ્ય	...	૭	દનિપ્રસાદ વજરાય	...	૬૮
જીવન સુધારણાનું રહસ્ય	..	૮	કેશવપ્રસાદ દેસાઈ	..	૭૪
વર્ધાપત્રો—					
૧ ત્રિમાસિક જાળબોધ લીપીમાં		૭૩	ડા મુકુન્દરાય	...	૭૭
૨ બ્રહ્મસત્રિય અને પુરોહિતો	...	૭૮	એક પુરોહિત	...	૭૮
શ્રીઓ માટે રહસ્યરશ્મિ	..	૭૯	ત્રિમાસિક આંદોલન	...	૭૯
કન્દા વાંચન પરીક્ષા	..	૭૬	"	...	૭૬
પ્રાસંગિક નોંધ	..	૮૦	"	...	૮૦
નાતની ખબરઅંતર	...	૮૪	"	...	૮૪
અમદોવાદ પ્રદર્શનનો દિસાળ	"

પ્રોન્ટર—મગનલાલ જગજીવનદાસ

પ્રેસનું નામ—શ્રી 'સરસ્વતી' પ્રેસ, ૩૩૨-૩૩૪, નાગદો.

પ્રકાશક—જીવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર,

પ્રકટ કરવાનું ઠેકાણું—ગાયવાડી, ગીરગામ—મુ

“ જામનગરનું મેરાહુર ઝવાહીર અથવા નયનામૃત.”

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આ સુરમાઓ અમારે ત્યાં વંશપરંપરાથી જનતા આવેલા છે. તે એવા તો સરસ છે કે તે આંગળાથી આંખોના તમામ દુષ્ટ અને બળ-દર દરદોનો જડમળથી નાશ થાય છે. ગોટ્ટ-સાઈટ, ગીપાંતું વગેરું, પાણીનું ઝરતું, ઝારીનું આપતું, આંખોનું વળતો વખત હાંવું, વગેરે તમામ જતનનાં દુષ્ટ રોગોને માટે અમારા સુરમાઓ અકરીર છે. વિશેષ આ સુરમાઓ આંગળાથી ચરમાવાગાને ચળમાની જરૂર રહેતી નથી. આ સુરમાઓ ખાસ કરી રાત્રીના ઉત્તમગરા, કરનારા મહેનાજીઓ, કારીગરો તથા વિદ્યાર્થી માટે અમૃત સમાન છે. તેની વિશેષ તારીફ નહિ કરતાં એક વખત વાપરી ખાતરી કરવા મજબૂત બક્ષામણ કરીએ છીએ આ સુરમાના ઉત્તમપણા માટે અમેને મોટા બાહોશ ડાંકટરો તથા રાજાઓ તરફથી સર્ટીફિકેટ મળેલાં છે. અમારા સુરમાઓ આજ લગતગ ૬૦ વર્ષ થયાં ચાલુ છે. તેના લાવ નીચે મુજબ છે. સુરમા નં. ૧ના રૂ. ૪, નં. ૨ના રૂ. ૨, નં. ૩ના રૂ. ૧ના તોફા લેએ.

તે સિવાય અમારે ત્યાં તમામ જતનનાં ઉમદામાં ઉમદા અતરો, સેન્ટ, સાબુઓ, અગરબત્તીઓ, મુરખાઓ, પેટન્ટ દવાઓ અને જામનગરની સુપ્રસિદ્ધ વસ્તુઓ જેવી કે મુડીઓ, કંકુ તથા બનીશું જથ્થાબંધ તેમજ છુટક દીકાવત લાવે મળશે. એકવાર માત્ર મંગાવી ખાતરી કરો.

હૈડ જોશીસ—હુકમાનજી ઈસમાલજી અતરવાળા.

પુણ બજાર—જામનગર.

બ્રાંચ જોશીસ—એ. એલ. અતરવાળા. એન્ડ બ્રધર્સ,

બુલેધર—મુંબઈ.

નહાનાં છાકરાંઓ માટે શક્તિની

અકરીર દવા.

ડૉંગરેનું બાલામૃત.

શાશી ૧ની કો. આના ૧૨. ૮. ખ. આના ૪.

કે. ટી. ડાંગરે કુંઠ, ગીરગામ-મુંબઈ.

ગૃહો ખેલે જો ! ગૃહમંડળે રે લોલ,
 પારણે ખેલેછે “ ગૃહસ્થ ” દિવ્ય ધામનાં રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૩
 રજની અંકે જમતુ યેરંતરે લોલ,
 (મ્હારી) હમાની અંકે ‘જમતંત્ર’ બાછ ખેલતુ રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૪
 ધરા દીપે શી મનુ રતનથી રે લોલ,
 રતનો દીપે છે ગુણી માત જન્મ આપતી રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૫
 આશા અનેકનું આ કૂલકુ રે લોલ,
 બાળી પ્રભતણું ક્ષેત્ર પોદંબુ પારણે રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૬
 પ્રેમી પોષક માળી આપતે રે લોલ,
 વસે રસીલો પ્રભુ ! મેષ ફળ આ, રોહ રો રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૭
 સરિતા સમા હો બહેની નિર્મળારે લોલ,
 ધોલે અનેકોના પાપ “ પતિત પાવની ” રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૮
 આશા અનેરી મ્હારે આટલી રે લોલ,
 “ધાલે ગુણીલાં નિપાપ” “કુળ ઉદ્ધારણી” રે હો ! ખમ્મા બહેનાં ! ૯
 પડાવતી.

ધર્મ અને વ્રત.*

(રા. કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈ, બી. એ, એલએલ. બી.)

“વ્રતો કરવામાં કોઈ અમુક પ્રકારનું પુણ્ય છે એમ જો કોઈને લાગતું હોય
 “તો તેની ભૂલ છે. વ્રત કરવાથી પુણ્ય થતું નથી.....વ્રત સંબંધી પંદારની
 “કોયા અને કર્મ એ બધું શુદ્ધ છે. તેમાં પુણ્યનો અંશ પણ નથી.
 “અંતઃકરણનો શુદ્ધ ભાવ..ત્રેમપૂર્વક ભક્તિ, અને વિશ્વાસપૂર્વક
 “બ્રહ્મ પ્રાર્થના, એના વિના પુણ્યનો બીજો માર્ગ નથી.”

કેશવ ચંદ્ર સેન (નવસંહિતા)

ધર્મ, મનુષ્ય જીવનમાં ધણેજ લક્ષણો મળ્યા છે ધર્મ પાળવાની બુદ્ધિ
 સર્વ પ્રાણીઓનાં ફક્ત મનુષ્ય પ્રાણીમાં જ છે; અને આ ધર્મ પાળવાની શક્તિને

* ધર્મ અને બુદ્ધિ ધર્મ અને બાધા, ધર્મ અને દાન એ ત્રણ લેખો
 આજ લેખકે અગાઉ ત્રિમાસિક લખેલા છે તે તરફ સર્વેનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

લીધેજ માણસ નત બીજ પ્રાણીઓ ઉપર શ્રેષ્ઠતા ભોગવે છે એમ પણ કેટલાએક કહે છે. આ બધી વાત ખરી હશે; પણ ધર્મ એ શબ્દનો અર્થ કરવામાં ધણો જ મતભેદ પડવાનો. આપણામાં અને સર્વત્ર દુનિયામાં બધેજ, કાંઈક કાંઈક કારણોને લીધે ધર્મના જુદા જુદા અર્થ કરવામાં આવ્યા છે. કાંઈક સ્વાર્થને લીધે, અથવા તો અજ્ઞાનથી, અગર તો બેદરકારીમાં, ઘણી ઘણી વિચિત્ર બાબતોનો પણ ધર્મમાં સમાવેશ થઈ ગયો છે. ધર્મને નામે અનેક ટુંગો ચાલે છે, અને તેને પરિણામે લોકોમાં જોઈએના પ્રસાર ધણોજ થઈ ગયો છે. આ જોઈને દૂર કરવા માટે સમજી વર્તના માણસોએ ધાર્મિક અણાતી બધી બાબતો એક પછી એક લઈને તેમને જુદીની મદદથી તપાસવી જોઈએ; અને આ તપાસમાં જે બાબતોમાં ધર્મનું તત્વ માણસ પડે નહિ તે બાબતોને જગર અચકાવે જુલ્લી પાડી દઈને તે સંબંધી ચાલતા જોડે. લોકોમાંથી દૂર કરવા જોઈએ. આમ થવાથીજ ધર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ જુલ્લું પડશે અને આમ કરવામાં આવશે તોજ હાલમાં કેટલેએક ઠેકાણે ધર્મના નામ તરફ અરથી બતાવવામાં આવે છે તે દૂર થશે.

આજે આપણે ધર્મને નામે આપણામાં કેટલાએક પ્રતો કરવામાં આવે છે તથા તેમને અંગે જે અપવાસ, ઉઘાપન વગેરે કરવામાં આવે છે તે તપાસીશું; પરંતુ આવી તપાસ વખતે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું એ છે કે કોઈ વાત અમુક પુસ્તકમાં લખી છે માટે તે જગર અચકાવે અને વિચાર કયા વિનાજ માની લેવી નહિ, એમ કરવું તે આપણને જે જુદીરૂપી હૃદયી બક્ષીસ મળેલી છે તેનો અનાદર કરવા જેવું છે. સાર અસાર રહ્યું છે તે પ્રમાણે વર્તન કરવાનું કામ મનુષ્યના પોતાના ઉપર રાખવામાં આવ્યું છે. માટે અમુક પુરાણમાં કે મતરાજના પુસ્તકમાં લખ્યું છે તેથી, અથવા તો અમુક માણસે કરવાનું કહ્યું છે તેથી, અગર તો એમ કરવાનો લોકોમાં સાધારણ રીવાજ છે તેમ ધારીને પણ પ્રત કે એક કાંઈ કરવું જોઈએ નહિ. ફક્ત શુદ્ધ જુદીથી દરેક વાતમાં સાક્ષ ગેરલાભ તપાસીને, અથવા અંદર કાંઈક ધાર્મિક તત્વજ્ઞાનના ભેદ માણસ પડે તો તે રહ્યું છે, થઈ જો તે વાત કરવા જેવી લાગે તોજ કરવી. તે શિવાય કાંઈ પણ કરવું તે બીજ પ્રાણીઓ કરતાં મનુષ્ય શ્રેષ્ઠ છે એમ જે કહેવામાં આવે છે તેને જૂઠું પાડવા જેવું થઈ જાય છે.

આપણા આચાર્યમાં પ્રાચીન સમયમાં પણ ઘણુંજ જ્ઞાન પ્રસરેલું હતું તેમાં તો હવે કોઈપણ પ્રકારનો શક રહ્યો નથી. આપણો દેશ સુધારામાં

ધર્મના પ્રાચીન કાળમાં બહુ આગળ વધેલો હતો. પણ ત્યારપછી દેશમાં જ્ઞાન સંબંધમાં પણ વળતો વળત ક્રાંતિ થઈ ગયેલી અને આવા ક્રાંતિના સમયમાં વખતને અનુસરી ધાર્મિક ભાવનાઓમાં તેમજ રીતરીવાજોમાં વારંવાર ફેરફાર થઈ ગયેલા. આ ફેરફાર કરવામાં મૂળ હેતુ તો ધર્મના સિદ્ધાંતોને કોઈપણ સ્વરૂપમાં સાચી રાખવાનોજ દરો. વળી આપણા ધર્મની અંદર ફક્ત કેવળ ધર્મના કે આત્મજ્ઞાન અથવા તત્ત્વજ્ઞાનનાજ સમાવેશ સમાયેલા નથી, પરંતુ નિત્યજીવનમાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવી પણ કેટલીએક બાબતો એમાં સમાયેલી છે, એમ કેટલાએકનું કહેવું છે. દાખલા તરીકે આર્યસમાજવાળા થઈ વિશે એમ કહે છે કે તેથી તો દવા શુદ્ધ થાય છે. મન અપવાસ વગેરે બાબતોનો પણ કેટલાએક તરફથી આવેજ રહીએ આપણમાં આવે છે. ધર્મ ઉપર આપણા લોકોનો બાવ એવો તો સારો હતો, કે તેને નામે જે કંઈ કહેવામાં આવતું હતું તે બધુંજ તેઓ ભરોબર પાળતા હતા, અને તેમ થવાથી હિંદુઓને ધજા લાભ પણ થયા છે. શારીરિક આરોગ્ય માટે ધળી કાપડાકારક ટેનો આપણા લોકોને પડી છે તે આપણા ધર્મ ઉપરના ભાવને લીધેજ પડેલી છે.

પરંતુ ધર્મનો ઉપયોગ આ રીતે કરવાથી કેટલાએક લાભ સાથે ગેરલાભ પણ ધણા થયા છે. સૌથી મોટો ગેરલાભ તો એ થયો છે કે ધર્મની અંદર આવા આવા ભ્રમો થવાને લીધે લોકોના ધણા મોટા ભાગમાંથી ધર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ લગભગ ભૂંસાઈ ગયું છે. આ ઉપરાંત, જ્યાં સુધી કેવળ બહાનો જમાનો હતો ત્યાં સુધી તો કોઈએ આ વાતની દરકાર કરી નહિ, પણ જ્યારે બહા સાથે બુદ્ધિનો યુગ આવ્યો ત્યારે તો લોકોએ ધાર્મિક રીતરીવાજોની પણ બુદ્ધિપૂર્વક તપાસ કરવા માંડી; અને આ તપાસમાં મન ઉપવાસ વગેરે જેવા ધુસારી કીધેલા નિયમ લોકોના જીવનમાં આવ્યા તેથી તેમનો ભાગ ધર્મના ઉપરથી ઉતરી જવા માંડ્યો. વળી જે સમયમાં આ બીજી રીતે લાભકારક રીવાજોને ધર્મપુસ્તકોમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હશે તે વખતે તો તેના દેવ ભરોબર ધ્યાનમાં દરો. પરંતુ જેમ જેમ વખત લતો ગયો તેમ તેમ આ દેવો બુલાયા અને ફક્ત ધર્મની માફકજ આ રીવાજો અંધ શ્રદ્ધાથી પગલા માંડ્યા.

દાસના વખતમાં આપણામાં પ્રચલિત મતોનીજ આપણે વિચારપૂર્વક તપાસ લઈશું તો બધું જલ્દી આવશે. ધણું જ સામાન્ય મન એકાદશીનું છે. દર વખવાડીએ એક ઉપવાસથી કોડો સાફ કરાવે અને દેવ છે એમ કેટલાએક કહે છે પણ આ દેવ જળવાય છે? ફક્ત ધર્મ ખાતરજ કરવામાં

આવતા આ પ્રતમાં ફળાદાર-ફરાળ થઈ શકે એવો નિર્વેડો બ્રાહ્મણોએ તો ક્યારનો-
એ આણ્યો છે. જુદા જુદા પ્રદેશમાં વસતા મનુષ્યો જુદી જુદી વસ્તુઓ ફરાળમાં
વાપરે છે, અને કાંઈ ઢંગધડા વગરનું 'આવાનું' બધા ફરાળીઓએ ખાય છે.
અને કાઠો સાફ થવાને બદલે કાઠામાં ભેંધએ તેટલો કચરો ભરાય છે. વળી
કાંઈ બીચારે બાળક બૂલમાં ચણા મમરાનો દાણો મોંમાં નાંખે છે તો એકાદશી
વટાળ્યા માટે મુરખીઓ તેને લાટે છે; અને તેના પોતાના મનમાં પણ ધણોજ
પશ્ચાત્તાપ થાય છે અને કાંઈ કાંઈ બહેમ આવે છે.

સોમવાર, પૂનમ, ચોથ કે બીજા પણ કાંઈક વાર " કરવાના " હોય છે,
" કરવાના " એટલે તે દિવસે એકવાર 'આવાનું' કે ફરાળ કરવાનું' હોય છે અને
આ કર્યાથી કાંઈ કાંઈ ઈચ્છેલા ફળ મળે છે. અથવા નડતા મહો નરમ પડે છે
એવી માન્યતા ચાલે છે. આ ફળ, આ ફાયદો, શી રીતે મળવાનું શક્ય છે તે
કાંઈ પણ માણસ બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી વિચાર કરી જોશે તો રહેજમાં સમ-
જશે. વળી કેટલાએક પ્રતોમાં તો કાંઈ એવું હસવા જેવું અને વિચિત્ર બતાવું
'આવાનું' હોય છે અને તે બધાને એવી રીતે ધર્મ તરિકે માનવામાં આવે છે
કે જો કાંઈ રહેજ પણ વિચાર કરી જુવે તો તેને હસવું આવ્યા વગર રહેજ
નહિ. નોળાનોમ, નાગપાંચમ, ગેત્રાટ, ગોરો, આણંદ ચૌદશ, રથભત્રા, આ
બધા દિવસોએ કાંઈ પલાળેલી બાજરી, કાચા મગ, સાયવો, ગોળ ને દૂધ,
ચોખાની રાંટલી, ભડકું વગેરે કાંઈ કાંઈ ચીજો વિચિત્ર રીતે ખાવાની હોય છે
અને તે બધામાં ધર્મ, પુણ્ય અને પાપની વાતો સમાયલી હોય છે.

અલગત જુદી જુદી ઋતુમાં નવા નવા ઉત્સવો થાય અને તે આનંદ
અને ઉત્સાહથી પળાય તે ધણુંજ ઇચ્છવા જોગ છે. અમુક અમુક અંતરે
લોકોમાં આનંદનો ઉછાળો થાય તે યજ્ઞજ લાભકારક છે. પરંતુ આ આનંદ
બહેમ અને ભયથી અમિશ્રિત નેહએ. એમાં ધર્મનું નામ વાપરી લોકોને ડરા-
વવા નેહએ નહિ. બાળકોના કુમળા મન ઉપર ધર્મની ભયભીત છાપ પાડવી
નેહએ નહિ, અને સર્વને આશ્વાસન આપનાર ધર્મને ભય સાથે જોળવીને નીચે
પાડવો નેહએ નહિ. કમનસીબે આપણા ઉત્તમ ઉત્સવોને દિવસેજ કાંઈ ઉપવાસ
કે એવું કરવાનું એટલું બધું હોય છે કે ઉત્સવનો આનંદજ કાંઈના મહો ઉપર
હોતો નથી. છાકરીઓના ગોરોના તહેવાર ધણીજ સુંદર અને રમણીય હોય
છે. ગોરો વાવવી, મેદી મૂકવી, ન્હાવા જવું, દર્શન કરવા જવું, ત્યાં એકઠાં
થઈ ગરબીઓ ગાવી અને નિર્દોષ આનંદ કરવો તેની વિશદ કાણ હોઈ શકે?

પણ આ ઉત્સવમાં છાકરીઓને ખાવાનું દુઃખ કેવું હોય છે ! ફરીથી બૂખ્યા ન થવાય માટે ત્રણ ત્રણ કલાક છાકરીઓ પાટલા ઉપર બેસી રહે છે. આ રીતે તેમના વડીલો, દેવને તથા ગોતાની ભત્રીજાને ઉતરવાનું છાકરીઓને સિખવે છે અને સાથે આરોગ્યના નિયમો પણ બાંધે છે. આ ઉપવાસનું કે દરાણનું મદાત્મક ધર્મ કરતા રૂઢીને વધારે આધીન હોય છે. માટે દરેક સમજી જને જો ઉત્સવનો ખરો ઉત્સાહ બેગવતે હોય તો દરેક ઉત્સવમાંથી ઉપવાસનો અંશ દૂર કરવો.

આ ઉપરાંત લગ્ન જેવા માંડલિક પ્રસંગે, જનોઈ જેવા ઉત્સવને દિવસે ખીચારા બડવાને તથા વરસાબને તો કાંઈ દરાણ કરવાનું લક્ષ્ણ લાગેલું જ હોય છે. આખો દહાડો અથડાવાનું અને તેમાંથી વળી પેટ ભરીને મન બાવતું ખાવાનું નહિ, તેથી ખીચારાઓના મ્હોં લટું જેવા થઈ જાય છે અને ધર્મ ઉપર કાંઈ શુભેસે યાય છે અથવા તો દુસે છે. આ પણ દૂર કરવા જેવું છે.

કોઈ કહેશે કે આપણા જૂના મતો તો યુગે યુગે ધર્મમાં થયેલી ક્રાંતિ કે ઉત્ક્રાંતિના સ્મરણ સ્તંભ રૂપ છે. ભણે, કદાચ તેમ દરી, કદાચ કોઈ સમાજ-સાક્ષીના અભ્યાસીને કે એવા કોઈને તે અભ્યાસ કરવા યોગ્ય દરી, પણ તેથી શું આપણે તે ચાલે છે તેમને તેમ ચલાવ્યાજ કરવા જોઈએ ? આપણે તેમ કરીને ધર્મની હાંસી થવા દેવી જોઈએ ? આપણી અકલની કીમત અંકાવા દેવી જોઈએ ? જે જોઈએ ચોખ્ખા છે, જે નુકરાન થાય છે, તે થવા દેવું જોઈએ ? ના નહિજ, કહિ નહિ.

કોઈ કહેશે કે આ મત નારા થવા દેવા જોઈએ નહિ કેમકે જો તે દરી તો અંદર સુધારો થઈને અસહનતા વખતમાં જેમ તે કેટલીક વાતોમાં લાભ દાખી હતા તેમ લાભદાયક કરી શકાયે આ આશા પણ મિથ્યા છે. થણાય કાળો સુધી તે આવીજ દરામાં ચાલ્યા આવે છે અને દવે તે ફરીથી સુધરીને લાભદાયક થાય તે મનાય તેવું નથી. કારણ કે દવેના જમાનામાંજ ધણો ફેર છે વળી જે લાભ દાખલ કરવા હોય તે ખોટી રીતોએ થઈ શકે તેમ છે. અને આમાં સમાયેલાં જોખમ અને નુકરાનથી આ નવી રીતો નિરાણી છે.

કોઈ કહેશે કે આ મત ઉપવાસથી મનની દટતા આવે છે; જો યોગ્ય રીતે આ પગાવું હોય તો કદાચ તેથી દટતા ખીલતી દરી. પણ દાલમાં તો તેની દટતા ખીલવાનો હેતુજ રાખવામાં આવતો નથી. એટલે કન્યા વર્ત્ત જેઓ વધુમાં વધુ મતો કરે છે તેઓમાંજ ખાસ કરીને દટતાની ગેરદાજરી

જોવામાં આવે છે; તેઓજ હીસ્તીરીઆયો પીડાતાં હોય છે, કે કપડા લેતામાં કે ખાવામાં જક કરતાં દેખાય છે.

કોઇ કહેરો કે હાલમાં પશ્ચિમ તરફ Fast cure-ઉપવાસ કરીને દરદ મટાડવાની વાતો ચાલે છે તેવું કાંઈ સત્ય આપણા પ્રતોમાં કેમ ન હોય ? જો તેવું સત્ય હોય તો તે સમજીને અમલમાં મૂકવું જોઈએ ? પણ પાશ્ચિમ તરફ તો આ ઉપવાસની બરોબર વિધિ છે, શી રીતે ખોરાક ધટાડવો, અને પછી પાછો શી રીતે લેવા માંડવો તેનાં પ્રમાણ છે. અને તે છતાંયે ઘણા લોકો આની વિરૂદ્ધમાં છે અને તેથી કાઇજ ફાયદો નથી એવો મત ધરાવે છે.

વળી કેટલાંએક પ્રતો, અગીઆરસ, વગેરે ઉજવવાનાં હોય છે તે તો ફક્ત મોટાઇનાંજ હોય છે. તવંગર લોકોને તો તે પાલવે પણ કોઇ વાર ગરીબ ગરબા પણ ઉજવ્યા વગર પ્રતનું ફળ મળેજ નહિ એ માન્યતાથી પેટ પાટા બાંધીને પણ પ્રતો ઉજવી ખર્ચ કરે છે. તે વખતે લોકમાં પાછી મોટાઇ દેખાડવા ધરણાં ગાંઠા પહેરીને રૂપાના વાસણોથી પૂલ કરે છે, અને બ્રહ્મ-જોજન પણ કરાવે છે. આવા લોકોના મનમાંથી આ ધર્મના તથા પ્રુદ્ધમના કામ છે એવો ખોટો ખ્યાલ જો કાઢી નાંખાય તો ઘણો લાભ માય.

હવે જમાનો બદલાયો છે. અધઋદ્ધાને બદલે પ્રુદ્ધિબળનો વખત આવ્યો છે સોંધવારીને બદલે મોંઘવારી યથ છે. દુનિયાથી દૂર એકાદ ગામમાં જ પુરાઇને જોગવવાનું સાંત જીવન યથું છે, અને તેને બદલે જીવનકલહ આવ્યો છે. કમાવવાને માટે સર્વે વર્ણ અને સર્વે દેરો સાથે સરસાઇ કરવાની છે. 'માણતર પુરૂષ તથા સ્ત્રી. બન્નેને માટે આવશ્યક યથું છે. અને તે મોધું યથું છે. સર્વે સાધનો એકઠાં કરીને આ આર્થિક ઉત્ક્રાંતિના જમાનામાં ટકી રહેવાનું છે. જો સખળ હરો, સાધન સંપન્ન હરો, તે જ ટકી રહેરો અને આવા આડાઅવળા ઘસારા જેને વેડવા પડતા હરા તેને ટકી રહેવું મુશ્કેલ પડશે. આ બધી બાબતો પણ વિચારવા જેવી છે.

હવે કૃત્ય યુગ આવ્યો છે. આ યુગના પ્રતો પણ નવા કર્તવ્યોને અનુ-સરતાં જોઈએ. જૂના જમાનાના રેઢીઆળ પ્રતો કરતાં ઘણા કઠણ પ્રત આપણે લેવાનાં છે. આપણે આત્મિક ઉન્નતિ કરવાની છે. અને તે સાથે સામાજિક હિત પણ કરવાની છે. સ્ત્રી અને પુરૂષને માટે પતિમત અને એક પત્નીમત તે પણ પ્રતોજ છે. મન, વચન અને કાયા વડે આમાં સંગ પડવા દેવો તે પણ એક કઠણ પ્રત છે. અમુક પંડિતોમાં પાસ યથા પછી, અથર્વી નિરાળ

હોડયા પછી શિષ્યવૃત્તિ રાખવી, સમય કાઢીને સદાય નવા નવા વિષયોનો અભ્યાસ કર્યા કરવો તે પણ એક મત છે. શાંતિ, ક્ષમા અને આત્મ સંયમના મનો લેવાના છે. આત્મ સુધારણાનું મન તો દરેક મનુષ્યે ખાસ લેવા જેવું છે. યુવાવસ્થાથીજ આત્મપરીક્ષા કરવાનું મત છેવું અને પોતાના હોષો તારવી કાઢી દૂર કરવા પ્રયત્ન કર્યા કરવો તેથી મોટું મત કે મોટી ધર્મ કથો હોઈ શકે! આ મન તે રિપુસંહાર મત કહેવાય છે સરીરના પડરિપુને દૂર કરવાનું તે મત છે પિતૃભક્તિ, માતૃસેવા, બ્રાતૃભાવના મત પણ દરેક જણે લેવાના છે. આ ઉપરાંત ૨૬ઠ્ઠાશ દરેક બાળકને-પુત્ર કે પુત્રીને હું યોગ્ય કેળવણી આપીશ, પુત્રને અમુક ઉમર અને પુત્રીને અમુક વય પહેલાં નહિજ પાછાવું. અમુક ઉમર પછી વિરક્ત શુદ્ધસ્થાત્રમ રોનીને સમાજ સેવાના કાર્યો આદરીશ, શુદ્ધ ધર્મ પ્રચાર કરીશ, સમાજમાં જ્ઞાન પ્રસારીશ, નોકરી ધંધામાં પણ કર્તવ્યનું પાલન કરીશ એવાં એવાં અનેક મતો હવે તો લેવાનાં છે. આ મતોથી આત્મા ડગલે ડગલે ઉત્તર યાય, મન દૃઢ થાય અને લોકકલ્યાણ થાય; આ ત્રણ હેતુ સાચવવા તરફ ખાસ લક્ષ રાખવાનું છે. અને કદિ પણ ધર્મના પવિત્ર નામને કાંઈપણ લાંછન ભાગે નહિ તે તપાસવાનું છે.

આશા છે કે રૂઢીબદ્ધ યથક્ષા મતો તરફ કેળવાયલો વર્ગ જે બેદરકારી બતાવે છે તે દૂર થઈ તેની અંદર છવ પાલી દરેક કુટુંબમાં ખુદ્ધિયુક્ત નવિન મતો દાખલ કરવા તરફ લક્ષ આપશે. એમ થશે ત્યારેજ અત્યારે ધર્મ તરફ જે અભાવ જોવામાં આવે છે તે દૂર થઈ જશે, અને પ્રગતિનો માર્ગ સેવાશે.

“જનસમાજની સેવા.”

+++++

(લેખક—શ. જયન્તિલાલ માધવલાલ.)

કાંઈ પણ રીતે મનુષ્ય છંદગી અને સમય બદલે ઉપયોગમાં વપરાતો નહીં હોય તો તે જીવન બર્થ છે દરેક મનુષ્યે છંદગી અને સમયની કીમત સમજી જીવવાનું સાર્ય કરી, જનસમાજને ઉપયોગી થવું જોઈએ. મનુષ્યના વખત અને સક્રિય ઉપર સકળ સમાજનો દૃક છે; આ જગતમાં જન્મીને “લક્ષ્મી” થી વિભૂષિત હો તો, ખાનપાન બોજાદિમાં મરચણ રહી ઉવટે મરી જવું-એ મનુષ્ય જન્મનો હેતુ નથી. ખાણું, પીણું, નિદ્રા લેવી. એસઆરામ-ભોજવનો, અને કાંઈ પણ સક્રિય કર્યા વગર આ મનઘ ટેન

પુરે કરવો, એમાં જીવનની મહત્તા નથી. પરંતુ લાખો અને કરોડો મનુષ્યોની મેદિનીમાં જનસમાજને મદદ રૂપ થઈ પુણ્ય-પવિત્ર જીવન ગાળવામાં જ ખરી કસોટી છે. ધનિકોએ મોજશોખમાં અને લાકી, વાકી, તેમજ ગાદીમાં નિમગ્ન રહી સ્વચ્છંદાચારી બનવાનું નથી. જેસા ન હોય તો ગરીબાઈમાં જીવન ગુભરી તદ્દન કંગાલ સ્થિતિમાં મરી જવું તે પણ જન્મનો હેતુ નથી. ભલે સ્થિતિ ગમે તેવી હોય પણ જે વિદ્યાના રંગથી તમે રંગાએલા હસો તો તમારે કાંઈક કરવાનું છે;—આ જગત્-નાટકશાળામાં તમારે કોઈ પણ નતનો વેપ બજાવવાનો છે અને અન્ય પ્રેક્ષકોને તમારા વેપથી શિક્ષણ આપવાનું છે.

ટાગ્સ કુલર કહે છે—“જે સારી રીતે જીવે છે તેજ વધારે વખત જીવી શકે છે; અને ખરાબ રીતે ગાળેલા કાળને જીવું કહેવાય નહિ, પણ ગુમાવેલું કહેવાય.”

ક્રાન્સીસ ફૅમ્પટેલ લખે છે કે—“તમારી જીંદગી એક પવિત્ર બોળે છે, તે તરફ જુઓ; તેને જીયો અને ગંભીરાઈથી તેનું વહન કરો.”

એક કવિ લખે છે કે:—

“કુનિયા તળી રણભૂમિપર આત્મા સજીને આવતાં
ના યાઓ મુંગા ઢોર ઢાંખર-તાસતાં ને ભાગતાં
કિંતુ બનો યુરવીર-ધીર જીંદગી-લડાઈમાં ને કાર્યો કરો ચતુરાઈનાં.”

આ જગતમાં અનેક પ્રકારના મનુષ્યો જન્મે છે, પણ તેમાંના મોટાકલ પોતાના મરણ પછી નામ અમર કરી ગયા છે

અર્થ જીવન કયું કહેવાય ?

એક આંગ્રેજ કવિના શબ્દોમાં કહીએ તો:—

“આપણું જીવન કૃત્યોમાં છે, વર્તોમાં નથી; વિચારોમાં છે, શ્વાસોશ્વાસમાં નથી; ભાવનાઓમાં છે, ઘડિયાળના ટકોરામાં નથી; આપણે આણુઓની લંબાઈ હૃદયના ધબકારાઓ વડે મણવાની છે. તેજ નર ફૅતાથી વધારે જીવે, જંભું જીરામાં જીરો વિચાર, જિયામાં જિયી ભાવના, અને પરમશ્રેષ્ઠ વર્તન સાધ્યાં.”

આ મોહમયી મલીપર પૂર્વેના પુણ્યવંશાત માનવ જન્મની પ્રાપ્તિ થાય છે, જીવન અર્થ છે, જગતના ટોળ નાસવંત છે અને જે અન્યને માટે પોતાનું જીવન ખાળે છે, તેજ જીવે છે; બાકીના તો જીવતાં છતાં મરેલા છે.

"Do all the good you can,
By all the means you can,
In all the ways you can,
At all the times you can,
To all the people you can,
As long as ever you can."

(Wesley.)

પોતાનું તેમ પોતાના કુટુંબનું શોષણ કરવું એ પ્રત્યેક મનુષ્યની પહેલી ફરજ છે, અને આ ફરજ પૈસા કમાઈ પોતાનું ગુજરાન કેટલાકોની કરવાને માટે સાધનો ઝેળવ્યાથીજ અદા કરી શકાય છે. ગંભીર ભૂલ. આ પ્રથમ કર્તવ્ય બળવ્યા પછીજ તેના પાયા ઉપર મોટી ઇમારતો ચણી શકાય છે અને ત્યાર પછીજ જનમંડળના લાભાર્થે યતી હીસચાકોમાં આપણાથી મદદ કરી શકાય છે. પોતાનું પુરું કરવાને દરેક મનુષ્યને કમાવાની જરૂર છે એ બાબતપર હું ખાસ કરીને ખાસ મૂકું છું. હું એ સિદ્ધાંત સ્વીકારું છું, એટલુંજ નહીં પણ તેને માટે ખાસ આગ્રહ કરું છું. પરંતુ એ ઉપરથી એમ નથી સમજવાનું કે ગુજરાન ચલાવવાને માટેજ કમાવું ગુજરાનને માટે કમાવું એ તો માત્ર ઇમારતનો પાયો છે.

ધનિકોએ ખ્યાલ રાખવાનો કે પૈસો એકલો પુત્ર્ય નથી, પણ એ પૈસા વડે મનુષ્ય જાતની યતી સેવા-પુત્ર્ય છે.

જીવનનો હવ્યમાં હવ્ય લાભ આપણે ન લઇએ અને હવ્ય ઠેળવણી લીધા છતાં જીવત્ નહીના સ્થિતમાં જેમ તથુજણાં વહેવાં જાય છે તેમ જીવતરને કાળ રૂપી નદીમાં વહેવડાવ્યાં જઈએ તો એ કોઈ રીતે યોગ્ય નથી. આપણાં ધર્મશાસ્ત્રોમાં મનુષ્ય જીવન મર્યુ એ ચણું દુર્લભ અને મહા ભાગ્ય ગણાય છે. ગુજરાતનાં ભક્ત કવિ સ્વર્ગસ્થ ભોજાનાથ સારાજાઈએ પણ ગાયું છે કે:—

"આ સંસારે માનવીને કાંઈય સ્થાપ્યો,
મારો આ વ્યર્થ ગુમાવરા નથી આપ્યો"

સંસારમાં જંગ સાથે મૃત્યુ દંભેમાં નિર્માણ થયું છે; પરંતુ મનુષ્યનું જીવન કર્તવ્યસ્ય દેાય ત્યારે તેનું જીવન ધારણ કરેલું સાર્થક નથી. પશુઓ પણ જન્મે છે, મરે તદો ભટકી પેટનું પુરું કરે છે, અને મરાણ પામે છે,

તેજ પ્રમાણે જેમનું જીવન પરોપકાર વિનાનું—જનમંડળની સેવા વિનાનું હોય તો તેમને ધણપક્ષીના જેવાં જીવનવાળાં કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.

સેવા—જેજ મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે, સેવા એ મહાન ઉપદેશ છે. માનવ દેહની સાર્યકતાને માટે સેવા એ ઉત્તમ ઉદ્યોગશાળા છે. સત્કૃત્ય એ એક સુનાસિત પુષ્પ છે; પુષ્પની સુરભિથી સહુને આનંદ થાય છે, દુઃખિત જને તેનાથી ક્ષણભર પોતાની પીડા વીસરી શકે છે. તે પ્રમાણે સત્કૃત્યરૂપી પુષ્પની વાસ એક સ્થાને ન રહેતાં લોકોને અતિ સુખકારક થાય છે. દરેક મનુષ્યે કેવળ નિષ્કામ વૃત્તિથી કોઈ પણ પ્રકારના સગરહિત જની અંતઃકરણ ભગવંતું કરી, જનસમાજની સેવા જાતવવામાં સુશાસ્ત્ર માનવુ જોઈએ. ગરીબ વખત પાછા આવતો નથી. કાળ આવીને ક્યારે બાકી લેશે તેની કોઈને ખબર નથી. આ જીવન ક્ષણિક ધામા સમાન છે. રોકરૂપીખર, માનવીને નટની ઉપમા આપે છે, તે મથાર્ય છે. જનસમાજની સેવાનો મહા મંત્ર આપણા લોકોમાં વધારે જાગૃત થાય અને તે રીતે પરમ પારમાર્થિક કાર્ય કરવાને ઉત્તેજ્ય તો આપણી સાંપ્રત દિશિતિ ધણે અંશે સુધરે એ નિઃસંદેહ છે. જો સર્વત્ર સમાજ સેવાના મંત્રો ઉચ્ચારાય, અને યત લેવાય, તો જરૂર, રાજ્યો લલિત કહે છે તેમ—

“ સખત જોડાં જતબોગથી પરહિતમાં પરવરશે,
અડગ ધૈર્યનાં શૌર્યબર્યાં સંતાન હિન્દમાં સરશે;
ત્યારે દેવો અવતરશે, પિરલા નરવીર તરવરશે,
પોતાના પ્રિય દેશી જનના દુઃખ પરસ્પર ધરશે;
જન્મભૂમિનાં ભોળાં બાંહુ બેળાં હજારો મળશે,
ત્યારે પ્રજ્વળતા સંચરશે, સ્વર્ગ સમ સુંદર હિન્દ ધરો.”

જીંદગીને સ્વાર્થના—લોભના—મોહના કિલ્લામાં પુરી રાખવાની નથી. આપણી જીંદગીને અન્ય અનેક જીંદગીઓમાં પ્રકારા અને આનંદ ફેલાવતી પવિત્ર ગંગા નદી જેવી જનાવવાની છે; અને જેમ તે નદી પોતાના પવિત્ર સલિલમાં સ્નાન કરતાં લાખો મનુષ્યોનું કલ્યાણ કરે છે, તેમ આપણે આપણા સંસર્ગમાં આવતાં જેટલાં જની શકે તેટલાં મનુષ્યોની જીંદગી સુખી કરવા પ્રયત્ન કરવાનો છે. પરોપકારાય સર્તાં વિમૂતયઃ સત્જન માણસોને જે માનસિક, શારિરિક કે આર્થિક સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, તે હમેશાં જીવન પર ઉપકાર કરવા માટે જ હોય છે; તે ધનથી મોજરોખ ગણાતો નથી, કે રમૂય

વિધયો-સુખમાં આનંદ પામતો નથી, પણ બીજા જીવોને સુખી કરવાને પોતાનું સંપત્તિબળ-ખુદ પોતાનું શરીર પણ પરાયે અર્પણ કરવું એ જ સંપત્તિ અને શરીર પ્રાપ્તિનો હેતુ સમજે છે.

ધર્મશાસ્ત્રમાં પારકાનું બહુ કરવું એજ પુણ્ય કહેતું છે. દુઃખી જગતને આપણા એક જ પિતાના બાળકને-આપણા રહોદરને-વાંડુને સહાય કરવામાં આપણને કુદરત તરફથી જે બક્ષીસ મળી હોય તેનો તેઓના દિતાર્યે સદુપયોગ કરવો એજ તેની સાર્યકતા છે; દિનદુસ્તાન લેવા ગરીબ અને અજ્ઞાન દેશમાં, જ્યાં કેળવણી અને શક્તિ ઓછાં છે-જ્યાં વિરોધ બાગ દુઃખી અને નિર્ધન છે અને જ્યાં દુષ્કાળ વારંવાર હર્ષન દે છે-એવા દેશમાં સમાજસેવા કરનારા સેવકોની ખાસ જરૂર છે-સમાજ સેવા વડે જ આપણે આપણી પુરાતન કૃતત સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકીશું.

સમાજ સેવાથી જ આપણી ભૂમિ સમૃદ્ધિનું સ્થાન, સારવાની શાળા, ક્ષાનું કેન્દ્ર, ધનનું ધામ, અને પીરોની વસુધા બનશે. જ્યાં સુધી આપણા લોકો અધિકાર અને માન તરફ ભેગાં બનેલાં જનસમાજની સેવાનો અર્થનીય આનંદ લેતા નહીં શીખે ત્યાં સુધી આપણું કલ્યાણ દૂર છે એમ સમજવું.

છવટે સમાજ સેવાના પવિત્ર કાર્ય-અંગે, સેવા ભેખ-કર્તવ્ય વિભૂતિ-પરમાર્થની અડગ કક્ષીનું, અને જીવનનું, એમાંજ સાર્યકથ છે, એવું સત્તારીઓ અને સભ્ય જનોને બાન કરાવી અને સાંપ્રત કાળકારને યાદ કરાવીને અત્રે જ પીરમીશું:—

“ જનસેવાનો મહામંત્ર ને,
વિશ્વતલું મધુરં અમૃત ને;
શાંતિ-રનેદતા અમીરસ પાન,
ખીન્તે દો ! ભારત-સંતાન.”

મધુકાન્તા.

(લેખક—શ. રા. “નહાના” બી. એ.)

૧.

“ ત્યારે, તમે મ્હને એવો પોલકો નહીં લાવી આપો ? ” મધુકાન્તા બોલી.

“ ના, હજુ તારી પાસે ધણાં કપડાં છે. ગયે મહીનેય ચાર પોલકાં નવાં શીશરાબ્યાં છે તેના પૈસા હજુ બાકી છે. કાંઈ પૈસા વાડે ઉતરતા હશે. જે આમ હડાહડ કરશે તો મ્હારે તો બગવાં પડેરવા વારો આવશે ” મધુકાન્તાના પતિ ભગવાનલાલે જવાબ આપ્યો.

મધુકાન્તા તેના બાપને ત્યાં બહુ લાડખી દીકરી હતી બાર વર્ષની ઉમ્મરની થઈ ત્યારે તેની મા એક નહાના છોકરાને મૂકી મરણ પામી. એના પિતા ફરી પરણી શકે એટલી ઉમ્મરના હતા તો પણ ફરી પરણ્યા નહીં, માસિક આવક રૂ. ૬૦-૭૦ ની હતી પણ સાસરાનો પૈસો આવ્યો હતો તેથી મધુ તથા નાનુંની કાંઈ શીકર નહોતી મધુ માવગરની એટલે એના મનમાં એણું ના આવે તેથી જે માથે તે લાવી આપે. મધુ બહુવામા કાંઈ ધ્યાન આપતી નહીં, વળી નાનુંની પણ દરકાર રાખવાની એટલે નિરાણે જવાનું એણું. પણ ન્યાતબતમાં ફરે એટલે કપડાં લતાંનો શોખ વિશેષ હતો ફેશન ફેશનનાં કપડાં તેના બાપ કરાવે તો પણ મધુ ધરાય નહીં, દરેક સારે અવસરે મ્હારે સાડી નથી, મ્હારે પોલકો નથી કહી રહે ને વળી કહે પણ ખરી કે મ્હારી મા હોત તો મ્હને બધું કરાવે. તેના બાપે દરેક જાતના કપડાં કરાવેલાં તોપણ તે તો માગતી ને માગતીજ.

તે સોળેક વર્ષની થઈ ત્યારે તેના લગ્ન જૂનાગઢ કર્યાં. તેના સાસરીઆં બહુજ બલાં હતાં. અસલ ખાનદાની કુટુંબ, પણ પછી વખત બદલાયેલો તોપણ ખાનદાની સ્વભાવ ગયેલો નહીં. તેના સાસરા ગમે તે રિયતિમાં હતા તો પણ ભગવાનલાલને બી એ લગણુ બણાવેલો; લગ્ન વખતે તે બી. એ કલાસમાં હતો. તે બી એ. પાસ ગયો ને ઈશ્વરકૃપાથી અમદાવાદમાં હાઈ સ્કુલમાં નોકરી મળી હતી. માસિક પગારમાંથી તેના બાપને મોકલણું પડતું તથા અભ્યાસ કરતો હતો તે વખતે બાપના ઉપર બાર બહુ ના પડે માટે પોતે ખાનગી દેણું કરું હવું તે બદલ પણ કાંઈક બચાવતો એટલે દરવર રૂ. ૩૧ દાય પર રહેતા.

મધુકાન્તાના બાપ દર વર્ષે કપડાં તથા ખસલી બદલ રૂ. ૫૦ મધુને મોકલાવતા, કેમ કે હવે નાનું મોટો થયો હતો, પણ મધુને એટલા રૂપીઆનો કાંઈ હીસાબ નહોતો. નવાં નવાં કપડાંની ફેરનો નીકળતી નય તેમ તે કપડાં તેને ભેંધએ. પચાસ રૂપીઆ તો એ ત્રણ મહીનામાં પુરા થઈ જતા.

મધુકાન્તા રથભાવે ધણીજ સુશીલ હતી અને ભગવાનલાલ આની પત્ની મળવાથી પોતાને ધણીજ સુખી માનતો. વળી તે હમેશાં સતોષી હતો તેથી મન આનંદમાં રહેતું, પણ કોઈકે કોઈક વાર તે તેની પત્નીની આ કપડાં લતાંની ખર્ચાલ દેવથી કંટાલતો. વિદ્વાન તેથી સ્ત્રી ભત્તી તરફ બાવ પણ વિશેષ, અને તેથી ધણીખરી વાર તો દરે કરી જઇ કરતો. આથી મધુ એમ સમજતી કે ભે હઠ કરીશું તો માનશે.

આજે મધુકાન્તા પતિના વિગ્રામના મેળાવડામાં ગઇ હતી, ત્યાં ભેંકે ખીન્ન બધાં સાદા પોશાકમાં હતાં, તોપણ ન્યાતની સ્ત્રીઓ પોશાકમાં એક ખીન્ન સાથે હરીફાઈ કરતી હતી. તેમાં કૃષ્ણલાલના પત્ની વિદ્યાલક્ષ્મીનો પોલકો ધણીજ કુંદર અને સારો હતો. મધુકાન્તાનું ચિત્ત તો સહાના કામ તરફ લગાર નહોતું. પણ સભાનું કામ ક્યારે બંધ થાય કે વિદ્યાલક્ષ્મીને પોલકો સંબંધી પૂછે. સભાનું કામ પુરું થયું. મધુએ વિદ્યાલક્ષ્મીનો પોલકો બરાબર જોયો ને એવો મંગાવવાનો વિચાર કર્યો. કૃષ્ણલાલ ભગવાનલાલનો એક મિત્ર હતો એટલે કૃષ્ણલાલને કહીરા એમ વિચાર્યું, પણ ઘેર આવી કે તરતજ ભગવાનલાલને વળ કરીને એવા પોલકાની માગણી કરી, પણ તે તો હા કહેજ નહોં.

“પણ ભે તમે હા કહો તો મદારા બાપાએ મોકલેલા પૈસા છે તેમાંથી લઈ અગર તમે મુંબઈ નવોછો ત્યાંથી લાવભે.”

“ના, હું કાંઈ મુંબઈ જૈરીના કપડાં લેવા જતો નથી. જેટલાં કપડાં તમારી પાસે છે તે એક એક દહાડો પહેરો તોપણ ત્રણ મહીના ચાલશે.”

“પણ એ પોલકો જાદુ સારો છે એની ઉપરની બુલ તથા બો ધણીજ સરસ છે. મદને એ બહુજ ગમે છે મદારી પાસે એવો પોલકો એક નથી. એની કીમત કાંઈ નથી. ફક્ત દોઢ રૂપીઆનું કપડું ને ઉપરનું સાજ તથા સીવડા-મણ સાડા આઠ એટલે દસ રૂપીઆ થશે.”

બીયારા ભગવાનલાલ પાસે ગઈને ત્રીસ રૂપીઆ રહેતા તેમાં દસ રૂપીઆનો પોલકો સાંભળી કાંઈ બોલી શક્યો નહોં, પણ કહ્યું “હીક ભેંધશું.”

૨.

ભગવાનલાલને મુંબાઈ જવાનું હતું. મધુકાન્તા ખચોરની પતિને માટે તૈયારી કરતી હતી પેટી તૈયાર કરીને ખાવાનો કંડીઓ પણ તૈયાર કર્યો. મધુ આ વાતમાં એટલી બધી હુશીઆર હતી કે ભગવાનલાલને કાંઈપણ ચિંતા રહેતી નહીં. કૃષ્ણલાલ આવી પહોંચ્યો. તે ફક્ત સ્ટેશનપર વિદાય કરવા જવાનો હતો.

“બાપી પાન તો ખનાવો” કૃષ્ણલાલે કહ્યું.

મધુકાન્તાએ ખીટીઓ ખનાવી, કૃષ્ણલાલ પાસે મૂકી. જતાં જતાં પણ મધુએ પાછો પોસકો સંભાર્યો. ભગવાનલાલ જરા ચીડાયો ને બોલ્યો, “બસ, તમને એક વખત તો કહ્યું કે એ વાત તમારે કરવી જ નહીં. ને કહ્યું છે કે નેહશું.”

કૃષ્ણલાલ સ્ત્રીસ્વાતંત્ર્યનો હીમાયતી હતો, તેમજ ભગવાનલાલ તથા તેના બધા મિત્રો પણ હતા. પણ તે બધા પરોપદેસી પાંડિત્યમ્વાળા હતા. હમેશાં પોતે પોતાની પત્નીની ફરીઆદ કરતા, પણ ખીલ કોઈની પત્ની બોલે તો તેમો પક્ષ લેતા. તરત જ કૃષ્ણલાલ બોલી ઠક્યો, “કેવો પોસકો નેહએ છે ?”

“અમારા વિદ્યાલાખીએ કાલે પહેર્યો હતો તેવો”

“મ્હારે ઘેર કાલે જલો. દરજ માડોશમાં જ છે. કપડું ગમેરે તે જ આપે છે એટલે શીવડાવી લેલો” કૃષ્ણલાલ બોલ્યો, અને ભગવાનલાલ તરફ ફરીને કહ્યું, “તારે ક્યાં ઉંઘ્યાં ડોકરાં છે કે પરણાવવા છે. શા માટે આ કંજુસાઈ કરે છે. તારે કાટ-પાટલુન બધું નેહએ ને બેરોને કશું નહીં શું એ પેટભરી નોકર છે ?”

આમ પક્ષ લેનાર મળવાથી મધુકાન્તામાં હીંમત આવી અને ભગવાનલાલે ધાર્યું કે આપણું અહીં ચાલે એમ નથી તેથી ‘જાનોમાનો સામાન ગાડીમાં મૂકાવીને ગાડીમાં બેઠો. પણ ગાડીમાં બેસતાં બેસતાં મધુને હસીને કહ્યું, “ત્યારે તમે શીવડાવજો, પણ મુંબાઈથી હું આવું ત્યાર પછી થઈ રહેરો.”

ખીજે જ દિવસે કૃષ્ણલાલે મધુલાલની એકલાં છે, ગમશે નહીં એમ ધારી વિદાલક્ષ્મીને મધુને બોલાવવા મોકલવા કહ્યું.

તરત જ નોકરને મોકલ્યો ને મધુકાન્તા આવી પહોંચી. વાતમાં ને વાતમાં પોસકાની વાત નીકળી. કૃષ્ણલાલે દરજને બોલાવ્યો, પણ મધુએ કહ્યું કે “એ આવશે એટલે થશે.”

“ના, ના, એમાં શું, પૈસા એમની પાસેથી હું લઈ લઈશ”

“ મહારે પણ ખીલે પોલકો શીવડાવો છે.” વિદ્યાલક્ષ્મી બોલી હતી.

“ પછીથી યસે ” કૃષ્ણલાલે સગાર મ્હેં કઠાણું કરી કહ્યું.

“ ના પછી કેમ ? તમે પણ શીવડાવો. હું એક તમારા જેવો ને ખીલે આ નવી ફેરનનો એમ બે શીવડાવું છું.” મધુકાન્તા બોલી.

કૃષ્ણલાલ ચૂપ જ થઈ ગયો, પણ શું કરે ?

દરરોને બે મધુકાન્તાના અને એક વિદ્યાલક્ષ્મીનો એમ ત્રણ કબજા શીવવા આપ્યા. બે ત્રણ દિવસે દરરો શીવીને લાવ્યા. મધુકાન્તાનું ખીલ રૂ. ૨૦)નું થયું. પસંદીના રૂપીઆ તાલ જ આવ્યા હતા તેથી તે તરત જ મોકલી આપ્યા.

અઠવાડીઆ પછી ભગવાનલાલ પાછો આવ્યા. મુંબાઈમાં તે વખતે પ્રાર્થના સમાજમાં મિસ કૃષ્ણાબાઈ બી.એ.નું બાપણ હતું. બાપણનો વિષય, “ સ્ત્રીઓની હિંમત અને પુરુષોની ફરજ ” નો હતો. મિસ કૃષ્ણાબાઈ ધણી જ સાદા પોષાકમાં હતાં ને તે ભગવાનલાલને પસંદ પડ્યો ને તેથી પોતાની પત્નીને માટે એક સુંદર પણ સાદો પોલકો વેચાતો લીધો. મધુકાન્તાએ હેતાળ હૃદયે પતિનું સ્વાગત કર્યું મુંબાઈની નવાબનીમાં મિસ કૃષ્ણાબાઈના બાપણની વાત પણ ભગવાનલાલે કરી વળી તેના સાદા પોષાકનાં વખાણ કર્યો, ને તરત જ પેડીમાંથી પોલકો કાઢી મધુકાન્તાને આપ્યો ને કહ્યું, “ જે સ્ત્રીના અંતરમાંથી તે જ બહાર પડતું નથી તે જ સ્ત્રીને ભપકાદાર પોષાકથી તે જ પાડવું પડે છે પણ નિદ્રુષી કૃષ્ણાબાઈ બી. એ. પાસે થયાં છે, તોપણ આવો સુંદર સાદો પોલકો જ પહેર્યો હતો; તે મ્હને બહુ પસંદ પડ્યો, ને તેથી તારે માટે એક લાવ્યો છું. આ પોલકો એમની રાજામાં જ શીવેલો છે.”

“ મહારે તો એ પોલકો ભેઈતો નથી. મ્હેં તો વિદ્યાલક્ષ્મી મારફતે શીવડાવ્યો.”

“ વિદ્યાલક્ષ્મી વિદ્યા રહિત છે એટલે એનાં કપડાં જ રોકે પણ મ્હને આ ગમે છે માટે તમે તો આ પહેરજો જ ”

“ ઠીક, ” કહી લીધો પણ કડી એ પહેર્યો નહીં.

૩.

આમ વર્ષોના વર્ષ વીતતાં ગયા ભગવાનલાલનો પગાર પણ વધ્યો. વળી દેવું પણ પતી ગયું હતું. પિતાને સાર થઈ શોડું મોકલાવવું પડતું, તેમજ ધરખર્ચ પણ વધતું ગયું રૂ. ૪,૦૦૦ નો વીમો ઉતરાવ્યો તેના પણ રૂ. ૧૫૦ વાર્ષિક ભરત પડતા. ભગવાનલાલના એક મિત્ર રા. બલવંતરાય તો હમેશાં સ્ત્રીઓની તરફેણમાંજ. તે હમેશાં ભગવાનલાલને ધેર આવે, ને

મધુકાન્તા ને કહે તે હા એ હા. મધુકાન્તાને એ બહુ ફાવતું. બલવંતરાયને સ્વશાવ ધણે સારો ને પરમજી ને તે ગમે તેવા કામમાં હોય તોપણ ને શ્રીઓ તરફથી કાંઈપણ વિનંતી કરવામાં આવે તો તે કામ ઉપાડી લેવાને તૈયારજ; અને વારંવાર મધુકાન્તાને કાંઈ ને કાંઈ નવી ચીજ લાવી બતાવે; મધુ તો તે જોતાંજ ભગવાનલાલ તરફ નજર કરે ને ભગવાનલાલથી ના જ ના પડાય કેમકે ને કદાચ ના પાડે તો શા. બલવંતરાય તો તેના ઉપર ઉતરી પડેજ.

મધુકાન્તાની ઉમર પચીસ છપીસ વર્ષની થઈ પણ પેટે કાંઈ છોકરું નહોતું. ભગવાનલાલની રિંમંતિ પણ દિવસે દિવસે સુધરતી ગઈ પણ એક આ દુઃખ હતું. ભગવાનલાલ તો સુખ માનતો ને મધુ પણ પોતાની ભતને સુખી ગણતી, પણ આસપાસ સરખી વધની સખીઓ એક બે છોકરાંની મા પચેલી તેથી તેઓ કાંઈ કાંઈ વખત મધુની દયા લાવે, સાથે મંદીરમાં દર્શન કરવા જાય તો બધા એ બાબત બાધા પણ રાખે; પણ સારો દિવસ આવ્યોજ નહોતો. ભગવાનલાલ તો એમજ માનતો કે “શ્રી વિનાની જીંદગી દુઃખમય છે પણ છોકરાવાળી જીંદગી તો અતિ દુઃખમય છે.” આસપાસ મિત્રો તથા તેમની પત્નીઓ જ્યારે જ્યારે એકઠા મળતા ત્યારે હમેશાં મધુ તથા ભગવાનલાલને કહેતા પણ ખરા કે “તમે આમ શું કરો છો? કેણુ ખાનાર છે? હુતો ને હુલી. શા માટે નોકર રાખતા નથી. તમારા જેવી રિંમંતિ હોય તો અમે તો બ્રાહ્મણુ ચાકર રાખીએ.” ને મધુ પણ હવે માનવા લાગી કે “મદારે શા માટે બચાવતું જોઈએ. ક્યા છોકરા છોકરી પરણાવવા છે?”

મધુકાન્તા જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાં ને ને સાફ સાફ જુએ તે લાવે. ધર રાણુગારવું, રૂમાલ, ચક્ર, તોરણો, ગજેરે ભરી ધરને રોબાયમાન બનાવતું એ જ હવે રહ્યું હતું. ધરેણાં પણ ભતભતનાં કરાવે. હાથની બંગડીઓ પણ ત્રણ ચાર ભતની. કંઠી, રાયણુમાળા, મોહનમાળા, મોતીવું મંગળસુત્ર વગેરે કરાવવા લાગી. ભગવાનલાલ આમાં કાંઈ વધી લેતો નહીં પણ જ્યારે જ્યારે કપડાં લેવાના આવે ત્યારે તો તેવું મન બહુ જ દુઃખાતું. ધીરે ધીરે ધરેણાં-પરથી તેનો મોહ ઉતરતો ગયો પણ કપડામાં તે વધારે ને વધારે ખર્ચ કરવા લાગી. વળી નવરાસના વખતે કાંઈ ને કાંઈ ભરવા જોઈએ, રૂમાલો તો ભતભતના ભર્યા હતા તે ભરીને ટૂંકો રાખી હતી. રેશમ લાવીને કોર ભરે, ને કોર મૂકવા પોત જોઈએ. ભગવાનલાલ કહે ત્યારે કહેતી કે “મદને નવરા જોશી રહેવું જમતું નથી. વાંચવાનો કંટાળો છે.” મદિ કાંઈ ને કાંઈ ભરે

તે ભરત કામ ધણું જ સરસ હતું. મુંબાઈ, ભરત વગેરે પ્રદર્શનમાંથી સોના રૂપાના ચાંદો મળેલા એટલે ભગવાનલાલના ખીલ મિત્રો પણ મધુકાન્તાને ઉત્તેજન આપે ને તેમ તેમ આ તરફનો ખર્ચ વધતો ગયો. નવરાસ પણ ભગવાનલાલને ખર્ચ રૂપજ હતી. ભગવાનલાલ તેના મિત્રો તથા મિત્રપત્નીઓને ધણું વારતો પણ તેઓ તો તેને સાંભળતાં જ નહોં.

૪.

મધુકાન્તાનું પિયર ભરત હતું. તેની ફેણની છોકરીના સગનપર તેને ભરત જવાનું થયું. ને તે ભરત ગઈ હતી તેવામાં તેના એક મિત્ર મુકુન્દરાયના પત્ની કુસુમનો પત્ર મધુ ઉપર આવ્યો. શું લખ્યું હશે તે જાણવાની છજાસાથી કાગળ ફેણી વાંચ્યો. કુસુમ મુંબાઈ તેના બાઇને ત્યાં ગઈ હતી. તમારે કુસુમ કાઇ ને કાંઇ નવી ચીજ લાવે ત્યારે મધુ તેને કહે કે “મદારે માટે કેમ ના લાવ્યા? શું પૈસા નહોં આપું? જાઓ આ હું રાખીરા. તમે બીજી મંગાવી લેજો હવેથી ગમે તે ચીજ તમારે માટે લાવો તે મદારે માટે લાવજો, અગર તમારી લઈ લઇરા” કાગળ ફેણી ભગવાનલાલ વાંચવા લાગ્યો.

“પ્રિય સખી મધુ,

તમારો પત્ર પહોંચ્યો છે, હું ખુશીમાં છું મહેં એક નવી સાડી મદારે માટે લીધી છે ને તમારે માટે પણ લીધી છે તેના પરની કોર પણ ગઈ કાલેજ લઈ આવી છું. ખર્ચ દરેક સાડીનું ૩ રૂપ આવશે. દાલમાં અહોં ધણું ભેરાં પહેરે છે ને તે ધણીજ સારી લાગે છે મદને બહુજ ગમી તેથી મદારે ને તમારે માટે પણ લીધી છે.....

આટલું વાંચતાંજ કાગળ હાથમાંથી પડી ગયો, ને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે મદારે હવે શું કરવું? એ તો સમજતી નથી અને આ મદારોં મિત્રો પણ સમજતા નથી. એ નકામી ચીજમાં પૈસા નાંખી દે છે, ધણી વખત સમજવું પણ સમજતી નથી. એક તરફ ધરખર્ચ ને બીજી તરફ મધુના કપડાંલતાંનો ખર્ચ છે ભગવાનલાલને તરતજ એક નવીન ઉપાય સૂચ્યો. એક કાંઈ લઈ બધા મિત્રો તથા મિત્ર-પત્નીઓને નીચે પ્રમાણે નોટીસ લખી નાખી.

નોંદીસ.

૧. ભગવાનલાલ એમ. દેસાઈ બી એ. તરફથી.

૨. કૃષ્ણલાલ, મુકન્દરાય, બલવંતરાય અને બીજા તથા તેમના પત્નીઓને.

એમ જાણવામાં આવ્યું છે કે તમે બધા સીધી કે આડકતરી રીતે મ્હારી પત્નીને મ્હારા પૈસા નકામા તથા હઠાડપણે ખર્ચવા ઉત્તેજન આપોછો, તેથી મ્હારે ઘણી દીલગીરી સાથે તમને બધાને અને દરેકને નીચે પ્રમાણે નોંદીસ આપવાની જરૂર પડી છે:—

“ કે જો તમે મ્હારી પત્ની તરફથી, કોઈપણ ચીજ બારોબાર મંગાવવાની માગણી કે વિનંતી સ્વીકારશો તો તમને તે ચીજના પૈસા આપવામાં આવશે નહીં એટલું જ નહીં પણ વધારામાં સજ્જત ઠપકાને પાત્ર થશો.”

બ. મો. દે.

આ નોંદીસ બધા મિત્રો તથા મિત્રપત્નીઓમાં વંચાઈ.

અઠવાડિયું પસાર થઈ ગયું. મધુકાન્તા પાછી આવી. બધા મલવા ગયા ને બહુજ મશ્કરી કરવા લાગ્યા. મધુ સરમાઈ ગઈ ને આંખમાં આંસુ આવવા લેડું થઈ થયું; પણ ભગવાનલાલ બોલી ઉઠ્યો કે “ આ બધા જૂઠા છે આ બધી વાત જોડી દાઢી છે. હું કાંઈ નોંદીસ આપું? ના કયાં મ્હોડેથી નધી કહેવાતી. ને પોતાના બોલવાને ખરું મનાવવા બ્રહ્મહત્યાના ખોટા સોગન પણ ખાધા. મધુના મનમાં જરા રાંકા આવી, ને માન્યું પણ ખરું કે આ બધા મશ્કરી કરે છે. પણ આની અસર ઘણીજ સારી થઈ; મધુએ પોતાનું ખર્ચ જોડું કર્યું. તેનાં પિયરથી પૈસા મલતા તે પણ પુરા ખર્ચતો નહીં; અને ભગવાનલાલને જે દુઃખ હતું તે આમ રહેજમાં જડું રહ્યું, ને તે પતિ પત્ની પરમ સુખમાં દીવસો નિર્ગમન કરવા લાગ્યા.”

* આ વાર્તામાં નોંદીસ વગેરે મુખ્ય બનાવો ખરા બનેલા છે.

લેખક.

આરોગ્ય.

—++---++—

(ડૉ. હરિપ્રસાદ યજ્ઞરાય દેસાઈ, એલ. સી. થી. એન્ડ એસ)

માણસોને તન્દુરસ્તી એ ઉત્તમોત્તમ સુખ બીજું સૌન્દર્ય. ત્રીજું સારે માગે પ્રાપ્ત કરેલું ધન અને ચોથું મિત્રોની સાથે આનન્દ.

પૈસાના સુખને માટે મતભેદ છે. પરન્તુ તન્દુરસ્તી એ તો પેહેલું સુખ છે એમ બધાંનું કેહેવું છે, એમાં બે મત નથી. લોંગફોર્ડે કેહે છે કે તન્દુરસ્તી વગરનું જીવન એ તો વેઠ. અને શરીરે સાબ તાબ રહીએ તો તો આનન્દ અને સર્વ વાતે સુખ. હાલમાં વેદો અને ડાક્ટરોનો આપણાપર કેટલો ઉપકાર છે તે જોઈતું થઈ જવાથી આપણને સમજાતું નથી. વૈદકશાસ્ત્ર અને ડાક્ટરી વિજ્ઞાના સહવાસથી આપણા દેશમાં રોગોનાં ખરાં કારણ અને ઇલાજ બાબત વારંવાર જ્ઞાન હવે પ્રસારે છે અને એને પ્રતાપે ભૂત, પ્રેત, બળીઆ માતાનો કોપ, વગેરે બહેમો દૂર થતા જાય છે.

ડૉ. જહોન માર્ટિન ટુનિયાના મહાન શાસ્ત્ર વૈદોમાંનો એક છે. એક વર્તમાન પત્રના પ્રતિનિધિએ એમને થોડા વખત પર પૂછ્યું કે આપણી સુસેદ સંબંધી આટલી બધી વાતો છતાં લડાઈ કેમ બંધ થતી નથી. ડાક્ટરે કહ્યું કે એનો જવાબ સાદો છે. માણસોના શુભો બાબત આપણે દરેક વિચિત્રજ ખ્યાલ ધરાવીએ છીએ. ઇતિહાસમાં અનુકરણીય અને ઉત્તમ મનુષ્યો કોણ ગણાય છે ? સીઝર, એલેક્ઝાંડર, વેર્સિંગ્ટન, ડીચનર વગેરે એમણે શાં શાં પરાક્રમ કર્યાં તે બાબત ન્હાતું છાકરું પણ કંઈને કંઈ તો જાણતું જ હશે. પણ જે મહા પુરુષોએ શોધો કરી કે યલો રીવર અને મેલેરીઆ તાવ મચ્છરો મારફતે ફેલાય છે અને એ શોધોના પ્રતાપે હજારો અને લાખો મનુષ્યોના જીવ બચ્યા એમના નામ સરખાંએ કોણ જાણે છે ? છાકરા છાકરીઓ છક ન્હાનાં હોય છે અને એમનાં મનપર જે કાળે બહુ સરસ ચસરો ઉત્પન્ન કરી શકાય છે તેવી વખતે આપણે એમને શીખવીએ છીએ કે મનુષ્યોનો સંહાર કરે તે વીર પુરુષો. આપણે ઇતિહાસો ફરીથી લખવા નેહ્યે અને મનુષ્યોનો જીવનના સુખમાંથી બચાવ કરે એવા મહાપુરુષોના નામ લઈએ કે વીર પુરુષોના કરતાં પેહેલાં મૂકાય તો લડાઈઓ બંધ થવાની આશા બંધાય. દુકામાં મનુષ્યોના ઉદ્ધારકો કરતાં એ મનુષ્યોનો સંહાર કરનારાઓને જ્યાં સુધી વધારે દેવત્વ આપી શકાય ત્યાંસુધી લડાઈઓ ચાલુ રહે છે.” (“ એપ્રિલ થોટસ ” જુલાઈ ૧૯૧૫)

રોગો દૂર કરાવવામાં ડાક્ટરો સારી મદદ કરે છે પણ રોગો યામજ નહીં અથવા આપણું શરીર તંદુરસ્ત રહી શકે એ બાબત તો આપણા હાથમાં છે. તંદુરસ્તીએ ઉત્તમ પ્રકારનું સુખ છે એમ બધા કબુલ કરે છે છતાં ઉત્તમ તંદુરસ્તી રાખવા ને પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે અને ને ન્હાની ન્હાની લાલચો દૂર કરવી આવશ્યક છે તે નહીં કરતાં ઘણા માણસો નાણી નેધને પોતાનાં શરીર બગાડે છે, કાં તો અકાળે મૃત્યુને સારણ યાય છે અથવા તો આપણું જીવન માંદા અને રોગીષ્ટ રહી બેઠક દુઃખી યાય છે. આપણા લોકો ઘણે બાગે એમ ધારે છે કે શરીરે માંદા સાબ રહેવાનું કે અમુક દિવસે મરવાનું એ બધું તો પ્રથમથી નિર્માણ થયેલું હોય છે, પરંતુ મૃત્યુ એ માન્યતા તદ્દન ખોટી લાગે છે. મનુષ્યનું આયુષ્ય ૧૦૦ વર્ષનું ગણાય છે અને એમાંથી ને આપણું યાય તેનું કારણ કાં તો આપણાં માળાપનાં કે આટોસી પાટોસીનાં, કે ગામ લોકનાં કે આપણા પોતાનાં શરીર તરફ યતાં પાપો છે. સ્વ. દિ. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ કહેતા કે “ મૃત્યુ તાવ આવ્યો છે, મદારે માયું દુઃખે છે, મૃત્યુ થુંક આવે છે, મૃત્યુ જાડો થયો છે ” એમ નહીં બોલવું નેધએ પણ “ મૃત્યુ તાવ આવ્યો છે. મૃત્યુ માયું દુઃખાયું છે. મૃત્યુ થુંક આણી છે. મૃત્યુ જાડો થયો છે ” એમ બોલવું નેધએ.

જીવન માર્ગમાં પ્રવેશ કરનાર દરેકે દરેક યુવકને શરીર અને આદૈવ્ય સંબંધી સામાન્ય જ્ઞાનથી અવશ્ય ફાયદો થયા વગર રહેશે નહીં એમ શરીર પ્રત્યે માણસો બેદરકાર નેવામાં આવે છે, તેમ પોતાનું શરીર જરા જરામાં બગડી જાય છે એવું માનનારા વહેમી માણસો પણ યણા હોય છે. “ શરીર બગડેલું ને બગડેલું રહે છે ” એવું એવા લોકો જેમ એવું ધાર્યા કરશે, અને શરીરની ન્હાની ન્હાની ફરીઆદોને જેમ જેમ મોટાં મોટાં આપવાની ટેવ વહેલી જાડી હશે તેમ એમને વધારે ફાયદો થશે. એ એવા માંદા સાબ હોય એ તેથી સ્વભાવ ન્હીડીયો કરી દેવાની જરૂર નથી. અને ધરનાં માણસના હપર કોષ કે તિરસ્કાર રાખી મંદવાડના દુઃખમાં કચકચનું દુઃખ ઉમેરવાની જરૂર નથી.

અજ્ઞાન અને બેદરકારીથી કેવાં નકાનાં દુઃખો જીવન યાય છે અને કેવાં હપયોગી જીવનોનો નારા યાય છે તેનો વિચાર કરતાં રોક જીવન થયા વગર રહેતો નથી શરીરની એવી સંભાળ રાખવાથી ઘણા મહાન પુરુષો અકાળે મૃત્યુને વસા થયા તે ન થયા હોત. આજ સુદે શંકરાચાર્યે ૩૨ વર્ષની ઉંમરે મરણ પામ્યા હતા. એ ને મદારમા ઐત્તમ જીવનની માફક લાંબુ આયુષ્ય બોગવી રાખ્યા હોત તો જગતને કેટલો લાભ થાત કે માહાત્મ્ય વીર કેસરી શિવાજી

છત્રપતિ મહારાજ ૫૩ વર્ષની હમ્મરે સ્વર્ગવાસ પામ્યા, એ જો દરીક વર્ષ વધારે જીવ્યા હોત તો હિંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ કંઈક જુદો જ હોત !

મહર્ષિ રાનાડે, મણીલાલ નજુસાઈ દ્વિવેદી, ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી, સ્વર્ગસ્થ લોક માન્ય પરમ દેશભક્ત ગોપાળ કૃષ્ણ ગોખલે એ બધા હુંકા છવન બોગવી પોતાના દેશ બાન્ધવોને શોકમાં નાખી ગયા છે આરોગ્ય-વિદ્યાના નિયમો પાળવામાં અને શરીરની સંભાળ લેવામાં એ મહા પ્રયત્નોએ વધારે સાફ ધ્યાન આપ્યું હોત તો આપણા દેશને કેટલો બધો લાભ થાત ? સારી તંદુરસ્તી રાખવાના નિયમો ધણાજ રહેલા છે-ટોચેમાં નિયમિતપણું, દરરોજ કસરત, સ્વચ્છતા અને આહાર વિહારમાં વિવેક; આટલાંધીજ ધણા માણસો મુખી રહે છે. છદ્મી લંબાવવી હોય તો ખાવાનું જરા ઓછું કરો. સાફું છવન અને ઉચ્ચ નિયાર રાખવાથી આપણું આયુષ્ય જરૂર લાંબુ થશે.

સ્નેહસ્તન કેહેતો કે છેક ન્દાનપણથી એક નિયમ હું પાળું છું. ચાવતી વખતે દરેક કોળીએ ૨૫ વાર ચાબ્યા વગર હું ગળે ઉતરવા દેતો નથી. અને હું માનું છું કે ધણે ભાગે તેઓજ મહારી તંદુરસ્તી આવી સારી રહી છે.

હવે આ નિયમો આવા રહેલા લાગે છે ખરા, પણ તે ધણા માણસો પાળતા નથી ક્ષણિક મુખેની ખાતર બહુ લોકો છવનરૂપી અમુલ્ય ધન ખેદાન ખેદાન કરી નાખે છે.

બહુ અકરાતીયા થનાર કે ઠાંસી ઠાંસીને ખાનારાના કરતાં અલ્પ આહારી કે મુદ્દમ ખોરાક ખાનારા-જમી રહેવામાં થોડી પોચ રાખીને ઉઠનારા વધારે મુખી થાય છે એ વાત મનાય એવી નથી પણ અનુભવથી સમજાય એવી છે.

વળી સારી કસરત વગર ખરી કકડીને બૂખ લાગતી નથી, અને ખરી બૂખ વગર મ્હોટા નગરરોકના ધરનાં જમણવારો હોય તોપણ સાદા રોટલા ને દૂધ આગળ ટુચ્છ છે. જમનો સ્વાદ એ ઇન્દ્રિય મુખ છે છતાં એ મુખ આપવા માટે આપણે ઇશ્વરનો ઉપકાર માનવા જેવું છે.

મર્યાદામાં રહીને બોગવાય તો ઇન્દ્રિય મુખો પણ શરીરનાં હોવાથી નકામાં સળીશું નહીં પણ એને માટેએ ઇશ્વરનો આભાર સ્વીકારીશું. કકડીને બૂખ લાગે એ તંદુરસ્તીનું ચિન્હ છે, અને મનની પણ એ સારી હાલત બતાવે છે. માણસોને શ્રમ વેડવાનો હોય છે એ એમનું સુભાગ્ય છે, દુર્ભાગ્ય નથી. પરંતુમાં કે નરી કિનારે બૂખ રૂપી પછી મિત્રો સાથે ખાવા બેસવામાં જે મુખ મળે છે તે જેવું તેવું નથી.

યૂરોપીયન લોકો જમવા બેસતી વખતે ટેબલોપર ફુલદાનીઓ, સ્વચ્છ બિંદાનાં અને ચકચકિત ચમચા રકાળીઓ રાખે છે, આપણે પણ આ બાબતમાં એમનું અનુકરણ કરીએ તો હરકત બેડું નથી. જમવા બેસવાની જગ્યા સ્વચ્છ, વાસણ કલાક કરેલાં અને ચકચકિત, પાટલા પાસે અને સાણાં આગળ રંગોળીઓ અને ધૂપ એવું એવું રાખવાની આપણા દેશની જે પ્રસંગોપાત રીતી છે તેનો વધારે વાર લાભ લેવાય અને ભોજન વખતે ખૂબ હસાહસ અને નિર્દોષ આનન્દ વ્યાપી રહે એવી યોજનાઓ દરેક ગૃહસ્થે કરવી જોઈએ. જમવાની ચીજોમાં જે કામ મીઠું કરે છે તે કામ વાતચિતમાં અને સાહિત્યમાં હાસ્ય રસનું છે. અને આપણા ધણાખરા ગુજરાતી ભાઈઓ બહુ ઠાંવકા અને ડાહ્યા થઈને બેસી રહે છે, તે જરા વધારે ચિનાદી અને ખડખડાટ હસનારા માથે તો સારું.

લાંબુ આયુષ્ય ભોગવનારાં કુટુંબોની તપાસ કરીએ તો માલમ પડશે કે એ લોકો રાહર કરતાં ગામડાંમાં વધારે રહેતાં હશે કાળીદાસ અને રોકસપીયર અને રાંકરાચાર્ય વાંચનારાઓને નદી કિનારા અને ખેતરો અને પર્વતોમાં વારંવાર ફરવા જવાની ખાસ જાલામણ કરવામાં આવે છે. એક ચીન દેશનો મુસાફર ઇચ્છંડ ગયો એને ક્રીકેટ રમાતી જોઈને માલમ પડ્યું કે એમાં રમનારા ધણાખરા વાલેવન માણસો છે એ ઉપરાંત એને બહુ જ નવાઈ લાગી ને બોલી ઉઠ્યો કે “એ બધા, એમની તરફથી રમનારા નોકરો રાખી લે તો શી હરકત છે ?” સાર એ કે ચીન અને હિન્દુસ્તાનમાં મોટા થયા પછી રમવું એ હજી સુધી કંઈક રસમનું ગણાય છે, અને જ્યાં સુધી એ વિચાર સમૂજો દૂર થશે નહીં ત્યાં સુધી આપણા વિદ્વાન લોકો મધુપ્રમેલ (ડાયાબીટીસ), હાર્ટડીઝીઝ, ચરબીવાળાં મોટાં પેટ અને જરા જરામાં બગડેલી તબીયતવાળા સદાકાળ રહેશે.

સારા ભાગ્યે આપણા દેશની હજા એવી સમરપ્રીતોણી છે કે કોઈ પણ રીતમાં બહાર ફરવા જવામાં હરકત પડે જ નહીં. ઠંડા સિયાળાના દિવસોમાં, કંકડતી ત્હાડમાં, છેક પ્રાતઃકાળે હું ફરવા ગએત્રો છું, અને ગોહડું ઓઢીને પડી રહેવા કરતાં ઘણું જ વધારે સુખ પ્રાપ્ત કર્યું છે. ચોમાસાના વરસતા વરસાદમાં પણ ફરવા જવાની વખતે હું કદી વરસાદ જોઈને ડરી જતો નથી. વર્ષા ઋતુમાં મેંદાનો હરીયાળાં બની રહે છે, અને એ ઋતુમાં સન્ધ્યાકાળના અલૌકિક રંગો આકાશમાં જે ભક્ષક ફેલાવે તે બીજી ઋતુમાં ભાગ્યે જ જોવામાં આવે છે વળી જરા જરામાં સજેષ્મ થયું કે સરસી થઈ કે લુખ લાગી ગઈ

જીવન સુધારણાનું એક રહસ્ય.*

(અનુવાદક-૨૧. કેશવપ્રસાદ છોદાલાલ દેસાઈ, બી એ એલએલ. બી.)

“તમારામાંના કેટલાએકને-ખાસ કરીને આ કોલેજના પ્રોફેસરોને તો-પાદ
 “હરો કે આઈસની છેલ્લી પરીક્ષામાં હું પ્રથમ પાસ થયો તે પહેલાં હું એક
 “ધણે જ પાછળ પડી ગયેલો વિદ્યાર્થી હતો. હું પાસ થયો તે વખતે ધણી
 “અચંબો પામ્યા હતા. મદારા બહુતરમાં આ ફેરફાર થવાનું ફક્ત એક જ
 “કારણ હતું. મહેં મદારો કમ અને તે સાથે મદારો અલ્પાસ પણ નિયમિત
 “કરવાનો નિશ્ચય કર્યો આપી થોડા વખતમાં જ મદને માલૂમ પડ્યું કે
 “પહેલાં કરતાં હું ત્રણ ગણું કામ કરી શકતો હતો. પહેલાં હું આખા
 “દિવસનો કમ નક્કી કરતો; અને રાત્રે સુતા પહેલાં ધણી ચીવટાઈતી તે મહેં
 “પાઞ્ચે હતો કે તદિ તે તપાસી જોતો હતો, અને કાંઈ પણ બાકી રહી ગયું
 “હોય તો તે માટે મદારી ભતને સખત ઠપકો આપતો હતો. અને પછી બીજા
 “દિવસ માટે કમ ઘડતો હતો. વિદ્યાર્થી અવસ્થા પૂરી થયા પછી હું તે
 “પ્રમાણે જ કર્યો કરું છું, અને આમ કર્યા જ કરવાનો મહેં નિશ્ચય કર્યો છે.”

આ મતલબનું એક સાપણ એક સ્વીકારાવલા નેતાએ વિદ્યાર્થીઓ સન્મુખ
 કર્યું હતું. તે શુદ્ધચની સાથે કરી એકવાર વાતચીત કરવાની, તેમની કામ
 કરવાની પદ્ધતિની વધારે માહિતી હું મેળવી શક્યો છું. તે હમેશાં નિયમિત
 કાર્યક્રમ રાખે છે દિવસના તેમજે જે વિભાગ કરેલા છે એક સવારે ૫ થી ૮નો
 અને બીજે રાત્રે ૭ થી ૧૦નો. આ સમયને માટે તેઓ પાસે તૈયાર ટાઇમટેબલ
 છે અને તેમાંથી એક પણ મિનિટ તેઓ નકામી જવા દેતા નથી.

એમનું અનુકરણ શી રીતે કરવું એમણે એવા એક પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તેમજે
 મદને જણાવ્યું કે દરેક જણે પોતાના સમયના જે સાર કરવા, એક સાથે ચોતે
 તદન સ્વતંત્ર હોય તે વખતનો; તથા બીજે પોતાને કોઈના કલ્યામાં રહેવું
 ૩૧,૦૦,૦૦,૦૦૦ એકત્રીસ લાખ અનુકુળ ટાઇમટેબલ ગોઠવીને તે મુજબ આલ-
 ધબકારો અટકે તો થઈ શકે.

આમડીમા પણ ૨૦ લાખ વર્તવા માટે-બરોબર વર્તવાનું કામ તેમના
 બદારની ચરદી ગરમી છતાં સારું મારે દારોજ રાત્રે આડ્યો, અથવા આખો
 મજબૂત છે તે જોઈ શકાય.

કલાક દિવસમાં થયેલું કામ તપાસવા માટે કાંઠવો લેઈયે. તે વખતે ખાંડી કેટલું રહી ગયું તે જોઈને જોઈયે તથા વધારે દૃઢ વર્તનથી બધું જ કામ પૂરું થઈ રહ્યું હોત કે નહિ તે વિચારવું જોઈયે. રાત્રિઆતમાં તો તમારા ખ્યાલમાં પણ નહિ હોય તેટલા બધા કલાકો નકામા ગયેલા તમને માલૂમ પડશે પણ આ રીતે સખ્ત આત્મ નિરીક્ષણથી નકામો જતો સમય અટકાવ્યા પછી વિચાર કરવો કે હવે જે કામ આપણે કરીયે છીએ તેથી વધારે કામ તેટલા જ સમયમાં કરી શકાય કે નહિ.

તે મહા પુરુષે જણાવ્યું કે આ વળી ધણું કઠણ કામ છે. દરેક જણ એમ જ કહેશે કે આથી વધારે કામ તો મદારાથી કરી શકાત જ નહિ મહેં એક મિનિટ પણ નકામી નથી ગુમાવી પણ મદારા અનુભવથી મહેં ખીલ થયુંને દોર્યાં છે અને તેઓ દરેક મદને જણાવ્યું છે કે તેમની માન્યતા ખોટી હતી, એટલે કે તેઓ દરેક જણ તેટલા જ વખતમાં વધારે કામ કરી શક્યા હતા.

આ પછી તે મહા પુરુષે મદને એક બી એલ. ના વિદ્યાર્થીની વાત કહી. એણે તેમને જણાવ્યું હતું કે તે એક કલાકના વીસ પાના કરતાં વધારે વાંચી શકતો નહોતો. તે મહા પુરુષે આ વિદ્યાર્થીને યોતાની પાસે બેસાડ્યો. અને ફક્ત પા કલાકમાં તે આઠ પાના વાંચી શક્યો. ત્યાર પછી તેને તે પ્રમાણે વાંચવા સુચના કરી અને યોડા દિવસમાં તે બહુ ઝડપથી વાંચવામાં સફળ થયો.

“અરે જરૂરનું એ છે” તેમણે મદને કહ્યું “કે એકવાર રાત્રી કર્યા પછી દરરોજ જે સુધારો આપણામાં થાય તેથી સંતોષ માનવો જ નહિ. રોજ કાંઈક ને કાંઈક પા ટકો અડધો ટકો સુધારો કરવાથી વર્ષની આખરે કામ એકદમ પારે થયેલું માલૂમ પડે છે આ પ્રમાણે દર વર્ષે સુધારો થઈ શકે કે નહિ પ્રથમ વિચારવાની કાંઈ જ જરૂર નથી. કારણ કે ઘણા ખરા માણસો માટે કદમ અને વારંવાર સુધારા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો મળી પણ યોતે પાડેલી તારી ટેવો ચાલુ રાખવાનું જ અસાધ્ય થઈ પડે છે.”

ઘણા ખરા વાંચનારને આ બધી વાત નવી લાગશે નહિ. છતાંએ હું ખાતરીથી કહું છું કે આ પ્રમાણે વર્તવા અજમાયેશ ઘણા યોડાએ જ કરી હશે. આપણે મહિનો બે મહિના બહુ જ નિયમિત રીતે કામ કરીયે છીએ. અને

પછી પાછું જઇ કાંઈ મુશ્કેલી ધર્યે જાય, અને મહા મહેનતે પાડેલી થોડી ધણી દેવો પાછી ભૂલી જાયે જાયે. આ મહા પુરુષ જેવું નિયમિત બદ્ધ જીવન ગાળનારો મહેં તેો હજી સુધી બીજા કોઈ માણસ જોયો નથી. પરંતુ થોડે દરજ્જાએ આ પ્રકારના કાર્યક્રમ દરેક મહા પુરુષ કરે છે, જે મહા પુરુષ સંબંધી અત્રે મહેં લખ્યું છે તે કાંઈ અદ્ભુત કે બહુ પ્રકાશિત શક્તિઓ ધરાવતા નથી, અને અત્યાર સુધીમાં જે મહત્તા અને માન તેમને મળ્યાં છે તે ફક્ત તેમની કામ કરવાની આ સુપ્રદતિને જ લીધે મળ્યાં છે. જે જે કામ તેમણે હાથમાં લીધાં છે તે સફળતાથી પાર લટક્યાં છે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. જે માણસ આટલી બધી આત્મપરીક્ષા કરે, અને ધણા વિચારને આખરે ચોઠવાયલી પદ્ધતિસર કામ કરે, તે, જે ભૂલોથી બીજા ધણાં મનુષ્યોના કામ નિષ્ફળ નિવડે છે તે ભૂલો ન કરે, તે સ્વાભાવિક જ છે.

અત્રે મહેં જે ચિત્ર દોર્યું છે તે કોઈને આદર્શ જેવું જ લાગશે પણ તેમ લાગે તો જ તે ચિત્ર સચોટ દોરાયું હું ગણી શકું. તે પુરુષમાં કાંઈ ખામીઓ નથી તેમ નહિ. તેમનામાં બીજા નેતાઓ કરતાં કદાચ વધારે ખામીઓ હશે; પરંતુ આપણા કામ માટે આપણે તેનો વિચાર કરવાનો નથી. જે વાત હું ખાસ બાર દર્શાવે, આગ્રહ કરીને કહેવા માગું છું તે ઉપર વર્ણવ્યા પ્રમાણેની કાર્ય પદ્ધતિની સફળતા વિશેષ છે, અને દરેક જણ પોતે તે અજમાવીને જોઈ શકશે. ફક્ત એક જ અઠવાડિયું પ્રમાણિકપણે અજમાવી જોવાથી લાભ જણાઈ આવશે, અને આ લાભને લીધે લવિષ્યમાં પણ તે પદ્ધતિસરનું વર્તન આદર શખવા લાગ્યારો, પરંતુ મહાત્મા અનુભવ ઉપરથી હું કહું છું કે આડું વર્તન શરૂ કર્યા પછી મુશ્કેલી દેવાની લાલચ પણ તેવીજ જખરી ધાય છે. કારણ દરેક જણ સુધરવા માગે છે, પણ તે માટે પ્રયત્ન કરવા, મહેનત કરવાનું ગમતું નથી, અને આત્મસુધારણાને અર્થે દરરોજ-દર કલાક-સાવધાનીથી મહેનત કરવાનું ધણાને કડકું લાગશે પરંતુ એવા પણ વીર આત્માઓ હશે કે જેઓ દરપડી, દરપળ, દરેક કલાક, દરેક દિવસ આ પ્રમાણેની મુશ્કેલી પાડવા માટે સતત શ્રમ કરશે, અને છેવટે આ દેવો તેમનાં નિત્ય જીવનમાં ચોતપ્રિય કરી દેશે. અને આ આશાથી જ આ યોગીક લીટીઓ યુવક દિગ્દીઓના શ્રેયાઈ સખી છે.

ચર્યાપત્રો.

+++++

૧.

ત્રિમાસિક બાળબોધમાં.

હિંદુસ્થાનમાં એક લીપી અને સામાન્ય ભાષા માટે પ્રયત્ન ચાલુ છે. એક લીપી થાય તે વાત હિંદી, ગુજરાતી, બંગાલી અને મરાઠી સાહિત્ય પરિષદો માન્ય કરે છે. હિંદુસ્થાનમાં એક લીપીની આવશ્યકતા છે, નહિ તો દેશની ઉન્નતિમાં ધણી ઢીલ થશે.

આપણા ત્રિમાસિકને દેવનગરી લીપીમાં પણ ગુજરાતી ભાષામાં છાપવામાં આવે તો તે લીપી આપણી કામમાં પ્રચલીત થાય. તે સિવાય જ્ઞાતિની ઉન્નતિનું કાર્ય પણ સરશે. દક્ષિણ હૈદરાબાદમાં આપણી જ્ઞાતિનો ચોથો ભાગ ઓછામાં ઓછો વસે છે તે લોકો ગુજરાતી લીપીથી તદ્દન અજાણ છે. એટલું જ નહિ પણ સુધારામાં એ તે લોકો ધણા પાછળ છે. ત્યાંના બંધુઓ અને ભગિનીઓને આપણી હારમાં લાવવા એ જ્ઞાતિ તેમ જ દેશ દૃષ્ટિએ ઉત્તમ કામ છે. હૈદરાબાદમાં આપણી જ્ઞાતિનાં લગભગ સો ઘર છે. ત્યાંની સ્ત્રીઓ ધણે ભાગે દેવનગરી-બાળબોધ લીપી સારી રીતે વાંચી અને સમજી શકે છે. હૈદરાબાદમાં દરેક ક્ષત્રિયને ત્યાં કાઠીયાવાડી બ્રાહ્મણું રસોડાળા છે, તેઓ ત્યાંની આપણી જ્ઞાતિની સ્ત્રીઓ માફક ગુજરાતી બોલી અને સમજી શકે છે, પણ વાંચી શકતા નથી. તેથી જ લીપી બાળબોધ હોય તો બ્રાહ્મણો પાસે પણ ત્રિમાસિક વંચાવી સમજી શકે ગયા વર્ષના ગ્રાહકોનું લીસ્ટ જોતાં હૈદરાબાદથી માત્ર ચાર જ ગૃહસ્થો ત્રિમાસિક મંગાવે છે.

હૈદરાબાદ રાજ્યમાં હિંદુઓની વસ્તી ૮૭ ટકા જેટલી છે છતાં તેઓ ધણા દબાયેલા અને પછાત છે. માટે જો ધીમે ધીમે ત્યાંના ક્ષત્રિયો સુધરે તો આપણે મગફળ થવા જેવું અને દેશની ઉન્નતિના સરોવરમાં એક ટીપું વધવા જેવું થશે. ત્યાં વિદ્યા તરફ ધણે અગાવ અને તિરસ્કાર છે. બાળલગ્ન, કુટુંબો વગેરે ત્યાં પ્રચલિત છે. લેખોદ્ધાર, પુસ્તકોદ્ધાર ત્યાંની સ્ત્રીઓમાં સારા સારા ઉદ્દેશો ઉદ્ભવે. આ કામ આપણું ત્રિમાસિક સારી રીતે કરી શકશે.

આપણા ગુજરાતના લેખકોને ત્રિમાસિકના વ્યવસ્થાપકો વિનંતી કરી બાળબોધ લીપીમાં પણ ગુજરાતી ભાષામાં લેખો મંગાવશે તો અવશ્ય તે બની શકશે.

આમજ ખાધા ખર્ચ સાથે ફક્ત રૂપિયા આઠ લેવામાં આવે છે અને નિરાશ રીતે એક રૂપિયા છે. એટલે ખર્ચ પણ ઘણું મધ્યમસરતું છે. આપણી નાતના ધણાએ સજ્જનોને બહારગામની કે ફરવાની નોકરી હોય છે અને તેથી છાકરી-એને મણાવવા માટે સગવડ હોતી નથી અથવા તો મોટું ખર્ચ કરીને રાહે-રમા ઘર રાખવું પડે છે. આવાઓને માટે કવેનું બેઠું જ ધણું સાફ થઇ પડે. ત્યાં છાકરીઓની જ સોબત, અને સખત દેખરેખ હોવાથી મનમાં કોઇપણ બાતની શંકા કે ચિંતા રહે તેવું નથી એવી ઉલટું કેટલેક ઠેકાણે તો શુદ્ધ શિક્ષણની ખામી, માતાની અજ્ઞાનતા કે બેદરકારી, અને કન્યાઓને કાંઈ કામ ન હોવાને લીધે વધારે શંકા તથા ચિંતા કરવા લેણું હોય છે. વળી વિધવાઓ માટે પણ કેળવણીની ત્યા ખાસ મોઠવણ છે અને તેનો લાભ આપારે ૮૬ વિધવાઓ લે છે. આ અંકમાં બીજા ઠેકાણે છાપેલી ખબર ઉપરથી માત્રમ પડશે કે, જે કોઈ કન્યા, વિધવા અથવા ગમે તે દરજ્જાની, ગરીબ કે પૈસાદાર બહેન કવેના આશ્રમમાં દાખલ પડે તેને એક શુદ્ધરૂપે રૂપિયા દસની માસિક સંકલ્પશીલ આપવાનું બહેર ક્યું છે. અમે આ સંકલ્પશીલને લાભ લેવા સર્વેને ખાસ આશ્રદ કરીએ છીએ. ૨૧ મણીભાલ અજીતરાયે પોતાની દીકરીને આ આશ્રમમાં મોકલી છે. તેમને પૂછતાં તેઓએ ૨૧. કવેના આશ્રમ સંબંધી સર્વ ખાતે સત્તાવ બતાવ્યા છે અને જણાવ્યું છે કે આ બહેન બાળને કોઈપણ રીતની ત્યા અગવડ પડતી નથી શિક્ષણ સાથે છે અને સરતું પણ છે. તે ઉપરાંત કન્યાને માટે કોઈપણ રીતની ચિંતા રહેતી નથી. ૨૧ મણીભાલ સાહેબે આ વાતમાં પહેલ કરી છે તે માટે તેઓ ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. તેમનું અનુકરણ બીજા પણ કરશે એવી આશા અમે રાખીએ છીએ.

કેટલીએક તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે દેરાના ઉત્કર્ષ માટે નાતો

નિકળી જવાની જરૂર છે, અને નાતની દિલચાલોથી નાત

નાતને લગતી તો દહ યાય છે, માટે તે યવો ભેદયે નહિ. અમે પણ

દિલચાલો. કબૂલ કરીએ છીએ કે દેરાના ઉત્કર્ષની આડે આવે તેવું

જે પણ કાંઈ હોય તેનો અંત આવવો ભેદયે. પરંતુ

નાત દિત માટે જે કાંઈ યાય છે તે બધું કાંઈ નાતોના બંધને સખત કરે

તેવું નથી હોતું. કેળવણી માટેની મોઠવણો, કસરત માટેનાં સાધનો, સામાન્ય

જ્ઞાન માટે ભાષણો કે પરીક્ષાઓ, કે દુનિવરકાના પ્રદર્શનોથી કાંઈ નાતનાં

બંધન સખત થતાં નથી. પરંતુ આ દિલચાલોમાં ભાગ લેતા દરેક જણે નાત

વાંકનું પોતાનું મમત્વ દેસદિવને બાધ કરતા થઇ પડે નહિ તે તરફ ખાસ

લીધે તથા ભણેલા વર્ગની તથા ઉંચા સરકારી નોકરીની સંખ્યા પણ વિશેષ હોવાને લીધે બીજી પણ ઘણી સચવડો મળે માટે ગુજરાતી મારફતે હાઇ-સ્કૂલોમાં તથા કોલેજોમાં અપાતી કેળવણી છોકરીઓને અપાય તેવી એક સંસ્થા અમદાવાદમાં સ્થાપવા દિલચાલ મજબૂત રીતે કરવી જોઈએ.

આ દિલચાલ કરવી તે આપણી નાતના મનુષ્યોનું ખાસ કર્તવ્ય હોય જોઈએ. કારણકે પ્રમાણમાં આપણામાં કેળવણી વધારે આપણું કર્તવ્ય. પ્રસરેલી છે. વળી હાલના સંલોગોમાં કન્યાઓની લક્ષ્ય વય વધી છે એટલે વખત પણ વધુ ફાજલ પાડી શકાય તેમ છે, અને તે કારણથી હાલ પણ આપણે બાડાની ગાડીઓ નગરે બીજી ખર્ચે કરી છોકરીઓને આગળ ભણાવવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ. આ પ્રયત્ન કરવા છતાંજે હજી પણ યર્ષી આગળ ભણવા યોગ્ય કન્યાઓ આગળ ભણતી નથી. પરંતુ જે ઉપર સૂચવ્યા મુજબની એક સંસ્થા નીકળે તો આપણી નાતની દરેકે દરેક કન્યા તેનો લાભ લઈ શકે, અને તે સાથે બીજી બધી નાતોની કન્યાઓને પણ લાભ મળે. આ રીતે આપણે સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ કરી શકીએ કેળવણી ફંડના ઉત્સાહી સેક્રેટરીઓ અને સલાહદો સરચાતમાં જોડલી મહેનત કરતા હતા તેટલી જ મહેનત ગામના બીજા ગૃહસ્થોની સાથે મળીને કરે તો આવી એક સર્વોપયોગી સંસ્થા રહેજમાં સ્થાપી શકાય માટે આ વિષય તરફ સર્વે ઉત્સાહી અને કેળવાયલા જ્ઞાતિજનોનું આગ્રહપૂર્વક લક્ષ્ય બિંધીએ છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે જલ્દી પ્રશ્નોમાં ઉલટભર્યા ભાગ લેવામાં આપણી નાતની જે પ્રતિષ્ઠા બંધાઈ છે તે યોગ્ય રીતે જળવાઈ રહેયો.

પરંતુ આ દિલચાલ શરૂ થયા પછી પણ સંસ્થા ઉભી થતાં કેટલોએક વખત થઈ જશે. આ વખત દરમિયાન પ્રો. કવેના એક કર્મના આશ્રમમાં યા બીજી સંસ્થાનો લાભ લેવાનું બની શકતું હોય તો સંકલ્પરશ્મિ. કોઈએ ચુકવું જોઈએ નહિ. હાલમાં પણ પ્રો. કવેના આશ્રમમાં સત્કારીઓની દેખરેખ નીચે કન્યાઓ માટે મળું જ સાઈ' ઓર્ડીંગ હાઉસ ચાલે છે અને કન્યાઓને મેટ્રીકની પરીક્ષા માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે ત્યાં શિક્ષણ-ઉત્તમ પ્રકારનું અપાય છે. છોકરીઓને નીતિ તથા ચારિત્ર્યના માઠ પણ અપાય છે. રહવાર સાંજ પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે અને ગીતાનું રહસ્ય સમજાવવામાં આવે છે. તે સાથે વળી ઓર્ડીંગની કન્યાઓ પોતાનું કામ, પયારી કરવાનું, પોતાની ઓરડી સાફ રાખવાનું, તથા પોતાની યાજ્ઞ માંજ નાખવાનું, વગેરે પોતે હાથે જ કરે છે. ત્યાં

આગળ આધા ખર્ચ સાડ ફક્ત રૂપિયા આઠ લેવામાં આવે છે અને નિસાળ શીનો એક રૂપિયો છે. એટલે ખર્ચ પણ ઘણું મધ્યમસ્થાનું છે. આપણી નાતનાં ઘણાં સત્જનોને બહારગામની કે ફરવાની નોકરી હોય છે અને તેથી છાકરી-ઓને બહાવવા માટે સગવડ હોતી નથી. અથવા તો મોટું ખર્ચ કરીને શહેરમાં ઘર રાખવું પડે છે. આવાઓને માટે કવેનું બોર્ડિંગ ઘણું સાફ યથ પડે. ત્યાં છાકરીઓની જ સોબત, અને સખત દેખરેખ હોવાથી મતમાં કોઈપણ નાતની શકા કે ચિંતા રહે તેવું નથી. એથી ઉલટું કેટલોક ઠેકાણે તો શુદ્ધ શિક્ષણની ખામી, માતાની અજ્ઞાનતા કે બેદરકારી, અને કન્યાઓને કાંઈ કામ ન હોવાને લીધે વ્યભારે શંકા તથા ચિંતા કરવા જેવું હોય છે. વળી વિધવાઓ માટે પણ કેળવણીની ત્યાં ખાસ મોડવણ છે અને તેનો લાભ અપાડે દર વિધવાઓ લે છે. આ અંકમાં બીજે ઠેકાણે છાપેલી ખબર ઉપરથી મારૂમ પડશે કે, જે શુદ્ધ કન્યા, વિધવા અથવા મમે તે દરજ્જાની, ગરીબ કે પૈશ્વિકાદાર બહેન કવેના આશ્રમમાં દાખલ થશે તેને એક શુદ્ધરૂપે રૂપિયા દસની માસિક રજીસ્ટરશીપ આપવાનું બંદોબસ્ત કર્યું છે. અમે આ રજીસ્ટરશીપનો લાભ લેવા સર્વેને ખાસ આગ્રહ કરીએ છીએ. રા. મણીલાલ અલ્પતરાયે પોતાની દીકરીને આ આશ્રમમાં મોકલી છે. તેમને પૂતાં તેઓએ રા. કવેના આશ્રમ સંબંધી સર્વ વાતો સતોચ બતાવ્યા છે અને જણાવ્યું છે કે જો બહેન બાણને કોઈપણ રીતની ત્યા સગવડ પડતી નથી સિદ્ધાણુ સાડ છે અને સરતું પણ છે. તે ઉપરાંત કન્યાને મટિ કોઈપણ રીતની ચિંતા રહેતી નથી. રા. મણીલાલ સાહેબે આ વાતમાં પહેલ કરી છે તે માટે તેઓ ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. તેમનું અનુકરણ બીજા પણ કરશે એવી આશા અમે રાખીએ છીએ.

કેટલીએક તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે દેસના ઉત્કર્ષ માટે નાતો

નિકળી જવાની જરૂર છે, અને નાતની દિલચાલોથી નાત નાતને લગતી તો દર યાય છે, માટે તે યવી જોઈએ નહિ. અમે પણ દિલચાલો. કબૂલ કરીએ છીએ કે દેસના ઉત્કર્ષની આટે આવે તેવું

જે પણ કાંઈ હોય તેનો અંત આવવો જોઈએ. પરંતુ નાત દિન માટે જે કાંઈ યાય છે તે બધું કાંઈ નાતોના બંધનો સખત કરે તેવું નથી હોતું. કેળવણી માટેની મોકવણી, કસરત માટેનાં સાધનો, સામાન્ય જ્ઞાન માટે બાલ્યો કે પરીણાઓ, કે દુલ્લરકળાના પ્રદર્શનોથી કાંઈ નાતનાં બંધન સખત થતાં નથી. પરંતુ આ દિલચાલોમાં ભાગ લેતા દરેક જણે નાત તરફનું પેનાનું મમત્વ દેશદિલને બાધ કરતા યથ પડે નહિ તે તરફ ખાસ

ધ્યાન રાખવું જોઈએ. અને સાથે સાથે જાહેર પ્રજા માટે પણ તેવી દિલચાલોમાં કંઈ જાની રાખવું હોય તે કરવા લક્ષ રાખવું જોઈએ. જે જાહેર સંસ્થાઓથી પોતાની નાતને ખાસ લાભ યામ તેવું હોય, તેવી સંસ્થાઓ ઠીકી કરવી; તથા નિકળેલી હોય તેા તેને મદદ કરવી એ ઘણું જ લાભકારક છે. તેથી નાતનું કામ સરે છે, અને જાહેર પ્રજાને ખમણું પડતું નથી. તે જ પ્રમાણે નાતના પત્રોમાં પણ નાત માટે અતિશય અને એકમાર્ગી મમત્વ બંધાય તેવું આવવું જોઈએ નહિ. તેમ પરિપટ્ટોમાં પણ અન્ય નાતો સાથે સારો સંબંધ તથા પરિચય રી રીતે વધે તે સંબંધી વિચાર થવો જોઈએ. સ્પોર્ટમાં, ક્રીકેટમાં તેમ જ નાતની ક્લબોના ભાવણોમાં, વારંવાર બીજા નાતવાળાઓને બોલાવવા જોઈએ, અને બધાની વચ્ચે બાધચારો વધે તેવી ગાઠવણી કર્યા કરવી જોઈએ. વળી નાતની દિલચાલો યામ તે પણ અને તેટલી બહોળા રાખવી જોઈએ, એટલે કે કેળવણી ફૂટબોલ, આરોગ્ય ફૂટબોલ તથા વાંચન પરીક્ષાઓ વિગેરે બધા ગામની નાતોના સામાન્ય થવા જોઈએ.

આપણા પુરોહિતોમાં પણ પ્રગતિનો પવન વાયો છે, તે જોઈને અમને ધણો જ સંતોષ થાય છે. પોતાના કલ્કર્ષને માટે તેમણે સારસ્વત મંડળ સ્થાપ્યું છે અને કાર્યક્રમ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. કેળવણી મંડળ. અને આરોગ્ય એ બે વિષય ઉપર ખાસ લક્ષ આપવા તેમને વિનંતી છે. જસ કઠણ પણ અગત્યનો પ્રશ્ન તેમની વરિત વિષેનો છે. કાર્યક્રમમાં આપેલા વસ્તિપત્રક મુજબ તેમની આખી નાતની કુલે વસ્તિ ફક્ત ૨૪૮ માણસની જ છે. અને તેમાં ઘણી વિધવાઓ છે, અને વૃદ્ધ પણ છે, આટલા માણસોમાં જ ફક્ત લક્ષ્મણવદાર છે તેથી આગળ ઉપર શું થશે તે વિચારવા યોગ્ય છે. આ નાતને માટે તેમ જ આ મંડળને માટે, જે તેમને ઉપયોગમાં આવે તેમ હોય તેા આ ત્રિમાસિકનાં પાનાં સદાય ખુલ્લાં છે. જે તેઓમાં વધારે શ્રાદ્ધો દરો તેા તેમનાં એક જુદા પત્રનું કામ આ પત્રથી સરી રાખશે. બીજા દેસાવરની નાતો કરતાં બ્રહ્મક્ષત્રિય સાથે બાધચારો વધારવામાં તેમને લાભ છે.

આપણી જ્ઞાતિની કોન્ફરન્સ વડોદરા મુકામે ભરવી ઈષ્ટ છે કે કેમ, તે ખાળત રા. કીર્તિરાય જાહેરાતની સહીવાળો પત્ર જ્ઞાતિની કોન્ફરન્સ. ગયા અંકમાં અમે છાપ્યો હતો. દ્વાલમાં વડોદરામાં રથેશ વગેરે રોગોનો ઉપદ્રવ હોવાથી કોન્ફરન્સ ધરતરના તહેવારોમાં મળી શકે તેવા સંભવ નથી, પણ આશા છે કે મે વેકેશનમાં

અગર છેવટ નાતાળની રમઝીમાં જ્ઞાતિ સંમેલન મેળવવાનું વડોદરાની કાર્યવાહક કમિટી વિચારશે.

આ અંકમાં “ત્રિમાસિક બાળબોધ” લીપીમાં છાપવા વિષેના એન. બરોધી આવેલા ડૉ. મુકુંદરામના ચર્ચાપત્ર તરફ સૌનું ધ્યાન ખેંચાયે છીયે, અને આશા રાખાયે છીયે, કે સૌ કોઈ પોતાના અભિપ્રાય અમને જીવન માસ સૂધીમાં મોકલી આપશે.

સુરતના “જ્ઞાતિ કુંડની વ્યવસ્થા” વાળો ચર્ચાપત્ર અમને મળ્યો છે. પરંતુ ધણે મોટો મળવાથી રમળ સંકેતને લીધે તે મુલતવી રાખ્યો છે.

સવાજમની પહોંચ પણ રમળ સંકેતને લીધે મુલતવી રાખી છે.

નાતના ખખર અંતર.

નીમણુંકે, ફેરબદલી વગેરે.

—દોહડીમાં મળેલી વાઈસરૉય સાહેબની ધારા સભામાં ઓ. મી. ચીમનલાલ દરીલાલ સેતલવાડે વારસાને લગતા કાયદાનો એક ખરડો રજૂ કર્યો છે.

—દોહડી ખાતે વડા ધારાસભામાં દિંદના ઉદ્યોગની ખોલવણી કરવા સબંધમાં કમિશન નીમવાની દરખાસ્તના સબંધમાં બોલતાં ઓ. મી. સેતલવાડે જણાવ્યું હતું કે દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવા માટે પરદેશી માલ ઉપર જકાત નાંખવાની રીતી લાભકારક છે કે નહીં તે સબંધી તપાસ કરવાની સત્તા કમિશનને આપવી જોઈએ. નવાન દેશની સરખામણીમાં આપણા દિંદી કારીગરો ઉતારી પાડવામાં આવે છે તે બ્યાજખી નથી, કારણ કે નવાનને કારીગર જે કંઈ કરે છે તેમાં તેને ત્યાંની સરકારની પુરી મદદ દોષ છે, આથી મદદ દિંદના કારીગરોને નથી.

—જલ્લા કૉન્ગ્રેસ કમિટી તરફથી પુનાચાળા પ્રો. કાલેએ મુબંધમાં આપેલા ભાષણો વખતે પ્રમુખસ્થાનેથી ઓ. મી. સેતલવાડે કહ્યું હતું કે દિંદમાં ફક્ત નાણા સબંધી સ્વાતંત્ર્ય મળ્યા ઉપરાંત બીજી દરેક બાબતમાં સ્વાતંત્ર્ય મળવું જોઈએ, અને ધારાસભાઓના કબજામાં કારોણારી સભાઓ દોષી જોઈએ.

—રા. બા. સુનીલાલ દરીલાલ સેતલવાડે મુબંધની સોશિયલ સર્વિસ લીગની શાખાઓના ઠાકરાઓના રમત ચમતના મેળાવડાનું પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું.

- સૌ. વિમળાગૌરી મોતીલાલ સેતલવાડે બાંકુરાના દુકાળ વિષે ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળમાં વિવેચન કરી ફંડમાં નાણાં બચવા તિનંતી કરી હતી.
- ચાલુ વર્ષની મુંબઈની હોસ્ટેલ સંમેલન કમિટીના આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી તરીકે રા. જીવનલાલ ભાઈવલાલ ઠાકોરને નીમવામાં આવ્યા હતા. રા. કેશરીપ્રસાદ મણીલાલ ઠાકોરે, રા. મણીભદ્ર નીલકંઠરાય છત્રપતીએ અને રા. જીવનલાલે જુદે જુદે સ્થળોએ દારૂનિવેધ, સ્વચ્છતા, કેળવણી, સહકાર, સંઘ વિગેરે વિષયો ઉપર ભાષણ આપ્યાં હતાં.
- ઓ. મી. ચીમનલાલ હરીલાલ સેતલવાડે મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીના યુનીવર્સિટી તરફના સભાસદ તરીકે વધુ મતે ચૂની કાઢવામાં આવ્યા છે.
- રા. શ્રીયતરાય હકુમતરાય ઠાકોર અમદાવાદમાં ભરાયલા થીઓસોફીના ફીડરેશનમાં ભાગ લેવા ગયા હતા.
- મુંબઈના મણીલાલ યીઓસોફીસ્ટ વક્તા રા. દરજીન કાળીદાસ મહેતાએ “સ્વધર્મનું સામાન્ય નિત્ય કર્મ અને આપણા બાળકો” એ વિષય ઉપર ભરચમાં બહેરં વ્યાખ્યાન આપ્યું હતાં તે વખતે સરદાર રા. બા. મોતીલાલ યુનીલાલને પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું.
- ભરચમાં સનાતન ધર્મની પરીક્ષાના ઇનામના મેળાવડામાં સરદાર રા. બા. મોતીલાલ યુનીલાલ પ્રમુખ પદે બીરાજ્યા હતા.
- દક્ષીણના શ્રી શીરગંગા સંસ્થાનના શ્રીમદ્ જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્ય શ્રી સચ્ચીદાનંદ ભારતી સ્વામી મહારાજની ભરચમાં સ્વામી હતી તે વેળાએ ભરચની આપણી જ્ઞાતિ તરફથી તેઓશ્રીની પધરામણી દેસાઈજીની હવેલીમાં કરવામાં આવી હતી શ્રીમદ્ શંકરાચાર્ય મહારાજે સરદાર રા. બા. મોતીલાલ યુનીલાલને ધર્મ ધુરંધરનો ઇલકાળ બદ્યો છે.
- ભરચ જ્ઞાતિપંચ અને કેળવણી ફંડના સેક્રેટરી તરીકે રા. સુકુંદરાય આત્મારામ દેસાઈ અને દૂસર તરીકે રા. સ્શ અંબારાંકર ઉત્તમરામ મલજીને નીમવામાં આવ્યા છે.
- રા. કૃષ્ણલાલ બજવંતરાય વઝીલને વાગરા તથા આમીદ તાલુકાના કોર્મો પરીશિવ કેરીટ સોસાયટીના ઓ. એક્ઝેક્યુટીવ નીમવામાં આવ્યા છે.
- નામદાર વૉઈસરૉય હોર્ડ હાર્ડિન્જને વિદાયગીરીનું માનયત્ર આપવા વિચાર ચલાવવા સાર મુંબઈના ટાઉન હોલમાં આખા મુંબઈ ઈલાકાના પ્રતિનિધીઓની જે સભા મળી હતી તેમાં ભરચ જીલ્લાના પ્રતિનિધી તરીકે રા. સૌ. અંબારાંકર ઉત્તમરામ મલજી આવ્યા હતા.

- મહુમ નામદાર ગોખલેની જમીન તા. ૧૯-૨-૧૬ ને રાજ અમદાવાદમાં હજીવવામાં આવી હતી તે વખતે મહુમના માનમાં એક સંસ્થા સ્થાપવા વિચાર થયો હતો તે મુજબ અમદાવાદમાં “ગોખલે સોસાયટી” સ્થાપવામાં આવ્યું છે જેના પ્રમુખ શ્રી જીવનલાલ મજરાય દેસાઈ ખેરીદર અને સેક્રેટરી શ્રી દરિપ્રસાદ મજરાય દેસાઈને નીમવામાં આવ્યા છે.
- શ્રી પ્રાણશંકર લક્ષ્મણાઈ દેસાઈને મુંબા-બહેરાની રાજાઓનો અનુભવ લેવા કલકત્તા તથા દિલ્હીમાં બીજા સ્થળોની મુલાકાત લેવા મુંબઈ સરકાર તરફથી મોકલવામાં આવ્યા છે.
- શ્રી જીવનલાલ જીવનરાય ઠાકોર શ્રી પ્રાણશંકર લક્ષ્મણાઈ દેસાઈની ગોદાગરીમાં અમદાવાદની બહેરા મુંબાની રાજાની દેખરેખ રાખે છે.
- શ્રી પ્રીતમરાય મજરાય દેસાઈએ અમદાવાદના (હોલીકા) વસંત સંમેલનમાં મેજક હેન્ડરના ચિત્રો બતાવ્યાં હતાં.
- શ્રી કૃષ્ણલાલ ધીરપારામ ઠાકોર બી. એ. એલ એલ. બી. પેનના સબ જજની બદલી થામ્રાના સબ જજ તરીકે થયું છે.
- શ્રી ઈશ્વરલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયાની બદલી ડી-વિભાગના આસીરદંડ ડીરેક્ટર ટેલીગ્રાફ ફોર્સના એકાઉન્ટન્ટ તરીકે શ્રી ૮૭ ના પગારથી બસરા (ઈરાન) માં થયું છે.
- શ્રી હનૈયાલાલ કુરખારામ દેસાઈ બી. એ ની એરપાઠ અને શ્રી બલવંતરાય ચંદુલાલ ઠાકોર બી. એ ની મહીકાંઠા એજન્સીમાં એક્સાઇઝ ઈન્સ્પેક્ટર તરીકે શ્રી ૭૫ ના પગારથી નીમણુંક થયું છે.
- શ્રી ધીરજલાલ ગુનીલાલ ઠાકોર બી. એ. થામ્રાના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરની બદલી દદાણું થયું છે.
- શ્રી ઠાકોરલાલ માત્રેકલાલ વેળીલાલને વડોદરા રાજ્યના જંગલખાતામાં નીમવામાં આવ્યા છે.
- શ્રી હીરાલાલ ધીરપારામ દેસાઈ અંકલેગરના તા. ૩ માર્ચની બદલી બરડા પોસ્ટ એડીશનમાં શ્રી ૪૦ ના પગારથી થયું છે.
- શ્રી મોનીલાલ ઉત્તમરામ અલમૈલા બી. એ ને દાહરકલમાંથી વડોદરા રાજ્યના ફેલ્ડવર્ક ખાતામાં અંગ્રેજી ગાળાઓના સાધનક ઉપરદર તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે.
- શ્રી જયનિલાલ નામિરામ એમ. એ ને મુંબઈ સેક્રેટરીએટમાં રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટમાં શ્રી ૫૫ ના પગારથી નીમવામાં આવ્યા છે.

પરીક્ષાનાં પરિણામ.

બી. એલ. (ખેતીવાડીની છેવટની પરીક્ષા)

બળવંતરાય શ્રીપતરાય દેસાઈ, વડોદરા.

ત્રીવીયસ.

દેસાઈ મોક્ષમદનલાલ નરબેરામ... .. સરય.

દેસાઈ વિષ્ણુપ્રસાદ બોળીલાલ અમદાવાદ.

દેસાઈ નટવરલાલ ભગવાનલાલ... .. જુનાગઢ.

દેસાઈ ગીરધરલાલ આનંદરાય "

દેસાઈ હરીલાલ ચંદુલાલ "

ફર્સ્ટ એંડ

મંજુલાલ હીરાલાલ દેસાઈ સરય.

સુવેન.

કાન્તિલાલ હાનલાલ માણેકલાલ સુરત ૬ વ ૨૧ નાં સમ્મ જીતેન્દ્રમણી
ચુનીલાલ સેતલવાડ (અમદાવાદ) ૬. વ. ૧૭.

સત્યેન્દ્રલાલ ચંદુલાલ અંબારાંકર (સરય) ૬ વ. ૧૬ નાં સમ્મ મનહરગૌરી
પ્રાણુલાલ સાકરલાલ (જુનાગઢ) ૬ વ. ૧૭.

કનૈયાલાલ વેણીલાલ દેસાઈ (અમદાવાદ) ૬. વ. ૧૬ નાં સમ્મ હર્મિલા કેશવલાલ
સેતલવાડ (અમદાવાદ) ૬. વ. ૧૫.

જન્મ.

સૌ. ચંદ્રમતી બલવંતરાય શ્રીપતરાય	ને	પુત્રી	વડોદરા.
સૌ. ચચળગૌરી હીરાલાલ	"	પુત્ર	સરય.
સૌ. શીવલક્ષ્મી લક્ષ્મીરામ	"	"	આમોદ.
સૌ. મંજુળાગૌરી ગીરધરલાલ બાપાલાલ	"	"	અમદાવાદ.
સૌ. વીરમતી કુલશંકર સુંદરલાલ	"	પુત્રી	"
સૌ. પદ્માવતી મોતીલાલ અમુલજીરાય	"	"	"
સૌ. કપીલાગૌરી મોહનલાલ હરીભાઈ (ન્દાના સાય)	"	"	લીંબડી.
સૌ. મણીગૌરી મંજુલાલ મોપાલરાય	"	"	"

મરણ.

	ઉ. વ.	રામ.	રથળ.
મં. રવ. વીજળી બહેન (રા. જીવનલાલ લાખીયાના માતૃશ્રી)	૯૦	ધડપણ	અમદાવાદ.
ત્રીકમલાલ લલ્લુભાઈ નો પુત્ર	૧૧	ઓરી	"
રાંકરલાલ દરીલાલ " "	૧	"	"
ગીરધાસાલ દેશવલાલ " "	૨	"	"
પ્રાણુલાલ બચવાનલાલ " "	૨	"	"
જગનલાલ નરસીલાલાલ કાતુંગા " "	૧	"	"
ઠાકોરલાલ પરમોદરાય ની પુત્રી	૮ માસ	તાણ	"
ગેતુભાઈ માણેકલાલ વેણીલાલ (જીવના)	૫૨		ગોધરા.
સૌ અંબજોરી હીરાલાલ	૨૫	સુવાવડ	સરય.
દરીરાય નવનીધરાય મુનશી નો પુત્ર	૧ માસ		જુનાગઢ.
સૌ દરીમંગા રામચંદ્ર માણેકલાલ (ન્દાનારાય)	૪૫	તાણ	સીંખડી.
સૌ મણીગોરી મંતુલાલ ગોપાલરાય "	૨૦	સમ	"

છગનલાલ રૂઢનાથદાસ એન્ડ કંપની.

ફીદા બીદ્લીઝ્સ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, માર્કેટ, મુંબઈ-૨.

દરેક જાતની દવાઓ મળશે.

ડેવાસી એન્ડ લોરેન્સ કું૦ ન્યુયોર્ક.

ઈલોકઝીર ગ્લીશરો દ્રાસફેટ-કંપાઉન્ડ.

છાતીના તેમજ ઠાપના દરદો, ધડપણની નબળાઈ, શીઘ્ર ચહેરો તથા બીમારી પછીની નબળાઈ વિગેરે પર ઉત્તમ ફાયદો કરે છે.

ઝેર્નીઝ્સ સાંસ્કાપરીલા.

લેડીને સાફ કરી શરીરને લાલ મુરેખ જેવું બનાવે છે. તેમજ ચામડીપર ચતા ખીલ ખરજ્યા માટે અકસીર ઉપાય છે.

ઈલોકઝીર લેક્ટેટડ પોપરીન વીથ આયરન, ક્વીનાઈન એન્ડ સ્ટીકનીઆ.

નાથ આગ્યા પછી નબળા પડી ગયેલા શરીરને લાલ મુરેખ જેવું બનાવી અસહ રિયનિમાં શરીરને લાવે છે; તથા પીળા પડી ગયેલા શરીર (પાંદુરોગ) ને નાજુદ કરી નાંખે છે, અને શરીરને યુદ્ધ બનાવે છે.

પ્ર. ક્ષ. હુન્નરકળા પ્રદર્શનનો હિસાબ*.

જ	ઉ
૨૧૮-૦-૦ તાતિના સદ્ગુરુચો પાસેથી.	૭૮-૪-૦ કમિટીયે નક્કી કર્યા મુજબ ધનામના આપ્યા.
૧૪-૮-૦ પ્રદર્શન જોવાની ટીકી-ટોના.	૨૨-૬-૦ હેન્ડબીલ, જાહેરખબર ટીકીટો વગેરેનું છપામણ.
૨૩૨-૮-૦	૨૦-૪-૦ બંગલાના ત્રીજા માળમાં છત જડાવવાના તથા ભાડા વગેરેના.
	૧૩-૧૨-૦ લાર્કટ વગેરેના.
	૮-૧૨-૦ ટેબલો વગેરેના ભાડાના.
	૫-૦-૦ વાવટાનું ભાડું.
	૮-૧૦-૦ બંગલો સાફ કરાવ્યો તથા ઠીક કરાવ્યો તેના.
	૨૦-૩-૧૧ પરચુરણ ખર્ચના.
	૧૭૭-૩-૧૧
	૫૫-૪-૧ બાકી વધ્યા.
	<u>૨૩૨-૮-૦.</u>

પરીક્ષાના પરિણામ.

પ્રીવીયસ—

કાન્તિલાલ છોટાલાલ સેતલવાડ	અમદાવાદ
પાન્ડુરાવ મોતીલાલ દેસાઈ	"
નરેન્દ્રલાલ બલવંતરાય હાકોર	"
જયન્તીલાલ કલ્યાણરાય હાકોર	"
જગતપ્રસાદ નરભેરામ હાકોર	"

* આ હિસાબ ગયા નવ્યુબારી માસમાં અમને મળ્યો હતો પણ રૂબરૂ સંકેતને લીધે મુલતવી રાખવો પડ્યો હતો. ત્રિ. એ.

પૃથ્વી ઉપર દૈવી અમૃત.

સિંહનાદી ચૂર્ણ.

ભૂખ લાગતી ન હોય, ખાધું પચતું ના હોય, ખોટા ઓડકાર આવતા હોય, ઉલટી થતી હોય, મોળ રહેતી હોય, એ વગેરે સર્વ ઉપદ્રવોને સમાધી બગડેલી પાચનક્રિયામાં સુધારો કરી દસ્ત સાફ લાવી, શરીરમાં નવું લોહી લાવવામાં સિંહનાદી ચૂર્ણ અદ્ભુત કામ કરે છે. ખીડી પીવાની કે તંબાકુ ખાવાની રેવ છોડવી હોય તો છોડાવી દે છે. જમ્યા પછી હમેશાં સોપારીને ઠેકાણે પણ ઉપયોગમાં લેવાય છે. શરીરે અશક્ત ન્હાનાં બચ્ચાને પણ અપાય છે, સ્વાદમાં અમૃત જેવું છે; પાંચ હજાર વર્ષ પહેલાંના આર્યના વૈદ્યકીય ગ્રંથો ઉપરથી. બનાવવામાં આવ્યું છે. તેના અતિ ઉત્તમ ગુણને લઈને અનેક ઉમદા કુટુંબો હમેશાં ઉપયોગ કરે છે. આપ એનો એક વખત ઉપયોગ કરશો તો એમજ કહેશો કે ધરગણ ઉપયોગની અનેક વસ્તુઓમાં ખરેખર સિંહનાદી ચૂર્ણ એ પણ એક ખાસ ઉપયોગની જ વસ્તુ છે. શીશી એકના દસ આના, પોરટેજ જુદું.

ધાણા જીલ્લાના હજુર ડેપુટી કલેક્ટર સાહેબ મે. રા. રા. મણીલાલભાઈ અજીતરાય ઠાકોર લખે છે કે:-સિંહનાદી ચૂર્ણ મહેં મગજના થાક ઉપર, અશ્ચર્ય ઉપર તથા શરીર અને મનને ઉત્તેજિત કરવા માટે વાપરી જોયું છે. અને તે જાગૃતના હેંડગીઓમાં તે ચૂર્ણના જે ગુણો આપ્યા છે તે મૂંઢે અનુભવથી ખરા માત્રમ પડ્યા છે.

વૈદ્ય હરગોવિંદ હરિદત્ત ઠાકર,

માલેક:-આર્ય ઔપધાસય સિંહનાદી ચૂર્ણ ડીપો.

૬૦ માધવગામ પાંજરાપોળ સાર્વે પો. નં. ૪ મુંબઈ.

એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપની લીમીટેડની કેટલીક
ખાસ પેટન્ટ દવાઓ.

વેજીટેબલ ટોનીક સીરપ.

દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવેલી આ દવા જઠરાગ્નિ સુધારી પાચન
શક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કેવલ આપી કુદરતી શક્તિ બક્ષે
છે. ગર્ભાણી તેમજ મુલાવડી સ્ત્રીઓને આ દવા લીધાથી મુલા રોગ
લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મટી જાય છે.

દરેક બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

સીરપ ઓફ કમ્પાઉન્ડ ગ્લીસરોફોસ્ફેટ્સ.

જ્ઞાનતંત્ર અને મગજ માટે સર્વોત્તમ પૌષ્ટિક અને શક્તિ આપનારી
અમુક દવા. જેઓને મગજનો, કે અંગબળનો ક્ષતિનો વિશેષ જણાતો
હોય તેમણે અમુક આ સીરપ વાપરવો.

મોટી બાટલી રૂ. ૧-૧-૦.

જ્ઞાની બાટલી રૂ. ૦-૧૨-૦.

હાયપોફોસ્ફેટ્સ કમ્પાઉન્ડ સીરપ.

ઉત્તેજક શક્તિ આપનાર અને માંસ તથા હાડકાંનું ચોપણ કરનાર.

દરેક બાટલીના રૂ. ૧-૮-૦.

ટોઈલેટની બનાવટો.

કેલ્શનવોટર, લવન્ડરવોટર તથા બીજી એવી સર્વે બનાવટો સાથે
દરિદ્રાર્થ કરી શકે છે. ફક્ત એકજ વખત વાપરી જોવાથી ખાતરી થશે
કે અમારી આ બનાવટો ઉત્તમ છે.

કેલ્શનવોટર મોટી બાટલી રૂ. ૧-૮-૦

જ્ઞાની બાટલી ૦-૧૨-૦

લવન્ડર વોટર મોટી બાટલી રૂ. ૧-૦-૦

જ્ઞાની બાટલી ૦-૧૦-૦

મળવાનું દેશાણુ:—પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, નં. ૨.

અગર સ્પેશી રોસ અને સપળા દવાવાળાઓને ત્યાં.

શ્રીમાન ડાહ્યાલાલ જીવનલાલ
(અવસ્થાપક મહાકાળ)
રચિત

અલૌકિક રસપૂર્ણ વાર્તા

યોગિની કુમારી.

કીંમત ૧-૪-૦ પોસ્ટ, પેકીંગ વી. પી. ખર્ચ ૦-૪-૦

શ્રી મહાકાળ માસિકમાં આ વાર્તા પ્રકટ થઈ ત્યારે તે માસિકના હંમરો આફ્રો વધારનાર નીવડી હતી અને તેવીજ રીતે જનસંમુદ્ધ તરફથી વારંવાર માગણી થતાં તે પુસ્તકરૂપે પ્રકટ કરવામાં આવી છે. સાંસારિક, કૌટુંબિક, વ્યવહારિક, રાજકીય, વિજ્ઞાન વિદ્યા વગેરે વિષયોની ગુંથણી સાથે શારીરિક, માનસિક, આર્થિક અને અધ્યાત્મિક અંગુદય કરવામાં મિત્રરૂપ નીવડેલી સરલ ભાષામાં લખાયેલી અસ્ખલિત રસપૂર્ણ નવલકથા આ એકલીજ છે.

સતી સોન અને
ધુમલીનું ઘમસાણ.

કીંમત ૧-૮-૦ સત્રીને ખાસ વાંચવા લાયક.

જસો વર્ષ પૂર્વે કાઢીઆવાઃ સોરઠમાં રજપુતોમાં બનેલા બનાવની એક વીરરસપૂર્ણ વાર્તા.

મળવાનું દેકાણું—ખાશુન ટ્રેડિંગ કંપની,

બુકસેલર્સ પબ્લીશર્સ, કમીસન એજન્ટસ;

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નંબર ૨.

જોડેર ખંખર.

—:—:—

જો તમારે સુકો મેવો અથવા ઘરખર્ચને વાસ્તે
મસાલો લેવો હોય તો જાઓ ઠાં દેવચંદ વાંગજી એન્ડ
કું. ની દુકાને. ત્યાં તમને મનપસંદ માલ જથા-
ખંધ તથા છુટક કીફાયત ભાવે મળશે; તથા સુરજ
છાપતું ઊંચું કેશર તથા હીંગ ઘણીજ સારી મળશે.
બહારગામના ઓફિસોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ઠાં દેવચંદ વાંગજી એન્ડ કું.

૪૦ શેક્ષમેન સ્ટ્રીટ, જુની મારકેટના સામે.

મુંબાઈ.

આ જમાનો શાનો છે ?

“ A good Dress is a letter of Recommendation.”

સારો પોશાક એ એક ઉત્તમમાં ઉત્તમ ભલામણપત્ર છે.

“ એક તુર આદમી હજાર તુર કપડાં,

અને

લાખ તુર ટાપટીપ.”

ભુલેશ્વરમાં ધોળે દિવસે લૂંટ.

વખત અને પૈસાનો બચાવ.

ફસાવાનો સંભવ નથી.

જો તમને તમારા વખત અને પૈસાનો બચાવ કરવો હોય તો એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત લો; અમારે ત્યાં ઘણો જ સારો હોઝીયરી માલ શીકાયત ભાવે મળશે તે છતાં કેાઈ પણ જાતની ગ્રાહકોને છેતરાવવાની મુદ્દત ધારતી નથી; કેમકે અમારે ત્યાંથી લીધેલો માલ જો પસંદ નહીં પડે તો આઠ દિવસની અંદર અમે પાછો લઈ તેના પૈસા પાછા આપીએ છીએ, તેમજ બદલી આપીએ છીએ; અમારે ત્યાં બધી જાતની હોઝીયરી, ગરમ તથા કોલ્ડન અને વુલન, જેવાં કે:—ગાંજીરાક, મોજા, રૂમાલ, ખમીસો, કોલર્સ, નેકટાઈ-ઓ, શાલ, બ્રેઈસીસ, બચ્ચાંઓનાં ક્રાક, હેન્ડ ગ્લોઝ, બચ્ચાં-ઓનાં મોજા વગેરે ઘણીજ સરસ કવોલીટી-અપટુડેટ મળશે.

ખાસ વિનંતિ:—એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત કરવાની ભલામણ કરીએ છીએ.

બહારગામના ઔરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

હાજી અમુબક્કર તાહેરમહમદ,

હોઝીયરી મરચંડ.

પાંચરાપોળની સામે, ભુલેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

ઘટાડેલી કીંમત ૦-૮-૦

કેદ ૧૪x૨૦

હિંદ દેવી.

રવિવર્માના લીધેા પ્રેસમાં છપાયલું સ્વદેશજનતાની લાવનાવાળું
સુંદર ચિત્ર.

હિંદુસ્થાનના નકશાની રેખાની અંદર સુંદર આકારમાં આલેખાયલું
રૂપિ મુનીઓના પુનિત યાદથી અંજિત યગ્મેલી જન્મભૂમિ-ભારતભૂમિનું આ
ચિત્ર હિંદી પ્રજાના હૃદયનું મૂર્તિમાન સ્વરૂપ છે.

કે. બી. પંડિત,

દેસાઇની પોળ, ખાડીયા

અમદાવાદ.

“તંદુરસ્તી દેવી” ના ઉપાસકો ?

“રોગનો ઉપાય કરવા કરતાં અટકાવ કરવો એ ઉત્તમ છે.”

અમારે ત્યાંથી જગતભરે બહુતા અને વખાણાઓનાં અનેક
પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ ચૂંણ-તેમજ મધુરાદમાં જનતાં સર્વ શુભકારક,
તંદુરસ્તી બદનાર, રોગને અટકાવનાર ચૂંણ-તથા સુવાસ, સ્વાદ,
અને પુષ્ટિના સેવકો-ખાસ સિયાળાની દંડી રૂપમાં સાક્ષમપાક,
બદામપાક તેમજ મગજને આરામ સાથે પુષ્ટિ આપનારી બદામપુરી,
તથા દરેક જાતની મસાલાની સોપારી વગેરે સ્વાદિષ્ટ ચીજો મળેા.

પંડ્યા નરોત્તમદાસ લવજી સોપારીવાલા,

કેં ૦ મુંબાદેવીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨, અને મદારાજ.

શ્રી લાલજીવાની હવેલીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨.

નવજીવન અને સત્ય.

નવા જમાનાના વિચારો અને લાવના પ્રસારનું ગુજરાતમાં
નવું માસિક કેદ ૪૮.

વાર્ષિક લખાજમ પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૨-૦-૦

વિદ્યાર્થીઓ, પુસ્તકસંગ્રાહીઓ અને ગુજરાતી નિસાળના શિક્ષકો માટે રૂ. ૧-૧૧-૦.

સર્વન્દસ ગ્રાંથ ઉડિયા સોસાયટી,
રોન્ડહર્સ્ટ રોડ, બીરગમ,
મુંબઈ.

ઈકુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક,
તંત્રી અને પ્રકાશક.

કલકત્તા અને મદ્રાસનાં સમગ્ર હિંદનાં આયુર્વેદિક
પ્રદર્શનોમાં સોનાનો ચાંદ મેળવનાર

મંડુ હાથરિયુટીકલ વર્કસ.

શાસ્ત્રીય દેશી દવા બનાવનારા.

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

દરેક જાતની શાસ્ત્રીય દવાઓ ઘણા જ કીફાંચત
ભાવે મળશે.

ચંદ્રપ્રભા ગુટી.

મૂત્રાશયના તમામ વ્યાધીને તત્કાળ દૂર કરે છે.

તો. ૧ની કી. રૂ. ૧-૦-૦.

મંદાગ્નિવટી.

ડીસ્પેપ્સીયા યાને મંદાગ્નિનો ઉત્તમ ઉપાય

૧૧ રતલની કી. રૂ. ૧-૦-૦.

વધારે વિગત તથા લીસ્ટને માટે ઉપરને
શીરનામે લખો.

તારતુ શીરનામું "મંડુ, મુંબઈ."

પ્રેસીડેન્ટ નં. ૨૨૦૮ અને ૨૨૦૯.

મો. ગજજરનાં આયોનિક

બનેલી ભરોસાદાર,
શર્મસીમાં મોંઘી, દિત્તમ અને દવાઓ.
ઘરમાં વાપરવાલાયક

ઘરની અંદર ભરોસાદાર દવાઓ હોય તો જરા જરામાં
લકરરતું ખર્ચ થતું નથી, અને તાબંતોખ મદદ મળે છે.

શીયરફોખ્સા:—દરેક જનના તાવ ઉપર. અકસીર ન્હાની, ખાટલી
૦-૪-૦, મોટી ખાટલી ૦-૧૨-૦.

લીવર સોલ્યુશન:—કબજયાત દૂર કરનાર. ૭ ઓસની મોટી
ખાટલીની કીમત ફક્ત ૧-૦-૦.

ટાનીક સોલ્યુશન:—સક્રિત આવે છે તથા લોઢી મુધારે છે. ન્હાની
ખાટલી ૧-૨-૦, મોટી ખાટલી ૨-૦-૦.

દુધ પાઉઝર:—મોઢામાંનાં જંતુ નાશ પામે છે, સરતા દાંત મુધરી
જાય છે. મોટી ડબ્બી ૦-૬-૦, ન્હાની ડબ્બી
૦-૪-૦.

કંદ પીલ્સ:—ઉધરસ, સલેખમ તથા શરદી ઉપર અકસીર. શર
થતો કાચ અટકાવે છે. ૧૦૦ ગોળીના ૦-૪-૦.

ખીછ પછુ અનેક દવાઓ છે. વધુ ખુલાસા માટે લખો—

ધી આયોનિક શર્મસી,
ગીરગામ-મુંબઈ

અમદાવાદના એજન્ટ:—

ચુનીલાલ મયાચંદ મહેતા,

ત્રણ દરગામ

“ જામનગરનું મશાહુર ઝવાહીર અથવા નયનામૃત.”

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આ સુરમાઓ અમારે ત્યાં વંશપરંપરાથી બનતા આવેલા છે. તે એવા તો સરસ છે કે તે આંજવાથી આંખોના તમામ દુષ્ટ અને ભયંકર દરદોનો જડમૂળથી નાશ થાય છે. શોર્ટ-સાર્ટ, ચીપાંતું વળવું, પાણીનું ઝરવું, છારીનું આવવું, આંખોનું વખતો વખત ઉઠવું, વગેરે તમામ જ્વતનાં દુષ્ટ રોગોને માટે અમારા સુરમાઓ અકસીર છે. વિશેષ આ સુરમાઓ આંજવાથી ચક્ષુઆવાળાને ચક્ષુમાની જરૂર રહેતી નથી. આ સુરમાઓ ખાસ કરી રાત્રીના બિજાગરા દરનારા મહેતાજીઓ, કારીગરો તથા વિદ્યાર્થી માટે અમૃત સમાન છે. તેની વિશેષ તારીફ નહિ કરતાં એક વખત વાપરી ખાતરી કરવા મજબૂત બકામણુ કરીએ છીએ. આ સરમાના ઉત્તમપણા માટે અમોને મોટા બાહોશ ડાકટરો તથા રાજાઓ તરફથી સર્ટીફિકેટ મળેલાં છે. અમારા સુરમાઓ આજ લગભગ ૬૦ વર્ષ થયાં ચાલુ છે. તેના ભાવ નીચે મુજબ છે. સુરમા નં. ૧ના રૂ. ૪, નં. ૨ના રૂ. ૨, નં. ૩ના રૂ. ૧ના તોલા લેખે.

તે સિવાય અમારે ત્યાં તમામ જ્વતનાં ઉમદામાં ઉમદા અત્તરો, સેન્ટ, સાબુઓ, અગરબત્તીઓ, સુરખાઓ, પેટ્રૅટ દવાઓ અને જામનગરની સુપ્રસિદ્ધ વસ્તુઓ જેવી કે સુડીઓ, કંકુ તથા બત્રીશું જથાબંધ તેમજ છુટક દીકાયત ભાવે મળશે. એકવાર માત્ર મંગાવી ખાતરી કરો.

હેઁ ઓરીસ—હુકમાનજી ઇસમાલજી અત્તરવાળા.

હુલ્-ખંગર—જામનગર.

બાંચ ઓરીસ—એ. એલ. અત્તરવાળા એન્ડ બ્રધર્સ,

બુલેશ્વર—મુંબઈ.

નહાનાં છાકરાંઓ માટે શક્તિની

અકસીર દવા.

ડોંગરેનું ખાલામૃત.

શીશી ૧ની ડો. આના ૧૨. ટ. ખ. આના ૪.

કે. ડી. ડોંગરે ફાં, ગીરગામ-મુંબઈ.

અલક્ષત્રિય ત્રિમાસિક.

વર્ષ ૯ મું.]

જુલાઈ ૧૯૧૬.

[અંક ૩ જો.

ચોટી.

(૫૬*: નવ કરો! કોઈ રોક, રસિકડાં ! નવ કરો! કોઈ રોક—એ રાહ.)

દુનિયા આ છે ફાની, અરેરે ! દુનિયા આ છે ફાની.
નાભુકં ચંચળ મધુરી બાળા, હેતપૂતળી રમતી,
ધરતું સ્મિત, ઉર કેરી લહાડક, સદાય સૌને નમતી,—અરેરે ! ૬૦ ૧
લાડ વિષે લછરી, પણ જન્મી સૂરમાં જ ભોગી આપે,
વિદ્યાકણ્થી જ્ઞાન નિર્મળું લલિતું મતિપ્રતાપે,—અરેરે ! ૬૦ ૨
કુટલી કાપા, મોહન કાળી, અલ્પ બોલ મૃદુ કેવા !
પરપીડા પેખી પોતાની,—પૂર્વ જન્મેના હેવા !—અરેરે ! ૬૦ ૩
' મહાલીને શું ? ' ' જીવને શું ? ' ' ભાવિયિંતવન રાને ? '
' સહન હસન એકાદર નહોં શું ? ' એજ બોલતી તાને,—અરેરે ! ૬૦ ૪
પાકે બહેલું ખરે જ મહેલું,—અરરર કુદરત ધારે !
હું જેવા અલકચરા કરે કમે ના'વે આરો,—અરેરે ! ૬૦ ૫
પૂતા, ૭-૩-૧૯૧૬. બલવંતરાય કલ્યાણુરાય ઠાકોર.

* આશાનંદ કે લેરવી.

† સૂર્ય એટલે (૧) અલ્પ અને (૨) સ્થૂલ નહોં પણ બંન્ધા એ બંને અર્થ લેવા.

બધું દ્રવ્ય મહેનતથી હતપત્ર યાય છે. આ મોટા ધોરી નિયમ છે.

મહેનતથી દ્રવ્ય યાય છે. એ કેવી કેવી મહેનત-માત્ર કબજે કરવાની મહેનત, ઉપાડવાની મહેનત, ખોદવાની મહેનત, ખેડવાની, વાવવાની, પાવાની, નીંદવાની, વાડ કરવાની, બળવવાની, ટોવાની, ચોકી પહેરાની, લાવવા લઈ જવાની, ભરવાની, ધાન્ય હોય તો દળવાની, રાંધવાની, -તે બધાના રાગ, હચિયાર બનાવવાની.

‘ઉપયોગીપણું’ એટલે શું—કામના તૃપ્ત કરવાનો શુભ અથવા કંઈ પણ ગરજ કે કામ સારવાનો શુભ.

દ્રવ્ય હતપત્ર કરવું એટલે તેમાં ઉપયોગીપણુંનો શુભ મૂકવો.

દ્રવ્ય હતપત્ર કરવાના અવશ્ય સાધન—૧ સુદૃઢન્ય પદાર્થ, ૨ મહેનત.

કેટલાક પદાર્થોને તેવા તેવા હોય છે—તેને દસ્તગત કરવાની તમા લઈ જવા લાવવાની માત્ર મહેનત પડે છે: મધ, ફળ, મેવા—

કેટલાકમાં દસ્તગત કર્યા પછી કેટલોક ક્ષમ ઘેરો પડે છે. જેમકે શિકારીનો શિકાર, તણાઈ આવેલાં બળતણનાં લાકડાં-કેટલોક તેમાં ફેરફાર કરવો પડે છે—લાકડાં ચીરવાં, ધડવાં વગેરે.

કેટલાકમાં ધણો ફેરફાર કરવો પડે છે. દળવું, રાંધવું વગેરે. પથ્થરને ધડવા વગેરે, ચામડાં, લત, રૂ, કાગળ, લોટાનો કચરો, કાચ.

કેટલાકમાં બીજી મેલવણી વગર ઉપયોગીપણું આવતું નથી. માણસ માત્ર મહેનતનો ધણી છે. બીજી વસ્તુ શુભથી યાય છે. પણ વસ્તુના શુભ વગેરેનું જ્ઞાન લેઈએ. તે મેળવી મહેનત કરી માણસ દ્રવ્ય પેદા કરે છે. માણસ હાય પણ હલાવ્યા સિવાય બીજું કંઈ કરી શકતો નથી. ગતિ પેદા કરેલી, ને અટકાવવી એટલું જ માણસથી નીપજે છે.

વાવણીનો દાખલો, પાપડીનો દાખલો.^૧

(દ્રવ્યમાં) બુદ્ધિ, તર્ક, સમજણ, રચના, જ્ઞાનનો ધણો જ ખપ છે.

તેમજ શરીર બળ અને આરોગ્યનો ખપ છે; નીતિનો પણ ખપ છે; પ્રમાણીકપણનો ધણો ખપ છે.

જે લોક શરીરે જબરા, ટેવથી ઉલોમી, સમજના સારા ને પ્રમાણીક-હોય તે વધારે દ્રવ્યવાન યાય એ ઉપાડું છે.

૧. “જન્મેમાં માણસ માત્ર મહેનતનો ધણી છે; તેણે મહેનત સિવાય બીજું કંઈ કર્યું નથી. બાકીનું જધું કરનાર ઇશ્વરકૃત નિયમ છે.”

તેના દાખલા—અહીંના ને વિદ્યાચતના મજૂર, કોળી ને કણુખી, બ્રાહ્મણ ને કોળી.

(અ) મહેનતના પ્રકાર—સાહિત્ય કે સામગ્રી કે કાચા મદાર્ય કરનારની મહેનત—રૂ, ઉન, રેશમ, તથાણા, સોનું, રૂપું, લોહું, લાકડાં, માટી.^૧

એક ધંધામાં સામગ્રી ગણાય તે બીજા ધંધાને તૈયાર માલ હોય—સુતર, ખાદીર (તંબુ બનાવનાર), તાંબાના પતરાં, રેશમ, ઉન, સાંભાપાટ, અનાજ.

(બ) ઉદ્યમના સાધન બનાવવાની મહેનત—રાય, સંચા, ચંત્ર, ઓળર, કઢીઆ, સુતારનાં અનેક જાતનાં હથિયારો, રેંદીઆ, ચરખા, ધંદીઓ, સરેલુ, સાલ, હળ, કોસ, કોવાડી, કોદાળી, ખવડા, ધાણી, છાપખાતું.

સાહિત્ય ને સાધનમાં બેઠે સા-એકવાર વાપરીથી ખૂબી જાય તે સામગ્રી કે સાહિત્ય ન ખૂબી જાય તે; રાય; માટે રંગવાના પદાર્થ સાહિત્ય, બજાવણનાં લાકડાં સાહિત્ય, કાચલા.

કેટલાંક સાહિત્ય બધે ત્રણ ત્રણ (અથવા વધારે) વાર ખપમાં આવે છે. ધાતુઓ, ધડો, કાપડ, ચામડાં જ્યાં લગી એકલાં હોય ત્યાં લગી એકનું સાહિત્ય.^૩

(ક) ત્રીજા પ્રકારની મહેનત—રક્ષણની મહેનત.

સુશિજન્ય પદાર્થોથી રક્ષણ કરવાની મહેનત—વઢાણ રાખવાના ખંદેરો ને ડકા, મકાનો, કારખાનાના મકાન, દુકાન કે વખારો, દોરના વાડા ને નેસડા.

૧. પદાર્થ જે સામગ્રીનો બને છે, તે સામગ્રી પેદા કરવાની મહેનત—જેમકે પાણી સુતારની બને છે ત્યારે સુતારને પેદા કરવાની મહેનત આ પ્રકારની છે. ર ને સહ ચકવનારની મહેનત વગેરે. કોઈ કોઈ વાર તે પેદા કરવાનું કશું હોતુંજ નથી: ખાદીને સોનું, રૂપું, લોહું, તાંબુ, ખનક ખાણ-માંથી કાઢે છે તે કશું તરુ પેદા કરતો નથી, પણ તેની મહેનત આ પ્રકારની ગણાય.....

૨. ખાદી વણનારને મન ખાદી પોતાનો તૈયાર માલ છે, પણ તંબુ બનાવનારને તો તે તંબુનું સાહિત્ય છે.

૩ જ્યાં લગી તેઓ એક ઉપયોગ સારે છે, ત્યાં લગી તેઓથી બીજે સરતો નથી. પરંતુ જે વસ્તુઓનું સાધન તામ પાડેલું છે તેઓ તો જ્યાં લગી ધસાઈ જાય, ત્યાં લગી તરુ તરુ કામ હમેશા કરે જ જાય છે.

૪. વા, વરસાદ, તાપ, ઠાંડ વગેરેથી ઉદ્યમમાં જાગ ચડવાનો જે ભો છે તે દૂર કરવાને.

માણસથી રક્ષણ કરવાની મહેનત—ચોક્કસ, સરકર, નોકાસૈન્ય, ન્યાયાધીશ, માજિસ્ટ્રેટ, ચોકિયાત.

(૬) ચોથા પ્રકારની મહેનત—લાવવા લઈ જવા ને પહોંચાડવાની મહેનત. પશુહારા, આધિવાહીઆ, હંટવાળા, કુંભાર, ગાડીવાળા, વઢાણવાળા, મારફતીઆ, આગગાડીના બધા નોકરો ને તે બધાના સાધનો બનાવનારની મહેનત.

વળી માલ પહોંચાડવા પછી આઢકને વેચનાર ને પહોંચાડનાર—બધા દુકાનદાર, ફેરીઆ માલ વેચનાર આડવીઆ.

આ મહેનત ધણી ઉપયોગી છે.

૭. ઢાંચુ માલવાળા વેચવા આવે છે—(અમદાવાદમાં) શુક્રવારનું બજાર, વારવારની ઢાંટો—બનાવનાર પોતેજ વેચવાનું કામ કરે છે.

* * * * *

સર્વ પ્રકારની મહેનતથી દ્રવ્ય પેદા થતું નથી.

ઉદ્યમ ધણી છે પણ બધા ઉદ્યમ દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરે તેવા નથી.

કેટલાકની મહેનતથી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન થાય છે: હુદાર, સુતાર, દરજી, રાચી, ધાંચી, માળી, ખેડૂત, સાળવી, પીંજરા, ગાડીગરા—એ તથા બીજા દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરનારા કહેવાય.

દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરતું એટલે એમાં ઉપયોગીપણાને શુભ લાવવો. બધા માલ લઈ જનાર લાવનાર પણ ઉત્પન્ન કરનારામાં ગણાય.

આ બધાની મહેનતનું નામ ઉત્પાદક મહેનત.

ધંધો શીખતાં ને શીખવતાં જેટલી મહેનત તે પણ ઉત્પાદક મહેનત—મહેનતથી દ્રવ્યની ઉત્પત્તિમાં વધારો થાય છે.

જે મહેનતથી દ્રવ્યની ઉત્પત્તિમાં કંઈ પણ મદદ ન મળે તે અનુત્પાદક મહેનત—ગવૈયા, નટ, રાસમંડળ, કયા કહેનારા, બજાણીઆ.

અનુત્પાદક મહેનતથી દેશનું દ્રવ્ય ઓછું થાય છે. તેઓ જેટલું ખાય, વાપરે તેટલું તેને બદલે કંઈ થતું નથી.

ઉત્પાદક મહેનતથી દ્રવ્ય વધે છે, એટલે પદાર્થનું ઉપયોગીપણું વધે છે. તેઓ ખાય તેટલું ઘટે, પણ તેને બદલે તેઓ વધારે કે તેટલું પેદા કરે છે.

અનુત્પાદક મહેનત કોઈવાર ધણી કામની હોય છે. ન્યાયાધીશની, વૈદ્યની, ધર્મશુરની, નીતિશુરની—કોઈવાર અધિકારી મનને ખુરા કરે છે. કોઈવાર કરા કામની હોતી નથી.

૧. માણસને માણસનો જે ભો છે, તે દૂર-કરવાને.

ઉપયોગી હો. કે ન હો, પણ તેથી દ્રવ્ય હમેશા કમી થાય છે.

કોઈવાર ઉત્પાદક મહેનતથી પણ દ્રવ્યની હાનિ થાય છે. કમ અક્ષય ને કમ આવડતથી કામ કરનાર, નવા રોધ કરનારની મહેનત, જો તે રોધ સફળ ન થાય તો ખગાડ કરે.

ખપમાં ન આવે તેથી વસ્તુઓ કરવી—મોટા મોટા બંધ. સગાઈ પાણી કાઢવા માટે ને પછી પાણી ખૂટે, તળાવ ખોદે ને પછી તે તરફ પાણી વળેજ નહીં.

અનુત્પાદક દ્રવ્યથી વખતે એક દેશની પુંછ ઘટે ને બીજાની વધે. સરકસવાળા, નાટક બજવનારા, યુરોપીય (ખેલ) કરનારા, પણ આખી દુનિયાનું દ્રવ્ય તો ધટેજ, પણ દેશમાં એવા પણ હોય તો દેશનું દ્રવ્ય વધે.

† (અપૂર્ણ.)

ધર્મ એટલે શું?*

(સંપાદક:—શ. કાન્તિલાલ બી. દેસાઈ.)

“ધર્મ એટલે શું” ? એ તમે જે પ્રશ્ન પૂછ્યો છે તેનો હું તમને સંતોષકારક જવાબ આપી શકું એમ નથી કારણ કે એ વિષય ઉપર હું જાતે જ સંતોષકારક નિર્ણયપર આવ્યો નથી, એ સંબંધી જે મેં વિચાર કર્યો છે, તથા વાંચ્યું છે, તથા મારા એક મિત્ર સાથે અહિં મારે વાદવિવાદ થયેલો છે, તે ઉપરથી જે મેં વિચાર બાંધ્યા છે તે નીચે પ્રમાણે છે.

“ધર્મ” એ શબ્દ આપણી ભાષામાં બે અર્થમાં વપરાય છે. એક કર્તવ્ય કર્મ, અથવા ફારસી શબ્દ વાપરીએ તો “ફરજ” જેમકે “અમુક કાર્ય કરવું” એ તમારો ધર્મ છે” વળી રાજધર્મ, સેવાધર્મ, જાતિધર્મ વિગેરે શબ્દોમાં પણ ધર્મ શબ્દ એ જ અર્થ સૂચવે છે. બીજો અર્થ અંગ્રેજીમાં જેને Religion

† આ ભાષણક્રમનો સાર ત્રણ અંકમાં પૂરો આપવા અમારી ધારણા છે. આ ભાષણો સને ૧૯૦૭-૦૮ માં કન્યાસાળામાં અપાયા તે વખતે તે સાંભળનાર બહેનોમાંથી કોઈએ તેની નોંધ લીધી હોય તો તે તેમણે મહેરબાની કરી અમારી તરફ મોકલી આપવી.

* એક મિત્રને પૂછેલા પ્રશ્નનો પત્રમાં અતિલો જવાબ.

કહે છે તે. એને આપણી ભાષામાં કહીએ તો પરલોક પ્રાપ્ત કરવાનું સાધન. જેમકે આપણે કાંઈને પૂછીએ કે તારો ધર્મ કયો તો તે કહે કે હિન્દુ, મુસલમાન, પારસી, ઇત્યાદી. ધર્મની વ્યાખ્યા જુદા જુદા-વિદ્વાનો જુદી જુદી રીતે કરે છે. Benjamin Kidd એ એના Social Evolution સમાજ ઉત્ક્રાંતિ નામના પુસ્તકમાં એવી અગ્નિઆર વ્યાખ્યાઓ એકઠી કરી છે. ધીમાન્ શંકરાચાર્યે એમના ગીતા ભાષ્યમાં લખ્યું છે કે “આ લોકમાં સંસાર વ્યવસ્થા કાયમ રહે અને પરલોકમાં સુખ પ્રાપ્તિ થાય એવા પ્રકારનું વર્તન તે ધર્મ.” બધી વ્યાખ્યાઓ કરતાં મને આ ઉત્તમ લાગી છે કારણ કે એમાં આ લોક અને પરલોક બન્નેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. મારા મત પ્રમાણે ધર્મનો પ્રથમ ઉદ્દેશ ઇશ્વર અને મનુષ્ય પ્રાણી એ બે વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવવો એ છે.

એન્ગ્લીન છીડે કહે છે કે ઇશ્વર સંબંધી કલ્પના દરેક ધર્મમાં જુદી દુરો, જેવી કે કાંઈ એને સમજી તો કાંઈ નિર્જુલ, કાંઈ આકાર, કાંઈ એને નિરાકાર માને છે, પણ દરેક ધર્મમાં ઇશ્વરની કલ્પના સંબંધી બે મુખ્ય અંગ જોવામાં આવે છે તે એ કે The idea of God being a Supernatural and Superrational being અને આપણી ભાષામાં કહીએ તો ઇશ્વર એટલે એક અલૌકિક અને તર્કાતીત વ્યક્તિની ભાવના. આ ભાવના જંગલી તથા સુખરેલા દરેક ધર્મમાં જોવામાં આવે છે આપણામાં દેવની મૂર્તિ કેટલીક વખત ચાર હાથવાળી કરવામાં આવે છે, અને તેથી દેવમાં અસાધારણ શક્તિ જતાવવામાં આવે છે તેનું કારણ મને એમ લાગે છે કે સ્વાભાવિક નિયમે એનાપર કાંઈ અમલ કરી શકતા નથી; એવું એથી દર્શાવવામાં આવે છે.

ઇશ્વર સંબંધી જ્ઞાન દર્શાવનાર સામ્ર એ Theology, દરેક ધર્મની ઇશ્વર સંબંધી કલ્પના જુદી હોય છે, તેથી તેમની Theology પણ જુદી હોય છે. ઉપર કહેલી અલૌકિક અને તર્કાતીત ભાવનાની સાથે મનુષ્ય પ્રાણીની ઉત્પત્તિનો નિકટ સંબંધ છે, એવું કીડનું કહેવું છે, અને મને તેમાં કાંઈ સત્ય લાગે છે.

હાર્વર્ડનો ઉત્ક્રાંતિવાદ જો કે હજી સર્વમાન્ય ધર્યો નથી છતાં પણ યજ્ઞ લોકો એ માને છે. એ વાદ પ્રમાણે મનુષ્ય પ્રાણી ઉત્ક્રાંતિના નિયમને અનુસરી યજ્ઞના દેહમાંથી પરિવર્તન યઈ મનુષ્ય દેહ સુધી આવેલો છે. વળી સુદિનો એક એવો નિયમ છે કે દરેક પ્રાણીને પોતાની કનિષ્ઠ દિયતિ તરફ જવાનું

વલણ હોય છે અને એ વલણ સતત પ્રયત્નથી અટકાવી રાખવામાં ન આવે તો પોતાનું પ્રાબલ્ય સ્થાપન કરે છે. મનુષ્ય પ્રાણીમાં તેના પૂર્વજે (પશુ) તરફથી વારસામાં મળી આવેલાં સ્વાર્થ, ઇર્ષ્યા, કુરતા વગેરે કનિષ્ઠ ગુણો બીજ રૂપે રહેલા હોય છે. ધર્મ આ ગુણોનો વિકાસ થતો અટકાવે છે ધર્મની સાથે પરલોકની અને દુષ્ટ પ્રાણીને શાસન કરનાર ઇશ્વરની ભાવનાનો પ્રાદુર્ભાવ યાય છે. આ લોકની સાથે પરલોકના સુખની આશા ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી સ્વાર્થ ઇર્ષ્યા, કુરતા વગેરે ગુણોનું જોર નરમ થઈ તેને બદલે દયા, પરમાર્થ ક્ષમા, સહાનુભૂતિ વિગેરે ગુણોની જરૂર માલમ પડે છે. આ ગુણો દ્વારાજ સમાજની અને મનુષ્ય પ્રાણીની ઉન્નતિ યાય છે. ધર્મશાળાઓ, દવાખાનાઓ, અનાથાશ્રમો એ ધર્મના કીર્તિ સ્તંભો છે.

આ ધર્મની ઐદિક અને સામાજિક ઉપયુક્તતા થઈ.

હવે પારલૌકિક દ્રષ્ટિએ વિચાર કરતાં મને એમ લાગે છે કે પ્રાણી નિરંતર સુખની પાછળ ભયે છે. અને સંસારમાં પૂર્ણ સુખ, Unalloyed happiness દુઃખ વ્યતિરેક સુખ કેમ પ્રાપ્ત કરવું એ પ્રત્યેક જીવાત્માનો ધ્યેય હોય છે. આપણા શાસ્ત્રકારો કહે છે કે આ સંસાર પૂર્ણ સુખમય નથી. એમાં સુખ દુઃખનું મિશ્રણ છે. માટે સંસારના જન્મમૃત્યુનાન્દેશમાંથી છુટવું એટલે મોક્ષ મેળવવો એજ અત્યંત અને નિરંતર સુખ. આ સુખ અથવા મોક્ષ કેમ મેળવવો તેને માટે આપણા શાસ્ત્રકારોએ અનેક માર્ગ બતાવ્યા છે. એ સર્વ માર્ગનું વિવેચન કરીએ તો વિવિધાંતર થાય. જુદા જગવાન એમ કહે છે કે એ મુક્ત અવસ્થા અથવા આનંદ આ જીવન અવસ્થામાં મળી શકે છે, અને તેને માટે એણે કેટલાક નિયમો કહેલા છે.

દરેક ધર્મના બે અંગ હોય છે. એક મુક્તિ એટલે શું તેનો નિર્ણય કરવો એટલે તત્ત્વજ્ઞાન, અને બીજું તે મેળવવાને માટે જે નિયમો કરાવવામાં આવેલા હોય છે તે એટલે આચાર. શ્રીમત્ સંકરાચાર્યની વ્યાખ્યા પ્રમાણે આ લોકમાં આપણું કર્તવ્ય શું ? અને કર્તવ્ય કરવાને મોક્ષ પ્રાપ્તિમાં કાંઈ વ્યવસ્થા ન આવે એવી રીતનું આચરણ કયું અને તે આચરણનું કેવી રીતે પાલન કરવું એ મારા મત પ્રમાણે ધર્મ જ્ઞાન અને એવા જ્ઞાનનું શિક્ષણ એ ધર્મ શિક્ષણ.

મહત્વાકાંક્ષા.

—+—+—+—+—

(ડૉ. હરિપ્રસાદ યજ્ઞરાય દેસાઈ, એલ. સી. પી. એન્ડ એસ.)

સંતોષ મનને સુખમાં રાખે, પણ એનીએ દુઃખ હોય છે. આપણી વર્તમાન સ્થિતિથી અસંતોષી થયા વગર, આપણી ઉત્તતિ કદી થતી નથી. માટે સરીર, મન, અને આત્મા, ઉત્તરોત્તર ઉત્તતિ પામે એવી ઇચ્છા રાખવી, એ એક કર્તવ્ય છે. ગરીબાઈ એ દોષ નથી, પણ એમાંથી નીકળવાના પ્રમાણિકપણે પ્રયત્ન ના કરીએ તો જરૂર દોષ થાય છે. કોઈની એચીયાળ ના કરવી પડે, અને સ્વતંત્રપણે આબરોસ દિવસો નિર્ગમન થાય એટલો પૈસો હું ધારું છું કે પ્રમાણિક પ્રયત્ને મળી શકેજ. અને એટલો પૈસો પેદા કરવો તે દરેક મનુષ્યની ફરજ છે. પૈસાનો કોઈ કોઈ તત્વજ્ઞાનીઓ તરફથી ગમે તેટલો તિરસ્કાર થાય તો પણ એની જરૂર પેણી છે, અને આપણા સંસારના કર્તવ્યો યથાર્થિત બળવી શકાય તે માટે પૈસાની ડગલે ડગલે જરૂર પડે છે. માટે સતત ઉદ્યમથી અને સત્ય માર્ગને અનુસરીને આપણી આર્થિક સ્થિતિ સુધારવી તે દરેક માણસનું કર્તવ્ય છે. ત્યારબાદ માનસિક ઉત્તતિમાં પણ કદાપી સંતોષી થવું ઇચ્છું નથી. જે મનુષ્યને યોગ્ય જ્ઞાન છે તે હમેશાં પેતાને જ્ઞાની ધાર્યા કરે છે પણ જ્ઞાનના પ્રદેશમાં જેમ આગળ વધતા જઈએ છીએ તેમ તેમ અંતઃકરણ પૂર્વક લાગે છે કે આપણું જ્ઞાન કાંઈ દિસાબમાં નથી. ધન, દોલત, અને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ સાથે મનુષ્યને કીર્તિલોભ પણ હોય છે અને સારે માર્ગે કીર્તિ પ્રાપ્ત કરવી તેમાં યોગ્ય પણ કશું નથી. ત્યારે આ ઉપરથી આપણે હોઈએ તેના કરતાં મહાન થવાની અભિલાષા રાખવી એ યોગ્ય છે અને ધન, દોલત, માન, આબરૂ, જ્ઞાન, પ્રતિષ્ઠા એ બધી વસ્તુઓ આપણું શ્રેય કરે એટલા પ્રમાણમાં હજી છે. પરંતુ એ બધામાં રાખવો જોઈએ. કારણકે મહત્વાકાંક્ષા એટલે મોટા થવાની ઇચ્છા, સારી એ હોય, અને ખોટી એ હોય છે. ઉચ્ચ બાબતની હોય, તેમ નીચ વિષયની પણ હોઈ શકે. મનુષ્ય જાત ઉપર એણે કયુંકર દુઃખો નાંખ્યા છે, તેમ એને પ્રતાપે આપણને લાભ પણ ધણા થયા છે. આપણે તો લાભદાયી નીતિમય મહત્વાકાંક્ષા રાખવાની છે.

પરંતુ રાજકવિ ટેનીસન કહે છે કે ઉચ્ચ થવાની આશા રાખ્યા છતાં બધાં ક્ષુબ્ધતાં નથી “જ્યાં ધણા નિષ્ફળ થાય છે. ત્યાં એકાદ ક્ષણ છે.” છતાંયે આ વાત તદ્દત ખરી નથી. જેતામાં જોઈથી લાયકાત હોય છે તેટલા પ્રમાણમાં

જરૂર ફોટો મળે છે. “આકાશ સુધી તાકનાર ઝાડને તો જરૂર મારી શકે છે.” ઘણી વખત આપણે ગંભીર ઉપરાંતની આશા રાખીએ છીએ, અને તેથી એ આશાના પ્રમાણમાં ફોટો ના મળે તે જુલું વાત છે. વળી હલકી રીતે છત ધાચ તેના કરતાં આખરુદાર હાર ધાચ તે સારી છે. હારવાથી ધીરજ ખોઈ દેવાય નહિ તો માત્ર દારૂં તેથી કાંઈ હાની નથી. એકવાર ધારૂં મેળવાય નહિ તેટલા ઉપરથી મહત્વાકાંક્ષાજ રાખવી નહિ એ યોગ્ય નથી. ધારી ફોટો મળી શકે તેને માટે થું પ્રાપ્ત કરવાનું છે, તે આપણે પ્રથમથી બરાબર સમજવું જોઈએ, અને પછી જે જે સંલેગો અનુકૂળ જણાય તેનો લાભ લઈ લેવો.

આમાં વખતનો સરુપયોગ એ બહુ અગત્યની બાબત છે. એક દાણ પણ નકામી ના જવા દેવી. નેપોલીયન કહેતો હતો કે પા કલાક લશ્કર મોઢું વહેલું આવે તેના ઉપર લડાઈની છતનો સંધળો આધાર છે. જીવનરૂપી યુદ્ધમાં પણ આવા પા પા કલાકોની ઘણી જ કીમત છે.

લઈય વસ્તુનો સંભાળપૂર્વક વિચાર કરવો. જેટલું બને તેટલું જોઈને જોખમ ખેડાય એમ કરવું; અને જોઈ મહેનતે વધારે સાચું ફળ મળે એ રીતે કામ લેવું. પણ એક વખતે નિશ્ચય કર્યો કે લઈય આ જ છે પછી પાછું ફરવું નહિ. પછી તો જેટલી મહેનત કરવી પડે તેટલી કરીને, અથવા જે જે લાયક માથે ઓઢારવો પડે તે ઓઢારીને પણ છત વસ્તુ સાધ્ય કર્યા વિના જંપવું નહિ.

પરંતુ મહત્વાકાંક્ષી જનોએ, જીવનના ઉચ્ચ અને મહાન આશયો પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઈએ. પેતાનું, પેતાના કુટુંબનું અને પેતાના દેશનું કલ્યાણ સાધવા, એમણે તન, મન અને ધનથી મહેનત કરવી જોઈએ. આત્મોન્નતિના અને દેશોદ્ધયના માર્ગો પણ, શુદ્ધ નીતિ અને સત્યને અનુસરતા હોય નહિ તો એનું અતીમ પરિણામ સાચું આવતું નથી. ધણા માણસો જીવનનો ઉદ્દેશ પાર પાડવા નીતિ કે અનીતિનો વિચાર કરતા નથી. તે મહત્વાકાંક્ષાનો દુરુપયોગ કરે છે, પરંતુ ઘોડા માણસો જોડા માર્ગે પકડે તેથી મહત્વાકાંક્ષાની કીમત જોઈ થતી નથી. મહત્વાકાંક્ષા એ તો, કાર્ય કરવાને પ્રેરનાર અલૌકિક શક્તિ છે. આપણને એ નડુંજ બળ અર્થે છે, અને જીવનનાં કટાં વેરી આળસ અને સુસ્તીને એ દૂર ધક્કેલી મૂકે છે.

તમે મહત્વાકાંક્ષાને યોગ્ય અને ન્યાયને માર્ગે દોરો. પરંતુ કોઈ પણ દિવસ એવું ધારતા નહિ કે જેને મહત્વાકાંક્ષાજ નથી, એવા માણસો મોટા વત્વજ્ઞાની કે પ્રસાંસાપાત્ર હોઈ શકે. મહાન ઉદ્દેશ વગરનું જીવન તે જીવન

જ નથી. અને કોઈ પણ જાતની પ્રગતિ, ઉચ્ચ આસય રાખ્યા શિવાય સાધી શકાતી નથી. આપણું પોતાનું હિત સાધવું હોય, આર્થિક સ્થિતિ સુધારવી હોય કે આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ કરવી હોય પણ દરેકમાં મહત્વાકાંક્ષાની જરૂર છે.

માણસની મહત્વાકાંક્ષા કેવી છે તે ઉપરથી જ એ કેવું કાર્ય કરશે તે સમજી શકાય છે. જે માણસમાં વિજય પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ નથી, જેનામાં બુદ્ધિ ઓછી હોય છે, કે આરિચ્છતું બળ નથી, અથવા તે કેવળ સુરત હોઈ, તદ્દન માલંબગરનો હોય છે, એવાને જ જીવનમાં ફેલેલ મેળવવાની રહેતી નથી, પરંતુ જેનામાં ઇશ્વરે આપેલી સુબુદ્ધિ અને સારી વાસનાઓ છે, જે માણસો પોતાના અંતઃકરણમાં ઇશ્વરનો પ્રકાશ અનુભવે છે, તે તો જરૂર ઉન્નતિ અને પ્રગતિને માટે ઉત્સુક હોય છે.

મહાન્ યવાની ઈચ્છાજ ના હોય, એવા માણસને તદ્દન મૂર્ખ અને બાળકો જ જાણવો. ઘણે ભાગે એવા માણસો જીવનરત્ને દુઃખી દુઃખી એમ કહ્યા કરે છે, અને સંસારને અસાર માને છે. મનુષ્ય જીવન રહુક્ષેત્ર છે. અને એમાં જે કાયર યવાનું, કે આજસુ યદ જવાય એવું, હલકા પ્રકારની નિષ્ક્રિય શિક્ષણ આપે તેમને આપણા કદા દુરમન સમજવા જોઈએ. જે મનુષ્યો વારંવાર પોતાના કીરમતનો જ વાંક કાઢ્યા કરે, અને રો કંકળ કરી કરીને, છાતી કે માયાં કુટે એમની બહુ તો દયા આવે, પણ પૂજ્ય બુદ્ધિ તો ના જ યાય. એવા લોકો મનુષ્ય જીવનનો હેતુ જ સમજ્યા નથી. પુરુષ નામને જ એ યોગ્ય નથી.

ઉદ્યમ અને પ્રવૃત્તિ એ મહત્વાકાંક્ષાનું સત્વ છે, પ્રવૃત્તિથી જ આપણે જ્ઞાની, ઉત્તમ અને સુખી યદ્યપે બીએ. તેટલા માટે, ચાલો ! આપણે દૈ સંકલ્પ કરો, કે આવતી કાલથી જ દરરોજ આપણે એવી રીતે વર્તીશું કે આજ કરતાં કાલે અને કાલ કરતાં પરમ દહાડે, આપણે વધારે ને વધારે સારા યદ્યપે ! પ્રતિજ્ઞા કરો કે આજથી જ અમે નિયમિત કસરત કરીને, અમારું શરીર તંદુરસ્તીમાં અને રક્તિમાં રાખીશું; સારાં વાંચનથી, સત્સંગથી અને સારા વિચારોથી મનને ઉત્તમ કરીશું; દેશભંકિતથી લોકસેવા કરીશું. કીર્તિની કે નામની પણ દરકાર નહિ કરીને કેવળ કર્તવ્ય બુદ્ધિથી ઇશ્વર પ્રિત્યર્થે જે ફરજો બજાવવાની હશે તે બરાબર બજાવીશું; અને મનુષ્ય જીવનનું સાર્વક કરીશું.

કહેવાતી હલકી નાતોમાંથી અને છેક જ ગરીબ દશામાંથી કેટલા બધા મહાન્ યદ્યપે રાખ્યા છે, તેનો વિચાર કરો ! મહાન્ યવામાં નાત જાતનો કે

ગરીબ તબંગરનો બિલકુલ ખાધ નથી. ઝા. મજ્જર જેમણે રસાયણ શાસ્ત્રમાં નામ કાઢ્યું, અને હતરી ગયલાં મોતી ધોઈને પાછાં નવાં સ્વચ્છકૃત કરવાની શોધ કરી, તે ભતે સુતાર છે. આપણા ગુજરાતનો વેદાંતિ કવિ અખે ભગત સોની હતા. દક્ષિણના કવિ તુકારામ કણ્ઠી હતા, અમદાવાદમાં પ્રેમ દરવાજા પાસે સરયૂદાસજી મહારાજ રહેતા. એમણે સાદું સરળ અને નિરાશ્ચિન્તાની ચરિત્ર, જેમણે જેમણે એમને લેખા હતા, તેમનાપર સખળ અસર કર્યું, એમની વિદ્વતાવાળી અને રસિક તથા બોધક કથાઓથી હબરો મનુષ્યો સધી માર્ગે ચાલી ધાર્મિક અને નીતિમાન થઈ ગયા છે. એ સરયૂદાસજી મહારાજ કણ્ઠી હતા ખેડા જિલ્લામાં એક દાદુરામ મહારાજ થઈ ગયા એ ભતે કોળી હતા. હબરો કોળી અને ધારાળા લોકને, એમણે દારૂના દુષ્ટ વ્યસનમાંથી મુક્ત કર્યા હતા. યૂરોપ ખંડમાં તો, એવા ઘણા જ દાખલા છે. વિજ્ઞાનના મહાન શોધકો. રાજકારભારીઓ, પ્રધાનો, લેખકો, તથા કવિઓથી માંડી, મોટા વેપારીઓ, કારીગરો, અને લક્ષાધિપતિઓ, હલકામાં હલકી દરજામાંથી, અને નીચામાં નીચી નાતોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા છે.

આપણા દેશ હાલમાં ગમે તેવા પડતી દરજામાં આવ્યો છે, પરંતુ તેમ છતાં મહાન પુરોષો ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ તો એની કોઈ પણ યુગમાં નાશ પામી નથી. ત્યારે કોઈની ઇચ્છા મહાન થવાની હશે તો, એમાં કોઈ પણ સંભેગો પ્રતિકૂળ નથી. આપણા ગુજરાતમાં પણ સ્વામિ દયાનંદ સરસ્વતી, દાદાભાઈ નવરોજી, કર્મચીર મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી, સ્વ. દિ. બ. અંબાલાલ સહકરલાલ, સ્વ. ગોવર્ધનરામ, સ્વ. મણીલાલ નભૂભાઈ દ્વિવેદી અને મહારાજ ગાયકવાડ જેવા મહા પુરોષો વર્તમાન કાળમાં પણ ઉત્પન્ન થયા છે. અને આપણા પરમ પ્રિય હિંદુસ્થાનમાં તો ચારે છેડે, કોઈપણ યુગમાં લેઈ નહોતો તમારી ખાત્રી થશે કે, અનેક સંકટો અને બિંધો વઢાવીને, ભગીરથ પ્રયત્નોથી, પોતાના જીવનનો ઉદ્દેશ ઘણા મહાજનોએ, પાર પાડ્યો છે આવા આવા મહાજનોએ જ આપણા ઇતિહાસને દીપાવ્યો છે; અને આપણા વર્તમાનકાળના વિચારોને ઘડ્યા છે. એમના જેવા થવાના કાંઈપણ પ્રયત્નો કરીએ નહિ, તો એમના દેશજનુઓ કહેવડાવવા પણ આપણે લાયક નથી.

મહત્તાકાંક્ષાને પ્રતાપે મનુષ્યોએ શું શું ગ્રાસ કર્યું છે, તેના વિચાર કરો! આત્મરક્ષણમાં જેની પાસે માત્ર હાથ જ હતા એવા મનુષ્યોએ, મોટા મોટા રાક્ષસ જેવાં પ્રાણીઓ વશ કર્યાં! પર્વતો, સમુદ્રો, અગ્નિ અને પવન

જેવા કાચ કર તત્વોને એમણે પોતાના દાસ બનાવ્યા. જંગલવાસી હિંસક પ્રાણીઓ અને એમના જેવા જ કુરબાણવાદ જંગલી મનુષ્યો, વામનજી જેવા બુદ્ધિશાળી મનુષ્ય આગળ નરમધેર થઈ ગયા ! અગ્નિની જ્વાળા સામી, એણે, ઇશ્વર જેવી તેજસ્વી પોતાની બુદ્ધિની જ્વાળા ફેલાવી. અને અગ્નિને પોતાને તાબે કર્યો. સમુદ્રની ગર્જનાઓથી એ બીન્યો નહિ, દરીઆઈ તોફાનો, ખરાબા, રાક્ષસી જળચરો આ સર્વેની રદામા, એણે બાય બીડી; અને મોટાં રાક્ષસો જેવડી સ્તીમરો ભર દરીએ પૂર્ણ વેગથી દોડતી કરી.

તારા જોઈ પ્રથમ મનુષ્યોને અગ્નિના તનખા જેવું ક્ષાગ્રવું હતું, અને શોધખોળ કર્યાંથી, એમણે ખાતરી કરી લીધી કે એ તારા તો આપણી પૃથ્વી કરતાં પણ વધારે ભય બીજી પૃથ્વીઓ તથા સૂર્યો છે. અધિકારમાં એક કાળે મનુષ્ય ચરચરતો હતો, પણ હવે તો વિજળીનું એક બટલુ દબાવતાં જળાં જળાં કરી દે છે. સો બસો ગાઉમાં માણસ દારી જતો, તે હવે મુખાધધી કલકત્તે જવું રમત સમજે છે. એક ખેતરથી બીજે ખેતર સંદેશો પહોંચાડવા પાંદડા દુખાવી નાંખવા પડતા તે જ મનુષ્ય હવે હિંદુસ્તાનથી ભપાન, ને અમેરિકા ને યુરોપ સુધી વમર પાંદડા દુખાવે સંદેશો મોકલે છે ! જળધોધ જોઈને એ ગભરાઈ જતો, તે હવે ધોધનો ઉપયોગ વિજળી ઉત્પન્ન કરવામાં કરે છે ! પક્ષિયોની મનુષ્યો અદેખાઈ કરતા, તે જ મનુષ્ય હવે પક્ષિથી પણ વધારે જડપે ભૂરા આકાશમાં વિહાર કરે છે !

જડ જન્તુમાં આવા આવા પરાક્રમો કર્યા બાદ, સમાજશાસ્ત્ર અને નીતિશાસ્ત્રની રચના કરવામાં પણ એણે હાથ કરી છે અને ધર્મ અને તત્ત્વજ્ઞાન, અને કાવ્યના પ્રદેશમાં એણે જે પ્રગતિ કરી છે તે હિંદુમૂઢ કરી નાંખે છે.

પ્રિય વાંચક ! આ આ વાતો સાંભળીને નિરાશા દૂર કર; હિંસાહ, ઉદ્ધમ અને દૃઢતા રાખી મહત્વાકાંક્ષા સેવ, અને જે ઉચ્ચ સ્થાન માટે તું નિર્માણ થયો છું તે પ્રાપ્ત કર !

ઉત્તિષ્ઠત જામત પ્રાપ્ય વરાન્નિવોધત ॥

“ ભગો, ઉઠો, વિરમો નહિ; સાધ્યો ન આરામ જ્યાં સુધી.

હું નરમ કેમ પડ્યો ?

(લેખક:—ડાહો મુર્ખ.)

“અજ્ઞાન જ આનંદરૂપ હોય ત્યાં ડાહ્યા થઈને મૂર્ખાઈ જ છે.” તમે સત્ર સંબંધી મારા વિચાર પૂછો છો તેના જવાબમાં આ વાક્ય જ હું કહું છું, અને તેના પૂરાવામાં મારો પોતાનો જ અનુભવ કહું છું. હું પરણ્યો તે વખતે મને બધા કેવો બાગ્યશાળી બહુતા હતાં ! દહેતા હતા કે મને બહેલી સી મળી, રૂપાળી મળી, પૈસાદાર ચિથેરની મળી, અને મહારા મનમાં પણ કેવા કેવા વિચાર હતા. બી. એ. માં સાહિત્યનો વિષય લઈ હું પાસ થયો હતો. કાલીદાસ, ભવબૂતિ, રોકસપિયર, બાયરન અને દયારાગ વગેરે સમર્થ કવિયોનાં પ્રેમમિમાંસા રૂપ કાવ્યોં મેં વાંચ્યા હતા; તેમની છાપ મારા ગગળ ઉપર સજ્જદ પડેલી હતી. સત્ર સમયે મારી ત્રિયા સંબંધી મારા વિચાર પણ પ્રેમમયજ હતા મેં તેની સાથે વાત તો નહોતી કરી, ક્યાંથી કર ? આપણા રીતરીવાજ તે માટે રત્ન નથી આપતા. છતાં મેં તો ધારી જ લીધું હતું કે તે સર્વોં મારે યોગ્ય જ છે. સાંભળ્યું હતું કે તે બહેલી છે. ગુજરાતી પુરૂં કરી ઇંગ્લેન્ડમાં બે એક વર્ષ ગાળ્યાં હતાં. હું તો એમ જ ધારતો હતો કે તેથી બધું જ્ઞાન મળે છે. પરંતુ પછી કાંઈ કાંઈ કરવાના મનોરથો બાંધ્યાંતા. અમે આમ સાથે વાંચીશું, સાથે ફરવા જઈશું, ત્યાં વિવિધ વિષયો ઉપર વાતો કરીશું, કલાપિતા પ્રેમ સંબંધી ચર્ચા કરીશું. આવા આવા ઘણા નમ્રત સ્વપ્ના મેં અનુભવ્યા હતા. પરંતુ પછી તરત જ હું મુંબઈ એમ. એ. બી. એસ. સી. માટે ગયો. ત્રણ વર્ષ ત્યાં રહેવું પડ્યું તે દરમિયાન મેં મારી પત્ની સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવ્યો. કાગળમાં સંસારસુધારાના કાંઈ કાંઈ પ્રયત્નો હું ચર્ચેતો હતો. ઉઘટે હું પાસ થયો. ઘેર આવ્યો. મારી વહુને ઘેર રાખી. આ વખતે કેવો મારા મનનો આનંદ ! હવે તો સ્વપ્ના મટી બધું ખરેખર અનુભવાશે, વિચારો વર્તનમાં મૂકાશે, એમ લાગવા માંડ્યું. પણ ખરૂં પૂછતાં મારી જીને ઓળખવા તો હજી હવે જ મેં માંડી. અત્યાર સુધી તો હું જ એનામાં સંઘળા ગુણ કલ્પતો, પરંતુ એના ખરા ગુણ જોવાનો અવસર મને મળ્યો નહોતો. હું પિતાના ઘરમાં રહેતો. માતા નહોતી, મોટી બોલઈ હતી. હું વચલી બાઈ હતો. બાઈ સરકારી નોકર હતા. મનમાં કલ્પેલા બોલં તો ક્યાંથી જ બોલવાય. કુટુંબમાં બંધાના મન સાચવવાનાં હોય; વળી મારે પણ ખાનગી લેખોરટરીમાં મળવાનું ઓછું, અને દળવાનું વધારે હોવાથી વખતની તાણાતાણ થતી, હું

યાથી જતો હતો, મારી પત્ની પણ ઘરકામથી જ્યારે થંકેલી હોય ત્યારે જ મને સ્નેહ કુસંદ મળતી, તે વખતે હું એનો અલ્પાસ વધારવા તુજવીજ કરતો. પરંતુ એ સ્વભાવે ઘણી રમતિયાળ હતી, વચ્ચે કાંઈ કાંઈ ટીખળ કરતી, એટલે હું ચીડાઈ જતો, અને અમે ચડક્કડી હકતા. અલ્પાસ બંધ રહેતો, વળી એના પિયરનો ખતો સખત હતો; એટલે સંસારસુધારાના મારા વિચાર મારી પાસે જ રહેતા; ફરવા આવવાનું તો એ ધસીને ના પાડતી હતી. અને બધા કહેતા કે એ બહેલી હતી; પરંતુ એનું જ્ઞાન ખરું 'પૂછતાં કાંઈ જ નહિ. પેપરોમાં તો એ સમજે જ નહિ, ચોપડીઓ વાંચવાનો કંટાળો, કોઇકવાર વાર્તાની હોય તો હાથમાં લે; પરંતુ ઘરકામમાં હોંશિયાર. નાતમાં 'પટલાણી. કાંઈ મરી, ગયું હોય તો સૌથી પહેલી ખબ. દલ કુટવા તો નો'તી હળી રહેતી, પણ ત્યાં જે કલાક ગાળી આવે, અને ગામગણાટા લેતી આવે. જમવાનું, પીરસવાનું કે યાળી ઠાંકવાનું હોય ત્યાં એને ઘણો જ રસ પડતો હતો. શોક કેને પાળવાનો, કેટલા દિવસનો, તેમાં ક્યાં ક્યાં જમવા જવાય, અને શું પહેરાય તે બધું જ્ઞાન નાની ઉમરમાં એને સારું થઇ ગયું હતું. જે જે બાબતોનો મને કંટાળો તે તે બાબતોમાં એને ખાસ રસ. આમ હોવાથી ઘણા દિવસ માફ જીવન અતિ ક્લેશમાં ગયું. એ પણ એની જાતને દુઃખીજ માનતી હતી. એકવાર મેં એને ઉઘાડે પગે ભર બપોરે આવતી જોઇ. આ ઉચ્ચથી ઘેર જઈને કહ્યું કે તારા પગનું માપ આપ હું જુટ શીવડાવી લાવું. એણે કહ્યું મા હજી મારાથી તમારા ઘરના જુટ પહેરાય નહિ. ત્યારે મેં કહ્યું કે તારા બાપને કહીને મંગાવી લે. આ વાતની કચકચ બરોબર ત્રણ મહીના ચાલી, અને ઉનાળો પૂરો ચલાયી જુટ આવ્યા. હું તદ્દન કંટાળી ગયો હતો. મારા જુના પ્રિય પ્રેમ ત્રિમાસાવાળા કાળો મેં ફરી ફરી વાંચ્યા, અને તે બધાં બોટાં છે એમ માનવા લાગ્યો. પ્રેમ true love જેવી ચીજ તો ફક્ત કવિઓની કલ્પનાજ છે એમ મારા મનમાં મેં ઠસાવ્યું. મારી પડોશમાં એક ડાસો ડાસી હતાં. દરેક વાતમાં તેમના વિચાર સરખા. આજે જમાઈને જમવા તૈયારું કે ? એમ ડાસી ડાસાને પૂછે, ડાસો પણ જોડા નવા લાવવા હોય ત્યારે ડાસીને પૂછે. સંઘર્ષકાળમાં જાણુ કરી પરવારી એ જણુ એટલે મંદે બેસે. ડાસો હુકો પીએ. ડાસી માળા ફેરવે. વચ્ચે વચ્ચે વાતો કરે. આ જોઇ મને તો એમના જીવનની અદેખાઈ આવી. દરરોજ એ તરફ મેં નજર રાખવા માંડી. અને એવડે એ સાર ઉપર આવ્યો કે ડાસા ડાસીનાં વિચારમાં એકતા છે તેથી તેઓ સુખી છે, અને એકતા હોવાનું કારણ એ છે કે ડાસાએ મારી

ધોયેલાં કપડાં ચકચકાટ મારતાં કરવાં હોય તો અસી કરતી વખતે થોડું સાબુનું શીણુ અથવા થોડાં ટરપીન્ટાઇનનાં ટીપાં ભેળી સ્ટાર્ચ લગાડવો.

ભારે હુમડાંપર માટીના અગર કાઢવના ડાઘા પડે છે અને આખું હુગડું ઘોતાં જીવ ચાલતો નથી. આવે વખતે કાચા બટાકાનું અડધું ફડસાલીશું લઈ ખુબ ધસવાથી ડાઘ નાબુદ થાય છે.

સફેદ રેશમી કપડું જેમ ધોવાય છે તેમ પીળાશ પડતું જાય છે, તે અટકાવવાને છબ્બળાવતી વખતે પાણીમાં જરા મેથીલેટેડ સ્પીરીટ નાંખવાથી કપડું લીસું તેમજ ચકચકિત થશે.

કપડાં ધોયા પછી સાબુનું પાણી નાખી નહીં દેતાં તે જાડના ક્યારાઓમાં નાંખવામાં આવે તો ખાતરની ગરજ સારે છે.

ચંદા.

મીઠી અમી-રસ કેરી ધાર જગમાં વેરીને
 સુખ-સાંતિ દેતી અપાર નલથી રેલીને,
 તુંજ પ્રીતિ રીત અનિત ચંદા વેલી તું
 શીખવે છે મધુરાં-ગીત રસધી રેલી તું,
 વેણું બુલબુલ-ગીત ગાય દિવાનું તુંજથી
 હુધવે છે સમુદ્ર તરંગ તુંજને તો નીરખી,
 હરખે છે તારી સંગ કુમુદો લપટાઈ
 પાતી વળી મધુ-રસ પાન રસમાં રેલાઈ,
 તુંજમાં છે મોહ-ગંભિર તારલીયા ટપકે
 રૂપેરી પ્હેરી ચિર નલમાં રાસ રમે,
 તુંજ અગમ અગોચર માર્ગ ચંદા વેલી તું
 રમતી અલ્લેખની સાય ચંદા બહેની તું,
 રેલીને અમૃત-ધાર જગમાં મિઠલડી
 એ પરમ-સ્નેહીની રીત જાણે તું બહેની.
 સ્નેહી.

કૈલાસવાસી વકીલ અંબાશંકર હરપ્રસાદ.

મહુમ વકીલ અંબાશંકર હરપ્રસાદ.

શ્રી 'સરસ્વતી' પ્રેસ, નાગદેવી સ્ટ્રીટ-મુંબઈ.

ચોલાના સાળા પ્રધુમ્ન પાસે રખાવ્યો અને ઉપદેશિત થોડાંને વેરા માફ કરાવી
ખોટ થોતે સરી આપી.

ધોયેલાં કપડાં ચકચકાટ મારતાં કરવાં હોય તો અસી કરતી વખતે
~~ચોટ સામત યીમ અયજા ચોટાં વરપી યામતતાં યીપાં ભેળી સ્થાયી સમાકવે.~~

કૈલાસવાસી વધીલ અંબાશંકર હરપ્રસાદ.

(રા. લક્ષ્મીરામ મહિપતરામ દીવાન.)

આ ગૃહસ્થનો જન્મ બૃગુદ્વેજ (ભરૂચ) ની પવિત્ર ભૂમિમાં વિક્રમ સંવત ૧૯૦૫ ના વૈશાખ વદ ૧૨ થયો હતો. ભરૂચમાં ઇસ્વીસનના ૧૯ મા સૈકાના પ્રારંભમાં 'ઇમેજી રાજ્ય સ્થાપી થતાંજ બ્રહ્મસૂત્રિયોમાં હાલ "ભદ્રવકુળ" થી ઓળખાતા સમુદાયમાંના હરિરામ રૂપરામ નામના ગૃહસ્થ "ત્રીભેર" ની નોકરીએ દાખલ થયા. તેઓ શિવભક્તિ ધરાયણ તથા બહુ દાનશીલ હતા. ભરૂચ રાહરની પૂર્વે દોઢ ગાલ દૂર નર્મદા કિનારે, સુનિર્મિત નામના અતિ પ્રાચીન જગાસા પાસે તેમણે મહારૂદ્ર યજ્ઞ કરી ત્યાં શિવલિંગની સ્થાપના કરીને સુંદર દેવાલય બંધાવ્યું, અને આવણ માસમાં પ્રત્યેક રવિવારે ત્યાં મેળા ભરાવવાની યોજના કરી. પ્રસ્તુત તે દેવાલય "મહારૂદ્ર" ને નામે ભણીવું છે ને, મેલા અઘાપિ ચાલુ છે. દેવાલયનો કબજો, બોગવટો અને વહીવટ તેમના વંશભેને છે, જેઓ આખો આવણ માસ ત્યાં નિવાસ કરી શંકરવું પુજન યથાવિધિ કરે છે.

હરિરામજી પ્રત્યેક વર્ષે આવણ માસમાં એકથી વધારે "પ્રત્યક્ષ" ગૌદાન કરતા એટલુંજ નહીં પણ એક વખત અધિક આવણ આવતાં તેમણે તે આખો મહિનો દરરોજ એકેક "પ્રત્યક્ષ" ગૌદાન કર્યું હતું. આવણ માસમાં મેળાને દિવસે બ્રહ્મભોજન કરાવતા અને જે નાતલાઈઓ મેળામાં જઈ ચઢે તેમને અતિ આગ્રહપૂર્વક ભોજનમાં દાખલ કરતા-તે માટે એમ કહેવાતું કે "અન્ન-પૂર્ણા"ના પ્રતાપથી થોડી રસોઈમાં વિશેષ જમનારાઓનો સમાવેશ થતો હતો. "ભક્તમે" જમેતરામ-પૂજ્યમે હરિરામ" એ કહેવત આ લખનારની કિશોરાવસ્થા સુધી નાતમાં પ્રચલિત હતી.

વૈશાખ માસ અધિક આવતાં ભરૂચથી પૂર્વે નર્મદા કિનારે ૬ ગાલ દૂર કડોદની જગ્યા આખો મહિનો ભરાય છે. આવો પ્રસંગ ૨૦-૨૨ વર્ષને અંતરે આવવાથી આ જગ્યામાં ધણે દૂર દુરથી લોકો આવે છે. હરિરામજીના સમયમાં આ પ્રસંગ આવતાં જગ્યાઓ માટે ઠેરવેલો સરકારનો માયાવેરો સાધુ-બ્રાહ્મણ તથા ખીલ નિરાધાર લોકોને ભરવો ભારે પડે માટે તેનો ઇનકાર હરિરામજીએ પોતાના સાળા પ્રદુક્ત પાસે રખાવ્યો અને ઉપરોક્ત લોકોનો વેરો માફ કરાવી યોદ પોતે ભરી આપી.

હરિરામજીના પુત્ર હરપ્રસાદ હજે બાપાબાઈ-મહંમ અંબારાંકરના પિતા-મામલતદાર કચેરીમાં કારકુન હતા-અર્થાત તેમની આર્થિક સ્થિતિ સામાન્ય હોવા ઉપરાંત હરિરામજી મૂકી ગયલા કરજનો કાદવ પણ તેમને ઉલ્લેચવાનો હતો, મહંમનું મોસાળ “મલજી” કુટુંબ હતું. હરિરામજીના સમકાળિન વિખ્યાત વકીલ જમેતમલ રાંબુમલનાં દુહિતા કુલકોર, મહંમનાં માતૃગ્રી હતાં.

કિરોરાવર્યા સુધી મહંમ બહુ તોફાની હતા. બાલુવા તરફ જરાય વલણ નહોતું; છતાં પણ “મોરનાં ઇંડાં ચિતરવાં ના પડે” એ કહેવત અનુસાર મુત્સદ્દિ નાતમાં જન્મેલા એટલે જમે તે દ્વારા પણ સાધારણ ગુજરાતી લખતાં વાંચતાં તો શિખ્યાજ.

તેમના સોબતીઓમાંના કેટલાકો (પ્રમાણમાં બહુ થોડા) ની માફક તેમનાં લગ્ન પણ બાલ્યાવસ્થામાંજ થયાં કન્યાઓ મોંઘી હતી ને સારાં કુટુંબોના બાળકોનેજ માત્ર મળતી. બાર વર્ષની વયે ભરૂચમાં જૂની શેરીના ચતુર્ભુજદાસ હરજીવનદાસનાં પુત્રી દરીમંગા સાથે તેમને પરણાવ્યા.

તેમના બાળ-મિત્રો તરણાવસ્થામાં પ્રવેશ કરતાં સૌ ધધે વળગ્યા. મહંમ તેમની કેળવણીને લીધે કંઈ કરી શક્યા નહી. આખરે વડીલોનાં ગ્હેણાં ટાણાંથી હરકેશજીને બીજાં સાધનને અભાવે તેમણે “નીતિ-દોહન-પ્રકાશ” નામનું સાપ્તાહિક પત્ર અમદાવાદના એક શ્રાવક સરપચંદ દલીયંદના ભરૂચમાં તાબ રચપાયલા શીલા છાપખાનામાંથી પ્રેષ્ટ કરવા માંડ્યું ને “ગરીબગ્રી ભેડ સબગ્રી બાણી” એ ન્યાયે ચહેરના સુધરાઈ ખાતા ઉપર કલમ કઠાર ચલાવવા માંડી. પરંતુ આ ધધે તો માત્ર નિરર્થક કાળકૃષણનો જ નિવડ્યો. વિત્તોપાર્જનનો તેમાં આભાસ સુંઘાં જણાયો નહી.

સુભાગ્યે તે સમયે વડીલાતની પરીક્ષા માટેની પ્રાયગિક કસોટી તે માત્ર ગુજરાતી છઠ્ઠા ધોરણની પરીક્ષા જ હતી. (નખશિખ પરીક્ષકો પણ ઉદાર વૃત્તિના હતા.) આ સંધીનો લાભ લઈ મહંમ તેમની ૨૦ વર્ષની વયે તેમના વડિલ બંધુ મજનલાલ સદ્વિત તે પરીક્ષામાં બેઠા અને પૂર્વજોના પુણ્ય પ્રતાપે તથા ઇષ્ટ દૃષ્ટાથી બન્ને બાઈઓ પાસ થયા. મજનલાલે જંબુસરમાં ને અંબા-સાંકરે ભરૂચમાં વડીલાતો કરવા માંડી. “Practice makes perfect.” “હામ હામને શિખવે” એ ન્યાયે મહંમ હામમાં પાવરધા થયા. ફાજદારી વડીલ તરિકે પંકાયા અને ૪૬ વર્ષની લાંબી મુદત સુધી હામ કરી યવાસજિ

દ્રવ્ય સંપાદન કરીને ૧૭ વર્ષની પુષ્પ વયે, એક વર્ષની લકવાની બીમારી બોજવી સંવત ૧૯૭૨ ના ચૈત્ર વદ ૨ ગુરુવાર તા. ૨૦ એપ્રિલ ૧૯૧૬ ની મધ્ય રાત્રે દેહ-મૂક્ત થયા. તેમનાં પત્ની હરીમંગા પચીસ વર્ષ થયાં ગુજરી ગયાં ત્યારથી મહુમ વિધુર ક્રિયતિ બોગવતા હતા. તેમના એકના એક પુત્ર ચંદુલાલ આશરે ૪૮ વર્ષની વયના તથા ચંદુલાલના એ પુત્રો:-ચત્યંદ્રલાલ વર્ષ ૨૦ નો તથા હરિવદનલાલ વર્ષ ૧૦ નો તથા એક કન્યા કાંતાગૌરી વર્ષ ૧૨ ની એ રીતે પરિવાર પાછળ મૂકી ગયા છે. ચંદુલાલના પત્ની અતીલક્ષ્મી (અમદાવાદના હરીલાલ ઝવેરલાલનાં પુત્રી) ચાર વર્ષ થયાં ગુજરી ગયાં છે.

વધીલાતના કામનું ઝાઝું રોકાણ છતાં મહુમે આશરે પચીસ વર્ષની લાંબી મુદત સુધી સેક્રેટરી પદે નાતની અમુલ્ય સેવા કરી તે માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. કિશોરાવસ્થામાં ઉચ્છ્રંબલ હોવા છતાં તરુણાવસ્થા પ્રાપ્ત થતાં જ તેમનું આચરણ અતિ ગંભીર, ક્ષમાશીલ તથા સૌજન્યમય થઈ રહ્યું હતું.

મહુમને પ્રભુ સદાસિંહ સાયુજ્ય મુક્તિ આપે! એવી પ્રાર્થના સદિત આ લેખ બંધ કરું છું.

શ્રી-પુરુષોત્તમ શોભા શેમાં છે.

(૨૧. ભદ્રવરાય હકુમતરાય ઠાકોર.)

એપ્રિલ ૧૯૧૬ના ત્રિમાસિકના પાના ૧૧ ઉપર મધુકાન્તા નામના લેખમાં શ્રીઓનાં ફેશન-ફેશનના કપડાં બાજત વિવેચન કરેલું છે. ઇંગ્લાંડ (વિલાયત) કે જ્યાં આવી ફેશન પ્રસરી રહી છે અને જ્યાંથી તે આ તરફ આવી છે તે દેશમાં જેસ એલન નામનો બ્રહ્મજ્ઞાની હાલમાંજ યઈ ગયો તેણે ઇ. સ. ૧૯૧૩ માં (Meditation) ચિંતનમણી નામનું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. તેના તા. ૧૬ જુલાઈના ચિંતનમાં જે લખ્યું છે તે, મજબૂર વિવેચનને મયાયોગ્ય લગતું હોવાથી તેનો તરજુમો આ નીચે પ્રકટ કરવામાં આવે છે. તે સુજ્ઞ શ્રીપુરુષો તે લક્ષમાં લેશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે.

“જે બેડસાઇથી પહેરવાના કપડામાં અતિશય મોજશોખ મનાતો હોય તે દુર્ગુણ છે, માટે સદ્ગુણી મનુષ્યોએ ખંત રાખી તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. કપડાં અને ઘરેણાંકાં પહેરી બોટા. આડંબર કરવાથી હલકું અને જ્ઞાનહિન મન જણાય છે. વિનયી અને કળવાચલા મનુષ્યો સાદો અને પોતાને

છાને તેવો પોશાક પહેરે છે, અને તેમના બગેલા પૈસા-તેમનું જ્ઞાન તથા સદ્ગુણ વધારવા તરફ થોડા રીતે વાપરે છે. બિન જરૂરીઆત બેડશાહના પોશાક કરતાં કેળવણી તથા તેની સંરક્ષિતે તેઓ વધારે અગત્યતા આપે છે, અને તેથી વિદ્યા, હુન્નર અને વિજ્ઞાનને આશ્રય મળે છે. ખરો સુધારો મન અને વર્તનમાં રહેલો છે, અને સદ્ગુણ તથા શુદ્ધિ-ચાતુર્યથી રાજ્યગૌરવ મનને સરીરના આડંબર યુક્ત દેખાવથી તેના મનોહરપણામાં (જે કે મનોહરપણાથી મન લલચાય છે તેપણ) વધારો કરી નહીં.”

પહેરવાના કપડાંમાં તેમજ બીજા બધામાં સાદાઈ હતમ છે.

“યુરોપ જતા મિત્ર વિહારીને પત્ર.”

(સંપાદક:—રા. જયન્તિલાલ માધવલાલ.)

“Forget not that your marriage, your wealth, your life.....are not for your individual personal pleasure.....
...Be proud that, you are, an Indian.....India's society is the cradle of my childhood, the pleasure of my youth, the sacred seclusion of my old age.....India's soil is my highest heaven.”

SWAMI VIVEKANAND.

સરવ્ય, તા. ૧-૪-૧૯.

પરમત્રિય, સનેહી શુદ્ધ વિહારી,

મુંબાઈ.

ત્યારે સ્નિગ્ધ પત્ર મળ્યો; ભણી ધણો જ આનંદ થાય છે કે તું મિત્ર-ધર્મ ભૂલ્યો નથી; ત્યારા પત્રના પ્રયુક્તમાં મ્હારે મ્હારી મિત્ર તરીકેની ફરજ આજે બળવવાની તક આવેલી છે. કારણ કે આજના પત્રમાં તું લખે છે કે “તું આ સનિવારે “મેક્કા”માં વિલાયત “ઝેરિસ્ટર”ના વધુ અભ્યાસાર્થે બેઠી જનાર છું.” તે ભણી મ્હને ધણો જ આનંદ થયો છે; તું જાણે મુંબાઈ આવીશ, રબર મળવાનો છું તે છતાં મ્હારો આ લખો.

“લોકચર” સમાન પત્ર-લેખ તું અચળે પામીશ; પરંતુ મ્હારે મિત્ર પ્રત્યેની ફરજ અદા કરવી જોઈએ, એ જ ફરજના હકે આ લખવાની હિમ્મત ધરી છે. ત્હારા વિચારને હું અનુમોદન આપું છું, પરંતુ મ્હારી નીચે લખેલી સલાહ પ્રમાણે વર્તવાને હું ત્હને ખાસ બાર મૂકીને આમદ કરેછું.

“સ્કુલ,” “કોલેજ,” “લિટરેચર સર્કલ,” “સ્ટુડન્ટ્સ બ્રધર-હુડ,” “લિટ સેવકસમાજ,” “નીતિ અવર્તક મંડળ,” “ગુર્જર સભા,” “બન્ધુ સમાજ” વગેરે. “મોડર્ન રીફોર્મ ઇન્સ્ટિટ્યુશનો” માં તો ત્હારા વિચારો તેમજ “જીમખાના” માં અને “બેક બે” પરની-તેમ જ આપણી બેઠકો દરમિયાન યથેચ્છ વાતો, વિચારોની આપ લે અને આપણે કરેલી અતિશ્રાઓ તું ભૂલીશ નહીં એવી મ્હારી ખાતરી છે. મ્હારે ત્હને કહેવાનું તેમ જ લખવાનું તો ઘણું જ છે, પરંતુ વિશેષ ત્હને કંટાળે ન આપતાં હેતુમાં જ પતાવું છું. તે જરૂર ત્હારી વિભાવતની મુસાફરી દરમિયાન તું વારંવાર મનન કરશે, અને આ ત્હારી જન્મભૂમિમાં પાછા ફરવા આકર્ષાશે. મ્હારે ત્હને આ સ્થાને યાદ કરાવવું જોઈએ કે:—

जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।

નીતિશાસ્ત્ર.

ત્યાંની કહેવાતી રૂપવતી, લાવણ્યમયી-સુકુમાર ગૌરવર્ણી, મુદારથવદની તેમજ મનોરંજક કન્યાઓ અને ઠાકમાઠ, ડોળડમાક, ચેનચાળા, ટાપડીપ, બપડો, અને કૃત્રિમ સૌંદર્યપર મોહિત થતો નહીં; ત્હારા અત્યાર સુધીના બ્રહ્મચર્ય અને પચીસ વર્ષ પછી જ ત્હારી પરલુપાની અતિશ્રા અત્રે ત્હારી જન્મભૂમિમાંજ આવીને છેડશે, અને સ્વજ્ઞાતિનીજ સુશિક્ષિત બાળા સાથે પાણિયલણ કરશે.

લકંબી, મ્હોટા અધિકાર અને આંખને આંજી નાંખે એવી કૃત્રિમ ટાપડીપથી લલચાતો નહીં; તેમના પંજમાં સપડાઈને સ્વદેશ-પ્રીતિને, માબાપ, કુટુંબ-જ્ઞાતિજનો-સુદૃઢ-મંડળને ભૂલતો નહીં-પરિચાલ કરતો નહીં.

ત્હારા ત્યાંના-અશ્વિનવ અને સદા આનંદમય પ્રદેશના વસવાટ પછી આંતરફ આપણું જરા કઠિન પડશે; કારણકે, કયાં ઉત્તતિને શિખરે પહોંચેલા પુરોષ અમેરિકાદિ મદાન્ પાશ્ચિમાત્ય દેશો, અને કયાં આપણે સાંપ્રત મરીબ-અજ્ઞાન-અવનત દશાને પામેલો હિંદુસ્થાન-દેશ! પરંતુ, સ્મરણમાં

રાખવાતું છે કે, ભૂતકાળમાં આજ ભારત ભૂમિને સૂર્ય સંપૂર્ણ કળાથી - જ્વલત તેજથી પ્રકાશીત હતો; અને આજ દૈવીભૂમિમાં સ્વર્ગમાં વિરાજત એવા દેવો પણ જન્મ લેવા માટે અહોભાગ્ય માનતા.

માતપિતા પોતાના પુત્રોને પરદેશ વિચરવાની પ્રેમથી આશિષ સાથે રખ આપે છે તે એવી આશાથી કે આપણા પુત્રો સુધરેલા દેશની-હંચી કેળવણી લઈ આપણા દેશની-પૂર્વજોની પ્રીતિને વિશેષ ઉત્ત્તર કરશે; અને પોતાના પુત્રનું નામ લીધાવશે; પરંતુ અકસોસ! આજે કેટલા જુદા માતપિતાઓની આશા નષ્ટ થયેલી છે; પરમપુત્ર...શિરછત્ર...માતપિતા તેમજ જન્મભૂમિને કૃત્રિમ યત્ન એ મદ્દાપાપ છે; આજે કેટલા જુદા પિતાઓ પોતાના પરદેશ રહેલા પુત્રોને સંભારીને અશ્રુ સારે છે. આવી રીતે આપણા યુવકો વહીવેલાનાં હૃદય દગ્ધ કરી તેમની આશાઓ નષ્ટ કરશે, તો કયા પિતા પોતાના પુત્રને કેળવણી અથવા દ્રવ્યોપાર્જનાર્થે વિદેશમાં વિચરવા દેશે? અરે વિચાર સરખો પણ કરશે!

આપણે વિદ્યારાખ્યે યાતો ઉદ્દનિર્વાહને માટે જ્યાં જ્યાં જીએ તે કાંઈ સ્વદેશ નથી

ઉપરોક્ત દાખત્રા જોતાં આપણા લોકો આગળ વધી રાકશે નહીં; અને જે આપણે દાસ ઉચ્ચ શિખરે સ્થડવા અભિલાષા ધરાવીએ છીએ તે નષ્ટ થશે; આપણા કેટલા મિત્રોએ (ખરી રીતે-શત્રુઓથી નાવડેલાઓએ) એવા હૃદય વિદારક અનુભવ કરાવેલા છે કે જેથી વજ્રહૃદયી મનુષ્યનું અંતઃકરણ પણ દ્રવે.

તે અપરિણીત છંદગી શુભરવાની ખોટી દઢ-જીદ લઈને પાછો ના ફરેતો; જે યુવકો દાસ પરણતું નથી એમ કહે છે તેઓ જ્યારે ધરડા ધરો ત્યારે જરૂર પસ્તારો અને નક્કી ઇન્કારે કે તેઓ જે યુવાન વયમાં પરણ્યા હોત તો સારું; દાસ તો તેમને “કૌભાર-જીવન” ધણું જ મજાતું લાગે છે; પરંતુ તેમને જાતિ અનુભવથી સમજશે કે નહીં પરણવામાં તેઓએ દુનિયાનું સર્વોત્તમ સુખ શુમાનું છે.

જે યુવકો પરદેશમાં જઈ પોતાના દેશનું જ્વાન ભૂમી જાણ અમેરિકન અને યુરોપીય-કન્યાઓ સાથે લગ્નશૃંગારથી જોડાયાં છે તેમને અમેરિકા અને યુરોપ જાયને માટે સેવવાં પડ્યાં છે. ખરું છે કે:—

“અપન્થ્યાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોડપિ વિમુચ્ચતિ ।”

અવળે રસ્તે ચાલનારાઓને તેનાં જ્ઞાતાં પણ ત્યાં છે.

પરદેશ જવા નિકળતાં પહેલાં લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓ અને માળાપ, કુટુંબ-કળીઓ મિત્ર અને આસપાસ સાથેના સંબંધ તેઓ ત્યાં જઈને ઉપરોક્ત મોહમાં વિસારી દઈ-સપડાઈ જાય છે, અને જન્મેજન્મના સંબંધ મરં પાણી ફેરવે છે; ભલભલા, વિદ્વાન અને નીતિનિયુક્ત યુવકો ત્યાં જઈને જુદા વાતાવરણમાં ફરતા માદ્યમ પડે છે; તું તદ્વારા માતૃચિતા, બાઈભાંડુની ખાતર અને મહારા જેવા મિત્રની ખાતર સ્વજન્મભૂમિપર પરદેશ જતાં લીધેલી આ પ્રતિજ્ઞા, એકવચની થઈને પાળજે.

દેશાટલું કરીને, મહાન્ દેશો કેવી રીતે ઉત્તરિને પ્રાપ્ત કરી શક્યા-તેમનાં સાધનમૂલ આદર્શોનું જારીક નિરીક્ષણ કરી, આપણી આળાદાની કેમ યાય, આપણો હૃદય કેમ યાય, સારી રિયલિટી કેમ મળેલાય, જે બધો જારીક વિચાર કરવો જોઈએ.

આપણા યુવકો ત્યાં જવાનો મૂળ ઉદ્દેશ ભૂલી જાય છે; ઉચ્છૃંખલ યુવકોનું ત્યાંનું અધમ ચરિત્ર જનસમાજપર જલ્દી ભયંકર પરિણામ ઉપજાવનારી છાપ પડે છે.

“નીતિશાસ્ત્ર” ની દૃષ્ટિથી જોતાં જે કંઈ યાય છે તે યોગ્ય જ છે-દરેક વ્યક્તિ, કર્મના ફળ ભોગવે છે; જે મનુષ્ય પોતાનો ધર્મ-ફરજ શું છે તેનો કાંઈ પણ વિચાર કરતો નથી અને આખી કોમને એમ લગાડે એવાં નિર્લજ્જ કામે કામે છે તેવા કુલાંગાર પુત્રોને-પાપાણુહૃદયી-મૂર્ખ-શિરોમણીઓને માતૃ-પિતૃદ્રોહી હત્યારાઓને કહી સુખ પ્રાપ્ત થવાનું નથી. સારાં કર્મોનું સારું ફળ મળે છે અને દુર્ફલોનું નરતું ફળ મળે છે; દુરાચરણનું પરિણામ પડતી છે. “ધર્મે જય પાપે ક્ષાય.” તું અવિવાહીત છે તેથી, આપણી “સુભા” માં તે દિવસે મિસ વમાખાઈએ આપેલા “આર્ય બાળાઓનું શ્રેષ્ઠ અને મહત્વપૂર્ણ” ના ભાષણમાં કરેલાં આર્ય બાળાઓનાં નિષ્કલંક પ્રેમ-સાદી સદ્ગુણી રીનભાત, સ્વાભાવિક સૌંદર્ય આદિ ભૂપણ્યપ્રદ સદ્ગુણોનાં કરેલાં યોગ્ય વખાણનું અને વિવેચનની પુનરાવૃત્તિ ન કરતાં ફક્ત યાદ કરાડું છું. ભારતખંડના ઇતિહાસમાં ક્ષત્રિયોના સદ્ગુણો સુવર્ણાક્ષરે મુદ્રિત થઈ રહ્યા છે, સદ્ગુણમાં જ આપણો હૃદય, નિભાવ, ટકાવ, અને વિજય છે. ગીતામાં કહ્યું છે. કે:-

“સ્વર્ધર્મે નિધનં શ્રેયઃ । પરધર્મે મયાવહઃ ॥

દેશ પ્રત્યેની-કોમ પ્રત્યેની-પ્રજા પ્રત્યેની-આપણી દુરંતો-આપણે અદા કરવાની છે. પરદેશગમન કરી, સાધન સંપત્તિહીન-અવનતિએ પહોંચેલા આપણા ગરીબ બંધુઓ પ્રત્યે સ્નેહભાવ દર્શાવી તેમનો ઉદ્ધાર કરવાનો છે. આપણે કેળવાયેલા વર્ગ, સદ્ગુણો અને ઉપરોક્ત ફરજો ના સમજે એ કેટલું લજ્જાસ્પદ છે! આપણા પૂર્વના દુષ્ટિઓ ફરજની ખાતર પોતાના પવિત્ર લોહીની અંજ-ળીઓ આપતા, અને સ્વસિદ્ધિથી શ્રીફળો રણપટ્ટમાં હોમતાં—પ્રાણાર્પણ કરતાં હતાં. પરંતુ વખત ત્હારી ગતિ ન્યારી છે; આજે અન્યથા જ રિયતિ બાસે છે. તું સ્વતંત્રતાનાં ધાત્રી આંગણે જૂમિમાં વિચરશે પરંતુ ત્યાં જઈ આવી જોયો કેળવણી લઈ ત્યાંના સદ્ગુણોનું અનુકરણ કરી, કલમ-શમરોશથી સાહિત્ય રજૂઆતમાં ધૂમી, અધિકાર-અજ્ઞાન-બહેમ, કોમમાં પેસેલા “વરવિક્રય” આદિ રિપુઓને સંહાર કરવાના છે, અને કોમીઝોરવ-દુષ્ટિય રૂકતની સત્યતા બતાવવાની છે. માંસાદિ, અમદયામદય પ્રત્યે ત્હારો તિરસ્કાર છે તે કાયમ રાખજો; કારણ કે પોતાના દેશમાં ઠંડા પ્રદેશમાં રહી પાશ્વિમાત્મીઓના ઘણાઓ આપણી માફક વનસ્પતિ આહારપર રહે છે. ત્હારે વિદેશ ભેડી-સંપૂર્ણ અનુભવ લઈ અહીં આવી સારા, ગૃહસ્થ-શહેરી, અને હિંદી તરીકેની ત્હારી ફરજ બજાવવાની છે. ઉપદ્રમાં અને પાછા ફરી, બીસમી સહીના ત્વરિત પ્રગતિના યુગમાં આપણા લોકોના ઉદ્યમે અર્થે ત્હારે સતત પ્રયાસ કરવાનો છે અને પાશ્વિમાત્મ દેશોના સાંસારિક, ધાર્મિક, ઔદ્યોગિક સવાલોનો અભ્યાસ કરી આપણા દેશમાં એ ત્હારા જ્ઞાનથી ઉત્તમ ભાગ ભજવવાનો છે. જગન્નિયંતા ત્હારી તે અભિલાષાઓ સફળ કરે! અરેવ.

પ્રભુ ત્હારા વિહારીને સર્વ ઉપરોક્ત અમલમાં લાવવાનું સામર્થ્ય અર્પે એવું ઇચ્છતો અને સિદ્ધિલભિત સ્વામી વિવિધાનન્દના ઉપદેશને પુનઃ યાદ કરાવતો,

ત્હારો સ્નેહાવલમ્બી,

બુધાકર.

ગેલેરીઆ માટે સાવચેતીના ઉપાયો.

૧. મચ્છરોની પેદારા એળી વાયતે માટે પાણીનો જમાવ થવા ન દેવો.
૨. મચ્છરો આપણને કચે નહીં તે માટે સાવચેત રહેવું.
૩. ન્યારે તાવનો વાવર દોષ ત્યારે ફિનાઇન પીવું.
૪. ન્યાં પાણી એકડું પ્યેવુંદોષ ત્યાંકોસીન તેલ અથવા શીનાઇલ રેડવું.

વિમુ અને કનુ.*

(સ્ત્રી. રવિપ્રસાદ હરિપ્રસાદ.)

એક દહાડાં વિમુને ઘેર કનુ આવ્યો. કનુની આંખમાં આંસુ ભેર

વિમુ:—લાઇ ! તું કેમ રવે છે ?

કનુ:—મને મારી બાએ માર્યો તેથી.

વિમુ:—સા માટે ? તે કંઈ કહ્યું ?

કનુ:—એ એક ડોકરાને માર્યો તેથી તેની બા મને લડવા આવી.

વિમુ:—તે ડોકરાને શું કરવા માર્યો ?

કનુ:—તેણે મને પાણી હાંટ્યું તેથી મારાં બધાં કપડાં બગડ્યાં તેટલા માટે એ ફટકાઈ, એમાં મારો કાંઈ વાંક ?

વિમુ:—કનુ, તું લડવાડીઓ છે. કારણ કે તું જેની તેની સાથે ઘેરીમાં લડે છે અને મારામારી કરે છે.

વિમુનું બોલવું સાંભળી કનુ રીસાઇ ચાલતો થયો એટલામાં વિમુએ ધુમ પાડી:—મ્હોટી મ્હેનને મળીને મ્હાં પીને ન.

મ્હા પીતાં પીતાં વિમુએ કહ્યું:—આપણને કોઈ મારે તો આપણને કંઈ લાગે. તેણે બીલને ન લાગે ? જે ડોકરાએ પાણી હાંટ્યું તે તેણે બાણી બેઈને હાંટ્યું તેની તપાસ તેં કરી ? (કનુએ કંઈ જવાબ ન આપ્યો) દંભેશાં જે હાથ વિના તાળી ન પડે. આપણા વાંક વિના કોઈ મારે નહિ. તેં તે ડોકરાને માર્યો તેથી માસીએ (તારી બાએ) તને માર્યો. માટે વિચાર કરીને કામ કરીએ કે જેથી કોઈ આપણને કપડો ન આપે. તે ડોકરાએ તને પાણી હાંટ્યું તે પહેલાં તારો કાંઈ વાંક નહોતો, તે કહે.

કનુ કમરે વિમુ કરતાં મ્હોટા દત્તો તેથી ચરમાઈ ગયો અને ઘેર જતાં મન સાથે વિચાર કર્યો કે વિમુ મ્હારા કરતાં ન્હાનો છે છતાં કેટલો વિવેકી અને સાંત છે. હું શું તેના જેવો ન થઈ શકું ?

ફરી કનુ કોઈ સાથે લડ્યો હોય તેમ સાંભળ્યું નથી.

* બાળ વાર્તા. આ એક દસ વર્ષના ડોકરાએ લખી છે.

ઇનામનો મેળાવડો.

—++—

સુરત બ્રહ્મશત્રિય જ્ઞાતિના ઓકસ તથા ઓકરીઓની તા. ૨૮ મી મે ૧૯૧૬ ની રાત્રે ધર્મનીતિના વિધ્યોની ને પરીક્ષા થઈ હતી તેમાં ક્ષેત્રદર્શન થયેલા તેમજ અનેની ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી સ્કુલોમાં સહુતા તેમ મેટ્રીક-પ્રિવિયસ પરીક્ષા પસાર થયેલા વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપવાનો મેળાવડો તા. ૪ થી જુન ૧૯૧૬ ને રવિવારે સાંજના પાંચ કલાકે જ્ઞાતિની વાડીના મકાનમાં થયો હતો. તે વખતે જ્ઞાતિના યજ્ઞ સભ્યો તથા સત્કારીઓ-ઓકરા તથા ઓકરીઓએ દાજરી આપી હતી. બીજી જ્ઞાતિના યજ્ઞ કેટલાક સદ્ગુણધરો, પધાર્યા હતા.

પ્રથમ કાર્યક્રમના આરંભે ઇનામ કમિટીના સેક્રેટરી તરીકે કામ કરનાર શ્રીપતરાય હકુમતરાય ઠાકોરે ઉઠીને વિનંતિ કરી કે આજના મેળાવડામાં પ્રથમ કામ ને આપણે કરવાનું છે, તે પ્રમુખની ચુંટણીનું છે, માટે આપણી જ્ઞાતિમાંથી કોઇને પ્રમુખ તરીકે નિમવા આપને યોગ્ય લાગે તેનું નામ સૂચવોને દરખાસ્ત મૂક્યો.

શ્રી હનસાલ માણેકલાલ વડીલે દરખાસ્ત કરી કે આજનું પ્રમુખસ્થાન સ. શ્રી મધવચરામ બલવચરામજીને આપવું. આ વિચારને શ્રી. ઠાકોરલાલ નરસીંગરાયે ટેકો આપ્યો. શ્રી. શ્રી. મધવચરામજીએ ઉઠીને બહેર કહ્યું કે આ મેળાવડો સુરત બ્રહ્મશત્રિય જ્ઞાતિનો છે, અને આજનો પ્રસંગ એવો છે કે ને પ્રસંગે એ જ કામના સદ્ગુણધરની નીમણૂક થવી જોઈએ, અને તેટલા માટે હું આપ સર્વની માફી માગી લઉં છું કે—આજે મને દુઃખા કર્યો. યજ્ઞાઓ તો તેમને જ પ્રમુખપદ આપે—તેના અવાજ નીકળ્યા અને જ્યારે આટલો બધો આગ્રહ થયો ત્યારે શ્રી. શ્રી મધવચરામે પ્રમુખપદ ઉપર આવીને પોતાને આ માન આપવા માટે સર્વનો આભાર માન્યો.

શ્રી. શ્રીપતરાય હકુમતરાય ઠાકોરે રીપોર્ટ નીચે મુજબ વાંચી બતાવ્યો:—

આ ઇનામ ફંડની રકમમાં રૂ. ૧૦૦૦)નું બ્યાજ શ્રી. શ્રી. દેસાઈ દરિપ્રસાદ વિષ્ણુપ્રસાદજી તરફથી રૂ. ૩૫ તથા શામ રૂપલાલજી ખીરાનલાલજી તરફથી રૂ. ૨૦ તથા રમેશલાલ ઇનામ માટે પરચુરણ ઉપરાજાથી રૂ. ૪૭ (રૂ. ૩૬ની ચોપડીમાં બતાવ્યા પ્રમાણે) તથા સુરત જંચની કેળવણી ફંડની રકમમાંથી જાળજીઓ માટે રૂ. ૨૫. કુલ બદેતના માતાજી રૂ. ૧૪ મળી રૂ. ૧૧૬ થાય છે.

૧. રા. દેસાઈ હરિપ્રસાદ વિપ્લવપ્રસાદની રૂ. ૧૦૦૦ ની રકમ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીના ટ્રસ્ટમાં મૂકવામાં આવી છે અને હવેથી એનું વ્યાજ તે સોસાયટી તરફથી મળતું રહેશે.

ઇનામ ફંડની તથા પરીક્ષાની વ્યવસ્થા યવા માટે યંત્ર તરફથી કમિટી નીમાયક્ષી છે. તેમના તરફથી રૂલો ઘડાઈ તથા ધોરણો બાંધવામાં આવ્યા છે. સુરત જીલ્લાના રેખ્યુટી એન્ડ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબ તરફથી એ ધોરણો વિષે તેમનો અભિપ્રાય મેળવવામાં આવ્યો છે તેમ રૂલો ઉપર યજ્ઞ કમિટીના ગૃહસ્થો તથા રા. રા. હરિપ્રસાદ વિપ્લવપ્રસાદજી તથા રામ રૂપલાલજીના અભિપ્રાય મેળવવામાં આવ્યા હતા.

ઇનામના રૂલો તથા ધોરણો છપાવીને ડીસેમ્બરમાં સુરત જ્ઞાતિના દરેક ગૃહસ્થોને ઘેર તથા જ્ઞાતિ ત્રિમાસિકદ્વારા બહેનવામાં આવ્યાં હતાં. તેમ એ રૂલ તથા ધોરણના કાગળ દેસાઇજી હરિપ્રસાદ વિપ્લવપ્રસાદજી, રામ રૂપલાલજી, આ. મી. ચિમનલાલ હરિલાલજી તથા રા. હનનલાલ નરસીહલાલ કાનુગાને મોકલવામાં આવ્યાં હતાં.

પરીક્ષાના ધોરણો છપાવ્યા યજ્ઞ છ મહીને આ પરીક્ષા રા. માણેકલાલ પ્રાણશંકરરાયજીના મકાનમાં લેવામાં આવી હતી તેના પરીક્ષકો:—

૧ રા. રા. મધવચરામ બલવચરામ દોરા, ૨ રા. રા. ગણુપતરામ અનુપમરામ ત્રવાડી, ૩ રા. રા. મોરારજી વલ્લભભાઈ અને ૪ મ. સ્વ. કૃષ્ણા બહેનની રૂપરૂ તો, ૨૮ મી મે ૧૯૧૬ ને રાજે લેવામાં આવી હતી. જ્ઞાતિના સર્વ સ્ત્રીપુરુષોને આમંત્રણ કરવામાં આવ્યાં હતાં જેઓને અનુકૂળતા હતી તેઓ હાજર થયા હતા. ભરત, અમદાવાદ તથા હૈદરાબાદથી (રા. રા. રૂપલાલજી) જેઓ સુરતમાં આવી પહોંચ્યા હતા તેઓ પણ આ સમયે પધાર્યા હતા. પરીક્ષા લેવાયા યજ્ઞ કોને કેટલું ઇનામ આપવું તે રકમો પરીક્ષકો તરફથી તે જ સ્થળે જાહેર થઈ હતી.

સદ્દુર્ગ ઇનામ ફંડની રકમ રૂ. ૧૧૬ માંથી સામાન્ય ઇનામમાં રૂ. ૬૧-૮ આના તથા સ્પેશલ ઇનામ બદલ રૂ. ૪૧ મળી રૂ. ૧૦૨-૮ આનાની રકમ નક્કી કરવામાં આવી હતી; અને તે ૨૦ છોકરા અને પાંચ છોકરીઓને આજે બહેનની આપવાની છે.

ઉપર પ્રમાણેની ચાલની વ્યવસ્થાથી કોઈક બાળક અગર કોઈ આપણી જ્ઞાતિનો ગૃહસ્થ નારાજ થતા હોય અથવા આ કાર્યમાં રદ્દારી બૂલચૂક જણાતી

હોય તો તેમાં સુધારો કરી અથવા જ્ઞાતિના એ પ્રભુ ગૃહસ્થો એક વિચાર થયે આ ચાલતી વ્યવસ્થાને ધરેલી રૂલ તથા કરાવ અન્વયે વ્યવસ્થા કરવા તેયાર થયે મહેને એ કાર્યથી છૂટા કરશે તો હું તેમનો મેટો ઉપકાર માનીશ.

પ્રમુખે પોતાના હાથે યાદી પ્રમાણેના ઇનામો જ્ઞેમ્યાં હતાં. ત્યાર પછી પ્રમુખે જાહેર કર્યું કે આજના મેળાવડામાં કોઈપણ સદ્ગૃહસ્થ અથવા સત્રાસીને કોઈપણ વિવેચન કરવું હશે તો તે કરવાને તેઓ કૃપા કરશે.

રા. રતિલાલ માધવરામ તરફથી ટુંક વિવેચન થયા પછી છેવટે પ્રમુખે પોતાનું બાધણ નીચે પ્રમાણેનું કર્યું હતું.

રા. રા. મધવચરામ બળવચરામ હોરાનું બાધણ.

સદ્ગૃહસ્થો, સત્રાસીઓ અને મદારા બાળ મિત્રો ! આજનું કાર્ય પરિપૂર્ણ થવા આજ્યું છે. આજના કાર્યના રંગમાં કોઈક ભંગ ધરો એવાં કોઈક ચિદ્ધ મુલમ પડ્યાં હતાં પણ ઉચ્ચર કૃપાથી આજનું કાર્ય સાંતિથી પરિપૂર્ણ થવા પામ્યું છે એને મટે હું આપ સર્વ કોઈને ધન્યવાદ આપું છું. ને છાકરા અને છાકરીઓ ઇનામ મેળવવા બાગ્યશાળી થયા છે તેઓના આનંદ અને હસાહમમાં આપણે ભાગ લઈ શકી છીએ. તેમનું મન જરા પણ કથવાય એવો કોઈપણ બનાવ બન્યો નથી એ ખરેખર ખુશી થવા નેહું છે.

કેટલાંક બાળકો તરફથી “ નમીને કરીએ પ્રણામ-વડીલો તમને નમીને કરીએ પ્રણામ ” અને “ આજ હમારો હમંગ નહોં માતો ” એ ને ગાયન ગાયાં છે તેમાં તેમણે આપણને ને કોઈ વિનંતિ કરી છે તે આપે સ્વીકારીને તેમના હમંગમાં ભંગ નથી કીધો એ આપનું મોટું મન દર્શાવે છે.

આ સંસ્થા ને કાર્ય કરી રહી છે તે કેટલું બહુ અગત્યનું છે તે વિસ્તાર-પૂર્વક આ મુજ મંડળ સમક્ષ કહેવાની જરૂર નથી. આપણી ભારત ભૂમિનું ભવિષ્ય કેવું કરવું એ તેમાં નિવાસ કરનારી પ્રજાના હાથમાં છે. સમય દીન-પરદીન બદલાતો નય છે, અને વિચારોમાં ન્દાના પ્રકારના ફેરફારો થવા લાગ્યા છે. ભવિષ્યને આધાર પાછી વચના માણસો ઉપર રહેલો નથી પરંતુ આ ને હમતાં બાળકો છે તેઓના ઉપર રહેલો છે તેથી એ હમતી પ્રજાના તન તથા મનની કેળવણી ઉપર નેટલું જાને તેટલું લક્ષ આપવું એ આપણું કર્તવ્ય છે. દાસમાં નિશાળોમાં ને કેળવણી આપવામાં આવે છે તે કેળવણીને હું પોતે ખરી કેળવણી સમજતો નથી. ને રીતની પદ્ધતિ નિશાળોમાં ચાલુ છે તે એવી છે કે ગોખી ગોખીને ધણી બાળકો મોટા કરાવવી અને

પરીક્ષા વખતે વિદ્યાર્થીઓ તે બોલી નમ છે અને પરીક્ષા થઈ રહ્યા પછી તે બોલી નમ છે-માત્ર પરીક્ષામાં પાસ થાય એ જ હેતુથી હાલનું શિક્ષણ ચાલી રહ્યું છે; આ બધી કેળવણી નથી. ખરી કેળવણી તો મનને પ્રકૃષ્ટીત કરવાની છે; એટલે દરેક વિદ્યાર્થી એને કાંઈ છુપી મનની શકિતઓ રહેલી છે તે શક્તિઓને નિયંત્રિત કરીને અંતરમાંથી બહાર પ્રકટ પાડવાની છે. આ કામ આ પ્રમાણે કરવું થઈ શકે છે. પરાપૂર્વે શરૂઆતે ત્યાં જે શિક્ષણ આપાત્તું હતું ત્યાં આપણા મનની ખીલવણી થતી હતી; પરંતુ સમય જતાં તે પદ્ધતિ બદલાઈ ગઈ છે. ત્યાં સેંકડો છોકરાઓ એવા થઈ કેળવણી એક સ્થળે લે છે ત્યાં એમ વધારે ચાતુ રહે એમ બનવા એમ નથી. તેની સાથે આપણી નિયામકોમાં ધર્મ તથા નીતિનું જે શિક્ષણ આપવું આવશ્યક છે તે આપવામાં આપતું નથી અને તેનું કારણ જુલું છે. નામદાર ઇંગ્લેન્ડ સરકાર કોઈપણ ધર્મમાં ઉદાર રીતથી વચમાં પડતા નથી અને તેમના આશ્રય નીચે ચાંસણી રકુષોમાં જુદી જુદી ભત અને ધર્મેવાળા કેળવણી લે છે ત્યાં અમુક ધર્મનું શિક્ષણ આપવું બની શકેજ નહીં. ત્યારે આ ખામીઓ પુરવાને માટે જે સંસ્થાના આશ્રયે આજનો મેળાવડો છે તેથી સંસ્થાઓની જરૂર છે. એથી કરીને આ ઉમતી પ્રભને પોતાનું કર્તવ્ય શિખવવાને માટે શક્તિવાન થઈ જાય. દરેક માણસે પોતાની પ્રત્યે પોતાનો ધર્મ જાણવો જોઈ છે તે જાણવું જોઈએ એટલુંજ નહીં પણ પોતાની આસપાસના પ્રત્યે, પોતાના જ્ઞાતિધા પ્રત્યે, પોતાના સહૈર પ્રત્યે, પોતાના દેશ પ્રત્યે તેમ પોતાના રાજ્ય પ્રત્યે પોતાનો શો ધર્મ છે એ તેણે જાણવું જરૂરનું છે. એ જ્યારે તે જાણે ત્યારેજ તે ધર્મ પ્રમાણે વર્તે તો સારો ઉચ્ચ પ્રતિભા અને રાજ્ય ભક્ત નાગરિક (Good & loyal citizen) થઈ શકે છે. તેનું ઉચ્ચ ચારિત્ર ત્યારેજ બંધાય છે. એવા ઉચ્ચ ચારિત્રવાળા જ્યારે પછા પાય છે ત્યારે દેશનું કલ્યાણ સારી રીતે થઈ શકે છે. માટે આપણને જે આપણા દેશનું સાચું અભિમાન હોય તો આપણે આવી સંસ્થાને ઉત્તેજન આપવા માટે તન, મન અને ધનથી બનતી મદદ કરવી જોઈએ. દાખલા તરીકે આવી સંસ્થા જે કોઈપણ કારણથી માંદોમાંદોના કલેશથી પડી ભાંગી તો એક મોટા કામમાં આપણે વિમર્શ થયા એમ આપણે

નહીં જાય. કાર્ય જે એકવાર બંધ પડે છે તો તેને મળતી સઘળી મદદો જવી રહે છે, અને ફરીથી તે ઉજીં કરવાનું કામ ધણું કઠિન થઈ પડે છે; જે ઉદાર વૃત્તિનો પ્રવાહ આવા કાર્ય તરફ હતો તે પ્રવાહ ખીજે માર્ગે વળી ગયા પછી તેને ત્યાંથી ચાલતો બંધ કરીને પાછો આ મૂળ માર્ગ તરફ વાળવો એ કામ અશક્ય છે; માટે ગદારી એટલી જ વિનંતિ છે કે આ કાર્ય વિષે ક્ષત્રિય જ્ઞાતિમાં કાંઈ પણ જે મતભેદ હોય તો તે ઉપર લક્ષ નહીં રાખતાં આ કાર્ય જરી રાખવાને અને વધારવાને માટે જ આપ સૌ કોઈ યોગ્યતાથી બનતો પ્રયત્ન કરશો.

આજે આપ સર્વને લેગા મળેલાં જોઈને ખરેખર મૂંઝવે ધણું જ આનંદ યાય છે; જે દિવસે પરીક્ષા લેવામાં આવી તે દિવસે આપણામાંના કેટલાકે રોકાઈ ગયા; પરંતુ ધણું સદ્ગુણસ્થોની રણ એ પરીક્ષા લેવામાં આવી હતી. એ પરીક્ષા લેવામાં હું તથા શા. શા. મણુપતરામ અનુપરામ ત્રવાડી તથા શા. શા. મોરારજી વલ્લભભાઈ હતા, તે સાથે ગં. રવ. બાઈ કૃષ્ણા પણ હતાં; એ બેન લોકહિતકાર્યમાં ઉત્સાહથી હમેશાં ભાગ લે છે. એમનો દાખલો અને પધારેલાં સત્રારીઓએ લેવાનો છે. જ્યારે સ્ત્રી તથા પુરુષ સાથે રહી કાર્ય કરે છે, ત્યારે તે કાર્ય સારું ફળદાયક થયા વિના રહેતું જ નથી. આપનો સમય મહેં ધણું રોકાયો છે, તેથી વધારે વિવેચન નહીં કરતાં હું એટલી જ આશા રાખું છું કે આ વર્ષે જે વિદ્યાર્થીઓ કુતોદમંદ પવાને ભાગ્યશાળી નિવડયા છે, તેઓ આવતે વર્ષે વધારે આગળ વધરો, અને આ વર્ષે જેટલા થયા છે, તેના કરતાં વધારે સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓને જોઈને આપણને વધારે સંતોષ મળવાનો પ્રસંગ આવે. આવડા કાર્યને પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર કૃપાદ્રષ્ટિથી જોઈને તેની વૃદ્ધિ કરે એ જ ગદારી ઉજટની પ્રાર્થના છે. સદ્ગુણસ્થો તથા સત્રારીઓ! આપે આજે મૂંઝવે પ્રમુખસ્થાન આપ્યું છે, તેને માટે ફરી હું આપનો આભાર માનું છું, અને આજનો મેળાવડો સારી રીતે યોજાવું કામ કરીને આનંદ અને ઉત્સાહમાં વિસર્જન યાય છે તેને માટે આપ સર્વને ધન્યવાદ આપું છું.

પ્રાસંગિક નોંધ.

—:૦:—

વસ્તિપત્રકથી ધણી જ વિજ્ઞાતોથી આપણે માહિતગાર થઈએ છીએ. દરેક

નાતમાં વખતોવખત વસ્તિપત્રક ચલાવે છે, આપણી નાતમાં

ચોંકાવનારા પણ આઠેક વર્ષે ઇપર વસ્તિપત્રક ચલુ કરે, અને તેની

આંકડા તારવણીના લેખ લખાયા હતા. આવતા વર્ષમાં પાણું વસ્તિ-

પત્રકનું કામ ફરીથી હાથ ધરવું જોઈએ, ગયા વસ્તિપત્રકમાં

આવક સંબંધી આંકડા ધણી જ ચોંકાવનારા છે આપણી નાતમાં બધાં મળી

(દેદાબાદ શિવાય) ૩૩૨ કુટુંબો છે. આમાંથી બાર મહિને રૂ. ૨૫૦ ની

અંદરની આવકવાળા ૬૪ કુટુંબો છે, એટલે દર પાંચ કુટુંબમાંથી એક કુટુંબની

આવક મહિને રૂ. વીસ અને તેથી પણ ઓછી છે. આપણી નાતમાં દર કુટું-

બમાં સરેરાશ માણસો પાંચે આવે છે. ત્યારે વિચાર કરો કે આઠઠી થોડી

આવકમાંથી આ ૬૪ કુટુંબો પોતાનું પુરું શી રીતે કરતાં હશે? તથા છોકરા

છોકરીઓને બહાવતાં શી રીતે હશે? મોંઘવારીના આ વખતમાં તેમની સ્થિતિ

ધણીજ દુઃખી થઈ હશે. તેમણે વળી વરવિક્ષયના રીવાજનો અનુભવ થવા

વારો આવે તો તો તે ખરા શ્રાપ સમાનજ તેમને લાગે તેમાં નવાઈ નથી.

ત્યાર બાદ ૨૧૮ કુટુંબોની આવક વર્ષે રૂ. ૨૫૦ થી વધારે છે અને ૨૫૦૦

થી ઓછી છે. આ કુટુંબો વચ્ચેના વર્ગના કહેવાય. તેઓ આબરૂમેર રહીને પુત્ર-

પુત્રીઓને કેળવણી આપી શકે ખરાં. રૂ. ૨૫૦૦ થી વધારે વાર્ષિક આવક-

વાળા તો ફક્ત ૫૫૫૫ કુટુંબો છે, અને પેસાદાર પણ તેટલાજ કહેવાય.

આ સ્થિતિમાંથી ઉદ્દભવતી અડચણો દૂર કરવા શા ઉપાય લઈ શકાય

તે કાંઈ એક નોંધમાંજ ચર્ચા શક્ય નહીં. પરંતુ અમે તેવી

ઉપાય શો? સ્થિતિ દોષ તોપણ પેસાને અભાવે એક પણ બાળક કે

બાળકી ખૂરેપૂરી કેળવણી લઈ ન શકે તેવું કદી બનવું જોઈએ

નહિ. પેસાદાર પચાસ કુટુંબોનું કર્તવ્ય છે કે તેમણે પેસા ૬૪ કુટુંબો તરફ

દ્રમેય નજર રાખ્યા કરવી. વળી આપણી નાતમાં જે ફૂડો છે તે બધાં તરફ

વધારે લક્ષ આપીને મુગ્યવસ્થિત કરવાં જોઈએ, અને જુદા જુદા ગામનાં

એકજ કામ માટેનાં ફૂડો એકઠાં કરી તે વધારે ને વધારે મોટાં કરવા તરફ

લક્ષ આપવું જોઈએ.

ઉપરની આપણી સ્થિતિ જોતાં, વધારાનાં, નકામાં અને ભયકાનાં ખર્ચ
 ચોઈ કરી સાદાઈ વરફ વળવું તે દરેક જણની ફરજ છે.
 સાદાઈ. વિભાગતમાં ચાલી રહેલા મહા વિમહથો ત્યાંના મોજી લોકોની
 આંખો ઉપડી છે અને દરેક ખર્ચમાં કાપફૂપ કેમ ગાય, જુના
 યઈ ગયેલાં છુગડાં ધોઈને નવાં જેવાં સી રીતે કરાય, કેવી જાતના ખોરાકથી
 ઘોઠે ખર્ચ વધારે પુછી મળે, વગેરે બાબતોથી દમણ ત્યાંના ચોપાનીઆં ભરપુર
 હોય છે રાત તથા મુખ્ય પ્રધાને કરકસર કરવા માટે લોકોને કેટલીયેવાર
 સંદેશા મોકલ્યા છે અને હજીયે મોકલે છે. આ ઉપરથી આપણે પણ શિખા-
 મણુ લેવી જોઈએ. આપણું જીવનયુદ્ધ તેમના યુદ્ધ જેટલું જ જખરું છે. માટે
 સ્ત્રીઓ અને પુરુષોએ પોતાના ધનનો સારામાં સારો ઉપયોગ કરવો તથા
 નકામા ખર્ચ કમી કરી સાદી રીતભાત, સાદો પહેરવેરા અને સાદી ટેવો
 રાખવી. તથા વરા વરઘોડાના ખર્ચ ઉપર પણ અંકુશ રાખવો.

આપણા લોકો ધણું કરીને રખી રાટલો ખાનારા હોયછે, પૈસાદાર પચાસ
 કુટુંબો શિવાય બાકીનાં બધાં એવાંજ ગણી શકાય. આ
 અકસ્માત સ્થિતિમાં જે કદાચ અકસ્માત યાય અને ન કરે નારાધણુ
 થાય તો ? ને કુટુંબના કમાતા પુરુષનું મૃત્યુ યાય તો આખા કુટુંબની
 સ્થિતિ કેવી યાય તે વિચારવા જોઈ છે. જુનો પલ્લાનો
 રીવાજ ધસાવા માંડયો છે, અને ભૂંડાપાનો રીવાજ તો લગભગ જતો જ રહ્યો
 છે. માટે આ સંબંધી વિચાર ખાસ થવા જોઈએ. વિધવાઓ માટે પેન્શન
 ફંડની યોજના, સહાયકારક મંડળીની યોજના તથા વિમાની યોજનાઓ વિશે
 આપણે વિચાર કરવા જોઈએ. નાત તરફથી કાંઈ ખાસ યોજના થઈ નથી,
 ત્યાં સુધી દરેક જણ કમાતો યાય કે તેણે તરત જ વિમાનો વિચાર તો કરવો
 જ જોઈએ. બીજી બધી યોજનામાંથી કોઈપણ યોજના નાત ઉપાડી લે તો સારું.
 બધામાં સહેલામાં સહેલી ગોકવણુ તો એ છે કે કોઈ વિમા કંપની સાથે જ
 વ્યવસ્થા કરવી, અને નાતના કોઈ મંડળની મારફતે જે માણસ તે કંપનીમાં
 વિમો ઉતરાવે તેને તે મંડળ મારફત અપાતું બધું જ કમીરાત પાછું અપા-
 વડાવવું એવી યોજના કરવી. નાતના જ ભંડોળથી કંપની ઉણી યાય, અને
 બધું કામ સમાધાનીથી પાર પડે તેવી બહુ આરા સખી શકાતી નથી. છતાંયે
 આ બાબતમાં માહિતગાર લોકો કાંઈક યોજનાઓ તૈયાર કરી, બહાર પાડશે
 તેવી આરા છે. આ સાથે એમ પણ ચિનિતિ કરવાની કે પલ્લા તથા ભૂંડા-
 પાના જુના રીવાજો પાછા નવેસરથી દાખલ કરવા તજવીજ કરવી.

ગયા અંકમાં પૂનાવાળા પ્રો. કવેની યોજનાની નોંધ લેતી વખતે, સ્ત્રીઓની પરિસ્થિતિ ધ્યાનમાં લઈ ખાસ કમ શિખવતી એક હાઈસ્કુ-અમદાવાદમાં લગી ગુજરાતમાં અને ખાસ કરીને અમદાવાદમાં ધણી જ મહિલા જરૂર છે એમ અમે સંખ્યું દર્શું; તે વખતે અમને રહેજ વિદ્યાલય. પણ ખ્યાલ નહોતો, કે અમારા બીજા જ અંકમાં તેવી હાઈસ્કુલ સ્થાપન થયાની નોંધ લેવાની આનંદદાયક દુરજ અમારે શિર આવી પડશે. અમને ખબર મળી છે કે, અમદાવાદના વનિતા વિશ્રામના વ્યવસ્થાપકોએ સૌ. શારદા મહેતા સાથે મળીને ખાડીઆમાં આવી એક સ્કુલ હાથકાપાડું નક્કી કર્યું છે, અને આ લખાણ અમારા વાંચનારાઓના હાથમાં જશે, ત્યાં સુધીમાં તો તે હાઈસ્કુલનું કામ પણ સારૂ થઈ ગયું દશે. આ વિદ્યાલયમાં સંખ્યું શિક્ષણ ગુજરાતી દ્વારા આપવાનું છે. ઇમેજ એક બીજી સાધા તરિકે ખાસ લક્ષ દઈ શિખવવાનું છે. અને પાંચ વર્ષમાં બધી કમ પુરો કરાવવાનો છે. આશા છે કે આ યોજના સફળ થશે, અને તેને પૈસા સંભળી મદદ પણ પૂરતી મળશે. સુરતમાં આવું મહિલા વિદ્યાલય થાણુ થઈ ગયું છે. કાર્યમાં આવું મહિલા વિદ્યાલય નીકળે તો લાભ ધણી થવા સંભવ છે. આપણા નાતસાધ્યોને આ બાબતમાં આગેવાની લેવા ખાસ વિનંતિ છે.

આ સાલની જુદી જુદી પરીક્ષાનાં પરિણામો આવી ગયાં છે, અને તે આ અંકમાં આપેલાં છે. એકંદરે સંખ્યા સંતોષકારક છે. પરીક્ષાનાં પરણું અમદાવાદનું મેટ્રીક્યુલેશનનું પરિણામ ધણું જ અસં-પરિણામ. તોષકારક લાગે છે યુનિવર્સિટિનું પરિણામ જ્યારે પચાસ ટકા છે, ત્યારે અમદાવાદનું પરિણામ પચીસ ટકા જેટલું પણ પૂરું નથી, આ બિના ધણી જ નીચું જોવાડનારી છે. આમાં દોષ વિદ્યાર્થીઓનો કાઢવો કે તેમનાં માળાપનો, તે સમજી શકાય તેમ નથી. આપણી નાતનો એક ખાસ સ્વભાવ છે કે દરેક વાતને દરી જ કઢાડવી. તે ગંભીર-શકથી વિચારવી નહિ. આ સ્વભાવ બદલવાની જરૂર છે. વિદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસ તરફની જવાબદારી સ્વીકારવી જોઈએ, અને માળાપે છાકરાના અભ્યાસ તથા ચારિત્ર્ય તરફની પોતાની જવાબદારી અદા કરવી જોઈએ.

આ વખતના પરિણામમાં એક ધણીજ સંતોષકારક બીના એ છે કે ઇલેન ઉર્મિલા પૈકુંઠરાય દેસાઈ મેટ્રીકમાં પસાર થાય છે. આપણી નાતમાંથી આ પરીક્ષા પાસ કરનાર તે રહેલીજ કન્યા છે. બીજી બે કન્યાઓ આ વખતે રીડી ગઈ તે માટે અને ધણીજ દીલગીર છીએ. નાતની બીજી કન્યાઓને ઇતિહાસિક

યઈ આગળ અભ્યાસ કરવા અમે ખાસ આગ્રહ કરીએ છીએ, અને તેમના માળાપને પણ વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેઓને દરેક અનુકૂળતા કરી આપવી.

ના. રાહેનસાહના જન્મ દિવસની ખુશાલીમાં, આપણા જ્ઞાતિબંધુ, અને અભિનંદન. કાઓપરેટીવ સોસાયટીઓના ઓફીસર રા. શુભવંતરાય. હીરાલાલ દેસાઈને રાવસાહેબનો ખીતાબ બક્ષવામાં આવ્યો છે તે માટે અમે તેમને અભિનંદન આપીએ છીએ

જયા માસના વર્તમાન પત્રોથી જણાય છે કે રાજકોટ રાજકુમાર કોલેજના માણ પારસી માસ્તર અને હાલના દસાહા સ્ટેશનના કાર-વર વિક્રમ. ભારીની ૩૩ વર્ષની ઉમરની પુત્રીએ દસાહાના મુસલમાન નવાબ સાહેબ સાથે નીકાહ કર્યો છે, અને એક બીજા પારસણે એક ગોવાનીય ક્રીસ્ચિયન સાથે (સીવીલ મેરેજ) લગ્ન કર્યાં છે પારસીઓમાં ચાલતા વરવિક્રમના આ પ્રતાપ !!!

જયા અંકમાં અમેએ સદરહુ વિદ્યાલયમાં દાખલ થવા સાથે જ્ઞાતિની બાળાઓની અરજીઓ મંગાવી હતી. ચાર બાળાઓએ કહેું મલિલા અરજ કરી હતી. તેમાંથી બે બાળાઓએ પૂને જવા ના વિદ્યાલય. કહી, તેથી બે બાળાઓ-બહેન કુસુમગૌરી કૃષ્ણલાલ નરસે-રામ (આમોદ) અને બહેન કાન્તા દ્વારકાદાસ (અમદાવાદ) ને હાલ પૂને મોકલી છે.

નાતના ખબર અંતર.

—૧૦:—

નીમણુક, ફેરબદલી વગેરે.

—રા. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ નડીઆદના એસિસ્ટન્ટ ડેપુટીની પંચ-મદાલ છલ્લામાં રૂ. ૧૦૦) ના પગારે નીમણુક થઈ છે.

—રા. મંજુલાલ હીરાલાલ દેસાઈ, બી. એ. ગોધરા હાઈસ્કૂલમાં માસ્તર નિમાયા છે.

—રા. પ્રીતમરાય મજરાય દેસાઈ બી. એ ને સેકંડરી રીયર્સ ટ્રેસનીંગ કોલેજ-મુંબઈમાં સરકાર તરફથી વધુ અભ્યાસ માટે મોકલવામાં આવ્યા છે.

—રા. પાર્વતીશંકર રામચંદ્ર બેટલી રૂ. ૬૦ ના પગારથી મ્યુનિસિપલ સેનીટરી ખાતામાં ડ્રાફ્ટર નિમાયા છે,

- રા. સાકરલાલ બળવંતરાય સુરત પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરની બદલી વીરમગામ રેલ્વે ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે થઈ છે.
- રા. મુકુંદરાય બળવંતરાય દેસાઈ એમ. એ. એફ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં રૂ. ૧૦૦ના પગારથી ઇન્સ્ટ્રીસના લેકચરર નિમાયા છે.
- રા. વિષ્ણુપ્રસાદ રતનરામ દેસાઈ બી. એ. ની નીમણૂક એફ્ફીન્સ્ટન ખીડલ સ્કૂલમાં રૂ. ૫૦) ના પગારથી થઈ છે.
- રા. છોટાલાલ માણેકલાલ ઠાકોરની બદલી પારડીથી ભરૂચ રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં રજીસ્ટ્રાર ક્લાર્ક તરીકે થઈ છે.
- રા. ચીમનલાલ હમેદરામ ઠાકોર (વડોદરા) ને રૂ. ૧૦) નું પ્રમોશન મળ્યું છે.
- રા. હરરાય નવનીધરાય મુનસી વીસાવદર વહીવટદારને પગાર રૂ. ૬૦) થયે છે.
- ડૉ. મૂળચંદ કેરાવલાલ દેસાઈ ભુનાગઢ પેટાઈ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટનો પગાર રૂ. ૩૦૦) થયે છે.
- ડૉ. રામચંદ્ર માણેકલાલ દેસાઈ (નંદાનો સાય) ની નીમણૂક મુંબઈમાં વૉર હૉસ્પીટલમાં રૂ. ૧૦૦) ના પગારથી થઈ છે.
- રા. કૃષ્ણલાલ નરસિંહરામ દેસાઈ જંબુસર મ્યુનિસિપાલિટીમાં સેક્રેટરી નિમાયા છે.

જાહેર પ્રવૃત્તિ.

- અમદાવાદનાં નાતાલતાનાં મંડળોની પરિષદમાં રા. કેરાવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈએ સેક્રેટરી તરીકે કામ કર્યું હતું, તથા રા. જીવણલાલ મજરાય દેસાઈએ રાજઆતલું ભાગ્ય કર્યું હતું અને રા. કૃષ્ણલાલ નરસિંહલાલ દેસાઈ, રા. પ્રાણલાલ શ્રીપારામ દેસાઈ, રા. પ્રીતમરાય મજરાય દેસાઈ, ડૉ. હરિપ્રસાદ મજરાય દેસાઈ, તથા સૌ રૂઢમણી બહેને જુદા જુદા ઠાવો ઉપર વિવેચન કર્યા હતાં.
- ગુન્ડરાત કેળવણી પરિષદના એક મંત્રી તરીકે રા. હમરલાલ હીરાલાલ દેસાઈ નિમાયા છે.
- મુંબઈ પ્રાંતિક હોન્ડરસના સેક્રેટરીઓ તરીકે રા. કૃષ્ણલાલ નરસિંહલાલ દેસાઈ તથા જીવણલાલ મજરાય દેસાઈ નિમાયા છે.

પદ્માવતી આ સમાજના સેક્રેટરી છે તથા બધી દેખરેખ રાખે છે, તેમણે વાર્ષિક રીપોર્ટ વાંચ્યો હતો.

—પૈસા ફંડ તરફથી ચાલતી રાત્રીશાળાના વિદ્યાર્થીઓને કાંકરીયે સહેલગાદે લઈ ગયેલા તે વખતે રા. ઇશ્વરલાલ હીરાલાલ દેસાઈ, ડૉ. હરિપ્રસાદ, તથા રા. કેરાવપ્રસાદ છાટાલાલે તેમની સાથે રહી, તેમને મગ્મત સાથે જ્ઞાન આપ્યું હતું. સદરહુ ફંડ તરફથી નરોડામાં ઇથેજી નિરાળ ખેલવામાં આવી તે વખતે રા. જીવલલાલ મજરાય દેસાઈ તથા ડૉ. હરિપ્રસાદ મજરાય દેસાઈએ વ્યાખ્યાન કર્યાં હતાં.

—રા. કેરાવપ્રસાદ મણીલાલ ઠાકોરને ના. ગોખલેની સર્વેક્સ ઓફ ઇડિયા રોસાયટીમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

—પ્રેસ ગ્રેકટ સામે વાધો લેવાને અમદાવાદમાં મળેલી બહેરસભામાં રા. જીવનલાલ મજરાય દેસાઈ તથા ડૉ. હરિપ્રસાદ મજરાય દેસાઈએ બાધણ કર્યાં હતાં.

પરીક્ષાનાં પરિણામ.

બી. એ.

પાંડુરાવ ભાઈલાલ દેસાઈ, સેકંડ ક્લાસ ઓનર્સ...	...	અમદાવાદ
ધનવંતરાય સાકરલાલ " "	વડોદરા
જીજીવંતરાય માણેકલાલ દેસાઈ (ન્દાનોસાય)	આમોદ

ઇટરમિડિયેટ.

રામપ્રસાદ નંદલાલ દેસાઈ (સેકંડ ક્લાસ)	અમદાવાદ
કૃષ્ણપ્રસાદ છાટાલાલ દેસાઈ	"
હરિપ્રસાદ જીલાખીદાસ દેસાઈ	"
પ્રાણુલાલ નરભેરામ ઠાકોર	"
કાંતિલાલ બળવંતરાય દેસાઈ	ભરૂચ
કેરાવલાલ અંબારાંકર મલજી	"
છાટાલાલ બદ્રીલાલ અલભૈલા (પુરોહિત)	"
પ્રાણુલાલ જમીયતરામ જેટલી	"

અવિયસ.

જયંતીલાલ માણેકલાલ દેસાઈ	ભરૂચ
રમણીકરાય શ્રીપતરાય દેસાઈ	વડોદરા
ચંદ્રવદન ધીરજલાલ ઠાકોર	સુરત

મેટ્રિક્યુલેશન.

ઉર્મિલા વૈકુંઠરાય દેસાઈ	મુંબઈ.
ધીરજલાલ ચુનીલાલ રોતલવાડ	"
રાજેન્દ્ર નગીનલાલ દેસાઈ	અમદાવાદ
વજેન્દ્ર પ્રાણુલાલ દીવાન	"
ચંદ્રપ્રસાદ શ્રીકમલાલ લાખીયા	"
રસિકજી કલ્યાણુરાય ઠાકોર	ભરૂચ
વિક્રમલાલ કેરાવલાલ દેસાઈ	"
ઈશ્વરલાલ માધવલાલ ઠાકોર	"
ઠાકોરલાલ અંબારાકર મલછ	"
પુરાવદન ચંડુલાલ ઠાકોર	"
ગુણવંતરાય મુકંદરાય ઠાકોર	"
વૈકુંઠલાલ નરસિંહલાલ ઠાકોર	સુરત
ઠાકોરલાલ મણીજી દેસાઈ	આમોદ

સ્કુલ ફાઇનલ.

વિક્રમલાલ કેરાવલાલ દેસાઈ	ભરૂચ
પુરાવદનલાલ ચંડુલાલ ઠાકોર	"

સખ રજીસ્ટ્રાર (વડોદરા)

રા. મોતીલાલ શીવદાસ દેસાઈ.

ફર્સ્ટ એઈડની પરીક્ષામાં પાસ.

જયવતી મજરાય દેસાઈ.

નિર્મળગૌરી ગીરધરલાલ ઠાકોર.

કન્યાવાંચન પરીક્ષામાં પાસ થયેલ (નંબરવાર)

૧. ચી. ઇંદુમતી શ્રીપતરાય ઠાકોર, સુરત (પહેલા નંબરનું ઇનામ)
૨. ચી. નિર્મળ દરિપ્રસાદ દેસાઈ અમદાવાદ
૩. ચી. જયવિદ્યા મોતીલાલ દેસાઈ "
૪. ચી. નિર્મળ ઠાકોરલાલ ઠાકોર "
૫. ચી. શાંતાગૌરી મણીલાલ દેસાઈ "
૬. ચી. સુરૂષી હરિપ્રસાદ છત્રપતી "
૭. ચી. કુમુદ ત્રીકમલાલ ઠાકોર "

લગ્ન.

—:૦:—

કેશવલાલ યુનીલાલ ઉ. વ. ૨૪ (ભરૂચ) નાં લગ્ન ગેનુગૌરી નરસિંહલાલ ઉ. વ. ૧૭ (સુરત)
 કાન્તિલાલ નરસિંહલાલ ઉ. વ. ૨૭ (અમદાવાદ) નાં લગ્ન શારદાગૌરી ધીરજલાલ ઉ. વ. ૧૮ (અમદાવાદ).

જન્મ.

—:૦:—

સૌ. પદ્માવતી મોતીલાલ છત્રલાલ ને પુત્ર-પુત્રી (રવિન્દ્ર) અમદાવાદ.
 સૌ. પદ્માવતી ધીરજલાલ ઠાકોર " પુત્રી "
 સૌ. અતીલકંઠી કૃષ્ણલાલ " " "
 સૌ. હીરાગૌરી કૃષ્ણલાલ નરભેરામ " " આમોદ.
 સૌ. ગીરાગૌરી ચીમનલાલ " પુત્ર ભરૂચ.
 સૌ. કનકતારા મનલાલ દયારાંકર " " જૂનાગઢ.

મરણ.

—:૦:—

	રોગ	ઉ. વ.	સ્થળ.
વજીલ અંબારાંકર દરિપ્રસાદ	લકષ્મી	૬૭	ભરૂચ.
સૌ. તારામણી જયન્તિલાલ ઠાકોર	લકષ્મી	૨૧	"
સૌ. દીવાળી ચીમનલાલ દુર્ગારામ	"	૫૦	આમોદ.
સૌ. કમિલાગૌરી ચીમનલાલ દેસાઈ	"	૨૪	અમદાવાદ.
ઠાકોરલાલ ચીમનલાલને પુત્ર	વરાધ	૧	"
શાંતિલાલ જાદ્રીલાલ (પુરોહિત)	કાકાબળીઆ	૧૧	"

લવાજમની પહેાંચ.

વર્ષ ૬ મું.

નકલ.

દેસાઈ દરિયાદ વિષ્ણુપ્રસાદ	બરથ	૫
રા. સા અંબારાંકર ઉત્તમરામ મલગ	"	૨
રા. સુનીલાલ દુકુમતરાય દેસાઈ	"	૨
રા. કૃષ્ણલાલ નરસિંદલાલ દેસાઈ	અમદાવાદ	૨

નીચે ગૃહસ્થો તરફથી એક નકલનું લવાજમ માગ્યું છે.

મુંબઈ.

સુરત.

ઓ. મી. ચીમનલાલ દરિયાલ સેતલવાડ	મં. રવ. કૃષ્ણગૌરી
રા બા સુનીલાલ દરિયાલ સેતલવાડ	રા. માણેકલાલ પ્રાણસંકરરાય
રા. છવનલાલ ચીમનલાલ સેતલવાડ	રા. સાકરલાલ બલવંતરાય
રા કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈ	રા. નરસિંદલાલ દરદેરામ
રા પ્રબંકરાય નંદવરાય દેસાઈ	ડા. મદનલાલ ઉમેદરામ
રા બાતમુકુન્દરાય અબાલાલ દેસાઈ	રા. છવનલાલ માણેકલાલ
રા. વેકુઠરાય અંબાલાલ દેસાઈ	રા. ઠાકોરલાલ માણેકલાલ
રા નંદવરલાલ માધવલાલ દેસાઈ	રા. મોતીલાલ ચંદ્રસંકર
રા ઇશ્વરલાલ કેશવલાલ દેસાઈ	રા. ભુપતરાય ગોવિંદરાય
રા છવનલાલ નરસિંદલાલ કાનુગા	રા. રતીલાલ માધવરામ
રા. ધનવંતરાય માણેકલાલ દેસાઈ	રા. છોટાલાલ નરસિંગરાય
રા ધીરજલાલ કેશવલાલ ઠાકોર	રા. ચંદુલાલ કલ્યાણરાય
રા. કાન્તિલાલ દેવલરાય ઠાકોર	રા. મોતીલાલ ઉમેદરામ
રા. ચીમનલાલ આર. દેસાઈ	રા. શ્રીપતરાય દુકુમતરાય
રા. છવનલાલ એમ. ઠાકોર	રા. દરરાય અમુલખરાય.
રા. ગોવિંદલાલ એન ઠાકોર	ભરૂચ.
રા. વેકુઠલાલ એસ. ઠાકોર	સ. રા. બા. મોતીલાલ સુનીલાલ
રા. કેશવલાલ એચ. સેતલવાડ	ડા. સુનીલાલ નંદલાલ
રા. મણીમદ એન. છત્રપતી	રા. નચીનલાલ વેલ્લીલાલ
રા. ઠાકોરલાલ ચંદુલાલ ઠાકોર	રા. હીરાલ. લ દાલાબાઈ
રા. જયંતીલાલ એમ. ઠાકોર	રા. ઠાકોરલાલ ધેવાભાઈ
રા. રમણીલાલ દી. ઠાકોર	રા. છવનલાલ દરરાય
રા. કેશરીપ્રસાદ મણીલાલ ઠાકોર	રા. સુનીલાલ બેગીલાલ
રા. મુકુન્દરાય બળવંતરાય દેસાઈ	રા. મુકુન્દરાય આત્મારામ
રા. વિષ્ણુપ્રસાદ રતનરામ ઠાકોર	રા. ધીરજલાલ નરસેરામ
રા. મનદરલાલ પ્રાણલાલ દાવા	રા. હીરાલાલ કીરપારામ

અરૂચ.

રા. ઠાકોરલાલ દ્વારકાદાસ	
રા. ઠાકોરલાલ સુનીલાલ	
રા. બળવંતરાય હીરાલાલ	
રા. મણીલાલ કેવળરામ	
રા. લક્ષ્મીરામ મહિપતરામ	
રા. નરહરિલાલ બળવંતરાય	
રા. બળવંતરાય નરભેરામ	
રા. દીનકરરાય નરભેરામ	
રા. સા. ગુણવંતરાય હીરાલાલ	
રા. બળવંતરાય પ્રતાપરાય	
રા. ઠાકોરલાલ રતનરામ	
રા. મોતીલાલ સાકરલાલ	
રા. નગીનલાલ સાકરલાલ	
રા. ઇશ્વરલાલ ચીરધરલાલ	
રા. ચીમનલાલ હરદેરામ	
રા. અંબાશંકર હરપ્રસાદ	
રા. નરભેરામ કીરપારામ	
રા. દીનકરલાલ પ્રાણુલાલ	
રા. બળવંતરાય ચંદુલાલ	
રા. ભોગીલાલ હરપ્રસાદ	
રા. બળવંતરાય નરેતમદાસ	
રા. કલ્યાણુરાય પ્રાણુશંકરરાય	
રા. સુરજરામ મહિપતરામ	
રા. ઇશ્વરલાલ નરભેરામ	
રા. નરહરી કુરણુરામ	
રા. ઇશ્વરલાલ નરસિંહલાલ	
રા. સાકરલાલ ડાહ્યાભાઈ	
રા. હેઠાલાલ માણેકલાલ	
રા. કૃષ્ણલાલ બળવંતરાય	વાધરા
રા. લલ્લુભાઈ લક્ષ્મીરામ	"
રા. ઠાકોરલાલ ચીમનલાલ	"
રા. કૃષ્ણલાલ જગીએતરામ	"
રા. ભાઈલાલ મજરાય	જંબુસર
રા. બુપતરાય મજરાય	"
રા. ધીરજલાલ ચીમનલાલ	"

રા. કૃષ્ણલાલ નરભેરામ	જંબુસર
રા. બળવંતરાય રતનરામ	આતોદ
રા. મણીલાલ રણુકાડરાય	"
રા. ઇશ્વરલાલ મણીલાલ	"
રા. લક્ષ્મીરામ હરિનાથ	"
રા. ગુલાબરાય મહિપતરામ	"

અમદાવાદ.

સૌ. બહેન લીલાવતી દેસાઈ	
રા. બુલાખીદાસ ગંગાદાસ	
ડૉ. મણીલાલ ગંગાદાસ	
રા. ચીમનલાલ નરભેરામ ઠાકોર	
રા. કુલશંકર સુંદરલાલ	
રા. ભગવાનલાલ કેરાવલાલ	
રા. ચીમનલાલ મજરાય	
રા. ઠાકોરલાલ પરમેદરાય	
રા. મણીલાલ પ્રાણુલાલ સેતલવાડ	
રા. મોતીલાલ જીવજીલાલ	
રા. નટવરલાલ હરીલાલ	
રા. ચંદુલાલ સાકરલાલ	
રા. ત્રીકમલાલ બાપાલાલ લાખીયા	
રા. અંબાલાલ નરસિંહલાલ	
રા. કેરાવલાલ બદવરાય	
રા. મોતીલાલ બદવરાય	
રા. નરહરીલાલ ચીમનલાલ લાખીયા	
રા. ચીરધરલાલ પરમેદરાય	
રા. બળવંતરાય પરમેદરાય	
ડૉ. બળવંતરાય એન. કાનુંગા.	
રા. રાવપ્રસાદ અજીવરાય	
રા. નગીનલાલ બાલકૃષ્ણ	
રા. ઇશ્વરલાલ મજરાય	
રા. પ્રીતમરાય મજરાય	
રા. ચંદુલાલ વલ્લુભાઈ	
રા. ઇશ્વરલાલ હીરાલાલ	
ડૉ. હરીપ્રસાદ મજરાય	
રા. પ્રાણુશંકર લલ્લુભાઈ	
રા. ત્રીકમલાલ પ્રાણુજીવનદાસ લાખીયા	

અમદાવાદ

- રા. શંભુપ્રસાદ ચીમનલાલ ઠાકોર
 રા. નરહરીલાલ બલવંતરાય
 રા. વૈકુંઠલાલ ઉત્તમરામ અલમોલા
 રા. રામપ્રસાદ અંબાલાલ
 રા. ત્રીકમલાલ દીનાનાથ
 રા. જીવનલાલ પ્રાણજીવનદાસ લાખીયા
 રા. રતીલાલ જીવનલાલ લાખીયા
 રા. જીવનલાલ પ્રજારાય દેસાઈ
 રા. અજીતરાય ચંદુલાલ દેસાઈ
 રા. ઠાકોરલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયા
 રા. મણીલાલ કલ્યાણુરાય ઠાકોર
 રા. ધીરજલાલ કેશવલાલ એન્જનીયર
 વડોદરા.

- રા. માણેકલાલ સાકરલાલ દેસાઈ
 રા. પ્રજારાય ભદ્રવરાય
 રા. શ્રીપતરાય ભદ્રવરાય
 રા. સાકરલાલ જયવંતરાય
 રા. મગનલાલ હમેદરામ
 રા. ચીમનલાલ હમેદરામ
 રા. મોનીલાલ શીવદાસ
 રા. મોતીલાલ ઉત્તમરામ
 રા. મણીલાલ અજીતરાય, યાજ્ઞ
 રા. ગીરધરલાલ કેશવલાલ
 રા. કૃષ્ણલાલ કીરપારામ
 રા. ધીરજલાલ ચુનીલાલ દેદલું
 પ્રા. બલવંતરાય કલ્યાણુરાય પુના
 રા. દરિપ્રસાદ કીરપારામ રીવેદ
 રા. નટવરલાલ ગોવિંદલાલ સોલાપુર
 રા. ત્રંબકલાલ ચંદ્રશંકર પુસા
 રા. કાન્તિલાલ સાકરલાલ દોલ્હી
 રા. કૃષ્ણરાય અંબાલાલ બીરાબી

- ડા. વૈકુંઠલાલ મણીલાલ અજમેર
 રા. મગનલાલ જમીયેતરામ, જલગામ,
 રા. પ્રાણુલાલ એન. દેસાઈ, ભુદ્રાખાદ
 રા. ગણેશનારામભૂ જગતનારાયણ
 રા. મેણીલાલ રઘુનાથરાય,
 રા. મણીલાલ ભદ્રવરાય, ચીખલી
 રા. મોતીલાલ ગોવિંદલાલ, વલસાડ
 રા. જીવનલાલ આત્મારામ
 રા. બાઇલાલ વેણીલાલ વાલોડ
 રા. કલ્યાણુરાય કેશવલાલ નાંદોદ
 રા. ઠાકોરલાલ, અમૃતલાલ, આણંદ
 રા. રાંકરલાલ દરીલાલ, નડીયાદ
 રા. મોતીલાલ અમુલપરાય
 રા. કૃષ્ણલાલ ચંદુલાલ
 રા. ચીમનલાલ ચુનીલાલ, ખેડા
 ડા. ધીરજલાલ જમીયેતરામ, ઇલોલ
 ડા. જમીયેતરામ ભુપતરાય, ઠાકોર
 રા. રામચંદ્ર મણુપતરામ, કપડવાજ
 રા. પ્રાણુલાલ દરિપ્રસાદ દિવાન, ગોધરા
 રા. કૃષ્ણલાલ મણુપતરામ
 રા. નરસિંહલાલ હીરાલાલ
 રા. ચીમનલાલ કલ્યાણુરાય
 રા. નગીનલાલ કેશવલાલ, દાહોદ
 રા. રતીલાલ માણેકલાલ, પાલજીપુર
 રા. હીરાલાલ મણીલાલ, સાણંદ
 રા. અંબાલાલ ગોપાલદાસ, સાદ્રા
 રા. દરીલાલ ચંદુલાલ
 રા. બાપાલાલ દરીલાલ, નીરમગામ
 રા. કાન્તિલાલ બોગીલાલ
 રા. ચુનીલાલ નગીનલાલ

રા. ત્રીકમલાલ જીવનલાલ,	ધંધુકા	રા. કેશવલાલ કલ્હનદાસ દેસાઈ, જુનાગઢ
રા. ભોગીલાલ ધીરજીરામ,	"	રા. જ્યેષ્ઠભલાલ પ્રભુલાલ "
રા. મગનલાલ દયારાંકર,	રાજકોટ	રા. ભવાનીલાલ માણેજીલાલ લીંબડી
રા. સવાઈલાલ ભગવાનલાલ,	"	રા. કલ્યાણરામ ભુરાભાઈ "
રા. કૃષ્ણલાલ હરીનાથ,	માંડરોળ	ડૉ. પ્રાણુલાલ સાંકરલાલ પોરબંદર
રા. પ્રાણુલાલ હરીલાલ,	જોડીયા	રા. ઇશ્વરલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયા, ખસરા
રા. જીવનલાલ હરીલાલ,	માંડળ	રા. ત્રીકમલાલ લલ્લુભાઈ, એડન
રા. માધવલાલ મનુજીદાસ,	ભમનગર	રા. નરવરલાલ ચંડુલાલ, પારીસ
રા. જીવનલાલ ચીમનલાલ,	"	રા. કૃષ્ણલાલ સાંકરલાલ લંડન

“તંદુરસ્તી દેવી” ના ઉપાસકો ?

“રોગનો ઉપાય કરવા કરતાં અટકાવ કરવો એ ઉત્તમ છે.”

અમારે ત્યાંથી જગજહેર જાણીતા અને વખાણાએલાં અનેક પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ ચૂણા-તેમજ મથુરાજીમાં ખનતાં સર્વ શુભકારક, તંદુરસ્તી બક્ષનાર, રોગને અટકાવનાર ચૂણા-તથા સુવાસ, સ્વાદ, અને પુષ્ટિના એવકો-ખાસ શિયાળાની ઠંડી રતુમાં સાલમપાક, બદામપાક. તેમજ મગજને આરામ સાથે પુષ્ટિ આપનારી બદામપુરી, તથા દરેક જાતની, મસાલાની સોપારી, વગેરે સ્વાદિષ્ટ ચીજો મંગાવો.

..પંડ્યા નરોત્તમદાસ લવજી સોપારીવાલા,

૬૦ મુંબાદેવીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨, અને મહારાજ

શ્રી લાલજીવાણી હવેલીને નાકે, મુંબઈ, નં. ૨.

નવજીવન અને સત્ય.

નવા, જમાનાના વિચારો અને સાવના પ્રસારતું ગુજરાતમાં નવું માસિક. કદ ૬૪.

વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૨-૦-૦

વિદ્યાર્થીઓ, પુસ્તકશાળાઓ અને ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો માટે રૂ. ૧-૧૧-૦.

સર્વન્ટસ ઓફ ઇડિયા સોસાયટી, } મંદિરલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક,
સેન્ટ્રલ ટ્રસ્ટ રોડ, ખીરગામ, } તંત્રી અને પ્રકાશક.
મુંબઈ.

પૃથ્વી ઉપર દૈવી અમૃત.

સિંહનાદી ચૂર્ણ.

મૂખ લાગતી ન હોય, ખાધું પચતું ના હોય, ખોટા ઝોડકાર આવતા હોય, ઉલટી થતી હોય, મેળા રહેતી હોય, એ વગેરે સર્વ ઉપદ્રવોને સમાધી બગડેલી પ્રાયનક્રિયામાં સુધારો કરી દસ્ત સાફ લાવી, શરીરમાં નવું લોહી લાવવામાં સિંહનાદી ચૂર્ણ અદ્ભુત કામ કરે છે. બીડી પીવાની કે તંબાકુ ખાવાની ટેવ છોડવી હોય તો છોડાવી દે છે. જમ્યા પછી હૃદયમાં સોપારીને ટેકાણે પણ ઉપયોગમાં લેવાય છે. શરીરે અશક્ત ન્દાનાં બચ્ચાને પણ અપાય છે, સ્વાદમાં અમૃત જોવું છે; પાંચ હજાર વર્ષ પહેલાંના પ્રાચીન વૈદ્યકીય ગ્રંથો ઉપરથી બનાવવામાં આવ્યું છે. તેના અતિ ઉત્તમ ગુણને લઈને અનેક ઉમદા કુટુંબો હૃદયમાં ઉપયોગ કરે છે. આપ એનો એક વખત ઉપયોગ કરશો તો એમજ કહેશો કે ધરગતુ ઉપયોગની અનેક વસ્તુઓમાં ખરેખર સિંહનાદી ચૂર્ણ એ પણ એક ખાસ ઉપયોગની જ વસ્તુ છે. શીશી એકના દસ આના, પૌરટેજ જૂદું.

થાણા જીલ્લાના હજીર ડેપુટી કલેક્ટર સાહેબ મે. રા. રા. મણીલાલભાઈ અજીતરાય ઠાકોર લખે છે કે:-સિંહનાદી ચૂર્ણ મ્હેં મગજના થાક ઉપર, અજીર્ણ ઉપર તથા શરીર અને મનને ઉત્તેજિત કરવા માટે વાપરી જોયું છે. અને તે બાબતના હેઠ્ઠીઓમાં તે ચૂર્ણના જે ગુણો આપ્યા છે તે મ્હને અનુભવથી ખરા માલમ પડ્યા છે.

वैद्य हरगोविंद हरिदत्त ठाकरे,

માલેક:-આર્ય ઐષધાલય સિંહનાદી ચૂર્ણ ડીપો.

૬૦ માધવબાગ પાંજરાપોળ સામે પો. નં. ૪ મુંબઈ.

જોડર ખખર.

—:૦:—

જે તમારે સુકો મેવો અથવા ઘરખર્ચને વાસ્તે
મસાલો લેવો હોય તો જાઓ ઠાં દેવચંદ વાગજી એન્ડ
કું. ની દુકાને. ત્યાં તમને મનપસંદ માલ જથા-
ખંધ તથા છુટક કીકાયત ભાવે મળશે; તથા સુરજ
છાપતું ઊંચું કેશર તથા હીંગ ઘણીજ સારી મળશે.
જહારગામના ઓર્ડરોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ઠાં દેવચંદ વાગજી એન્ડ કું.

૬૦ શેક્ષમેન સ્ટ્રીટ, જુની મારકેટના સામે.

મુંબાઈ.

“ એક ગૃહસંસારી સંવાદ ”

હીરાલાલ હું મારંતર આજે સ્વીવાર હોવાથી વીરેન્દ્ર, ચંદ્ર-કાન્ત, બાબુ અને મનોરમાને લખને, વરસાદની મોસમ માટે બધાના “ વૉટરપ્રુફ-ઓવરકોટો ” લેવાને જતા હતા, એવામાં એમના મિત્ર ડૉક્ટર નટવરલાલ આવી મળ્યા અને પુછ્યું “ હીરલાલ ? ” આ બધું સરઘસ લખને ક્યાં ચાલ્યા ? ” હીરાલાલ—“ નટુભાઈ, ઠીક થયું કે તહમે મળ્યા; હુ આ છોકરાંઓને “ વૉટરપ્રુફ-ઓવરકોટો ” અપાવવા મારકીટ ગઈ છું.” નટવરલાલ—હીરલાલ, મારકીટ-મારકીટ જવાનું રહેવા દો, અને ભુલેશ્વર, પાંજરાપોળ સામે હાથ અબુખક્કર તાહિરમહમદની દુકાને ચાલો; ત્યાં હાલમાં મ્હોટો “ સ્ટોક,” “ અપટુડેટ સ્ટાઈલ ” નો આવેલો છે, અને ભાવ પણ ઘણા મધ્યમ છે એટલે આપણને મનપસંદ માસ કીદાયત લાવે મળશે અને મારકીટ જવાની ભાંજગડ દુર થશે. અને વખત પણ ‘મોવો’ પડશે નહીં.” વીરેન્દ્ર— મ્હોટાભાઈ, ડૉક્ટરે કાકાની વાત ખરી છે; અમારી કૉલેજમાં પેન્નો રમણીક દેસાઈ કહેતો હતો કે “ હાલ અબુખક્કરને ત્યાં, વેસાયતના જાણીના મેકરોના તરેહવાર જાતના “ જેન્ટલ ” “ લેડીઝ ”-અને “ બાયઝ ” ના “ વૉટરપ્રુફ-કોટો ” તથા “ ક્લોકો ”-કાળા, “ ઓર્ડિન ” અને ફેશમીર “ કલર ” ના દરેક જાતના અને દરેક “ સાઈઝ ” “ અપટુડેટ ફેશન ” ના મ્હોટા જથ્થામાં આવેલા છે.” હીરાલાલ—“ નટુભાઈ, કીમતમાં સસ્તા અને “ ન્યુ સ્ટોક ” છે તેથી મ્હાંડ મન લક્ષ્યાય છે.” નટવરલાલ— ચાલો, ત્યારે ફેરો ફેગટ નહીં જાય; ખાત્રી કરીએ.”

ખાસ વિનંતી-ગૃહસ્થો, તહમે પણ એક વખત અમોરી દુકાનની મુલાકાત લો અને ખાત્રી કરો. બહારગામના “ ઓર્ડરો ” ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

હાથ અબુખક્કર તાહિરમહમદ,

પાંજરાપોળની સામે, ભુલેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

શ્રીમાન્ ડોટાલાલ જીવનલાલ
(વ્યવસ્થાપક મહાકાળી)

રચિત અલૌકિક રસપૂર્ણ વાર્તા

યોગિની કુમારી.

કીંમત ૧-૪-૦ પોસ્ટ, પેકીંગ વી. પી. ખર્ચ ૦-૪-૦

બંગાળી સાક્ષરરત્ન રવીન્દ્રનાથ ટાગોરજી રસપૂર્ણ નાટક.

ચિત્રાંગદા.

કીં. ૦-૮-૦ વી. પી. પે. ૦-૨-૦.

સુપ્રસિદ્ધ હિંદી શ્રીકવિરત્ન

શ્રી. સરોજીની નૈકુના તત્ત્વજ્ઞાનપૂર્ણ કાવ્ય ઉપરથી

લખાયેલી સામાજિક નવલકથા

સ્વર્ગ કે રમશાન.

કીં. રૂ. ૧-૮-૦ વી. પી. પે. ૦-૪-૦.

ચાલુ લડાઈનો આબેહુબ ચિતાર

અને

જર્મન કથાસરની મહત્વાકાંક્ષા.

સંગ્રામ ક્ષેત્ર.

(વીરરસમય વાર્તા.)

કીં. રૂ. ૧-૮-૦ વી. પી. પે. ૦-૪-૦.

સોલ એજન્ટ્સ—બાયુન ટ્રેડિંગ કંપની.

શુકસેવસં, પન્ડીચર, પ્રીન્સ રોડ, મુંબઈ-૨.

છગનલાલ રૂઘનાથદાસ એન્ડ કંપની.

ફીદા બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, માદ્રેડ, મુંબઈ-૨.

દરેક બતની દવાઓ મળશે.

ડેવાસી એન્ડ લોરેન્સ કુંઠ ન્યુયોર્ક.

ઈલીકઝીર ગ્લીશરો ફ્રાન્સ-ક'પાઈડ.

છાતીના તેમજ કાયના દરદો, ઘડપણની નબળાઈ, શીંકા ચહેરા તથા બીજાની પછીની નબળાઈ વિગેરે પર ઉત્તમ ફાયદો કરે છે.

એનીંગ્સ સારસાપરીલા.

લોહીને સાફ કરી શરીરને લાલ સુરેખ જેવું બનાવે છે. તેમજ ચામડીપર થતા બીજા ખરજવા માટે અકસીર ઉપાય છે.

ઈલીકઝીર લેક્ટરેડ પોપસીન વીથ આયરન. કુધીનાઈન એન્ડ સ્ટ્રીકનીઆ.

નાન આજ્ઞા પછી નબળા પડી ગયેલા શરીરને લાલ સુરેખ જેવું બનાવી અસહ્ય સ્થિતિમાં શરીરને લાવે છે; તથા પીળા પડી ગયેલા શરીર (પાંદુરોગ) ને નાશુદ કરી તાંબે છે, અને શરીરને પુષ્ટ બનાવે છે.

દાર્ઢમની સંપૂર્ણ અવગુણતા કરી આપનાર

ગીરગામ લતામાં એકલું !

ધી ઠાકર બૉર્ડીંગ હાઉસ.

ફક્ત ઉંચ વર્ણના હિંદુ શુદ્ધસ્થો માટે
મનને પસંદ પડતી-તળીયતને તંદુરસ્ત બનાવનાર.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ.

પધારો અને ખાત્રી-કરો.

(ફેમીલી માટે અલાહેદી રૂપતંત્ર જગ્યાની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે).

તેમજ વરદીથી લાખાં ઘેર પહોંચાડવામાં આવશે.

ટેકાણું—અમરોલી હાઉસ નં. ૮૨, ઇ.

પોલીસ સ્ટાફની બાતુમાં, ગીરગામ બેકરોડ-મુંબઈ નં. ૪.

(ચંદ્ર સમજી હિંદુ કન્યા દાર્ઢમજી પામે)

જ્ઞાતિપત્ર તંત્રી સંમેલન.

—:૦:—

તા. ૨૧મી મે ને રવિવારે સહવારના ભરવ મુકામે ગુજરાતના જ્ઞાતિપત્ર તંત્રીઓનું બીજું સંમેલન મળ્યું હતું. પ્રમુખસ્થાન રા. રા. મળીલાલ અછતરાય ઠાકોર બી. એ. ને આપવામાં આવ્યું હતું. અગીયાર જ્ઞાતિપત્રોના પ્રતિનિધીઓ હપસાંત શહેરના પ્રતિષ્ઠિત શૃદ્ધસ્થોએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી.

જ્ઞાતિમાં વિદ્યા પ્રચાર વધે, અને કૃષિવાલે નષ્ટ થાય, એ માટે આત્મબોગ આપી કાર્ય કરનાર સામાજિક સેવકો—જ્ઞાતિપત્ર તંત્રીઓના યત્નો અસ્થાને નથી, એમ સૌ કોઈ માન્ય કર્યા વિના રહેશે નહિ, અને તેમાંથી આવા સંમેલનો દ્વારા અરસ્તપરસ મળી પેાતપોતાની જ્ઞાતિમાં થતા મુધારા માટે વિચારો દર્શાવવામાં આવે, તેમ જ તે સંબંધી જુદા જુદા તંત્રીઓ પોતાના અભિપ્રાયો અને ચૂચનાઓ કહે. એ તંત્રીઓને તેમજ નાતો માટે લાભદાયક નિવડે.

સન્માનકારિણી સભાના પ્રમુખ રા. રા. ચીમનલાલ દરદોરામે પધારેલા શૃદ્ધસ્થોનું સ્વાગત થોડ્ય શબ્દોમાં કર્યું હતું.

રા. રા. કનૈયાલાલ માણેકલાલ મુનશીની દરખાસ્ત અને રા. રા. બાઇલાલ બી. ઠાકોરીના અનુમોદનથી રા. રા. મળીલાલ અછતરાય ઠાકોરે પ્રમુખસ્થાન સ્વીકાર્યું હતું. ત્યારબાદ બહારગામથી નહીં આવી રાકનાર તંત્રીઓના તારો અને કામળો લાંચવામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખ સાહેબે પોતાનું લાવણ આપ્યું હતું* સંમેલનના ભોડીયા સેક્રેટરી રા. કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈએ મયા વર્ષના સંમેલનનો રીપોર્ટ રજુ કર્યો હતો જે સર્વાનુમતે બહાજ રાખ્યો હતો. બપોરના ત્રણ વાગતાં સંમેલનનું કામ આગળ ચલાવવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં નીચેના કાર્યો કરવામાં આવ્યા હતા.

ઠરાવ ૧ હો—પોતાની જાતીમાં કેળવણી ફરો છે કે કેમ અને તે હોય તો તે કેટલાં છે, અને તેની રી રી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે તેનો રીપોર્ટ બે માસની અંદર રજુ કરવો.

ઠરાવ ૨ હો—કયા કેળવણીનો બહોળો ફેલાવો થાય તેવા આ સંમેલનનો અભિપ્રાય છે.

ઠરાવ ૩ હો—મયા સંમેલનનો હીસાબ નીચે મુજબનો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો:—

જામે રૂ ૪૮૦-૧૪-૦ વાર્ષિક પત્રની નકલ દરેક રૂ. ૦-૨-૦ વેચી લેના, રૂ. ૧૧૧-૦-૦ બહેર ખબરની ઉપામણીના, રૂ. ૧૦૦-૧૨-૯ જામે દેસાઈ કેશવપ્રસાદ છોટાલાલના, રૂ. ૬૦-૦-૦ જામે ચીમ કનૈયાલાલ મુનશીના, કુલે રૂ. ૭૫૨-૧૦-૯.

* આ પત્રના વધારા તરીકે વહેંચવામાં આવ્યું છે.

છપાર ૩ ૬૫૦-૦-૦ પ્રેસની છપામણી, રૂ. ૩૪-૧૨-૦ બદારગામ ગ્રામ. ડીઓ મોકલી તેના ટપાલ ખર્ચના, રૂ. ૧૭-૦-૦ સરક્યુલર છપામણી, રૂ. ૧૪-૬-૦ પોસ્ટેજ, રૂ. ૧૩-૦-૦ હેન્ડબીલની છપામણી, રૂ. ૧૧-૧૨-૦ ખોખાં પારસલ સાથે, રૂ. ૬-૬-૦ રેલવે તુરના, રૂ. ૫-૦-૦ બેંચીકના, કુલે રૂ. ૭૫૨-૧૦-૬.

ઉપર મુજબનો હીસાબ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો, અને આ વર્ષે વાર્ષિક ભેટ કઢાડવામાં ને ખર્ચ થાય તે પુરો કરતાં ને વધે તે વસુલ આપવું.

ઠરાવ ૪ થો—ચાલુ વર્ષને માટે નીચે લખેલા પાંચ તંત્રીઓનાં નામ મંત્રીઓ તરીકે ઠરાવવામાં આવ્યાં હતાં.

રા. રા. કનૈયાલાલ માલ્લેકલાલ મુનશી, રા. રા. પ્રમુદાસ લાધાભાઈ મોદી, રા. રા. માલ્લેકલાલ નરોત્તમદાસ નાણાવટી, રા. રા. ભાઈલાલ વંદ્રાવનદાસ કોઠારી અને રા. રા. કેરાવપ્રસાદ છાટાલાલ દેસાઈ.

આ વર્ષે બેઠનાં પુસ્તકની એકને બદલે જે આનાની કૌમત રાખવા હોયું હતું.

ઠરાવ ૫ મો—(૧) મુજરાતનો ઇતિહાસ, (૨) આપણા પુર્વજોનો ઇતિહાસ; (૩) સારીરિક ખીલવણી અને હાઇજન; (૪) ખેતીવાડી અને ક્ષેત્ર; (૫) સામાજિક સુધારણા; (૬) ધાર્મિક અને નૈતિક વિષયો; (૭) સામાજિક વાર્તાઓ આ લેખો ને જ્ઞાતિ પત્રોના તંત્રીઓ આ સંમેલનના સભ્યો હોય તેઓને જેમ જેમ જે તેમ પુરા પાડવા.

ઠરાવ ૬ હો—સંમેલનને રૂપાઈ ૩૫ આપવા માટે નિયમો ધડવા, તે બાબતપર વાદવિવાદ થયા પછી સંઘાનુમતે એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે ચાલુ વર્ષના મંત્રીઓ સંમેલનને રૂપાઈ સ્વરૂપ આપવાના નિયમો નક્કી કરશે, અને તેનો ખરડો આવના વાર્ષિકમાં પ્રગટ કરશે.

ઠરાવ ૭ મો—વધુ નિયમો થકી કઢાડી અભિપ્રાય લેવાનો અધિકાર તંત્રીઓને આપવામાં આવે છે.

ઠરાવ ૮ મો—ઉપર દર્શાવેલા પાંચ તંત્રીઓ ચાલુ વર્ષના મંત્રીઓ તરીકે કામ કરશે.

આ પછી પ્રમુખ સાહેબની સૂચનાથી રા. મુજુવંતરાય છાટાલાલ દેસાઈએ. (દશા શ્રીમાળીના તંત્રી) શ્રીમાળી અરુણદેવના પ્રતિનિધી રા. કારણરામ મે.જી. ગીરીનારાયણ પત્રના પ્રતિનિધી રા. વન તરામ સાક્ષી વગેરેએ સમયોચિત બાપણે કર્યાં હતાં. ત્યાર બાદ પ્રમુખ સાહેબનો, સ્વાગતે કમિશીના અધ્યક્ષનો, અને દાદાભાઈ દ્વાલના દરૂડી સાહેબોનો આભાર માની સંમેલન વિસર્જન થયું હતું.

અરુચ ખાતે મળેલી દ્વિતીય જ્ઞાતિ પત્ર તંત્રિ સંમેલનના
પ્રમુખ રા. રા. મણીલાલ અંબેડકર સાહેબો, એ. નું
ભાષણ.

તા. ૨૧-૫-૧૬

મહેરબાન જ્ઞાતિપત્ર તંત્રી સાહેબો, સેક્રેટરી સાહેબો, તથા શ્રદ્ધસ્થો,
૧. સને ૧૯૧૬ ના વર્ષના નાતોના ચોખાનીઆનાના તંત્રીઓના મેલા-
વામાં પ્રમુખરયોન મને આપવા આપ સર્વ બંધુઓએ યોગ્ય ધાર્યું છે તેથી
મને આપે યોગ્યતા કરતાં વધારે માન આપ્યું છે. વિહતર્ગમાં નામ ગણાવવા
અથવા જ્ઞાતિ પ્રતે ચલાવવાના કાર્યક્રમમાં કંઈ માનપદ મેળવવાની યોગ્યતા
અથા મેં આજ સુધી કંઈ કામ કરી બતાવ્યું નથી. અને મારી સ્વાભાવીક
પ્રેરણાનું વલણ પણ તે તરફ નથી. બ્યારે મારા બંધુ રાજેશી ચીમવજાલ હર-
દેરામજીનો પત્ર પ્રમુખપદ સ્વીકારવા બાબત મારા ઉપર આવ્યો ત્યારે પ્રથમ
વિચાર તો એજ આવ્યો કે તે બાર ઉપાડવાની અશક્તિના કારણથી મારે તે
પદ હેવા ના કહેવી; પરંતુ તેમના પત્રના ચબ્દો, અંતઃકરણનો ખરો બાવ
ખતલો આપનાર તથા અત્તની ખરી બાવનાનો ઉદ્દેશ્ય કરતા મને જણાય
તેથી એ અંતરાત્માએ મને પ્રેરણા કરી કે તેરી સાચા રનેદી રી આતા ઉદ્દેશ્યન
કરવી એ સારી વાત નહીં. માટે મેં આ જોખમીપદ સ્વીકારવા હા કહી. મારી
પાત્રતા જોધને નહીં. આની રથિતિ હોવાથી હાલ ચર્ચાતા પ્રશ્નો વિષે અથવા
કાર્ષ દક્ષતા વિષે મારી અજ્ઞાનતા તથા અશક્તિ જણાય તો તેને માટે બધા
બંધુઓ મ્હોટું મન ખતાવશે એવી આશા છે.

૨. જ્ઞાતિપત્ર ચલાવનાર તંત્રીઓનું મુખ્ય કામ એજ કે તેમણે જ્ઞાતિની
સેવા બજાવવી; દેશકાલને અનુસરીને પ્રગતિ તથા ઉત્થતિ માગે જણાય તે
દરજા જ્ઞાતિ જતોને વાગવા; આ ઉદ્દેશથી જ્ઞાતિપત્રો નીકળ્યાં છે. બ્યારે તે
પત્રો પ્રથમ રચનામાં ત્યારે તો દરેક પત્રનો મુખ્ય લક્ષ્ય એટલોજ હતો કે પોતા
પોતાની નાતમાં જે ખામીઓ હાલના દેશકાલ પરતે જણાય તેને સુધારવા
માટે લખાણો લખી જ્ઞાતિને કેલરણી આપવી તથા તે ખામી સુધારવા તરફ
તેમનું લક્ષ્ય એવું. ખીજી નાતો કરતાં પોતાની નાત જે બાબતોમાં પાછળ
હોય તે બાબતોમાં તે આગળ વધે; ઘણી લોગા વખતથી ધર કરી રહેલાં
વહેમો તથા ખોરા રીરાજોંધીને ધીમે નાશ થાય; નાતમાં શિક્ષણમાં પાછળ

રહેશે. બામ હોય, તેને આગળે લાવવો. આના કેવળ સ્વચ્છાતિનેજ યોગ્ય આ-
 દર્શો ને આશ્રયે પણા ખસા ચાતિપત્રો સ્થપાયા છે. ચાતિપત્ર સ્થાપનાર એક
 મૃદુરથ હોય હિંચા મંડળો હોય તોપણ; તેમનું મુખ્ય લક્ષ્ય કેવળ સ્વચ્છાતિ
 અથવા જન્મના ક્ષેત્રનોજ અરલખન કરતું. અમુક ચાતિમાં જન્મ ક્ષેત્રનાર વ્યક્તિ
 માટેજ તે પત્રિકા હતી; તેનાજ હિત ખાતર તે પત્રિકાનો જન્મ હતો; તેનાજ
 હિતમાં તેની સ્થિતિ તથા ગતિ હતાં; આ, ચાતિપત્રિકાઓના જન્મ વખતે દેશ
 ભક્તિનું લક્ષ્ય મર્મવસ્થામાં પણ આગળે હશે એમ મને લાગે છે. હવે આપણે
 એવી સ્થિતિએ આવ્યા છીએ કે આપણે એક અર્થ ગંભીર પ્રશ્નનો નિર્કલ
 કરવાની ફરજ બળવવી પડશે. તે એ છે કે ચાતિપત્રોનો ભવિષ્યનો પરમ
 પુરુષાર્થ પોત પોતાની ચાતિનાજ નાની કલ્યાણની સીમામાં રાહી રાખવો, કે
 અનેક નાતોના નાના, નાના, બાળોનું સંપૂર્ણ યજ્ઞ તેમની ઐક્યતા વધારે ને
 વધારે પ્રમાણમાં થતી જાય તથા નાની નાની નાતો એક થાય તે તરફ આપણે
 જવું. હાલનાં અનંત વિભાગો કાયમ રહે, નાત નાતની મર્યાદા દીવસે દીવસે
 વધારે મજબુત બનતી જાય તે સ્થિતિ સમરત આર્થ પ્રજા માટે કલ્યાણકારક
 છે; કે તેવી મર્યાદાની અનંત લીટીઓ ધીમે ધીમે ખારીક થઈ, છુસાઈ જાય
 તેમાં આપણુ હિત રહેલુ છે ?

૩. આમજ બમવત ગીતામાં ચાતુર્વર્ણ્ય બાબત વચન છે તે હાજો વખત
 કહેવાઈ ગયું છે; શ્રી ભગવાને કહ્યું છે કે. “ મેં ચાર વર્ણો ગુણ તથા કાર્યના
 વિભાગ પ્રમાણે જગતમાં કર્યા છે. ” વર્ણુ એટલે રંગ એમ કહ્યું કહે છે,
 ખીન્ન વર્ણુને ચાતિ માને છે વર્ણુનો અર્થ ગમે તે લક્ષણે તોપણ, આટલું તો
 તકીજ છે કે આપણે હાલમાં જે ચાતિ વિભાગો જોઈએ છીએ તે વિભાગો
 ગુણ અથવા કર્મને આધારે પડેલા નથી હાલની નાની નાની ચાતિઓ એ કેવળ
 મિત્ર મંડળો જેવાં મંડળો છે. એક ખીજને સારી રીતે જાણખામણાં ‘કુટુંબોત્ત’
 સંમેલન તેજ ચાતિ મંડળ એવી રીતે હાલની નાની ચાતિઓ ઉત્પન્ન થયેલી
 જણાય છે અને સ્વરક્ષણ કંઈક આચાર વિચારના બંધારણનું રક્ષણ, કંઈ
 કતવ્ય રક્ષણ તથા સહજોજન તથા હમ્મ માટે વર કન્યા મેળવવાની સરગતા
 આવા કામ અર્થે આ નાની નાની ચાતિઓ બંધાય છે. એક સંસ્કૃત કવીએ
 મિત્રના લક્ષણો કહ્યા છે તે હાલના ચાતિ મંડળોના બંધારણને લગભગ બધે
 બંધે લાગુ પડે છે.

“ સુંક્તે ભોજયતે ચૈવ મુદ્ધે વક્તિ શૃણોતિ ચ ।

દદાતિ પ્રતિચક્ષાતિ પદ્ધવિયં પ્રીતિ લક્ષણં ॥

મિત્રતા અથવા પ્રીતિનું લક્ષણ એજ છે કે એક ખીજને ખાવું, ખવડાવું, પોતાની છાંતી વાત મિત્રને કહેવી તથા તેની ગુણ વાત સાંભળવી, અરસપરસ આપવું તથા લેવું આ પ્રીતિનાં લક્ષણો છે. “દદાતિપ્રીતિ ગૃહસ્થાતિ”માં વર કન્યાના દાન તેમ દ્રવ્યના દાનનો સમાવેશ થાય છે. હાલની યાત્રિઓ ખરી રીતે આવાં મિત્રમંડળો છે. આચાર-વિચારના ભેદને લીધે આટલી બધી સંખ્યામાં પેટા વિભાગો પડ્યા હોય એમ લાગતું નથી અને ગુણ કિંવા કર્મની તો તે વિભાગોમાં ગંધ પણ નથી એટલે રંગનો પણ સ્પર્શ નથી.

૪. મિત્રો એક ખીજને જમાડે, કન્યા આપ લે કરી લગ્નની પવિત્ર ગાંઠથી એક ખીજના સંબંધ તથા પ્રેમને ગાઢ બનાવે. દુઃખ સુખમાં એક ખીજને દ્રવ્યની તથા પ્રીતિ રીતે મદદ કરે એ અરસપરસ મૈત્રી ધર્મ છે. જ્યારે નાના નાના રાજ્યો યુદ્ધજન્ય થઇ ગયા, યુસાફરીની સલામતી બંધ પડી, હિંદુસ્થાન ઉપર સામ્રાજ્ય પદવી ધરનાર કોઇ સહેનશાહ રહ્યા નહી. દર વીસ પચીસ કોષને અંતરે પરરાજ્ય કે પરદેશની સીમા થઇ અને પરદેશી તરીકે જે અવિશ્વાસની ઘટિત સ્વભાવિક ઉત્પન્ન થાય છે તે જોવામાં આવી. (આવી સ્થિતિ હાલ પુણ્ય દાહીયાવાડમાં થયે અંશે જોઇએ છીએ.) વળી રાજ્યકર્તાને પ્રજા તરફ પ્રેમ ભાવ રહ્યો નહી, તેઓ રાજા તરીકે પોતાના ધર્મ બલુતા નહોતા, પ્રજા સમક્ષને પોતાના હથકા ભોગો પુરા પાડવાના સાધન તરીકે તેઓ ગણતા. પ્રજા ભટ્ટ હજી વેડી થેડું દ્રવ્ય પેદા કરે કે રાજા કર નાંખી તે હરણુ કરી લે. તેમને રૈયત માટે લાગણી ખીલકુલ હોય નહી આવા પ્રસંગોએ આ દેશમાં નાની નાની યાત્રિઓ એટલે “ઓળખિતા મંડલો” પ્રજામાં સ્વરક્ષણ માટે ખેતેલાં સ્પષ્ટ જણાય છે.

૫. કટલાએક પેટાં વિભાગો આર્થિક સ્થિતિ પરત્વે પણ બન્યા છે. ખાવું ખવડાવવું એ મિત્રમંડળનો નિયમ છે. જ્યારે યાત્રિ બહુ મોટી થઇ ગય ત્યારે મધ્યમ સ્થિતિના કુટુંબોને યાત્રિ ભોજનનું ખર્ચ ગળ ઉપસંત લાગે. શીમાન સોકો યાત્રિમાં પાંચ દસ ટકાંથી વધારે ભાગ્યે હોય છે. આવી સ્થિતિમાં સંદર્ભોજનની સવરતા ખાતર યાત્રિના જે અને તેથી વધારે વિભાગ પડેલાં મને અંતુભવથી માલમ પડ્યા છે. એટલે આર્થિક અસંજિતને લીધે તથા સંદર્ભોજનને કરવાનું બની શકે તે સર્ગવડાં ખાતર મોટી યાત્રિમાં વિભાગ પડી બેસણું ભાગે થાય છે. ઘણે વર્ષે તે બન્ને યાત્રિઓ પ્રથમ એક દેશી તે વાત વીસરી જવાય તથા એક બીજા ઉપર અવિશ્વાસ ઉભો થાય અને એક ભાગ

અને ખીજા ભાગને પર યાતિ ગણે તે સ્વભાવિક છે, તેમ થાય કે સહભોજન તથા લગ્ન સંબંધ બંધ થાય અને વખત જતાં કંઈ પણ સંબંધ તે બંને શાખાઓ વચ્ચે રહે નહીં.

૬. યાતિના વિભાગોની સખ્યા આટલી મોટી કેવી સ્થિતિમાં થઈ તે ત્રીસે વિચાર જણાવ્યા છે તેનું શરણ માત્ર એજ છે કે આપણે બેઠની મર્યાદા નહીં જાણતી શકાય એવી દૃઢ ન ગણતી તે મર્યાદા કૃત્રિમ છે; અને સહેલાઈથી નિર્મલ થઈ શકે તેવી છે એમ આપણે જોઈ શકીએ. હાલનાં વખત તથા દેશ સ્થિતિ ધ્યાનમાં લેતાં હવે યાતિ પત્રિકાના તંત્રિઓએ કયા આદર્શો પોતા પોતાની નાતના લક્ષ ઉપર વારંવાર ઠસાવવા તે વિષે વિચાર કરીએ. મારી તો ખાતરી છે કે હાલના સમયમાં ખરેખર રીતે એકજ ગંભીર તથા પવિત્ર ધરણ દરેક દિંદુ જેતા ઉપર, અને આર્યશ્રમિ ઉપર વસતી દરેક વ્યક્તિ માટે આપણા મોંઝા આગળ ઝગમગ કરે છે તે ધરણ એજ છે કે જન્મનાં ક્ષેત્ર કરતાં જન્મની ભૂમિ ઉપર સ્વઅભિમાનનું મુખ્ય અવલંબન ઠસાવવા દરેક લેખકે પ્રયત્ન કરવો. હવે ક્ષેત્ર (જન્મની યાતિ) જેવી નહોતી સંસ્થામાં પોતાનું સર્વ અભિમાન મર્યાદિત કરવું તે આપણા નાશ કરનાર ખરોખર કર્મ છે. સ્વઅભિમાનની વૃત્તિને આખી આર્યશ્રમિ સુધી વિસ્તાર આપવા માટે સતત અભ્યાસ કરવા દરેક આર્યશ્રમિની ધરણ છે. આજકાલી દિંદુભાઈઓ માટે પ્રથમ પોતાનું કુટુંબ, તે પછી પોતાની યાતિનાં કલ્યાણ માટે પોતે કંઈ કંઈ કે જીવન સફળ થઈ ચુક્યું એમ આપણે માનીએ છીએ, અને આપણે તેવડીજ સીમામાં અલંબુદ્ધિ રાખીએ છીએ. એકનું શહેરમાં વસતી ખીજી યાતિઓ કરતાં પરદેશમાં વસતી પોતાની યાતિ આપણને પ્રિય લાગે છે. આવી સ્થિતિ દેશ ઉપર એક સામાન્ય જવાબી નાના નાના તથા નવા નવાં રાજ્યો યોડે યોડે કાંલે ઉત્પન્ન થઈ તેટલીજ વારમાં નાશ પામે એવા સંયોજોને લીધે થઈ હોય એમ જણાય છે. હવે "સમતા તથા સ્વતંત્રતા" ના મુત્રો ઉપર જે પ્રભુનું રાજ્ય તંત્ર બંધાયેલું છે તેવી મહાન ઉદારખીટીય પ્રજાને આપણા ઉપર સામાન્ય ચલાવવા હિંમતે નિર્મોહ કરી છે તે રાજ્યે આપેલી કેળવણીથી આપણે જાણી શકીએ છીએ કે યાતિહીન કરતાં દેશ હીન તરફ અભિમાનને વિસ્તારવાથી પ્રગતિ તથા સન્નતિના માર્ગો વધારે સરળ થાય છે. હવે તો યાતિના પત્રના દરેક તંત્રીના હિંદુ એજ જોઈએ કે પોતાની યાતિને દેશ સમૂહના એક નહાના અંગત નરીકે જાણવી અને તે સ્થિતિ યાતિના દરેક માણસ ઉપર ખરોખર ઠસાવવી.

કેવળ પોતાને માટે જન્મ લેનાર તથા જીવનાર એક સંસ્થા તરીકે ગણિત
ખટ્ટ દીવસ જીવન ટકાવી શકે તેમ નથી, અને પોતાની ગાત્રીને સ્વતંત્ર તથા
ખીજી ગાત્રીઓ સાથે સંબંધ વગરની સંસ્થા તરીકે કાપમ રાખવા ઇચ્છનાર
તંત્રી કોઇ દીવસ ગાત્રીની ચડતી કરી શકે એમ મને લાગતું નથી; અને
તેવા તંત્રી સમક્ષ આર્થ પ્રત્યક્ષ અપકારીજ અણ્યામ તમારી ગાત્રીઓ ભારત-
વર્ષની ઉન્નતિ માટે, તે દેશની પ્રત્યક્ષ કલ્યાણ માટે, તે દેશમાં એક સંધ
નિધારના માટે શું કર્તવ્ય કર્યું છે અને હવે પછી તે દીશા તરફ જવા માટે
શું કરવું તેજ વિષયનો તંત્રી સાંભળે સતત અભ્યાસ કરવો અને તેજદીશા
રસ ગાત્રીને કેળવતા જરૂં એજ તેમનો મુખ્ય ધર્મ છે.

૭. હું તો માનુષ્ય કે જે ગાત્રીઓમાં ભોજન તથા આચાર એકજ હોય
તે ગાત્રીઓ વચ્ચે “કેવળ અભેદ” કેવળ સંભળડ વિશાળો રાખવાની
જરૂર નથી સ્નાન વીગેરે આચાર પાળનાર તેમ તથા માંસાહાર નહિ કરનાર
ગાત્રીઓએ સામાટે એક ખીજ સાથે સહભોજન ન કરવું એવું કારણ
મને સમજતું નથી. દ્રોપદીની રમિતી રસોઇ જમવા દુર્વાષા ઋષિ નહોતા
માલ્યા ? ધૌમ્ય ઋષિ બાર વર્ષ સુધી વનમાં દ્રોપદીના હાથથી રંધાયેલી
રસોઇ જમ્યા નહોતા ? તેમ કરવાથી તેઓને શામલ્ય વર્ણ ગાત્રી ખઠાર મુખ્યા
હતી ? નહીંજ. મનુએ પોતાની કન્યાઓમાંથી કઈ બ્રહ્મવિઓને આપી હતી;
કઈ દ્વિત્રિપ વર્ગમાં પ્રત્યક્ષિને આપી હતી તે વાત બાગવત વિગેરે પ્રાણીમાં
પ્રસિદ્ધ છે. બાગવતના ચોથા સ્કંધના પહેલા અધ્યાયમાં મનુનો વંશ આપ્યો
છે તેમાં લખ્યું છે કે મનુ બગવાને આકૃતિ નામની કન્યા શ્વિત્રુષિને આપી
હતી, દેવહૃતિ ઠહમ ઋષિને પરણાવી હતી અને પ્રસૂતિ દસ પ્રજાપ્રતિને એટલે
મુઝૈશ્વ વર્ણ ને પરણાવી હતી, એટલે ચીમદ બાગવત લખાણ ત્યાં સુધી મંથ
કર્તાના વિચારો, નાની નાની ગાત્રીઓને એક ખીજથી કેવળ અસંબદ્ધ, છુટી,
તથા સ્વતંત્ર બનાવવાના નહોતા. એક ગાત્રી ખીજી ગાત્રી સાથે મળી શકતી,
એકજ પ્રત્યક્ષ મ્હોટાં સરીરના જુદા જુદા અવયવો તરીકે ગાત્રીઓની સ્થિતિ
તે વખતે હોવી જોઈએ સરીરનું એક અવયવ ખીજ સાથે મળી જેમ જન્મે
અવયવો એક ખીજેને કામમાં આવે છે તથા સરીરનું કામ બજાવવા માટે
મધ્ય અવયવોએ એકજ થવું પડે છે; ત્યારેજ સરીર પોતાનું કામ કરી શકે
છે. તેવી રીતે ગાત્રીઓ તે વખતે રચણાઈ હતી. એક ખીજથી કેવળ સિન્ન
કેવળ સંબંધ વગરની, કોઇ દીવસે કોઇ પણ બે ગાત્રીનો સંયોગ વાચંજ નહીં
એવી મિત્ર, સીમેટથી જડેલી અર્પાદ નાતો જતો વચ્ચે આપણા દેશની
મહત્તી વખતે નહોતી તેના શામલ્ય શાસ્ત્રીઓ અનેક મળ્યા આવે છે.

૮. યાતિ પત્રોના તન્નિઓ તે યાતિના કેળવણી બંધુઓ છે. તેઓ પોતે લીધેલી કેળવણીને લીધે નાતના સહચારના અંશના રમેસાં છે. તથા નાતની ચક્ષુઓ રસ્તો ખતાવનાર તરીકે તેમણે મોડું કાર્ય બજાવવાનું છે કારણ બહુ જવાબદારીવાળું છે અને તે કાર્યનું વલણ નાત નાત વચ્ચેના બેઠના સંસ્કારોને પોષવા તથા મ્હોટ કરવા તથા દબ કરવા તરફનું હોયું જોઈએ. દેશના હીત માટે સ્પેષેલનો અને યાતિ દેહનો ભોગ આપવો પડે તે તે આપવા યોગ્ય છે એજ આદર્શ હવે દ્રઢ થવો જોઈએ. તથા દરેક વ્યક્તિ ઉપર એજ લક્ષ્ય હંસાવું જોઈએ.

૯. પંડિત ભગવાનદાસ નામના એક મ્હોટા તત્ત્વજ્ઞ પોતાના Science of emotions (" ભાવનો શાસ્ત્ર ") નામના પુસ્તકમાં લખે છે કે Virtues are emotions on the side of love and vices are emotions on the side of hate; એટલે રાગ, અથવા પ્રેમ તરફ વળેલું કરતી યાતિઓએ સદ્ગુણી ભાવનાઓ છે અને દ્વેષ તરફ વળેલું કરતી ભાવનાઓ તે દુર્ગુણ છે. હવે જો હાલની નાની નાની યાતિઓના કંઠાલામાં આપણે પોતાનું અભિમાન રાખી રાખીએ; તે અભિમાન, તે અંકેતાને, પોતાની યાતિ બાદા ખીલકુલ નિસ્તરવા દેઈ નહિ; તે આપણને ખીજ યાતિના સ્ત્રી પુરુષો માં રાગ કે સ્નેહ કેવી રીતે ઉત્પન્ન થાય ? નાતની મર્યાદામાં સ્વાભિમાન ને કેઈ ક્યાંથી આપણી દૃષ્ટિ મર્યાદા અતિ સંકુચિત બની છે તેથી આપણે આર્થિક મિત્રા ખીજ યાતિના પોતાના બંધુઓ પ્રતિ અવિચારથી અને કેટલીએક વખત દેશથી જોતાં શીખીએ છીએ પણ તેમ કરવું તે એક દુર્ગુણ છે એમ ભગવાનદાસ ખતાવે છે અને તે દુર્ગુણ નાંચ તરફ આપણને ખેંચી લખે છે. મારે તંત્રીઓની, પોતાની યાતિના આગેવાનો તરીકે, પવિત્ર ધરણ છે કે તેમણે આ દુર્ગુણનો યાતિ જનમાંથી સમૂલ નાંચ કરવો.

૧૦. યાતિ રૂપી નાના તથાવડામાંથી અંકેતાઈપી પાણીને મોટા વિસ્તાર આપી દેશ સમસ્તની સરહદ સુધી લેજોતી દેશાભિમાનના મહાસાગરનું તેને એક બિંદુ બનાવવું તેજ ભવિષ્યનો હિંદુસ્થાનની સમસ્ત પ્રજાનો આદર્શ હોવો જોઈએ તેના સમક્ષ ખીજ બધા આદર્શો ગોળ છે આ પ્રમાણે અભિમાનને વિસ્તારવા સાર શી યોજના કરવી તે શોધી કાઢાડવાનું કામ સહેલું નથી. મારા માનવા પ્રમાણે સરચાતમાં દરેક યાતિ પત્રના તંત્રીએ પોતાની તથા ખીજ એક યાતિને જે પોતાની યાતિ સાથે ધણેજ નીકટતા સંબંધ ધરાવતી હોય તેના આચારો વિચાર, ચીંત્ન, વૃત્ત, આર્થિક સ્થિતિ, મનના સ્વ, ભાવિક વલણો, પત્રિકામાં હમેશાં સરખાવવા તથા તે બંને યાતિમાં સામાન્ય

અશી, શોધી કહાડી તે વારંવાર ગાતિભાષ બહેતો. ઉપર હસાવવા તથા વિરોધી
અશી હોયે તો તે કેવા ગોણુ છે, કેવા ખીન જરૂરી છે તે સ્પષ્ટ દર્શાવવા
પ્રયત્ન કરવો. ધર્મે ભાગે ન્હાની ન્હાની પેટા ગાતિઓમાં આચાર વિચાર શીલ
તથા હેતુમાં બેઠના અશી બહુજ યોગ્ય હોય છે. ઉચ્ચ નીચાનું મિથ્યા અભિ-
માનન એક ખીન વચ્ચે બેઠ કાયમ રાખે છે પ્રથમ આવી ગાતિઓ વચ્ચે
બોજાનું તથા કન્યાદાનની મર્યાદા કહાડી નાંખતી જોઈએ. આર્થિક સ્થિતિથી
દુઃસમવસ્થા ખાતર ગાતિ બોજન માટે જન્મે ગાતિને જોડવાનું અને નહિ
તો હરક્ત નથી, પણ બેઠ થતી જતી જોઈએ.

૧૧: દક્ષિણ દેશની ગાતિઓમાં ગાતિ બોજનનો નિયમ બીલકુલ નથી.
સક બોજન, વ્યવહાર ઉપર આધાર રાખે છે. એટલે જ કુટુંબોને અરસ-
પરસ જમવા જમાડવાનો સંબંધ હોય તેવા કુટુંબોનું એક ખીનતે જમવા
બોધાવે છે આખી ગાતિને નહિ. ગાતિના પેટા વિભાગો ગુજરાત કરતાં
ધર્મીજ કમી છે આચાર એટલે રહેણી કરણીનો નિયમો પણ આપણા કરતાં
ઉદાર છે ખધી જાતના પ્રાણીઓ એક ખીન સાથે જમવા ખેતી શકે છે. રૂપિ
જેવા આચરણવાદી પ્રેરેસર કહે છે એક બાલ વિધવા સાથે ધણી વર્ષ ઉપર
મુનકેમન કર્યું હતું તેમના બાલકોને કેમની ગાતિમાં કન્યા આપનાર. વ્યાજરો
મર્યા છે. તે દેશમાં ગુજરાત જેવી કહણ મર્યાદા ગાતિ, ગાતિ વચ્ચે નથી.
એક ખીનની બહારની રહેણી કરણી ઉપર ગુજરાતમાં જેટલું ધ્યાન અપાય
છે તેટલું ધ્યાન ત્યાં અપાયું નથી. ગુજરાતની ન્હાની ન્હાની પેટા ગાતિઓએ
આ દક્ષિણની રીત અનુકરણ કરવા લાગ્યા છે. સકબોજનમાં બેઠ. માન. વન-
સ્પતિ આદાર તથા માંસ આદાર ને અવગણી કરાવે. જોઈએ. જેમ મને
લાગે છે. સંસારમાં આત્મા સિવાય ખીજે કોઈ પણ પદાર્થ નિત્ય નથી, સંસાર
હમેશા અનિત્ય છે. ત્યારે ન્હાની ન્હાની ગાતિની મર્યાદાઓ, જેની હલે
કંપન જરૂર નથી અને હાલના વખતમાં ગાતિનાં લાભો કરતાં તે મર્યાદાઓ
જેસ્વામી વધારે છે, તેમને અવગણી જોઈએ, હિંદુ ધર્મમાં મુખ્ય પ્રાર્થના
“ મોક્ષ ” ને માન્યો છે. બંધનમાંથી છુટકો થવો તે “ મોક્ષ ” છે. શરીર,
મન, પ્રાણ, બુદ્ધિ બધાને એક સરખો મોક્ષ બંધાવો છે. અને “ મોક્ષ ” નું
મુખ્ય કથાય છે; તેથીજ સર્વે ગુણો અરેખંસ ખીલી નીકળી શકે. માટે જે
બંધનો હવે નિરપેક્ષી લાગે તે રદ કરવાની જરૂર છે. પરમપ્રાર્થના “ મોક્ષ ”
ને માનવાર આર્થ પ્રાપ્તિ એવી હલકી સ્થિતિએ આવી પોહોંચી કે તે પ્રાપ્તની
કોઈ બંધિતને કોઈપણ બંધાર કે વર્તનમાં બીલકુલ છુટ રહેવા નથી, એવો
સમય આવી લાગે છે.

ત્યાં જાય ત્યાં તેને માટે બંધનજ નિર્મિત છે. જાણે મહામાયા એ “મોક્ષ”ને પરમપુરુષાર્થ ગણુવા માટે આપણા હૃદય કોપ કેમ ન કર્યો હોય, તેમ હિંદુ-બાઈઓને દરેક કામમાં બંધનનું બંધન, વિધન નાંખે છે. સાત દીવસ વખત મહાર જવાય નહિ તેવો બંધન; પોષાકમાં બંધન, મુસાફરીમાં બંધન, તેમજ બહારના દેવ દેવીઓ બાબત પણ બંધન ને બંધનજ. જાણે કે અમુક રીતે વર્તવાથી કુલ દેવ કે દેવી ને કોપ થશે. આપણા દેવ દેવીઓ પણ જાણે બેઠ-બેઠમ-તથા કોંઈના અવતાર જન હોય ! ! એવા એવા બંધનોએ મોક્ષને ઓપણાથી હજારો ગાઉ દુર કર્યો દતો. જમવત કૃપાથી હવે તે મોક્ષરૂપી સ્વતંત્રતાને આપણે શરીરથી મુખ્ય દેવી તરીકે સ્થાપવી જોઈએ અને દેશના બધાભાઈ બહેનો તરફ અમાધિત પૂર્ણ બંધન વગરનો પ્રેમ અંતઃકરણમાં ઉદયવશે જોઈએ.

બીજો ઉદ્દેશ.

“૧૨” હાલના સમય ને માટે સ્ત્રી કેલવણી એ બીજો લક્ષ્ય બન્યો છે. સ્ત્રી કેલવણી તરફ હવે બધી ચાલિઓએ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. અને યુની-પદ્ધતી પ્રમાણે કેળવણી આપી સ્ત્રીઓ માટે બહુજ અભિમાન છે. પતિ માટે જ, કેવળ જીવન ધરણુ એ વૃત્તિ આપ્યા પત્નીમાં જવાં અને જોડલી ખીલી છે તેવી બીજી પ્રજામાં ખીલી નથી એમ હું માનું છું. પતિ માટે સર્વસ્વનો ત્યાગ તે આર્થ સ્ત્રીઓનો એક સ્વભાવ બની ગયો છે હું પતિ યાજ્ઞ પ્રાણ આપનાર સ્ત્રીઓની સંખ્યા ભારત ભૂમિમાં જોડલી યજ છે તેનો સોમો ભાગ બીજી કાષ્ટ પ્રજામાં જોવામાં આવ્યો નથી પણ આપણી અધોગતિના વખતમાં આપણા પુરુષોએ સ્ત્રીના આ સદગુણોનો ઉપયોગ કર્યો. તેઓ સ્વાર્થી તથા મિથ્યા અભિમાના બની ગયા તથા પોતે જાણે સ્ત્રીવર્ગ કરતાં સ્વાભાવિક રીતે બહુ ઘણા હોય એમ માનવા માંડ્યું.

હવે સ્ત્રી વર્ગને પુરુષોએ દેશના પ્રમતિ માર્ગમાં પોતાના એક પરમ મિત્ર તરીકે તૈયાર કરવાની જરૂર છે, સ્વાર્થના મોગની જે વૃત્તિ તેમનામાં ઘણા હાંબા કાળના અભ્યાસથી સ્વભાવરૂપ બની રહી છે, અને જે સ્ત્રી વૃત્તિની હયાતીનું તેમને જ્ઞાન પણ બાગ્યે હોય છે, તે હવે સદગુણનો સદ્ભાવ તેઓ જાણતા રીખે તથા તેમનામાં સ્વમાનની વૃત્તિ પણ થોડે અંશે આવે એમ હવે પ્રયત્ન લાગે છે પોતાની કીમત છેક હલકી આંકવાની રીત હવે નીકળવી જોઈએ. બુદ્ધિ બધામાં છેલ્લા વર્ષનો પુરુષ હોય તે પણ પહેલા વર્ગની સ્ત્રી

કરતાં “પુરુષ હોવાથી” અદીમાતો ગણાય તે વીચારને તિલાંજલી આપવા
 નો હાલનો વખત છે. તો પણ આર્થ આતા તથા પત્ની તરીકેના તેમને વાર-
 સામાં મળેલા સદગુણો કામમ રહી સ્વમાનની વૃત્તિ ખીલે તેવા પ્રકારની કેળ-
 વણી ઓ વર્ગને જોઈએ. હિંદુ કુટુંબનું સાદુ જીવન, ધરના બધા કામોમાં
 પ્રવીણતા, બાલકો ઉછેરવાની કળા, રસોઈનું શીક્ષણ, એટલે ગરીબ ઘરમાં
 આતાં, પત્ની તથા બહેન તરીકે કેમ જીવન ગાળવું તે શીખી તેની સાથે પોતા
 પ્રજાના અભિમાનની વૃત્તિ ખીલે તેવી કેલવણીની જરૂર છે. આવી કેળવણી
 આપતી સંસ્થા હાલ તો પ્રેડેસર ક્લૉનો અદિલાશ્રમ મને જણાયો છે ત્યાં પેટ
 ચાલિયોને લઈને મિથ્યા ઉચાધના અભિમાનની વૃત્તિ પોષવામાં આવતી નથી
 નાની વયની કન્યાઓના વાજ મ્હોટી ઉમરની કન્યાઓને રોજ વાળવાના તેથી
 અમિનીપણ વધે છે. દળવું, ખાંડવું, રસોઈ કરવી, વીગરે આપણું જીવન શિક્ષણ
 મળે તે સાથે સ્વમાનની વૃત્તિ ખીલવે છે. પોતાનું લગ્ન થયું કે જન્મ સાર્થક
 થયો એવી જાંત કમી થાય છે. દેશની શક્તિમાં ઓળો સો અક્ષીમાં પચાસ
 દો હિંસો દેનાર બક્તિઓ છે એવું સ્વમાન તેમનામાં કેળવણીથી ખીલવામાં
 છે. બંધી કન્યાને બોજન લમમમ એક સરખું સાદુ તાલેવંત તથા ગરીબ બધાં
 સરખા, એવી સમતા જે પશ્ચિમ દેશોએ ખાસ કેળવેલો સદગુણ છે તે બચ્ચદારમ
 શીખવાય છે, તથા હાથે શામ કરવું એમાં કંઈ હિજીપત નથી તે શીખવાય છે,
 અને વગી આપણી જુની સાદાઈ, તથા લગ્નના ગુણો કામમ રહે તેમ તે
 સંસ્થામાં તથા ઘર કામની કલાઓ શીખવાય છે. ગુજરાતમાં આવી સંસ્થા
 દરેક મ્હોટી શહેરમાં કચ્છર કૃષાથી સ્થપાય તથા તેવી સંસ્થાઓ સ્થાપવાની
 પ્રેરણા હાલના યામ એ તરફ પોતે પોતાની ચાલિના મંડોલું ધ્યાન એવ-
 વાની હવે જરૂર જણાય છે. કવે અદિલાશ્રમમાં ખોરાક ખરચ દર કન્યા દીઠ
 રૂ. ૬ તથા રાંઠલી ખાનાર માટે રૂ. ૭ આવે છે. આપણા બાળમાં ધર્મદો
 ૪૮માંથી ચાલતી સંસ્થાઓમાં પણ ખોરાક ખરચ આથી વધારે થાય છે. હિંદીઓના
 ભોમ ભોમવા તરફ મન ના જાય માટે કેવળ સાદો આહાર વિહાર, તેમજ જીવ
 તથા વિચારની જીમિકામાં હિંચ જીવન તે સાથે પોતાના ગુજરાનનું સાધન
 મેળવવા મજ્જનાર કન્યાઓને ટૂંકીંગ કોલેજની પરીક્ષા માટે યોગ્ય તથા નસિમ
 માટે યોગ્ય શિક્ષણ તથા હિંચી કેળવણી માટે યોગ્ય શિક્ષણ આપવાનાં સાધનો
 છે, હું માનું કે ખરચ પુરતા પૈસા દરેક કન્યા પાસેથી લેવાની સરતે ગુજ-
 રાતના શહેરોમાં તેવા આશ્રમો સ્થપાય તો હાલના વખતને અનુકૂળ કેલવણી
 રાખવાનાં સાધન સિવગને મળી રહે અને તેવી સંસ્થા ખીલતી પૈસા સંબંધી

મહત્ત્વગર ચલાવી શકાય. માત્ર શુદ્ધ વૃત્ત હિસાબ તથા ઉચી કેલવણીવાળા મનુષ્યોએ આ વાત જાણવી જોઈએ.

“૧૩” આ બંને બાબતો કરતાં સૌથી વધારે અગત્યની કેલવણી ચારિત્ર્ય તથા વૃત્ત સંબંધી છે. આપણા જીવનમાં સારાં ગુણોની સ્થિતિ કરતાં તે તે ગુણોના આભાસોની સ્થિતિ વધારે જોવામાં આવે છે. પોતાનામાં હોય તેના કરતાં પવિત્રતા તથા સત્ય તથા ધર્મ વધારે છે એમ બતાવવાની વાંસળ દરેક આશ્રમ તથા વર્ણમાં પડતીના વખતમાં ધર કરીને રહી છે. બોજનન પદાર્થો માટે સંપત્તિ નિયમો તથા વ્યવહાર કોની સાથે રાખવો તે બાબત સંપત્તિ નિયમો દરેક ગાંતિમાં છે, પણ પોતાની ગાંતિમાંથી દલ ઝડાડવો સરળતા વધારવી અસત્ય વચન તથા અસત્ય આચારને હાંધી ઠાઠાડવા, અને સત્ય ઉદારતા, સ્વાર્થભોગ તથા આર્જવની વૃત્તિઓ ખીલવવી, એ તરફ યોડી ગાંતિઓ લક્ષ આપે છે. ખરું જોતાં ગાંતિનું કામ પોતપોતાની ગાંતિની વ્યક્તિઓમાં સદાચાર આવે તથા ખીલે તેવો છે.

“૧૪” સારોશમાં હાલતાં સમયમાં આપણી ગાંતિઓ માટે ગાંતિપત્ર એ ત્રણ મુખ્ય ધર્મો બજાવવાનાં છે.

“૧” નાની ગાંતિઓમાં જન્મને અવલખીને બેઠવતિઓ ધણા વધેદાર ધર કરી રહી છે તેને ફીણ બતાવી આચાર વિચારથી બચાવી તથા વૃત્તમાં મક્કતી હોય તેવી બીજી ગાંતિઓ સાથે ધીમે ધીમે પોતાની નાતને જોડીનાંખવા તરફ કેળવવી અને ગાંતિ કરતાં સ્વદેશનું અંભિમાન વધારે ઉચ્ચ તથા શ્રેયસ્કર છે એમ ઠસાવવું.

“૨” જુનિ રૂઢી પ્રમાણે કેળવાયલી જિંઓની સાદાઈ, લગ્ન, સહન શીલતા, ધૈર્ય, તથા પતિ તથા કુટુંબ પારામણ્યતાના ગુણો કાયમ રહી તે સાથે સાત્ત્વિક સ્વભાવ તથા પશ્ચિમનો હિસાબ તથા કોઈ દેશનો અંગિકારો આવતાં બધાં તેવા માર્ગ લેવા.

“૩” આપણા જીવનમાં કંઈ અંશે આચાર તથા સદગુણનાં કેવળ આભાસો પડતી વખતમાં ધર કર્યું છે તેનો નાશ કરી આચારના ખરા નિયમો તથા સદગુણોનાં ખરા સ્વરૂપો સમજાવી ચોરિચ તથા વૃત્ત કેળવવા તરફ લક્ષ આપવું.

“૪” હાલનો સમય રાજ્ય, ગાંતિ કે કુટુંબમાં એક માણસની સત્તા હોવી એ નિયમને અનુકૂલ નથી. વર્તમાનકાળ પ્રજા સમસ્ત એકસરખી રીતે

મંથી સત્તા પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ભોગવે તે માટે અનુકુલ છે માટે કેળવણી
 વૃત્ત, તથા ચારિત્ર્યની ખીલવણીની જરૂર છે. સંસાર હમેશાં અનિત્ય તથા
 રિરનાર છે અને નિવૃત્તી માત્ર તથા મધ્યરમકિત શીવાય શાંતિ મલ્લવાની નથી.
 નિત્ય તો એક પરમાત્માજ છે અને તેજ રહેવાનો. સ્વરાજ્યથી સત્તા મજે
 પશુ તેથી સુખ મળશે એમ નક્કી કહેવાય નહીં. આપણી વર્ણાશ્રમ સંસ્થાઓ
 સ્વપાક ત્યારે તેમની જરૂરીઆત હતીજ. સંસારમાં સ્વાતંત્ર્યથી અર્થ તથા
 કામ એટલે ભોગના સાધન તથા વિષયોગે ઉપભોગ એ સીવાય ખીજું કંઈ
 મલ્લવાનું નથી અને તેતો હમેશાં નાશવંતજ રહેવાનાં. ધર્મ સિવાય પ્રવૃત્તિ-
 માર્ગમાં જીવન જેમ પશુ જેવું અને છે તેમ નિવૃત્તિ શીવાય વૈરાગ્ય સિવાય,
 અર્થ તથા કામની વાસનાઓનો ક્ષય કર્યા સિવાય શાંતિ મલ્લવાની નથી, એ
 આપણા પ્રાચીન સિદ્ધાન્ત નિત્ય છે, તે કોઈ દિવસ બદલાવાનો નથી, પણ
 હવેના સમયને ઉચિત શિક્ષણ એજ છે કે દરેક વ્યક્તિએ પોતાની શક્તિ
 અનુસાર પોતાનામાં ગુપ્ત રહેલા ગુણોની સંપૂર્ણ ખીલવણી કરવી. શાંતિ ક્ષિંગ કે
 વયને લીધે પોતાના સ્વમાત્રિક ગુણોની ખીલવણી કરવામાં કૃત્રિમ બધેનોની
 અડચણો જોડાયે નહીં, માટે હાલના સમયમાં શાંતિના બધા જનોમાં તેમજ
 રિષર્વમાં “સમતાનો આદર્શ” તથા “સ્વમાન”નો આદર્શ કેળવવો જોઈએ.

આપણા આર્ય રિધિઓ લખી ગયા છે તે વચ્ચેના પ્રમાણે હવે બધી
 શાંતિઓ ત્રાલે એવી મધ્યરની પ્રાર્થના કરી હું વિરમવા રળ લઉં છું.

ૐ સંગચ્છદ્ધવં, સંવદધ્વં, સંનોમનાંસિ જાયતામ્

આપણે એકસંપથી એક પ્રજા તરીકે આગળ વધીએ, એક પ્રજા તરીકે
 એક વચન ઉચ્ચારીએ તથા આપણા સર્વનો મન એક થાય. ૐ શાંતિઃ ॥

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં. શા. સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.

પાંચકુવા—અમદાવાદ.

એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કંપની લીમીટેડની કેટલીક ખાસ પેટન્ટ દવાઓ.

વેજીટેબલ ટોનીક સીરપ.

દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવેલી આ દવા જઠરાગ્ની સુધારી પાચન શક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ કૌવત આપી કુદરતી શક્તિ બસે છે. ગર્ભાણી તેમજ મુલાવડી સ્ત્રીઓને આ દવા લીધાથી મુલા રોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મટી જાય છે.

દરેક બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

સીરપ ઓફ કમ્પાઉન્ડ ગ્લીસરોફોસ્ફેટસ.

જ્ઞાનતાંત્રુ અને મગજ માટે સર્વોત્તમ ષોષિક અને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા. જેઓને મગજનો, કે અર્ધગજનો ધસારો વિશેષ જણાતો હોય તેમણે અચૂક આ સીરપ વાપરવો.

મોટી બાટલી રૂ. ૧-૬-૦.

ન્હાની બાટલી રૂ. ૦-૧૪-૦.

હાયપોફોસ્ફેટસ કમ્પાઉન્ડ સીરપ.

ઉત્તેજક શક્તિ આપનાર અને માંસ તથા હાડકાંનું પોષણ કરનાર.

દરેક બાટલીના રૂ. ૧-૮-૦.

ટાઇલેટની બનાવટો.

કેસનવોટર, લવન્ડરવોટર તથા બીજી એવી સર્વ બનાવટો સાથે દરિદ્રાર્થ કરી શકે છે. ફક્ત એકજ વખત વાપરી જોવાથી ખાતરી થશે કે અમારી આ બનાવટો ઉત્તમ છે.

કેસનવોટર મોટી બાટલી રૂ. ૧-૮-૦ તંત્ર

ન્હાની બાટલી ૦-૧૨-૦ હું

લવન્ડર વોટર મોટી બાટલી રૂ. ૧-૦-૦ કબજે

ન્હાની બાટલી ૦-૧૦-૦ પુરું.

મળવાનું કેટલાયું:—પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, તં.

અગર સ્વદેશી સ્ટોર્સ અને સઘળા દવાવાળાઓને ત્યાં.

કલકત્તા અને મદ્રાસનાં સમગ્ર હિંદનાં આયુર્વેદિક
પ્રદર્શનોમાં સોનાનો આદિ મેળવનાર

મંડુ શાર્માચ્યુટીકલ વર્કસ.

શાસ્ત્રીય દેશી દવા ખનાવનારા.

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

દરેક જાતની શાસ્ત્રીય દવાઓ ઘણા જ કીંદ્રાયત
ભાવે મળશે.

ચંદ્રપ્રભા ગુટી.

મૂત્રાશયના તમામ વ્યાધીને તત્કાળ દૂર કરે છે.

તો. ૧ની કી. રૂ. ૧-૦-૦.

મંદાગિનવટી.

પ્રજ્ઞાક્ષત્રિય ત્રિમાસિક.

ઉત્તિષ્ઠ જાગ્રત પ્રાપ્ય ચરાન્નિવોષત ॥

Awake ! Arise ! Stop not Until the Goal is Reached.

લગો, ઉડો, વિરમો નહિ; સાધો ન આશય ત્યાં સુધી.—

ઉપનિષદ.

વર્ષ ૯ સુ.]

અક્ટોબર ૧૯૧૬.

[અંક ૪ થી.

વાર્ષિક લવાજમ પેટેન્સ સાથે રૂ. ૧-૪-૦.

તંત્રી:—કેશવપ્રસાદ હોદાલાલ દેસાઈ, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રકાશક:—જીવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર,

ગાયવાડી, ગિરગામ, મુબઈ નં. ૪.

નૂતન વર્ષોશિનંદન...	૨૧. ત્રંબકરાય ભદ્રવરાય દેસાઈ,	...
			બાર-એટ-હો...	૧૪૬
ગુલાબ (કાળ)	૨૧. ધીરજીલાલ ચીમનલાલ દેસાઈ	...
હીનદયાળ દેવરામોનું વીલ	૨૧. મહેશચંદ્ર માણેકલાલ દેસાઈ	૧૫૦
નનકી (વાર્તા)	૨૧. કેશવપ્રસાદ સી. દેસાઈ,	...
			બી. એ., એલએલ. બી. ...	૧૫
ક્રીઓની શારિરીક અવદસા	૨૧. હરિપ્રસાદ શ્રીરપારામ ઠાકોર,	...
એક નૂતન રમરાણ...	બી. એલ. સી. એલ. આઇ...	૧૧
સીવાંચન પરીક્ષા	સંપાદક રા. ક.	...
ચર્યાપત્રો...	રા. ક.	...
પ્રાસંગિક, નોંધ	ત્રિમાસિક ઓશીસ	...
ચર્યાપત્રો...	મુજેતાં	...
માતામા જન્મદિવસ પત્રિકા	ત્રિમાસિક ઓશીસ	...
			મુજેતાં	...
			ત્રિમાસિક ઓશીસ	...

પ્રોન્ટર—મનલાલ જગજીવનદાસ.

જો કબજો

પ્રેસર્સ નામ—શ્રી "સરસ્વતી" પ્રેસ, ૩૩૨-૩૩૪, નામદેવી રસ્તો, મુંબઈ.

પ્રકાશક—જીવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર.

પ્રેસ કરવાનું દેકાણું—ગાયવાડી, ગિરગામ—મુબઈ નં. ૪.

નિજ બધુ વિષે બહુ હેત વધો,
 નિજ જ્ઞાતિ વિષે બહુ પ્રેમ વધો;
 નિજ કર્મ વિષે બહુ ભાન વધો,
 નિજ ધર્મ વિષે બહુ ધ્યાન વધો.” ૪

અભિનંદન વાચકટંદ પ્રતિ !
 અભિનંદન જ્ઞાતિ સમુદ પ્રતિ !
 અભિનંદન અંતર હેત બધું !
 અભિનંદન આજ—ત્રિમાસિકનું ! ૫

ધીરજલાલ ચીમનલાલ દેસાઈ.

ગુલાબ.

(કાઠ કદો એ કાલસડી ને ગાયા કરે—એ રાદ.)

“ કદો ગુલાબની કળીને ”

કાઈ કદો એ ગુલાબ-કળીને ખીલ્યાં કરે,
 ખીલ્યાં કરે
 રસ ખીલ્યાં કરે— કાઈ કદો
 રસપી ભરપુર કળી એ ખીલવી,
 સપળે મુગધી ફેલાવ્યા કરે— કાઠ કદો
 મંડપની ઊપામાં એ ખીલ્યા કરે,
 ગુલાબની રાણીએ, એ દીવ્યા કરે— કાઈ કદો
 દીવ્યા કરે
 રસ સીવ્યા કરે— કાઠ કદો
 મધુર ગુલાબ વૃક્ષ ખીલ્યાં કરે,
 બસ ખીલ્યાં કરે,
 મુગધ આખ્યાં કરે— કાઠ કદો

મહેશચંદ્ર માળેકલાલ દેસાઈ.

દીન દયાળ દેવશર્માનું 'છેલ્લું' વીલ.*

—૪૬૬—

(સંપાદક—રા. કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈ, બી. એ, એલએલ. બી.)

[ઉક્ત મહાપુરુષે પૈસો ટકો તથા ધરબાર વગેરે સંપત્તિને તુલ્ય ગણી છે. પોતાના વીલ ઉપરથી તેઓ જગતને બતાવી આપે છે કે પરમેશ્વરે મનુષ્ય માત્રને આનંદ તથા સુખના સાધન કેટલાં બધાં સોંપ્યાં છે.]

૧. હું દીન દયાળ દેવશર્મા, પૂરી સાવધાનીમાં હોઈને, આ જગતમાં જે જે મીલકતમાં, રહારો ભાગ, દિરસો કે ભોગવટો છે તે સધળાની વ્યવસ્થા રહારા તેમજ રહારી પછીના સીપુરયાદિના લાભ માટે કરવાના હેતુથી આ રહારું 'છેલ્લું' વીલ યાને વસીયતનામું, રહારી રાજપુશીથી કરું છું.

૨. આ સંસારમાં, અને કાયદાના મોટા ભારે ભારે પુસ્તકમાં જે ચીજ ને પૈસો, પુછ ચા મિલકતને નામે ઓળખવામાં આવે છે, અને જે અત્યારે રહારી પાસે બિમુબાર છે તે ચીજને રહારા મનથી હું વિસાન વગરની; અને ખાસ સુખદાયક નહિ લેખતો હોવાથી, તે સંબંધી કંઈ પણ વ્યવસ્થા કરવાં હચ્છતો નથી.

૩. આ પૃથ્વી ઉપર આ અવતારે જે જીવવાનો હક્ક છે તે કાયદા મુજબ ફક્ત મારણ પર્વતનો હક્ક Life Interest હોવાથી તેની મૃત્યુપત્રથી વ્યવસ્થા કરવાનો કાયદેસર હક્ક મને પ્રાપ્ત થતો નથી.

૪. હવે તે શિવાયની ચીજોમાંથી સર્વ માતા તથા પિતાને વખાણના જે મધુરા સંપદો, તંયા લાડ અને વ્હાલના વિચિત્ર નામો, તેમની સાધામાં છે, તે સધળા, તેમનાં બાળકોના ઉપયોગ માટે, તેમને દૂરથી તરિકે આપી ભરું છું.

૫. જંગલનું લીટું પાસ, મેદાનમાં ઉગેલા ભતભતના ફુલના ઊંટ સર્વ બાળકોને અસલથી આમતા આવેલા રમવાના હક્ક સહિત તેમના સ્વતંત્ર કબજા અને ભોગવટામાં સોંપી ભરું છું; પરંતુ તે સાથે તેમને ફરમાવું છું કે તેમાં ઉગતા ઘેર અને કેવડાના કાંટાથી તેમણે દૂર રહેવું. આ સધળો કબજો ભોગવટો તથા હક્ક ફક્ત તેમનાં જીવપણના સમય સુધી જ તેમને આપું છું.

* અંગ્રેજી ઉપરથી વધવટ સાથે અનુવાદ.

૬. વળી ઉપર કહેલા જ બાળકોને, ઉપર લખેલી જ સરતો સાથે, તથા ચેતવણી સહિત, હું સમુદ્રને સુંદર ક્રીનારો, તળાવનો તટ, નદીની રેતી, હુંગરની કરાટો, ન્હાનાં ન્હાનાં નાળાં અને ઝાડ ઉપરના ભતભતનાં પક્ષીઓ આપતો ભડં છું, પણ તે સાથે ફરમાવું છું કે ઝાડ કે જળના કોઈ પણ પાંખા પ્રાણીને તેમણે કદી ઇલા કરવી નહિ.

૭. વળી દલ્દર રીતે કલ્પેલ કરવા માટે લાંબા લાંબા દિવસો, આનંદ-મય રાત્રિ, શીતળ ચંદ્ર, અને જોઈ જોઈને અવંબો પામવા તથા તરંગો બાંધવા દૂધમય આકાશગંગા પણ, મદારાં બહાસાં બાળકોને જ સોંપતો ભડં છું; પરંતુ સદાહુ વરણ્યો ઉપર નવાં પરણેલાં વરવહુનો દક્ષ પહેલાં છે. જે સંબંધી હલ્લેખ દવે પછી આવશે; વળી દરેક દરેક બાળકને આકાશમાનો એકાદેક તારો પોતાનો કરી લેવાનો અખતિયાર આપતો ભડં છું અને તેમના માબાપને ફરમાવું છું કે આ તારાવું નામ બાળકને સોંપવડું; કે જેથી કરીને ખગોળશાસ્ત્ર શીખ્યા અને જૂલ્યા પછી પણ, તે તેમને યાદ રહે.

૮. બાળક મદી, રમવા ચોગ્ય થયલા ઊકરાંઓને, તેમની સંયુક્ત અને મજીધારી મિલકત તરિકે, સપળા ખુલ્લા મેદાનો અને હરિયાળી બૂમિ, હોદી ફેરવવા ચોગ્ય તળાવ અને નદીઓ, તેઓ ઊકરવાદ મદી ખુજ વખત, યાપ ત્યાં સુધીના ઉપયોગ માટે આપુ છું, અને તેમને ફરમાવું છું કે આ મેદાનો ઉપર કુટખોલ, કીકેટ વગેરે મરદાઈની રમતો તેમણે રમવી.

૯. વળી આજ ઊકરાઓને પણ ચાલીને, ઘોડે કે સાઈકલપર બેસીને, કે ટ્રેન ચા રેલીમરપર જઈને દૂર દૂરના બાગોમાં ખુસાફરી કરવાનો દક્ષ બહુ છું. વળી પોતાના ધરની એકાદી બટારી પોતાની કરી લઈ, તેમાંથી વાદળની અંદર ભત ભતના આકાર બેવાની, અને તે વખતે ચિંતા માત્રને ટોલે મુકવાની પણ રત્ન આપું છું.

૧૦. પ્રેમી યુગલો અને રમણ રમણીઓને, હું તેમની કાલ્પનિક સંધિ, સર્વ દક્ષ સહિત સોંપું છું. તેમના પ્રેમને, અથવા તે આશકમાણ્યને ઉપમા આપવા માટે ચંદ્ર સૂર્યથી માંડીને કે પગની રજ સુધીને સર્વ ચીજો વાપરવાનો તેમનો અધિકાર હું સ્વીકારું છું. એક બીજને બેટ આપવાને પ્રતાપનું કુલ કે કાચી કળી પણ લેના તેમને કાઢ્યે અટકાવવા નહિ, એવું ફરમાવું છું.

૧૧. યુવાન પુરોહિત, જેઓનાં ટાળાં બહાદુર પણ પેલાં ટાળાં ઠેર ઠેર ભેવામાં આવે છે, તેમને ધગાધમ અને ધોંપાટવાળી સ્પર્ધાની સર્વ રમતો

સોંપતો ભડં છું વળી તેમને નબળાકરો તિરસ્કાર, તથા પોતાના બળમાં વિશ્વાસ રહેો એમ ઇચ્છુ છું. અને ભે કે તેઓ હતાવળીયા તથા તોછડી રીતભા- તવાળા છે, તોપણ ઠપી રહે તેવી મૈત્રીના તેમને હું અધિકારી લેખું છું. વળી નારક કે સાહિત્યના હૃદય ગાયન કે ગીત દરવાં ફરતાં સલકારવાને હું તેમને સ્વતંત્ર હક્ક બધું છું.

૧૨. અને જેઓ બાળક નથી, યુવક નથી કે રમણ પણ નથી, તેઓને હું તેમનાં જૂનાં સ્મરણો સોંપી ભડં છું; વળી તેમને બોલ ભગતના ચાખખા, કે અખાની કવિતા, અથવા તો ભગવદ્ગીતા અથવા યોગવાશિષ્ઠ વાંચવાને અગર તો તેમના ખીલ કોઈ પ્રિય લેખક હોય તો તેમનાં પુસ્તકો ફરી ફરી વાંચવાને, અને તેમ ન બને તો, અર્ધ જાગૃત સ્થિતિમાં તેના પાનાં હથલા- વવાને સ્વતંત્ર અધિકાર આપું છું. વળી આજ મનુષ્યો કે જેઓ બાળક નથી, યુવક નથી, કે રમણ પણ નથી, અને જેઓ હૃદયથી અવરથાને પ્રાપ્ત થયા છે, તેમને હું આ દુનિયા અને તેમાંનું જીવન કેટલું દુર્લભ છે તેનું અનુભવ સિદ્ધ જ્ઞાન આપી ભડં છું.

૬૫૨નું લખાણ મહેં ગદારી રાજ ખુશીથી તથા પુરા સાવધાનીમાં કર્યું છે. કારણ કે વીલ કરવા માટે ગદારા છેક અંતકાળના સમયની, કે જે જુજૂતે પ્રાણસત્ત્વ મિત આ દુનિયા કરતાં પેલી દુનિયામાં વિરોધ હોય છે, તે વખ- તની રાદ લેઈ નથી.

હીન દયાળ દેવસાહેબ.

જનકી.

(આધુનિક સંસારનું એક દ્રશ્ય.)

(લેખક—રા. તરિપ્રસાદ કીરખારામ ઠાકોર, બી. એસ. સી., એલ. સી. ઈ.)

‘જનકી! જનકી!’ કારીમાએ ઘરમાંથી બૂમ પાડી.

‘જનકીઈ ઇ ઇ...’ દરિયાકાંઠાએ બારીએ રોકાયું કરી ચોળમાં બૂમ પાડી; પણ રમવાના નાદમાં જનકી સાંભળે રોની ?

‘અરે જનકીઈ ઇ...’ આતો કોઈ સાંભળતી નથી. રામલાલ જરા કહેને જીરે જોવાને છે.

રામલાલ હાથો અને ચાર પાંચ ધર આધે ઓટલે રમતી જનકીને બોલાવી. પાસે આવતાં દરિયાકાંઠાએ હતું 'કેમ જનકી સાંભળતી નથી?'

જનકી દસવી દસવી છલગો મારતી ધરમાં દોડી.

ચોકડેને ઉમરે પગ દેતાં જ કાશીમાએ વધાવી- 'ક્યાં રખડતી હતી તે આટલી જુઓ પાડી સાંભળતી નથી?'

'બહુ' બા, કોઈ દહાડોએ રમીએ કે નહિ? આજ રવિવાર છે ને નિશાળ નથી તે થોડું' ગયાં હતાં રમવા.' જનકી માના સામું જોઈ દસવી બોલી.

'પણ જમવાની વખત થઈ તેનુંથે ભાન છે?' પોતાની એકની એક અને લાડકવાઈ કીકરીના ઉપર મ્હોડેથી કોઈ બતાવતાં પણ મમતાથી દસવી આંખોવાળાં-કાશીમા બોલ્યાં.

'આવી જ તો બા. ચાલ ન્હાઈ લઉં?'

'હા. ને થાળી પાટલા મારું.'

ચપળ જનકી ઉંદા પાણીની દેખડી લઈ, સરીર કપાટામાં ઝોળી, મારો પટોરી આવી. જુઓ તે કેવી કડપથી અને સફાઈથી કામ કરે છે? આ પહેલે ચાલી પાટલો લાવવા આંખોના પલ્કારામાં થાળીવાડકી મૂક્યાં અને પાણીનો લોટો ભરી લાવી અને ચૂકી બોંધ ઉપર છલગો મારતા હાંસુના જેવી ચંચળાઈથી બાપને બોલાવવા દોડી. કાશીમાની આંખની કીકરી તેની પોંચળ જ ફરતી હતી અને પુત્રીની કુસળતા જોઈ મ્હોં મલકાઈ હતું.

આઠ વર્ષની જનકીનું મ્હોડું પાટીડું અને નાક આંખ અભિચ્છદ અને તેજસ્વી હતાં. ગતિ દરમ્મ જેવી ચપળ હતી અને સમગ્ર સરીર-રચનામાં આગળ જતાં પણ ફવરની ઝાંખી થતી હતી તે એકની એક પુત્રી હતી પણ જોડાં લાડ નહોતાં. તે બીજી છોકરીઓની જેમ નિરાળે જતી અને ધરમાં માને કામ કરવા લાગતી.

* * * * *

સુધરેલી અને કળવાયડી ગણાતી નાતમાં છોકરીઓનાં ભગ બટ્ટું બેસાં થતાં નહિ અને પૈસા કરતાં વરની કળવણી ઉપર વધારે લક્ષ્ય અપાઈ. દરિયાકાંઠાએ-કે બહાર કાશીમાએ-(કામજુ આ કામમાં જાણ કરતાં મનોજ દાષ દોષ છે) પોતાની લાડકવાઈ છોકરી વારતે બલેલોમલેલો વર દોષો દર્શાવે. બીમરાવ બી. એ ગયા દત્તા, અને જુદિમાં તેજસ્વી દત્તા. આવો સારો

વર મળવા માટે જનકીની સખીઓ તેની હથેલાં હેતમરી ચેષ્ટા કરતી અને જનકી પણ હસ્તે મ્હોંડે સાંભળતી. પતિ જોડે હજી પરિચય નહોતો પણ નાતજાતમાં જતાં આવતાં આઠી આંખે, ચોરીને ઝડપથી દૃષ્ટિ નાંખેલી, પોતાને ઘેર ઠાંકણે જમવા આવતાં જારણની તડમાંથી મન ભરીને ભેગલા-કાંઈક વખત જાણે અકસ્માતથી આવતાં જતાં આંખે આંખ પણ મળેલી-વધારે લખવાની સી જરૂર છે ? કયા દંપતિને આ પ્રસંગો યાદ નથી ? આંખનો પરિચય, કાંઈક સમય થયા પછી બોલવાનો પરિચય થવાની વખત-આણું થવાની વખત-દરેક દંપતિ જીવનનો ચિર-સ્મરણીય પ્રસંગ આવે છે. આ પ્રસંગ આવ્યો અને જનકીનું શિક્ષણ ઉમેજી ત્રીજા ધોરણથી અટક્યું, તેના જીવનનો એક અધ્યાય પૂરો થયો અને બીજો શરૂ થયો.

લીમરાવ કોલેજમાં ફૂલો દત્તા, અને સામાન્ય રીતે તે વર્ષનો જેમ એમ. એ.ના અભ્યાસ માટે ઉપયોગ યાચ છે તેમ તેમણે પણ એમ. એ.નો અભ્યાસ કરવા માંડ્યો હતો. કોલેજનું કામ નામનું જ હતું, જે વર્ષે પરીક્ષા આપવાનો વિચાર હતો એટલે અભ્યાસની પણ ધાડ નહોતી. પૈસા કે સંસારની હજી ચિંતા લાગી નહોતી. પત્ની સામાન્ય રીતે સુશિક્ષિત અને સ્વયંંતી હતી. અને દંપતિ-જીવનનો આ પહેલો જ અનુભવ હતો. આવા અનુકૂળ સંચોગોમાં ઉમેજી અને સંસ્કૃત સાહિત્યના ભાવના-પ્રધાન પ્રદેશોમાં ધુમેલો યુવક પોતાના ઘરને, પૂરતી ઉપરના સ્વર્ગ સમાન માને તો તેમાં શો નવાઈ ? ને જનકી ? તેને સવારના મ્હોરથી તે રાત્રે એકાંત વાત કરવાના વખત સુધીનો સમયો સમય જરૂર જોવો લાગતો. નવી વહુને રાહ પાડવા સાસુઓ મમતાથી વર્તે છે. નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરતાં જે સંકોચની સાધારણ વૃત્તિ હોય છે તે આથી તારા પામે છે. સાસુના જીવનની વાતો સાંભળીને આવેલી વહુ આથી સાનંદાશ્વર્ય પામે છે અને અણુધારી મમતાને પરિણામે તેને સાસરાં ઉપર હેતનો હમજકો આવે છે; તેમાં પણ સુસંસ્કૃત-પતિ, પોતાને ન્યારે બહાલતાં નવનવાં સંબોધનથી બોલાવે-‘ મધ્યરાત્રિના આકાશમાં પૂર્ણ ચંદ્ર ’ જોડે મુખને સરખાવે-પોતાની ઢાલચાલ તરફ હેત-પૂર્ણ નજરે ભેઘ-‘ અધારામાં જળકતી વિજળી ’ની ઉપમા આપે-ત્યારે શું બાકી રહ્યું ? લીમરાવ અને જનકીનું આ વર્ષ સુખ-સ્વપ્નમાં ગયું. ત્યાર પછી ઉતરતી કળા લાગી.

* * * * *

લીમરાવ એમ. એ. યયા અને કેળવણી ખાતામાં નોકરી લીધી. તેમને સરકારી નીમ્યા હતા એટલે ત્યાં તેઓ જનકી જોડે ઘર માંડી રહ્યા હતા.

‘માસ્તર સાહેબ ! શું ચાલે છે ?’ નીચેથી કાઠએ જૂમ પાડી

‘આવો આવો મનદરસાઇ ઉપર આવોને !’

‘તમે સાઇ કામમાં હરો. મનમાં કહેતા કે હરો આ ડખખલ ક્યાંથી આવ્યું ?’

‘નારે, આવો.’

મનદરસાઈ દાદરે ચઢ્યા અને ‘એક ચ્હાનો ખાલો લાવલે’ એ વર્ણ બપાઇ. જનકી રસોઇ ઉપર ચ્હા કરી ઉપર લઇ ગઇ. ત્યાં અપાંસપાં ચાલતાં હતાં. ખાલો મૂક્યો એટલે લીમરાવ બોલ્યા ‘આ વિક્રમલાલ આવ્યા છે તેમને પણ આવલે.’

‘ના, ના, જવાહરને માથાકુટ, હમણાં પીને જ આવ્યો છું’ વિક્રમલાલે સજ્જતા દર્શાવી.

‘માથાકુટ શેની એમાં ?’

જનકીએ બીલે ખાલો કરી આપ્યો.

અપાંસપાં મારી સો વિખરાયાં એટલે ‘કેમ વખત થઇ કે જમવાની ?’ લીમરાવે પુછ્યું.

‘હા. નીચે ઉતરો ન્હાવા-એટલામાં થઈ જશે.’

લીમરાવ ન્હાવા બેઠા અને જનકીએ યાળી પાટલો ગોઠવ્યાં. લીમરાવ પાટલે આવી બેઠા.

‘આજ દાજ જરા પાતળી થઇ છે.’

જનકી કાઠ બેઠી નહિ. સાત વાગતે લીમરાવ માટે ચ્હા, નવ વાગતાં સુધી મિત્રમંડળને માટે, અને પછી દસ વાગતે રસોઇ બોળ્યે. આપણાં જૂનાં પાનચોપારી સવાં. બેરોને તો ત્રાસ નહિ !

માસ્તરે આખો દિવસ છોકરાં ભેટે માથું કુટી એટલા અકળાવા દેવ છે કે તેમને સાંજે ફરવા દરવાની જાદુ જ આતુરતા દેવ છે. પણ સવારના દસના જમીને અચેલા એટલે સાંજે પાંચ વાગે કઠકડીને જૂજ લાગી દેવ છે. સાંજે લીમરાવ નિસાબેથી ઘેર બેઠેલા આવી, નાસ્તો કરી પછી કબજમાં જતા. આજ પણ તે પ્રમાણે ઘરમાં આવી પાપડી ઉતારી બેઠો. ઘોડું ને પત્નીએ આવેલાં ચ્હા તથા નાસ્તો ચાખ્યાં, એટલામાં મનદરસાઇ આવ્યા અને ‘કેમ માસ્તર સાહેબ આવો છે કે ? એમ જૂમ પાડતાં, ટોપી પ્હેરી, સાકરી દ્વાયમાં લઇ બેઠા નીકળ્યા. કલજમાંથી લીમરાવ નવ વાગતે ઘેર આવતા અને વાણી કરી પ્રવચારતાં જનકીને દસ થતા.

આજ ભનકી પરવારીને આવતાં લીમરાવે પૂછ્યું—‘કેમ આજ થું વાંચ્યું?’

‘આજ તો કાંઈ વાંચ્યું નથી, પણ વીણી બારવાના હતા તે નવરાસ જ મળી નથી.’

‘ચાલો ત્યારે લાવો હવે’

ભનકી ચોપડી લાવી પણ ચોડી વારમાં જ ડોકાં ખાવા માંડ્યાં.

‘બહુ થયું’, ચાલો. ઉંઘના આંઘાડાં આંખોં લુગે છે?’ એમ જરા કરડાકીમાં બોલી લીમરાવે ચોપડી બંધ કરાવી.

* * * * *

વળી એ ત્રણ વર્ષે ગયાં, ભનકીને પુત્ર જન્મેલો હતો તે હાલ એક વર્ષનો હતો, ને તે હજી બચ્ચમાં જ હતાં, ભનકીના બીજા કામમાં પુત્રની સંભાળ ઉમેરાઈ.

આજ સાંજે નિરાળેથી આવતાં લીમરાવ ઉદાસ જણાતા હતા, મ્હા, મરતો લાવતાં ભનકીના ધ્યાનમાં આ આંખું.

‘કેમ આજ મ્હોડું ઉતરેલું જણાય છે?’

‘આજ ગેઝીટમાં પ્રમોશન વિષે આંખું. આપણને કાંઈ ન મળ્યું.’

‘એમ કેમ?’

‘એ તો જાણે પરમેશ્વર કે દેડ મારતર ને ત્રીજો ડાયરેક્ટર.’

‘અહિંથી બદલી કરાવેને?’

‘બધી વાત બોલતાં વાત જ થાય છે ને?’ જરા અકળાઈને લીમરાવ મોઢ્યા. ભનકી છાની રહી. લીમરાવ આજ કસબમાં ન ગયા ને ઉદાસ મ્હોટે પુરશી ઉપર પડી રહ્યા.

રાતના વાણ પડી હમેશાં પેઠે લીમરાવે પૂછ્યું ‘આજ વાંચ્યું છે?’

‘ના, આજ બપોરે કોકાને પેટમાં આંકડી આવતી હતી તે જંપવા નથી હીધી!’

‘આ પ્રમાણે તો એક ચોપડી પૂરી કરતાં મ્હારો ને તમારો જન્મારો જરો?’ હજી અકળાયેલા જ લીમરાવ બોલ્યા. ભનકી બોલી નહિ પણ આંખમાં ત્રણત્રણીઓ આંખોં. હમણાંના આવા પ્રસંગ વખતે વખત આવતા હતા. લીમરાવે જોયું.

‘કાંઈ કહ્યું કે આંખું આંખમાં પાણી. બહાર લોકની ગુલામગીરી ને ઘેર આંખા કે રડામણાં’ એમ બડબડતા લીમરાવ લડ્યા અને પધારીમાં જઈ પડ્યા.

‘પણ હું શું કરું? આખો દિવસ ભણે જણાતો જ નથી-!’ જનકી પાસે જઈ ધીમેથી બેસી.

‘કામના તો આપણા ઘરમાં જ દગલા વળ્યા છે, માણસ તો બે જ બીએ કે વધારે?’

વાંચનાર! બીમરાવને દોષ ન દેતો. તદ્વાસ મનમાં પણ એમ નથી આવતું કે બેરાંતું કામ નહતું અને તદ્વાસ જ બારે છે? બેરાંતે બીણાં બીણાં અસંખ્ય કામો કરવાં પડે છે તે પુરૂષના જ્ઞાનમાં નથી આવતાં. બેરાંતું કામ બેરાં જ ભણે. તેમાં પણ દાસની સ્થિતિએ તો કામ ચોગણું ક્યું છે. રૂઢા, ઉઢો નાસ્તો, ઉઢી રસોઈ—રવાદમાં તો સારાં લાગે છે પણ બેરાંતો ચુલો આખો દિવસ છુટતો નથી.

* * * * *

જનકીને એકાએક કસુવારડ થઈ હતી અને માણસોના મંદવાડે આખો દિવસ તેમાંથી તે જેમ તેમ બચી છે. કારીમા કેટલાક વખતથી આવી રહ્યાં છે પણ તેમનાથી દબે બહુ કામ થતું નહિ તેથી ઘરમાં રાંધવા ને કામ કરવા બ્રાહ્મણી શખી છે. તનના માણસનો અને પારકાનો તફાવત દબે બીમરાવે અનુભવ્યો.

દમણાં રત્નએ દની એટલે બીમરાવ ગેર જ દતા; ને જનકીના આમ-દુધી સાંજરે માત્ર ફરવા જઈ આવતા.

બીમરાવ આજ ઉઠ્યા ને પાઉડર ઘસા લઈ દાંતણું ક્યું ને, ગોળીમાંથી હાથે ચંદુ પાણી લઈ મોઢાં ધોયું પણ છુછવાનો દુવાલ ક્યાં? બીને મોઢાં બોળાબોળ કર્યા પછી ખુણાની ખોડીએથી જડ્યો. નાંચે ઉતર્યો તો ભજરમાં લઈ જવા પાણી નહિ બેચાર જૂએ પાડી ત્યારે ગંગાએ આવ્યું ફરી તેઓ ઉપર જઈ બેઠા ને ચોપડીનાં પાનાં ફેરવા લાગ્યા. આઠ લાગ્યા પણ મોઢાં પતો નહિ. નવ લાગતે ઊંચે મોઢાં આવી અને ગંગાએ તે ટેળલ ઉપર ઉપકાર સાથે મૂકી; ધોડી ટોળાઈ ને ટેળલકલોળ બન્યું. જમવાનું બારે થયું. તેમાં દાળમાં મીઠું જ નહિ નાંખેલું આજ રીતે હરદોળ ચાલતું પણ કહે કોને? છાનુંમાનું રહેવાનું. વળી ખુણી તો એ દની કે ગંગા કામમાંથી પરવારતી જ નહિ! ને તેને તો કારીમા ધોડી ધણી મદદ કરતાં. જનકી એકલી શું કરતી હશે?

* * * * *

‘પણુ જો જો હોં ! બહુ માયું ન પકાવતા.’

‘સારં, પણુ ડાકતર સાહેબ એ આટલી નબળી રાખી યહ ગઈ ?’

‘ઘરમાં ખરાબ હવામાં આપ્પો દિવસ કામ, ખુલ્લી હવા અને પ્રકાશમાં હરવા ફરવાનો અસાવ, ચિંતા અને ઉપરાઉપરી સુવાવડો આ કમ હમણું તમે બધે જોશો !’

‘ડાકતરના રાખ્ખોએ લીમરાવનું કાળજી કાઢ્યું. વાત ખરી પોતાને દરરોજ સાંજરે કલખમાં ગયા વગર એન પડતું નહિ. જનકીને ઘરમાં ને ઘરમાં કેમ ગમતું હશે ? તેને પોતાનો દોષ જણાયો. જનકી પાસે જ્યારે તે ગયો અને તેનું મડદાળ સરીર અને શીકું મુખાર્વિંદ જોયું ત્યારે તેને વધારે લાગ્યું અને તે મનમાં પોતાના આંધળાપણાને આજો દેવા લાગ્યો, અને જનકી ? નિસ્તેજ પણુ હસ્તે ચ્હોંટે તેણે પતિને વધાવ્યા પતિને દોષ દેવાનું તો તેને રવખે પણુ નહોતું.’

જનકી ઉઠતી બેસતી યહ હતી. વાણુ પછી તે, લીમરાવ અને કારીમા, ખાશીમાં બેઠાં હતાં ને વાતો કરતાં હતાં.

‘જનકીને અમદાવાદ હું લઈ જવાની છું’

‘કેમ વાર, અહિં દુઃખ છે ?’ લીમરાવે પૂછ્યું.

‘દુઃખ નહિ પણુ ત્યાં જરા તેનું મન મોકળું થશે—’ એમ રાત્ર કરી પછી કારીમા બડબડી ઉઠ્યાં ‘જુઓ ખરે કહું ? અમારાયે સંસાર હતો પણુ તમારા હાલનાં બેરાં જેવું વૈતરું નહિ. ઉપરથી બોલતું કે સ્ત્રીઓને છૂટ આપીએ છીએ પણુ ખરેખર કાંઈ નહિ—’

‘કેમ વાર ? કમાઈને કોડી હાથમાં રાખતા નથી. બધું સોંપીએ છીએ પણુ શું જોઈએ ?’

‘એ જ તમારી ખંધાઈ. એક ભાર જૈરીને માથે વધારે નાખ્યો. તેને હસાળ રાખવાનું વધ્યું. વળી જુઓ, અમે તો સવારે સંધ્યામાં ને રાત્રે દાંકેલું ખાતાં. હવે તમે જો વખત ચ્હા ને નાસતા અને ઉનું ઉનું ખાવાનું. સારં તો બધાંને લાગે પણુ ચાર વખત બાયડીને ચુકો થયો તે કાંઈ ધ્યાનમાં આવ્યું ? લાયકા ક્યારે જૈરાંનું કામ સમજ્યા છે કે તમે સમજો ?’

‘હં...’ લીમરાવ ગજૂગજ્યા; જનકી હસી.

‘બા, હવે જવા દે એ વાત’

‘જવા શું છે? ખરી વાત છે. વળી જુઓ અમારે ધરનું કામ હવે પણ પહોંરનું છે. નદીએ જતાં, કુવે પાણી ભરવા જતાં, રહેવડસાન જતાં ત્યાં સહીએ જોડે વાતચીત કરી મન મોડણાં કરતાં. ભાયડાએ ચકલે બેસતા તેમણે હવે કલ્પે કાઢી એટલે એમનું તો કાંઈ ગુકરાન નહિ પણ બધરાંઓએ મન મોડણું ક્યાં કરવું?’

‘પણ એમાં પુરુષનો સો દોષ? બધાંઓ કેમ કાંઈ કરતાં નથી?’

‘પુરુષનો નહિ તો કોનો દોષ? આખો દિવસ કામમાંથી તો પરવારવા દે નહિ! ચોતે તો એટલા પાંખળા કે બધું બાપડી લાવી આપે ત્યારે માય. તમારા સસરા તેજુ હાથે પાણી કાઢી લેતા ને માળી પાટલો પણ માંડી લેતા. હવે તમે બળગામળ્યા એટલે તમારાથી કાંઈ માય?’

‘પણ ત્યારે બધરાં બોલતાં કેમ નથી?’

‘શું બોલે? તમે મોટા વિદ્વાન અને પઢાર તો સ્ત્રીની છટની પાતો કરો એટલે તો સ્ત્રી બોલે અને વખતે તકરાર થઈ તો વાંક સ્ત્રીનો જ નીકળવાનો.’

બીમરાવ ચૂપ થઈ ગયા.

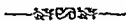
‘ને જુઓ, અમારા વખતમાં સ્ત્રી અને પુરુષ બન્ને સાધારણ સરખાં બંનેનાં એટલે એ બાબતમાં એ સમોપડીઆં. દુમણાં તો તમે રીઝીએવાળા અને સ્ત્રીએ બિચારી થોડું બંનેથી એટલે તમારી વિધાના તેજમાં રહેકાણને બોલાવું નથી.’

‘ત્યારે તમે તો સુધારામાં બધ્યાં સ્ત્રીઓને પણ બી. એ. કરવી લેણ એ કેમ?’

‘તે શિવાય તમે પાંસરા ગાઓ તેમ નથી. તમને ઇમેજ બધાની, ગમે તેમ છટમાં ફરવા દઈ માતેલા સાંદ કરવા ને ઊકરીઓને માત્ર આપણાં જૂના પુરાણના સ્ત્રીધર્મના દાખલા આપી તેજી જ રાખવી, એ કાંઈ ચાલવું દરે? તમારા માયાની યજ્ઞ લેણ એ ત્યારે જ તમે જાડો.’

ખરી વાત છે. ઇમેજ અમલમાં પુરુષને દછ સમાજજીવનના કંઈક માત્રો દેખાય છે પણ સ્ત્રીનું સમાજજીવન માત્ર નહ પણ છે તે ફરી બીજા રસમાં ઉત્પત્ત કરવાની અત્યંત જરૂર છે.

સ્રીઓની શારીરિક અવદશા.

(સંપાદક—૨૧. ઈ.)

રા. દરશાય અમુલખરાય દેશાઈએ ઉપદ્રા વિષય ઉપર એક લાગણી લખેલી તથા જીવસાદાર લેખ “ પ્રભ મિત્ર અને ‘વારસી’ ” નામના પત્રના પટેલી અંકમાં લખ્યું છે. તે આખોયે ખાસ વાંચવા યોગ્ય છે. અત્રે તેનો દુઃક સાર આપણી નાતના લાલ સાર આપવામાં આવ્યો છે.

“ ગમે તે સુધરેલા દેશના સાહિત્યને હકેલીએ તો તેમાંથી સ્ત્રીજાતિને પૂજ્ય ગણવાની અને તેના તરફ અતિ માનની લાગણી ધરાવવાની આજ્ઞા થા લલામણુ કરનારા અનેક ફકરાઓ માહુમ પડે છે. અસલમાં સ્ત્રીઓએ શું કર્યું હશે, યુરોપમાં તેઓ શું કહે છે તથા નાનુક, પોચી, નિર્બળ સ્ત્રીઓને શી રીતે દેવતાઈ અંશવાળી કરવી અને જે ઉમદા પદ લોગવવા પરમેશ્વરે તેમને નિર્માણુ કરી છે તે પદ લોગવવા સમર્થ શી રીતે કરવી તે ખાસ વિચારવાનું છે. આ સપળા માટે દોષ રહિત શુદ્ધકેળવણી અને શાળાની કેળવણીની જરૂર છે.

“ શારીરિક રક્તિ નારા પામી તેના મુખ્ય કારણોમાં સારા ખોરાકની તંગી, રહેણીકાણીમાં ફેરફાર, રહેઠામાં વસવાટ, કેળવણીની ખામી, તથા પરદેશીના આચાર વિચારની આપણા ઉપર ગાઠી અસર, વગેરે છે.”

“ હવે દાણાની મેંઘવારી એટલે ત્યાં ખર્ચ વધારે, ને વળી ધી મેંઘું એટલે દાય શાખીને વાપરવાનું; સ્વાદ વગર ગળે ઉતરે નહિ ને સ્વાદ વાળી ચીત્તે મેંઘી. ધીની જગ્યાએ તેલ આવીને ખેડું. આદુ, ધાણા વગેરે સુખદાયક મરાલાની જગ્યાએ મરચાં આવ્યાં. પછી સારી ઉપર ખરાબ અસર થામ તેમાં નવાઈ શી ? ”

“ અસલના કપડાં સરતાં અને ટકાઉ દતાં. દાલના તકલેદી અને મેંઘા આવે છે. અસલ થોડે કપડે ચાલતું પણ હવે તો તરેહતરેહના કપડાં આવે એટલે દરેક થોડાં થોડાં લેવાં નોકડાં તેમાંયે દરજીની કારીગરી વધી અને કાપે કાપે પૈસા વધ્યા. મોટાઇના ફાંકામાં પણ ખર્ચ કરે છે અને કસાવે છે. પરદેશની માફક કપડાં વધ્યાં પણ તેમની માફક કાંઈ પણ ઉપયોગી કામ કરી ધણી થા આપની કમાણીમાં કાંઈ પણ વધારો કરવા તરફ તેમનું મન દોરાયું છે ? કમાણી તો તેની તે રીતે ને ખર્ચ વધ્યાં. ઉત્તમ આદાર અને ઉત્તમ કપડાં બે પૂરા પડી શકે તેમ રહ્યું નહિ એટલે ખોરાકમાં કસસર થઈ (ખોરાકની

ઉત્તમતામાં-સ્વાદમાં નહિ). દલકા અને રોગના મૂળરૂપ ખોરાકનો આધાર કરી પછી સરીર બગડે ત્યાં દોષ કેનો?"

“દલે ધરકામ કરવામાં પણ નાનમ મનાવા માંડી છે. 'મધ્યમ વર્ણના પણ નોકરની છત્છા કરતા થયા છે. આખાં કપડાં ન પહેરાય તો ભલે, ખાવામાં કસરત કરીએ તો ભલે, છોકરાં દુઃખી થાય તો ભલે, પણ શું નોકર વગર રહેવાય? એવા હાનિકારક વિચારથી મન ભરેલાં રહે છે. પણ સરીર આળસથી થસાય છે તેટલું કામકાજથી થસાતું નથી. ધરતું- કામકાજ તે કસરત છે અને તેથી સરીર કસાય છે. સાધારણ વર્ણના લોકો આ નાદક ખર્ચ કરે છે તેની કાપકુપ મોટે ભાગે ખોરાકમાંજ થાય છે.”

“ત્યારે દલે સૌચીએ પોતાનાં સરીર સુધારવા શા ઉપાય કરવા જોઈએ તેનો વિચાર કરવો જોઈએ પહેલાં તો એવું કરવું કે સારો સાદો પૌષ્ટિક ખોરાક પચે એટલો મળી શકે અને મળે એટલો પચાવી શકે. આમ કરવામાં છત્તડાં અને નોકર ખર્ચમાં કાપકુપ કરવી પડશે. ખરાબ નહિ પણ સાદાં અને ચોખ્ખાં હાથપાયાં, કોર કાંતરી, વગેરેથી અધિક નહિ શણગારેલાં, કપડાં પહેરવાં જોઈએ. ઝીણાં ને બદલે મર્યાદા સચવાય તેવાં ટકાઉ કપડાં લેવાં જોઈએ. નોકરને શખી સકાય તેવી સારી સ્થિતિ હોય તો જ રાખવો. કામ કરવામાં સંસ્કૃત નથી ને વળી કામ પોતાતું છે ધણીની આવક ભારે હોય તો નોકર ભલે રાખો પણ તે વખતે કોઈ સુધરેલી યા આપણી અસહી કસરત કરતા રહી, ખાઈએ તે પચાવવાતું બળ પ્રાપ્ત કરવા તરફ લક્ષ રાખવું. મધ્યમ વર્ણનાને નોકરની સાહેબી ભોગવવી હોય તો હાથમ કરી, ધરતી આવકમાં વધારો કરી, ખર્ચમાં ફાળો આપવા સક્તિમાન થવું જોઈએ. પણ ધરતસરતને અભાવે સરીર રોગિષ્ઠ થાય નહિ એ માટે ચેતતા રહી બીજી કસરત કરવા ચુકવું નહિ”

એક જૂનું સ્મરણ.

—++++—

(૨૧. ફા.)

ઇ. સ. ૧૯૦૫ અને ત્યાર પછીના એકાદ બે વર્ષે આપણી ભવ્ય-અમ-હાવાદની નાતમાં રહેતાનો અવસર એને પ્રાપ્ત થયો હતો તેને નાતના મુખ્ય વર્ગનો કોઈ નવીન જ અનુભવ થયો હતો. તેવામાં આપણા આખા દેશમાં ચારે તરફ અમુક કારતોસર રવરેશો દિલચાલ લેસખંધ ચાલતી હતી અને પરદેસી

માલ બળિાર કરવાની જૂએ ચાલતી હતી. આ દિલમાલને પવન ભર્ય-અમદા-વાદમાં પણ વાયો હતો. આમમાં ઠેર ઠેર સ્વદેશી કીર્તન યતાં હતાં અને ફક્ત સ્વદેશી ચીજો જ વાપરવાના સોમન બધે લેવાતા હતા.

આ દિલચાલ રાત્રે થઈ તે પહેલાં ફક્ત ઔદ્યોગિક કારણોને લઈને જ આપણી નાતના વયોવૃદ્ધ વિદ્વાન સ્વ. અંબાલાલ સાકરલાલે એક મંડળ કાઢ્યું હતું. તેમાં પણ સ્વદેશી ચીજો વાપરવાની પ્રતિજ્ઞાઓ લેવાતી હતી. આ મંડળના મંત્રીઓ પણ કરીને આપણી નાતના રા. હનનલાલ કાંતુભાઈ તંયા રા. નગીનલાલ સેતલવાડ હતા. પ્રમુખ તથા મંત્રીઓ આપણી જ નાતના હોવાથી સ્વાભાવિક રીતે નાતના યુવકોમાં સ્વદેશીની ચકચાર ચાલી જ હતી. ત્યારબાદ સમસ્ત દેશની સ્વદેશીની જૂમ આવી એટલે આપણી નાતના યુવકો તે વધારે પ્રમાણમાં ગ્રહણ કરે તેમાં કાંઈ જ નવાઈ પામવા જેવું નહોતું. જરૂરમાં પણ સ્વદેશીની ચલચલને લઈને જ રા. સા. મલછ, રા. સાકરલાલ ડાહ્યાભાઈ, રા. માણિકલાલ સાકરલાલ દેસાઈના પ્રયાસથી ઇ. સ ૧૯૦૬માં સ્વદેશી ચીજોનું પ્રદર્શન ભરવામાં આવ્યું હતું.

તે વખતનાં આપણા યુવકોનાં વર્તનનાં સ્મરણ પણ જ આનંદજનક છે. અત્યારે એકસરખી કાળી ટોપી બધાને માથે લેવામાં આવે છે તેને બદલે તે વખતે કાશ્મીર-સાલની બનાવટની-લાંબી ખૂણાદાર ટોપીઓ ધનુષ્ય ફેરોબલ યુવકને માથે લેવામાં આવતી હતી. કાંઈક કાંઈક વિચિત્રરંગના સ્વદેશી કપડાના કમીસા કાંઈક યુવકોના બદનપર લટકતા હતા. અને નાતનાં જમણાં તેના સ્મરણથી તે નાતના તે વખતના યુવકો તરફ મ્હાફે હુલ્લ ઉત્સાહથી આકર્ષાય છે. તેઓએ ફક્ત સ્વદેશી જ ખાંડ ખાવાનાં મન લીધાં હતાં. કોઈક નાતભાઈઓ તેમના કોડ પૂરા કરતા અને તેમને સંતોષતા. કોઈક તેમની વિરુદ્ધ થતા; અને જે હોય તે ખાવાનું કહેતા. સ્વદેશી ખાંડ ન હોય તે ફક્ત ગોળની જ મીઠાઈથી તેઓ સંતોષ માનતા. અને તે પણ કોઈ આપતું નહિ તે તેઓ મીઠાઈ વગર જ ચલાવી લેતા. ધન્ય છે તેમના નિયમો! કાંઈ તેજાન નહિ, કોઈને માથે અપવાદ નહિ, પણ સ્વદેશી મીઠાઈ ન મળતા ફક્ત દાળસાતને શાક ખાઈ ધેર જતા. આવા યુવકો તરફ કોણ ન આકર્ષાય ?

* * * * *

પરંતુ અત્યારે તે આ બધું સંભારતાં, અંતઃકરણમાંથી નિઃશ્વાસ જ નીકળે છે. આવા ઉત્સાહી યુવકો પણ મતભેદ થવા લાગે છે. સ્વદેશીનાં મંતે તેમણે વેગળા મૂકવા દેખાય છે. પ્રારંભ શરૂ શુજરાતીઓ તરિકે તે વખતે

દદ દેખાતા યુવકોની પણ ચાલુના યવા લાગી છે, તેઓ જ આમ હીલા યદ્ય
અપા તો પછી તેમની પછીનાની તો યાત જ રી કરવી! આ હીલાસનું
કારણ શું? શું તેમનામાં સમજ નહોતી? શું તેઓમાં આત્મબળ નહોતું?
શું વડિલોએ વિરોધ કર્યો? અત્યારે આ બોળી સકાય તેમ નથી. ગમે તે
કારણ હશે. પરંતુ તે સર્વમાં એક તો અચ્છ હતું. અને તે બેદરકારી; જે
આપણી નાતમાં સર્વત્ર ભેવામાં આવે છે. ભે જરાક દરકાર રાખી હોત,
જરાક સાવધાન રહ્યા હોત તો લીધેલું મત આમ જનું યાત નહિ.

બેર? યશું તે યશું. પણ તેમાંથી બોધ લેવાનો છે. યુવકો ધારે તો
સંપૂર્ણ સ્વદેશી મત પાળી શકે તેમ છે. યુવકો પાળે તો મોટાનું તો પૂછડું જ
શું? આપણી નાતમાં સર્વ કોઈ તે મત અમુક દરજ્જે તો પાળી શકે તેમ
છે જ. અને વળી છેલ્લા દસકામાં તો કન્યાકેળવણી પણ વધી છે. કન્યાઓ
પણ ધારે તો સ્વદેશીનો રહેલો સિદ્ધાંત સમજી શકે તેમ છે, અને ભે એક વાર
સમજીને નિમ્મય કરે તો અરુપાયુષી પતંગીઆ ભેવાં, વિલાયતી કપડાંને બદલે
સ્વદેશી ઠંડાઉ કાપડથી તેમના અંગ સોળી રહેલાં ભેદ આપણને સંતોષ થશે.

તે વખત કરતાં અત્યારે દેશને, દેશના માલને, દેશના કારીગરને વધારે
હિતજન આપવાની અમત્ય છે. વળી તે વખત કરતાં માલ પણ ઘણી રીતે
સંતોષકારક નીકળવા માંડ્યો છે એટલે દેખાતની બાબતમાં જે લોકો જરા
વધારે લાગણીવાળા હોય તેમને પણ બહુ વેડવેડ પડે તેમ નથી. માટે ઉપર
ક્યોલા સ્મરણે! સંભારીને નાતના આબાસજી સ્ત્રીપુરુષો યુન: સ્વદેશીના
સોજન, અમુક દરજ્જે તો લેશે જ અને તે, 'પૂર્' અંલીરાધથી, અંતાકરણ-
પૂર્વક દરકાર રાખીને પાળશે જ એમ આશા છે.

સ્વદેશીનો સિદ્ધાંત સમજવો ઘણો જ રહેલો છે, દેશમાં જ બનેલો માલ
વાપરીએ તો તેની બનાવટનો બધો જ નફો દેશમાં રહે. દેશના જ મજદૂરોને
રોજ મળે અને દેશની મૂલી ઉપર બ્યાજ સાડ આવે. અને આ રીતે આપણને
પોતાને પણ સીધી કે આડકતરી રીતે ક્ષયદો યામ અને દેશમાં બ્યાપી રહેલી
તરીબાણ દૂર થવા માંડે. માટે દરેક જણે બનતા કુધી દરેક ચીજ દેશી જ
લેવાનો નિમ્મય કરવો. વળી ઘણીયે નકામી કે કેવળ મોજરોખની ચીજો
આપણે પરદેશી લઈએ છીએ. નાજુક લાકડી, કે ફેન્સી રમાલ, યા વિલાયતી
સેંટ કે એવીજ બીજી ચીજો ચાલજ પરદેશમાં પૈસા મોઢલી દઈએ છીએ. માટે
આવી ચીજોમાં તો પરદેશને જ આપવો અને ખાસ જરૂરની ચીજ દેશી ન

મળતી હોય તો જ પરદેશી લેવી. વળી બિરકીટ, ચોકોલેટ, ભતમતની ફ્રેન્સી ટીકડીઓ વગેરે ચીજોની પાછળ પહોંનાહોંનાં પૈસા બરબાદ કરવામાં આવે છે. જો પૈસા ઉધર રૂપાથી કાઢતી પાસે આ બધી ચીજોમાં નાંખવા કાળજી હોય તો દેશને, રાજ્યને અને નાતને તેની મુલ્કી જરૂર છે. વિલાયતમાં અત્યારે મોટા દેશભક્ત તે અણાય છે કે જે પોતાના નકામા ખર્ચ કમી કરી તેથી 'લોન' ખરીદે છે તે; અત્યારે આપણે ત્યાં પણ નાણાં-ભીડ છે; તેવે વખતે જો કાંઈ પણ રીતે તે પૈસો ધર્મોદા કરવાની ઇચ્છા કરે તો તે નિઃસંશય સારું છે જ. પણ તેવી ઇચ્છા ન થતી હોય તો પણ જો તે પૈસો વ્યાજે ફેરવે તો તમને વ્યાજનો ફાયદો થાય તેટલું જ નહિ પણ દેશની નાણાં-ભીડ મટાડવાની તમે સદાય કરી કહેવાય અને તેથી દેશના ઉદ્યોગોને વધારે મૂડી મળે, અને તે પણ સ્વદેશસેવા કહેવાય. આ સધળી વાતોનો સર્વ કાંઈ વિચાર કરી ભૂતાં સમાણો તાલ કરી, નવાં સ્વદેશીનાં ચલ લેરો, એવી આશા છે.

—:૦:—

શ્રી વાંચન પરીક્ષા.

—:૦:—

દરેક જામની અને દરેક ઉમ્મરની સ્ત્રીઓની સગવડ તરફ લક્ષ આપી, એમ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે, એક જ દિવસે કોઈક સ્થળે બોલાવીને લેખીત પરીક્ષા લેવાને બદલે કોઈક જુદી યોજના કરવી. અજમાયશ દાખલ આવતા વર્ષને માટે સોળ વર્ષ અને તે ઉપરની નાતની સધળી ઉમ્મરની સ્ત્રીઓને “સારસ્વતીચંદ્ર ભાગ ૧ અને ૨ વાંચ્યા પછી ઉપજતા વિચારો” એ ઉપર ત્રિમાસિકના છ થી દસ પાના બરાબર તેટલો નિબંધ લખી મોકલવા વિનંતિ છે આમાંથી જેમના નિબંધ ઉત્તમ હોયે તે સર્વને ઇનામ આપવામાં આવશે.

૧૯૧૨ વર્ષ અને અંદરની કન્યાઓને “સારસ્વતીચંદ્ર ભાગ બીજો વાંચ્યા પછી ઉપજતા વિચારો” એ ઉપર ત્રિમાસિકના ચાર પાનાં બરાબર તેટલો નિબંધ લખી મોકલવા વિનંતિ છે તેમને પણ ઉત્તમતાના પ્રમાણમાં ઇનામ આપવામાં આવશે.

નિબંધો ૧૫મી મે ૧૯૧૭ સુધીમાં લખી મોકલવા.

—:૦:—

ચર્યાપત્રો.

૧૧ : ૦ :

કૃતિશ અને ઉપન.

(૧)

ત્રિમાસિકના તંત્રી સાહેબ,

અમને બેસાંચોને તમે બધા બ્લેમી મૂલીને દસો છો. પરંતુ અમદાવાદના પુરુષોએ કૃતિશ મરાડવા દવન કરીને નાત જમાડી, તે શું બ્લેમી નથી? જેમાં ને તેમાં સ્ત્રીઓનો વાંક કાટો છે ત્યારે આ બાબતમાં પુરુષોને કેમ સીખામણ આપતા નથી? એ તો વશવિક્રમમાં, ધર્મના રીતરીવાજોમાં; તેમ બ્લેમીમાં પણ, પુરુષો સ્ત્રીઓને દસા જ શું બ્લેમી છે, એ વાત ધ્યાનમાં રાખી.

લી૦ એક બ્લેન.

(૨)

ત્રિમાસિકના તંત્રી સાહેબ,

અમદાવાદમાં કૃતિશ ચાલતો હતો તે વખતે ત્યાંના પંચે તેને ફેલીનો કોપ સમજી, તેની સાંતિ માટે દવન કરી, પ્રસાદીતું બોજન જમાડી, વધેલા લાડ પ્રસાદ તરિકે ઘેરઘેર, બીજે દિવસે બ્લેમી દતા, કૃતિશના અટકાવનો ઉપાય તો મહેનોડા આપી તે અટકાવનો સંભવ છે કે વધવાનો? આના કરતાં તો વિદ્વાન ડૉ. મહીમાઇ કે ડૉ. કાતુમા પાસે કૃતિશ વખતે શખણી જોઇતી સાવધતી હવે નાતના સ્ત્રીપુરુષો સમક્ષ સાપણ આપવું હોત તો વધારે ચોગ્ય થાત; પણ નાન તરફથી આવી દિલ્લયાયો થાય તે બજાજી પણ નથી કારણકે તેમાં મતભેદ ધણેજ દોષ રહે તેમ છે. આ વખતે મતભેદ બહુ નથી દેખાયો તેનું કારણ એ જ દોષ જોઇએ કે સિદ્ધાંત કરતાં સંપન્ને ધણી જોડે વ્હાણો કયો છે. પણ જનિષ્ઠમાં કદાચ સિદ્ધાંતને વધારે કિંમતી ગણવામાં આવે તો નાતમાં કુસંપ વધાવો સંભવ છે. માટે દવેથી આવા વિચિત્ર કારો નહિ થાય તેમ આશા છે.

લી૦ નાનીડો.

ત્રિમાસિક નોંધ.

—:૦૨:—

આ અંક સાથે ત્રિમાસિકનું નવમું અને નવી વ્યવસ્થા નીચે ત્રીજું વર્ષ
(૧) (૨) (૩) 'પુર' થાય છે. આ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન વ્યવસ્થાપકોએ
ત્રિમાસિક નાતની યથાસક્તિ સેવા ભળવવા પ્રયત્ન કર્યો છે. આ
અમારા પ્રયત્નમાં નાતના જે અન્ય સાઠપદ્દતોએ
લેખોથી, સૂચનાથી, અને દીક્ષાઓથી પણ, અમને મદદ કરી છે તે માટે તેમનો
ઉપકાર માનીએ છીએ. અત્યાર સુધીમાં અમે જે કાંઈ કરવા સામ્યશાળી થયા
છીએ તે સંબંધી પણ સર્વ એકમત નહિ હોય અને ન જ હોય. કારણકે જુદી
જુદી ભાવના મત જુદા જુદા મતુષ્યો ધરાવે છે. છતાં અમે સર્વેને ખાતરી
આપીએ છીએ કે અમે જે કાંઈ લખ્યું છે તે સઘળું જ શુદ્ધ બુદ્ધિથી, નાત
સેવાને અર્થે જ લખ્યું છે અને વિનંતિ કરીએ છીએ કે કોઈના પણ લેખમાં,
પોતાના મતની વિરુદ્ધ કાંઈ આવ્યું હોય, તો તે તરફ અસહિષ્ણુતા બતાવવી
નહિ જ. તેમ કરવાથી ખુલ્લા દિલે મર્યા કરી શકાતી નથી. અને કાંઈપણ
સુધારણા કરવી જ હોય તો ખુલ્લા દિલની ચર્ચાની અમત્ય ધણી જ છે. આશા
છે કે નાતના વિદ્વાનો વખતોવખત આ પત્રદ્વારા પોતાની વિદ્વતાનો લાભ
સર્વેને આપવા કૃપા કરશે.

આ પત્રના બંધુઆરોના અંકમાં આપણી નાતની ફોન્ડેશન મેળવવા
સંબંધી વડોદરાથી તથા અમદાવાદથી આવેલા પત્ર
પરિવહ. પ્રસિદ્ધ થયા હતા. તે વખતે એમ લાગ્યું હતું કે,
ગમે તે રીતે પણ, પરિવહ જરૂર લાગશે. પણ તે
વત્સાહ પાછો મંદ પડી ગયો હતો છે. વડોદરામાં તો આપણી નાતના સ્થાયી
પુર જૂજ છે. એટલે ત્યાં પરિવહ લાગ્યો તે આશા વ્યર્થ જ છે. અમારા સાંભ-
ળવામાં આવ્યું છે કે ભરૂચના કેટલાએક શ્રદ્ધસ્થો પરિવહ બોલાવવા માટે
અંબીજી વિચાર કરે છે. આશા છે કે આ વાત સત્ય હોય અને આવતા ઇસ્ટરના
તહેવારોમાં જો તે મળે તો ધણું જ સાફ. એમને વિનંતિ કરવાની કે, મદિલા
પરિવહ મેળવવાની પણ તેઓએ જરૂર યોજના કરવી. આ પરિવહોના લાભ-
લાભ તો મળી ગયેલી પરિવહોના વિદ્વાન પ્રમુખોએ વર્ણવ્યા છે એટલે તે
સર્વેને ખબર છે જ.

નાતની ચોંકાવનારી નબળી આર્થિક સ્થિતિ સંબંધી ગયા અંકમાં વિવે.

ચન કરવામાં આવ્યું હતું, અને તેના પરિણામ પણ

વિમાની યોજના. વર્ણવ્યા હતા. તેમાંથી બચવાના એક માર્ગ તરીકે

વિમાની સૂચના કરવામાં આવી હતી. પરંતુ વિમાન

દરે સાધારણ કંપનીઓ કરતાં કાંઈક સસ્તા હોય તે, ખાસ કરીને ગરીબ

કે સામાન્ય વર્ગના, તેનો વિશેષ લાભ લઈ શકે. આ માટે કાંઈક યોગ્ય

સંબંધી વિચાર શ. સા. મલેણ કરે છે. બીજા આ બાબતના અનુભવી, નાત

બાધ્યોને અમે ખાસ વિનંતિ કરીએ છીએ કે આ સંબંધી કાંઈક યોજનાનું

સૂચનાઓ તેમણે જરૂર કરવી પડે છે. આવી કાંઈ યોજના, ધરી તો પરિણામ

જરૂર સારું આવશે.

પરંતુ ખરા પ્રયાત્ન તો આર્થિક સ્થિતિ સુધારવાના જ કરવા જોઈએ. તેમાં

ફળવણીનો વધારો તે એક મુખ્ય ઘટાજ છે, વળી આપણી

આબાદીનો નાતના યુવકોએ નાના ઉદ્યોગો તરફ પણ લક્ષ આપવું

ઉપાય જોઈએ, અને ટુંકા પમાની નોકરી કરતાં કોઈ સ્વતંત્ર

ઉદ્યમમાં નજર ખૂંપે તો તે વધારે લાભકારક છે તે, તો

સર્વમાન્ય છે. પરંતુ પણ ખરું, જે કુટુંબમાં પ્રુખ વધનો પ્રુખ હોતો નથી,

ત્યાં જ મરીબાઇ વધારે પ્રમાણમાં માલુમ પડે છે. એટલે કે કમાનાર પ્રુખના

અકાળ મૃત્યુથી, આપું કુટુંબ, કઠિલુ સ્થિતિમાં આવી પડે છે. કારણ કે જો કાંઈ

મીઠાન ન હોય તો, કુટુંબપોળખ કરવાનું સાધન તેના મૃત્યુની સાથે જ જંદ રહે

છે. અને આપણી નાતમાં સીઓ તો કાંઈપણ કરી શકે તેવી સ્થિતિમાં જ નથી.

પણીખરી કહેવાતી દલગી નાતોમાં, તેમ જ કાંઈક ગ્રાંથલો વગેરેમાં પંલુ સીઓ

કુટુંબપોળખમાં કાંઈક ઢિરસો આપે છે; તેમની પાસે કમાવાનું કાંઈ ને કાંઈ

સાધન હોય છે. આપણે પણ આ વિષય ઉપર અંતરપણે લક્ષ આપવાનું છે.

કન્યાઓને નાનપણથી જ એવી ભતનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ. કેટલીએક ભતના

મોભના સંચા બે ત્રણ જણાની મદદથી જ, અને હાથથી જ ચાલી શકે છે.

હતના ભરતકામ માટે પણ કાંઈક સંચાઓ આવે છે. તે બધા સંચાઓ

વાપરવાની રીત આપણી કન્યાઓને મૂળથી જ શીખનાય તો શું ખાટું, ઠી

વળી શીખવવાનું શીખવાના લાભ તો દેખીતા જ છે. સારા વખતમાં તેથી

કુટુંબનું કામ થાય અને આફતમાં બહારનું કામ પણ કરી સાકાપ પરંતુ

આમાંથી પદ્ધતિસર અને ઉત્તમ શિક્ષણ લેવું જોઈએ, અને વેતનાં તથા સંચા

વાપરનાં બેરોબર આવડો જોઈએ. જો આ રીતે સીઓ ઉદ્યમ શીખે તો

આફતનો ભય મોટો રહે.

શ્રીઓ સ્વામી થાય, તે માટે કન્યાઓને શરૂઆતથી જ આવા ઉદ્યમે
 શીખવવા તેની જરૂર, એક બીજા કારણથી પણ હમણાં
 સ્વામીઓ શ્રીઓ. હમણાં હળી યુદ્ધ છે. સમના સંબંધમાં આપણી
 નાતમાં કમનસીબ રિયતિ હળી થવાનો ધણોજ બચ
 રહે છે. હાલમાં સમવય નથી છે તે તો સારું છે. પરંતુ જે કારણથી તે વધી
 છે તે યોગ્ય નથી. જે વરવિક્રયનો વિવાજ આ પ્રમાણે ચાલુ જ રહેશે, અને
 લગ્ન તરફ જે બેદરકારી કેટલાએક યુવકોમાં લેવામાં આવે છે તેને વચલી
 જશે, તો કેટલક કન્યાઓને આપણે જન્મારો કુંવારી રહેવાનો વખત આવી
 જશે આવે વખતે પણ જે કમાવવાનું કંઈ સાધન નહિ હોય તો ધણી
 મુશ્કેલી નડશે, માટે આ વાત ધ્યાનમાં રાખીને પણ હવેમ શીખવાની જરૂર
 છે. અલગત. કન્યાઓ જે સારું બાળે તો તે પણ સ્વામી થવાનો રસ્તો
 છે જ, અને તેથી દરેક જણે પોતાની કન્યાને બને તેટલું બાળાવવાની અત્યંત
 તો છે જ. પરંતુ તે સાથે આ હવેમની વાત પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે.

“વળી પૈસા” સખંધી તંત્ર રિયતિના કુટુંબોનું પ્રમાણ નાતમાં મીઠું છે,
 એટલે તે કુટુંબના ઠાકરા ઠાકરીઓને પૂરેપૂરી કેળવણી
 કેળવણી ફાટે. કેળવવામાં પણ અડચણ નડતી જ હોવી જોઈએ. આ
 અડચણ દૂર કરવાનો ઉત્તમ રસ્તો તે કેળવણી ફાટે
 છે, અને સર્વ કંઈ નહિ છે કે, આવા ફાટેથી બીજા કંઈ પણ રીત કરતાં,
 કે ખાનગી આસામીયો કરતાં, વધારે સારી રીતે કેળવણીની આવડતમાં નાત-
 બાઈઓને મદદ આપી શકાય. મુસ્લિમ, બૌદ્ધ, અમદાવાદ, ગુનામદ વગેરે
 રમણોએ કેળવણી ફાટે છે તે સતીષની વાત છે; પરંતુ આ ફાટેની વ્યવસ્થા
 સંતોષકારક છે કે નહિ તે જણવવાનું સાધન આપણી પાસે નથી. કારણ કે
 તેમની વ્યવસ્થાના તથા હીસાબના રિપોર્ટ બરોબર મદાર પડતા નથી. ખાસ
 કરીને અમદાવાદનો ટ્રસ્ટફંડ તથા કેળવણી ફંડ સખંધી ચારે તરફથી ધણી
 ફીચાર્ડ થાય છે. ટ્રસ્ટફંડ એક વખતે ઘણું જ સુબવરિયત હતું. અને ખાસ
 કરીને પાઠ્ય પુસ્તકો-Text Books સખંધમાં તો તે ધણી જ સારી મદદ
 કરતું હતું પરંતુ હમણાં તો તે કંઈ જ કામ કરતું હોય તેમ લાગતું નથી.
 અમે ફેરફાર સાહેબોને ખાસ વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેમણે ટ્રસ્ટફંડ તરફ વધારે
 ધ્યાન આપીને તેને ખર્ચ કરાવેલી બતાવવું. જ્યાં સુધી તેને વ્યવસ્થિત અને
 ઉપયોગી કર્યું હોય નહિ, ત્યાં સુધી તેઓએ પોતાના કલંબનું પાલન બરોબર
 કર્યું કહેવાય નહિ. વળી આવા સાર્વજનિક ફંડના હીસાબ પણ નિયમિત વખતે
 ૨૨

પ્રદાર પડવા જ નોંધવો, કે નેથી કોઈને પણ તેમાં મદદ કરતાં આંચકા આવે નહિ.

કેળવણી ફૂટે પણ અજ્ઞાસ માટે રૂઝો ધીરોને, તથા બીજા અનેક રીતે ઉપયોગી સેવા અગાઉ બનવી છે. હજી પણ તેવી સેવા તે બનવે છે કે નહિ તે જાણવાને, વિપોઈને અસાધ્ય, કાંઈ સાધન નથી. વળી તેના કાર્યવાહકોને એક નમ્ર સૂચના કરવાની કે, અમુક વખતે, અમુક સંલોગોને લીધે, અમુક કામ ઉપાડી સેવાનું યોગ્ય ધારવામાં આવ્યું હોય, તે કામ સંલોગો બદલાતાં પણ ચાલુ જ રાખવાની કાંઈ જરૂર નથી. તેમની પાસે જો પૈસા હોય તેનો ઉત્તમોત્તમ ઉપયોગ શી રીતે થઈ શકે તેમ છે, તે તરફ એમણે ખાસ લક્ષ આપવાની જરૂર છે.

આશા છે, કે નાતના કેળવણી ફૂટેને ધનવાનો તરફથી સારી મદદ મળ્યાં કરશે, અને તે ફૂટે કેળવણીના વખોરાં માટે ઉપયોગી કાર્ય કરશે.

“તંદુરસ્તી દેવી” ના ઉપાસકો?

“રોગનો ઉપાય કરના કરતાં અટકાવ કરવો એ ઉત્તમ છે.”

અમારે ત્યાંથી જગત્પ્રદેર જાણીતા અને વખાણાએકાં અનેક પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ ચૂર્ણો-તેમજ મધુરાદિમાં બનતાં સર્વ ગુણકારક, તંદુરસ્તી બક્ષનાર, રોગને અટકાવનાર ચૂર્ણો-તથા મુખાસ, સ્વાદ, અને પુષ્ટિના સેવકો-ખાસ શિયાળાની ઠંડી રૂઝમાં સાલમખાક, બદામખાક તેમજ મગજને આરામ સાથે પુષ્ટિ આપનારી બદામપુરી, તથા દરેક જાતની મસાલાની સોપારી વગેરે સ્વાદિષ્ટ ચીજો મંગાવો.

પંડ્યા નરોત્તમદાસ લવજી સોપારીવાલા,

૪૦ મુંબાદેવીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨, અને મહારાજ

શ્રી લાલજીવાની હવેલીને નાકે, મુંબઈ નં. ૨.

નવજીવન અને સત્ય.

નવા જમાનાના વિચારો અને લાવના પ્રસારનું ગુજરાતમાં નવું માસિક કંદ ફટ.

વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૨-૦-૦

વિદ્યાર્થીઓ, પુસ્તકસાળાઓ અને ગુજરાતી નિસાળના શિક્ષકો માટે રૂ. ૧-૧૧-૦.

સંવેદનશીલ ઇન્ડિયા સોસાયટી,
સેન્ટ્રલ ટ્રેડિંગ ઓફીસ,
મુંબઈ.

ઈન્ડિયા સોસાયટી યાંત્રિક,
તંત્રી અને પ્રકાશક.

પૃથ્વી ઉપર દેવી અમૃત છે

સિંહનાદી ચૂર્ણ.

જમ્બુદ્વીપમાં ન હોય, ખાધું પ્રયત્ન ના હોય, ખોટા ઓઝકાર આવતા હોય, ઉલટી થતી હોય, મેળ રહેતી હોય, એ વગેરે સર્વ ઉપદ્રવોને સમાવી, ખગડેલી પાચનક્રિયામાં સુધારો કરી દ્રવ્ય સાફ લાવી, શરીરમાં નવું લોહી લાવવામાં સિંહનાદી ચૂર્ણ અદ્ભુત કામ કરે છે. ખીડી પીવાની કે તબાકુ ખાવાની ટેવ છોડવી હોય તો છોડાવી દે છે. જમ્યા પછી હમેશાં સોપારીને ઠંડાણે પણ વિપયોગમાં લેવાય છે. શરીરે અસકત ન્હાનાં બચ્ચાને પણ અપાય છે, સ્વાદમાં અમૃત જેવું છે; પાંચ હજાર વર્ષ પહેલાંનાં માચીનં વૈદ્યકીય ગ્રંથો ઉપરથી બનાવવામાં આવ્યું છે. તેનો અતિ ઉત્તમ ગુણને લઈને અતેક ઉમદા કુટુંબો હમેશાં ઉપયોગ કરે છે. આપ એનો એક વર્ગ ઉપયોગ કરશો તો એમજ કહેશો કે ધૈર્યગતું ઉપયોગની અનેક વસ્તુઓમાં ખરેખર સિંહનાદી ચૂર્ણ એ પણ એક ખાસ ઉપયોગની જ વસ્તુ છે. શરીર એકના દસ આનાં, પોસ્ટેજ જાંડું. ૧/૨

થાણા શુદ્ધાના હજુર ડેપુટી કલેક્ટર સાહેબ મે. રા. રા. મણીલાલભાઈ અજીતરાય ઠાકોર લખે છે કે:-સિંહનાદી ચૂર્ણ મેં મગજના યાક ઉપર, અછલું ઉપર તથા શરીરે અને મનને ઉત્તેજિત કરવા માટે વાપરી જોયું છે. અને તે બાબતના હેઠળીસોમાં તે ચૂર્ણના જે ગુણો આપ્યા છે તે મને અનુભવથી ખરા માન્ય પ્રમાણ છે.

વૈદ્ય હરગોવિંદ હરિદત્ત ઠાકર,

મલિક:-આર્ય ઔષધાલય સિંહનાદી ચૂર્ણ ડીપો.

૬૦ માધવજાગ પાંજરાપોળ સામે પો. નં. ૪ મુંબઈ.

જોડેર ખખર.

જો તમારે મુકો મેવો અથવા ધરખર્ચને વાસ્તે
 મસાલો લેવો હોય તો જાઓ ઠાં દેવચંદ વાગજી એન્ડ
 કુંડાની દુકાને. ત્યાં તમને મનપસંદ માલ જાંયા-
 ખંધ તથા છુટક ક્રીડાયત ભાવે મળશે; તથા સુરજ
 છાપતું ઊંચું કેશર તથા હીંગ વર્ણીજ સારી મળશે.
 બહારમામના આઉરોપર પુરતું ક્યાન આપવામાં આવશે.

ઠાં દેવચંદ વાગજી એન્ડ કુંડા

૪૦ શેકમેમન સ્ટ્રીટ, જુની મારકેટના સામે.

મુંબાઈ.

ત્રિમાસિકના ગ્રાહકોને ભેટ.

—૦૨—

આ અંક 'સાથે આ પત્રનું નવમું વર્ષ ખલાસ થાય છે. ગયે વર્ષે હીવાળી વખતે અમારા તરફથી એક ભેટનું પુસ્તક આપવામાં આવ્યું હતું. આ વર્ષે પણ ભેટનું પુસ્તક હીવાળી ઉપર સૌ ગ્રાહકોને વી પી, થી મોકલવામાં આવશે. આશા છે કે સૌ તેનો સ્વીકાર કરી ઉપકૃત કરશે.

બ્યવસ્થાપકો,

બ્રહ્મસત્રિય ત્રિમાસિક.

—૦૩—

ચર્ચાપત્રો.*

—૦૪—

૧. શ્રી. બલવંતરાયે એક લંબાણ ચર્ચાપત્ર લખ્યો છે તેમાં તેઓ સુરત, ભરૂચ, આમોદ, અમદાવાદ અને જુનાગઢનાં પંચના જ્ઞાતિ ફંડાના તેમજ કેળવણી ફંડના દિસાબ છેવટના કંઈ સાલ સુધીના બંદાર પડ્યા છે તે બહુવા માંજે છે. તેમજ સરદુ દિસાબોની નકલ બે છપાઈ હોય તો દરેક જ્ઞાતિબંધુને તે પહોંચાડવામાં આવે છે કે કેમ?

૨. શ્રી. મણીલાલ બહુવા માંજે છે કે ભરૂચની જ્ઞાતિ તરફથી શ્રીમદ્ સંક્રાંતિચર્ચની પદ્મરામણી દેશાણી દલેલીમાં ઘણું હતી અને તે વખતે નાત તરફથી અમુક રકમ ભેટ મૂકાઈ હતી-તે જ્ઞાતિ પંચ જરીને તેમની મંજૂરી સેક્રેટરી સાહેબે લીધી હતી કે? પંચ ક્યારે બેથું થયું હતું અને કોણ કોણ ગૃહસ્થો હાજર હતા? આનો ખુલાસો ત્રિમાસિકદ્વારા ભરૂચ જ્ઞાતિ પંચના સેક્રેટરી સાહેબ કરશે તેવી આશા છે.

—૦૫—

નાતના ખર્ચ અંતર.

—૦૬—

નીમણુક, ફેરબદલી વગેરે.

—૧. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેશાઈ બી. એ. ને એક મહિનાને માટે અમદાવાદની ટ્રેનિંગ કોલેજોનો ભતિ અનુભવ મેળવવા સરકારે મોકલ્યા હતા.

* આશા છે કે સાગતાવળગતાઓ આ બંને ચર્ચાપત્રોના ખુલાસા અમને મોકલી આપશે તો પ્રકટ કરીશું.
ત્રિ. ઓ.

- ૧૧. હરિપ્રસાદ ડાહ્યાભાઈ છત્રપતિ બી. એ. ને મુંબઈની સેકન્ડરી ટીચર ટ્રેનિંગ કોલેજમાં, એક માસ, અનુભવ લેવા મોકલવામાં આવ્યા હતા.
- ૧૨. કલ્યાણરાય મજરાય દેસાઈ, થેક ચીનુભાઈની મિલમાં રૂ. ૪૫) ને પગારે આસિ. મેનેજર નિમાયા છે.
- ૧૩. જગવંતરાય ચિમનલાલ દેસાઈ, નેટીવ ઈન્સ્ટીટ્યુશનના આસિ. ભારતર નિમાયા છે.
- ૧૪. ઇશ્વરલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયા, પોસ્ટખાતામાં, અને શ. ત્રીકમલાલ લલ્લુભાઈ દેસાઈ પોલીસખાતામાં ખાસ ક્યુટી ઉપર બસરા મયા હતા, તે ત્યાંથી પાછા આવી પહોંચ્યા છે. લદાઈની સમીપ એમનાં કાર્ય જોખમદારીવાળાં હોવા જ જોઈએ તેઓ ત્યાંથી મુખરૂપ પાછા ફર્યા માટે સર્વને આનંદ થયો.
- અમદાવાદમાં ઠાણેશ પૂર જોરમાં ફાટી નિકળે છે, તેની સાંતિ માટે અમદાવાદની નાત તરફથી ઉપરાણું કરીને હવન કરવામાં આવ્યો હતો, તથા તેને અંગે નાતનું જમણું પણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ૧૫. કલ્યાણરાય ગોવિંદરાય ઠાકોર ચંદોદ પાસેના બેરીયાદ રેઈલ્વેના મેનેજર નિમાયા છે.
- ૧૬. વૈકુંઠલાલ શીવતરાય ઠાકોર બી. એ. નો પગાર રૂ. ૨૦૦) થયો છે.
- ૧૭. કૃષ્ણલાલ ચંદુલાલ ઠાકોર મુંબઈની સર સાપુરજી બક્ષીયા ખીલની ઓફીસમાં રહ્યા છે.
- ૧૮. હવનલાલ માધવલાલ ઠાકોર મુંબઈની મોશરજી ગોકલદાસની મીલ કું. લી. ની ઓફીસમાં રૂ. ૧૦) ના પગારથી રહ્યા છે.
- ૧૯. મળીલાલ પ્રાણુલાલ દેસાઈની નીમણુંક હાવા તિસ્લીસરીમાં રૂ. ૫૦) ના પગારથી થઈ છે.
- ૨૦. જલવંતરાય નરભેરામ દેસાઈની બદલી સરચર્ચી અંકલેશ્વરની સબજાજ કોર્ટમાં થઈ છે.
- ૨૧. ધનવંતરાય સાકરલાલ બી. એ. ની મુંબઈની રૉબર્ટ મની સ્કુલમાં રૂ. ૫૦) ના પગારે નીમણુંક થઈ છે.
- ૨૨. મળીલાલ કલ્યાણરાય ઠાકોર બી. એ. ની નીમણુંક નડીયાદ સરકારી હાઈસ્કુલમાં રૂ. ૫૦) ના પગારથી થઈ છે.
- ૨૩. વૈકુંઠલાલ મળીલાલ દેસાઈને અજમેર રેલ્વે ટ્રાંસપીટલમાં રૂ. ૧૦) નું પ્રેમોસન મળ્યું છે.
- ૨૪. સાકરલાલ બેનીલાલ બારડોલી અવલકારકુનની બદલી સુરત એકા. હાઈ ઓફીસમાં ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ તરીકે થઈ છે.

ભાઈર પ્રવૃત્તિ.

—ઓ. મી. ચીમનલાલ દરિયાલ સેતલવાડ દિંદી સરકારની ધારા સમાના વધારાના સભાસદ નિમાયા છે. વળી અમદાવાદમાં મળનારી ગુજરાત કેળવણી પરિષદના પ્રમુખ તરિકે પણ તેમની સુદૃઢી થઈ છે.

—અમદાવાદમાં મળનાર પ્રાંતિક પરિષદના સામાન્ય મંત્રિઓ તરિકે રા. કૃષ્ણલાલ નરસિંહલાલ દેસાઈ તથા રા. જીવજીલાલ મજરાય દેસાઈ નિમાયા છે. રા. કુલશંકર સુંદરલાલ દેસાઈ વૉલંટીયરના કેપ્ટન નિમાયા છે.

—અમદાવાદમાં મળનાર સંસાર સુધારા પરિષદના ઉપ-પ્રમુખ તરિકે રા. જીવજીલાલ મજરાય દેસાઈ તથા સેક્રેટરી તરિકે ડૉ. હરિપ્રસાદ મજરાય દેસાઈ નિમાયા છે.

—અમદાવાદના મહિલા મંડળમાં રા. કેશવપ્રસાદ છાટાલાલ દેસાઈએ “આપણી રાજ્ય વ્યવસ્થા” વિષે ભાષણ આપ્યું હતું.

—ડૉ. બળવંતરાય નરસિંહલાલ કાનુગા અમદાવાદ સેનીટરી એસાસી-એસદના સેક્રેટરી નિમાયા છે, તથા ડૉ. મણીલાલ ગંગાદાસ રિટાઇર્ડ સીવીલ સર્જન તેના ચેરમેન નિમાયા છે.

—રા. જીવજીલાલ હરિપ્રસાદ દિવાને, મુંબાઈના ના. ગવર્નરે બોલાવેલી કેળવણી માટેની કૉન્ફરન્સમાં, આમંત્રણથી હાજરી આપી હતી.

—રા. બળવંતરાય પરમેશ્વરાય ઠાકોર કેળવણી પરિષદ માટેની પાઠ્ય પુસ્તક Text Book કમિટીમાં નિમાયા છે.

—રા. રમણીકરાય ભદવરાય ઠાકોર જનિતા વિદ્યામ મહિલા વિદ્યાલયમાં અકવાલીયાના અમુક ક્લાસ વિના મૂલ્યે શીખવે છે.

—ડૉ. ચંદુલાલ મળીલાલ તથા રા. બાબારાવ જીવજીલાલ, બેલગામ પ્રા. કૉન્ફરન્સમાં પ્રતિનિધી તરિકે ગયા હતા.

—રા. શ્રીપતરાય ભદવરાયને વડોદરા મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી લૉકલબૉર્ડના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

—ધી સરતખંડ મીલના આગલા એજંટ રો. કેવળદાસ ધુળપોયા ઉપર ચોપડા તથાસવા સળંધી, તથા ગેરવ્યવસ્થા સળંધી, ચેરહોલ્ડરના દિવાળે રા. સાકરલાલ જીલ્લાખીદાસે દાવો માંડયો હતો તેમાં તેઓ મુંબાઈ હાઈકોર્ટમાં જતા છે. આથી તેમણે ચેરહોલ્ડરોની ખરી સેવા કરી છે.

—વસન્તના અષાઠ અને શ્રાવણના અંકમાં રા. હરરાય અમુલખરાય દેસાઈએ “હિંદુ પ્રભનો આત્મચાત” એ વિષય ઉપર ધર્મોગ્ય મનન યોગ્ય લેખ લખ્યો છે. એમાં વૈષ્ણવ, જ્ઞાન, અને શંકરાચાર્ય ધર્મના ગુરુઓ હાથગાં કેવા કર્તવ્ય વિમુખ થયા છે, તથા એક વખતે જે ધર્મો ધણા

પૂજ્ય હતા તે અત્યારે કેવી સ્થિતિમાં આગ્યા છે, અને પરિણામે આખી પ્રજા કેવી રીતે વિનાશને રસ્તે ચઢી ગઈ છે, તેનો સારો ચિતાર આપ્યો છે. આ લેખ જ્ઞાતિ જનોને વાંચવા આમદ છે.

—ડૉ. જમીનદારરામ બૂપતરાયે ડાકોરમાં ફોલોસ ફાટી નિકળ્યો તે વખતે પોતાની ખાસ ફરજે ઉપરાંત સમાજ સેવાની દ્રષ્ટિએ ધણું ઉચ્ચેગી કામ કર્યું હતું.

—રા. શુભવંતરાય ધીરજલાલે સુવક્રમંડળમાં “આરોગ્ય” નિમે લેખ વાંચ્યો હતો.

—રા. રમણીકરાય ભદ્રવરાય ડાકોરે “નાદારોનો કાયદો” એ નામનું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં પદાર પાડ્યું છે.

—રા. કેશવપ્રસાદ ઓઠાસાલ દેસાઇનું “પુસ્તકાલય” એ નામનું પુસ્તક બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસે પદાર પાડ્યું છે.

—રા. બાબારાવ ગણપતરામને લેખક મંડળમાં આવતા બેઠક દર્શન માય છે ચેરાસદી વાને સાધુ કુલશેખર અલવારનું તાલીમ બાવામાં એક ભજન છે, તેના ઇમેજ અનુવાદ ઉપરથી, બુદ્ધિપ્રકાશના મે. ૧૯૧૬ ના અંકમાં તેમણે તેનું સુદર ભાષાંતર કર્યું છે.

—અમદાવાદ વનિતાવિશ્રામ તરફથી મદદથી દાદાભાઈ નવરોજીની ૬૨ મી વર્ષમાંક નિમિત્ત જયંતિ ઉજવવામાં આવી હતી, તે પ્રસંગે સૌ. રૂમળી પટેલ, સૌ. દેવમણી ડાકોરલાલ, મં. રવ. પદ્માવતી તથા મં. રવ. સુશીલના પહેને પ્રસંગને અનુસરતા ભાષણો કર્યા હતાં.

—સદાઈના વાર્ષિક દિવસ નિમિત્તે અમદાવાદની નાતના પંચે પ્રાર્થના કરવાનો તથા હરિજીર્તન કરાવવાનો કરાવ કર્યો હતો. તેને અનુસરીને તે દિવસે સવારે નાગાબાવાના મંદિરમાં પ્રાર્થના વગેરે કરવામાં આવ્યું હતું. અને તેની અબર ગવર્નર સાહેબના પ્રાધવેટ સેક્રેટરીને, ઉપર વિભાગના કનિરનાર સાહેબને તથા અમદાવાદ જીલ્લાના કલેક્ટર સાહેબને આપવામાં આવી હતી. તેના જવાબમાં તે સપળા સાહેબોએ બ્રિટીશ રાજ્યનો વિજય ઈન્ચિવા માટે પ્રાર્થના કરવા સાથે, આપણી નાતના ઉપકાર માનનારા પત્રો નાતના પંચના સેક્રેટરી રા. ઓઠાસાલ દરીલાલ ઉપર લખ્યો છે.

—નવજીવન અને સાય નામના અકટોળર માસના અંકમાં પ્રો. બલવંતરાય કલ્હાણરાય ડાકોરનો “ગાંધી ગુજરાત” નામનો લેખ પ્રસિદ્ધ થયો છે આ લેખ વાંચવા દરેક જ્ઞાતિ જનુઓને અમારો ખાસ આમદ છે.

—રા. નરવરલાલ ગોવિંદલાલ મજમુદાર એમ. એ. ને સોલાપુર ડિપ્રેસ ક્લાસ એજ્યુકેશન કમિટીના મેમ્બર નીમવામાં આગ્યા છે.

—૧. સા. અંબારાંકર ઉત્તમરામ મલછના પ્રયાસથી ભરૂચમાં અંગ્રેજી શીખવવા સાર એક નાઇટસ્કુલ ખર્ચા જીન ખાસથી ઉપાડવામાં આવી છે.

જન્મ.

—:૦:—

સૌ. જ્યાગૌરી હમનલાલ કાનુંગા	ને	પુત્રી	હુંબઈ
સૌ. ચંદ્રમણી ઠાકોરલાલ ગોવિંદલાલ લાખીયા	ને	પુત્ર	અમદાવાદ.
સૌ. ધનલક્ષ્મી ચીમનલાલ નરભેરામ ઠાકોર	ને	"	"
સૌ. ધનવિદ્યા નટવરલાલ પ્રાણચંકર	ને	"	"
સૌ. હંસગૌરી રાંકરલાલ હરીલાલ	ને	"	"
સૌ. ચંદુબહેન નટવરલાલ હરીલાલ	ને	"	"
સૌ. બાળાગૌરી નરહરીલાલ બળવંતરાય	ને	પુત્રી	ભરૂચ.
સૌ. ભાગ્યમતી લક્ષ્મીદાસ દેસાઈ	ને	"	અમોદ.
સૌ. ધનગૌરી શુભવંતરાય માણિકલાલ (ન્દાનો સાથ)ને	"	"	"
સૌ. સંતોષગૌરી ચીમનલાલ ત્રીકમલાલ	"	ને	"
સૌ. મણગૌરી રામચંદ્ર હમનલાલ	"	ને	પુત્રી લીંબી.

મરણ.

—:૦:—

	રોજ	ઉ. વ.	સ્થળ.
જં. રવ હમ્મીદાસદમી	૪૩૫૫	૬૮	અમદાવાદ.
મીરજલાલ બલવંતરાય દેસાઈ.	ત્રીદોરા	૫૧	"
મોતીલાલ હમનલાલનાં			
બાળક પુત્ર અને પુત્રી (ભેડીયા)			"
નટવરલાલ પ્રાણચંકરનો બાળક પુત્ર		તરત જન્મેલો	"
મોતીલાલ અમુલખરાયની પુત્રી		૮ માસ	"
દુષ્ણલાલ ગણપતરામની	"	૧	"

લવાજમની પહેાંચ.

—:૦:—

ત્રીકમનાથ હરીનાથ ઠાકોર	ભરૂચ
રમણીકલાલ અમુલખરાય દેસાઈ	નડીયાદ
હાસરલાલ ગોવિંદલાલ મજમુદાર	અમદાવાદ.

આ જમાનો શાનો છે.

"A goods Dress is a letter of Recommendation."

સારો પોશાક એ એક ઊત્તમમાં ઊત્તમ ભલામણપત્ર છે.

“ એક નુર આદમી હજાર નુર કપડાં
અને

લાખ નુર ટાપટીપ. ”

બુલેશ્વરમાં ઘોળે દિવસે લૂંટ.

વખત અને પૈસાનો બચાવ.

ફસાવાનો સંભવ નથી.

જો તમને તમારા વખત અને પૈસાનો બચાવ કરવો હોય તો એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત લો; અમારે ત્યાં ઘણા જ સારો હોઝીયરી માલ કીશાયત લાવે મળશે. તે છતાં કોઈ પણ જાતની ગ્રાહકોને હેતરાવવાની મુદ્દલ ધાસ્તી નથી; કેમકે અમારે ત્યાંથી લીધેલો માલ જો પસંદ નહીં પડે તો આઠ દિવસની અંદર અમે પાછો લઈ લેના પૈસા પાછા આપીએ છીએ, તેમજ બદલી આપીએ છીએ; અમારે ત્યાં બધી જાતની હોઝીયરી, ગરમ તથા કોટન અને લૂંલન, જેવાં કે:—ગંજીફરાક, મોજા, રમાલ, ખમીસો, કોલર્સ, નેકટાઈ-ઓ, શાલ, બ્રેઈસીસ, બચ્ચાંઓનાં ક્રાક, હેન્ડ લવ્ઝ, બચ્ચાં-ઓનાં મોજાં વગેરે ઘણીજ સરસ કંચોલીટી-અપટુડટ મળશે.

ખાસ વિનંતિ:—એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત કરવાની ભલામણ કરીએ છીએ.

બદારગામના ઔરકરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

હાથ અમુખકર તાહેરમહમદ,
હોઝીયરી મરચંદ.

પાંજરાપોળની સામે, બુલેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

શ્રોમાન્ ઘોડાલાલ જીવનલાલ
(વ્યવસ્થાપક મહાકાળી)

રચિત અલૌકિક રસપૂર્ણ વાર્તા

યોગિની કુમારી.

કીંમત ૧-૪-૦ પોસ્ટ, પેકીંગ વી. પી. ખર્ચ ૦-૪-૦

ખંગાળી સાક્ષરરત્ન રવીન્દ્રનાથ ટાગોરનું રસપૂર્ણ નાટક.

ચિત્રાંગદા.

કીં. ૦-૮-૦

વી. પી. પે. ૦-૨-૦.

સુપ્રસિદ્ધ હિંદી શ્રીકવિરત્ન

સા. સરોજીની નેહુના તત્ત્વજ્ઞાનપૂર્ણ કાવ્ય ઉપરથી

સખાયલી સામાજિક નવલકથા

સ્વર્ગ કે રમણાન.

કીં. રૂ. ૧-૮-૦

વી. પી. પે. ૦-૪-૦.

ચાલુ લઠાઇનો આબેહુખ ચિતાર
અને

જર્મન કવિસરની મહત્વાકાંક્ષો.

સંગ્રામ ક્ષેત્ર.

(વીરરસમય વાર્તા.)

કીં. રૂ. ૧-૮-૦

વી. પી. પે. ૦-૪-૦.

સોલ એજન્ટસ—બાયુન ટ્રેડીંગ કંપની.

બુકસેલર્સ, પબ્લીશર્સ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨.

છગનલાલ રૂઘનાથદાસ એન્ડ કંપની.

ફીદા બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, માઉંટ, મુંબઈ-૨.

દરેક જાતની દવાઓ મળશે.

ડેવાસી એન્ડ લોરેન્સ કુંઠ ન્યુયોર્ક.

ઈલીકઝીર ગ્લીશરો ફ્રાસફેટ-કંપાઈઝ.

છાતીના તેમજ હાયના દરદો, ઘડપણની નબળાઈ, શીકા ચહેરા તથા ખીમારી પછીની નબળાઈ વિગેરે પર ઉત્તમ ફાયદો કરે છે.

એનીંગ્સ સારસાપરીલા.

લોહીને સાફ કરી શરીરને લાલ સુરેખ જેવું બનાવે છે. તેમજ ચામડીપર થતા ખીલ ખરજવા માટે અકસીર ઉપાય છે.

ઈલીકઝીર લેક્ટેટેડ પોપસીન વીથ આયરન, ક્વીનાઈન એન્ડ સ્ટ્રીક્નીઆ.

તાવ આવ્યા પછી નબળા પડી ગયેલા શરીરને લાલ સુરેખ જેવું બનાવી અસહ સ્થિતિમાં શરીરને લાવે છે; તથા પીળા પડી ગયેલા શરીર (પાંડુરોગ) ને નાશુદ્ધ કરી નાંખે છે, અને શરીરને પુષ્ટ બનાવે છે.

દાર્ઘમની સંપૂર્ણ અનુકૂળતા કરી આપનાર

ગીરમામ લતામાં એકલું !

ધ્રી ઠાકર બૉર્ડીંગ હાઉસ.

ફક્ત ઉંચ વર્ણના હિંદુ શુદ્ધસ્થો માટે
મનને પસંદ પડતી-તબીયતને તંદુરસ્ત બનાવનાર
જન્મવાની સર્વોત્તમ સગવડ.

પધારો અને ખાત્રી કરો.

(ફેમીલી માટે અલાહેદી સ્વતંત્ર જગ્યાની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે).

તેમજ વરદીથી લાણમાં ઘેર પહોંચાડવામાં આવશે.

ઠેકાણું—અમરોલી હાઉસ નં. ૮૨, ધ.

પોલીસે ચોટીની બાબતમાં, ગીરમામ ઠાકરો-મુંબઈ નં. ૪.

(ચંદા રામજી હિંદુ કન્યા દાર્ઘસ્કુલ પાસે)

એલેમ્બાક કેમીકલ વર્કસ કંપની લીમીટેડની ફેદલીક ખાસ પેટન્ટ દવાઓ.

વેજીટેબલ ટોનીક સીરપ.

દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવેલી આ દવા જઠરાગ્ની સુધારી પાચન શક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુદ કૌવલ આપી કુદરતી શક્તિ બક્ષે છે. ગર્ભાણી તેમજ સુવાતરી સ્ત્રીઓને આ દવા લીધાથી મુલા રોગ લાયુ થઈ શકતો નથી, અગર લાયુ થયો હોય તો મેટી જાય છે.

દરેક બોટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

સીરપ ઓફ કમ્પાઉન્ડ સ્ટ્રીસરોફોસ્ફેટસ.

જ્ઞાનતંતુ અને મગજ માટે સર્વોત્તમ પૌષ્ટિક અને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા. જ્યોતે મગજનો, કે અંગમળનો ધસારો વિશેષ જણાતો હોય તેમજો અસુક આ સીરપ વાપરવો.

મોટી બોટલીના રૂ. ૧-૧-૦.

નહાની બોટલીના રૂ. ૦-૧૪-૦.

હાયપોફોસ્ફેટસ કમ્પાઉન્ડ સીરપ.

ઉત્તેજક શક્તિ આપનાર અને માંસ તથા હાડકાંનું પૌષ્ણ કરનાર

દરેક બોટલીના રૂ. ૧-૮-૦.

ટોઇલેટની બનાવટો.

કોલનવોટર, લવન્ડરવોટર તથા ખીજી એવી સર્વ બનાવટો સાં રિફાઈ કરી શકે છે. ફક્ત એકજ વખત વાપરી જોવાથી ખાત્રી થશે અમારી આ બનાવટો હિતમ છે.

કોલનવોટર મોટી બોટલી રૂ. ૧-૮-૦

નહાની બોટલી રૂ. ૦-૧૨-૦

લવન્ડર વોટર મોટી બોટલી રૂ. ૧-૦-૦

નહાની બોટલી રૂ. ૦-૧૦-૦

મળવાનું ટ્રેકાઈઝ:-પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, નં. ૨.

અગર સ્વદેશી સ્ટોર્સ અને સપ્લા દવાવાળાઓને ત્યાં.

॥ અને મદ્રાસનાં સમગ્ર હિંદનાં આયુર્વેદિક
પ્રદર્શનોમાં સોનાનો આંદ મેળવનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્કસ.

શાસ્ત્રીય દેશી દવા બનાવનારા.

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

દરેક જાતની શાસ્ત્રીય દવાઓ ઘણા જ કીંદ્રાયત
ભાવે મળશે.

ચંદ્રપ્રભા ગુટી.

મૂત્રાશયના તમામ વ્યાધીને તત્કાળ દૂર કરે છે.
તો. ૧ની કી. રૂ. ૧-૦-૦.

મંદાગ્નિવટી.

ડીસ્પેપ્સીયા યાને મંદાગ્નિનો ઉત્તમ ઉપાય

૧ રતલની કી. રૂ. ૧-૦-૦.

વધારે વિગત તથા લીસ્ટને માટે ઉપરને
શીરનામે લખો.

તારતુ શીરનામું "ઝંડુ, મુંબઈ."

ટેલીફોન નં. ૨૨૦૮ અને ૨૨૦૯.